

Εκπαιδευτικό Βοήθημα

***Νεοελληνική Γλώσσα
Γ Τάξη***

Ημερησίου Γενικού Λυκείου

Θεωρία - Σχεδιαγράμματα - Σημειώσεις - Ασκήσεις

***Αλέξανδρος Αλεξανδρίδης
ΠΕ02 Φιλόλογος***

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

A. ΔΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Μία παράγραφος με ορθή δομή περιλαμβάνει τρία (3) βασικά μέρη:

- A. Θεματική περίοδος (Θ.Π.)** – ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ: εκφράζει την κύρια ιδέα της παραγράφου με συντομία, ακρίβεια και σαφήνεια. Πρόκειται για την πρώτη περίοδο της παραγράφου. Προσοχή πρέπει να δοθεί στην ολοκλήρωση του νοήματος της κύριας ιδέας στο πλαίσιο της θεματικής περιόδου.
- B. Σχόλια – Λεπτομέρειες (Σ/Λ)** – ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ: πρόκειται για τις δευτερεύουσες ιδέες της παραγράφου, που αναπτύσσουν τη θεματική περίοδο.
- Γ. Περίοδος κατακλείδα (Π.Κ.)** – ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ: ανακεφαλαιώνει τα προηγούμενα και (ή) δίνει το τελικό συμπέρασμα της παραγράφου. Πρόκειται για την τελευταία περίοδο της παραγράφου. Προσοχή πρέπει να δοθεί στο αν πραγματικά η τελευταία αυτή περίοδος ανακεφαλαιώνει ή εξάγει συμπεράσματα από όσα προηγήθηκαν. Αν δε συμβαίνει κάτι τέτοιο, τότε είναι και αυτή ενταγμένη στα σχόλια – λεπτομέρειες της παραγράφου. Χρήσιμο είναι να ερευνούμε σχολαστικά και την έκταση της περιόδου κατακλείδας.

B. ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Μία παράγραφος αναπτύσσεται ως προς το περιεχόμενό της με τη βοήθεια συγκεκριμένων μεθόδων:

- 1. Με σύγκριση – αντίθεση:** σε μια τέτοια παράγραφο γίνεται παρουσίαση τουλάχιστον δύο αντιθετικών μεταξύ τους δεδομένων, για τα οποία εντοπίζονται ομοιότητες και (ή) διαφορές στα σχόλια και πιθανόν εξάγεται και ένα αξιολογικό συμπέρασμα (περίοδος κατακλείδα).
Συνήθως, σε μία παράγραφο σύγκρισης – αντίθεσης γίνεται φανερή ή νοητή απαρίθμηση στοιχείων, (δηλ. ομοιοτήτων, διαφορών και γενικά παρατηρήσεων) σχετικά με κάποια δεδομένα που έρχονται σε αντιδιαστολή.
Επιπλέον, υπάρχουν διαρθρωτικές – συνδετικές λέξεις που μας καθοδηγούν να κατηγοριοποιήσουμε μια παράγραφο στο εν λόγω είδος. Για παράδειγμα, εμφανίζονται αντιθετικοί σύνδεσμοι: μα, αλλά, παρά, όμως, ωστόσο, μόνο, άλλες αντιθετικές λέξεις: εντούτοις, μάλιστα, μολαταύτα, αντίθετα, έπειτα (με αντιθετική και όχι χρονική σημασία), εξάλλου κ.α.
- 2. Με παραδείγματα:** σε κάποιες περιπτώσεις η ανάπτυξη και η τεκμηρίωση της θεματικής περιόδου μιας παραγράφου γίνεται με τη χρήση παραδειγμάτων, τα οποία βέβαια έχουν σχέση με το νοηματικό πυρήνα της. Τότε θεωρούμε ότι ο τρόπος ανάπτυξης είναι με παραδείγματα.
Συνήθως, σε μία τέτοια παράγραφο γίνεται φανερή ή νοητή απαρίθμηση (παρουσίαση) σκέψεων, οι οποίες έχουν αντιστοιχία με το κεντρικό της νόημα, που έχει παρουσιαστεί στη θεματική περίοδο. Οι σκέψεις αυτές καταγράφονται στα σχόλια της παραγράφου και ονομάζονται παραδείγματα. Είναι μάλιστα εύκολα αναγνωρίσιμα, αφού τις περισσότερες φορές δίνονται με ασύνδετο σχήμα ή με λέξεις – φράσεις δηλωτικές της χρήσης τους.
- 3. Με ορισμό:** σε μια τέτοια παράγραφο αναλύονται τα χαρακτηριστικά ενός τουλάχιστον συγκεκριμένου ή αφηρημένου πράγματος, το οποίο ονομάζουμε οριστέα έννοια (Ο.Ε.). Η έννοια αυτή κατά κανόνα παρουσιάζεται στη θεματική περίοδο και κατόπιν στις λεπτομέρειες της παραγράφου αναλύονται τα χαρακτηριστικά της.
- 4. Με διαίρεση:** σε αυτό το είδος διαιρούμε σε τομείς την κεντρική έννοια της παραγράφου και αναλύουμε το περιεχόμενο των τομέων. Έτσι, έχουμε σίγουρα μια έννοια που διαιρείται (διαιρετέα έννοια), ένα κριτήριο διαίρεσης (διαιρετέα βάση), που προσδιορίζει και τους επιμέρους τομείς της κεντρικής μας έννοιας και τέλος το «πηλίκο» της διαίρεσης, δηλαδή τις υποδιαίρεσεις της διαιρετέας έννοιας (έννοιες γένους).
- 5. Με αναλογία:** είναι ένας συλλογισμός στον οποίο συσχετίζουμε δύο (2) πράγματα (π.χ. σκέψεις, ιδέες, καταστάσεις κ.α.), με σκοπό να στηρίξουμε καλύτερα το ένα από τα δύο αναλογικά με το δεύτερο. Πρόκειται για λανθάνουσα ομοιότητα ανάμεσα σε δύο αντικείμενα.
Αν η θεματική περίοδος μιας παραγράφου είναι διατυπωμένη ως παρομοίωση ή μεταφορά, τότε πρέπει να αναπτυχθεί στα σχόλια με αναλογία.
- 6. Με αιτιολόγηση:** πρόκειται για την παράθεση αιτιών που εξηγούν το φαινόμενο το οποίο πραγματεύεται η παράγραφός μας.
Αν η θεματική περίοδος είναι διατυπωμένη με τέτοιο τρόπο, ώστε να μας παρακινήσει να ρωτήσουμε το «γιατί», η μέθοδος ανάπτυξης θα πρέπει να είναι η αιτιολόγηση.
- 7. Με αίτια και αποτελέσματα:** πρόκειται για την παράθεση αιτιών και αποτελεσμάτων (συνεπειών) που αναλύουν το φαινόμενο το οποίο πραγματεύεται η παράγραφός μας. Αν σε μια θεματική περίοδο διατυπώνεται η αιτία ή οι αιτίες που οδηγούν σε ένα αποτέλεσμα ή σε αποτελέσματα, τότε η ανάπτυξη πρέπει να γίνει με τη μέθοδο των αιτιών και

αποτελεσμάτων.

8. **Με συνδυασμό μεθόδων:** οι παραπάνω επτά (7) τρόποι ανάπτυξης μπορούν να συνδυαστούν σε μία παράγραφο (συνήθως ανά δύο). Στην περίπτωση αυτή μιλάμε για τρόπο ανάπτυξης της παραγράφου με συνδυασμό μεθόδων. Πρέπει όμως σε κάθε τέτοιο ενδεχόμενο να προσδιορίζουμε τις μεθόδους που αξιοποιήθηκαν. Στην πράξη σπάνια συναντούμε μονάχα έναν τρόπο ανάπτυξης σε μια παράγραφο, χωρίς όμως κάτι τέτοιο να αποκλείεται εντελώς.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ:

- α) **Με αποτελέσματα (συνέπειες):** είναι δυνατό να συναντήσουμε μια παράγραφο που παραθέτει αποκλειστικά τα αποτελέσματα (συνέπειες) ενός φαινομένου σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο.
- β) **Με τρόπους αντιμετώπισης:** πρόκειται για μια παράγραφο που προτείνει αποκλειστικά τρόπους αντιμετώπισης ενός φαινομένου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

- Οι μέθοδοι ανάπτυξης (α) και (β) δεν αναφέρονται στο σχολικό εγχειρίδιο. Ωστόσο, θεωρούμε σκόπιμη την αναφορά σ' αυτές.
- Η παραπάνω σειρά παρουσίασης των τρόπων – μεθόδων ανάπτυξης παραγράφων είναι τυχαία.

Γ. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ ΕΝΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Βήματα εργασίας:

1. Διαβάζουμε πολύ καλά το κείμενο, μέχρι να το κατανοήσουμε πλήρως.
2. Εντοπίζουμε το νοηματικό κέντρο του κειμένου. Βοηθητικά προσδιορίζουμε έναν τίτλο ενδεικτικό του συνολικού περιεχομένου.
3. Εντοπίζουμε το νοηματικό κέντρο χωριστά για κάθε παράγραφο του κειμένου (πλαγιότιτλος για κάθε παράγραφο) [βοήθεια παίρνουμε κυρίως από τη θεματική περίοδο κάθε παραγράφου].
4. Σημειώνουμε σημαντικές λεπτομέρειες σε κάθε παράγραφο, τις οποίες θεωρούμε απαραίτητες να αναφερθούν στην περίληψή μας.
5. Κατασκευάζουμε ένα πρόχειρο διάγραμμα κειμένου.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ	ΠΛΑΓΙΟΤΙΤΛΟΙ
Α΄	Πλαγιότιτλος + Λεπτομέρειες
Β΄	Πλαγιότιτλος + Λεπτομέρειες
Γ΄	Πλαγιότιτλος + Λεπτομέρειες
Δ΄	Πλαγιότιτλος + Λεπτομέρειες

6. Ενώνουμε τους πλαγιότιτλους και τις λεπτομέρειες των παραγράφων του κειμένου σε συνεχή λόγο με νοηματική αλληλουχία.
7. Κλασική και πετυχημένη αρχή μιας περίληψης: «Ο συγγραφέας (αρθρογράφος) του κειμένου ασχολείται (επισημαίνει, προσδιορίζει, τονίζει, καταπιάνεται, σχολιάζει, εντυφεί) – αποφεύγοντας τις ονομαστικές αναφορές.

Αποφεύγουμε:

1. Τις υπερβολικές γενικεύσεις (είμαστε σαφείς σε ό,τι αφορά τις ιδέες του κειμένου).
2. Το ύφος του συγγραφέα (γράφουμε με το δικό μας τρόπο, πληροφορώντας τους άλλους για το θέμα).
3. Λέξεις ή φράσεις αυτούσιες από το κείμενο (αν μας είναι εντελώς απαραίτητες, τις τοποθετούμε σε εισαγωγικά).
4. Την προσωπική μας γνώμη για το θέμα του κειμένου.
5. Τις ονομαστικές αναφορές σε πρόσωπα.
6. Την υπερβολική αφαίρεση στοιχείων του κειμένου.

Επιδιώκουμε:

1. Η περίληψή μας να είναι ΠΑΝΤΑ σύμφωνη με το όριο λέξεων ή παραγράφων που μας δίνεται (αν δε δίνεται όριο, τότε η περίληψη πρέπει να είναι περίπου το 1/3 του αρχικού κειμένου).
2. Την αντικειμενικότητα στις απόψεις του συγγραφέα.
3. Τη σωστή χρήση διαρθρωτικών λέξεων, ώστε να γίνεται σωστά το δέσιμο των πλαγιότιτλων και γενικά των νοημάτων.

4. Να υπάρχει νοηματική αλληλουχία και η περίληψή μας να μπορεί να σταθεί μόνη της σαν ουσιαστικό πληροφοριακό υλικό του κειμένου στο οποίο αναφέρεται.

(Συμπληρωματικές σημειώσεις)

ΤΥΠΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ ΕΝΑΡΞΗΣ ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

- Το θέμα που απασχολεί το συγγραφέα σχετίζεται με...
- Ο συγγραφέας στο κείμενό του αναπτύσσει τον προβληματισμό του σχετικά με...
- Το θέμα που πραγματεύεται ο συγγραφέας αναφέρεται σε...
- Αφορμή για την ανάπτυξη του προβληματισμού του συντάκτη του κειμένου αποτελεί...
- Στο κείμενό του ο συγγραφέας αναφέρεται σε...

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΟΥΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΟΙ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΦΡΑΣΕΙΣ:

- Ο συγγραφέας/ αρθρογράφος/ δοκιογράφος αναφέρει, διατυπώνει την άποψη, τονίζει, υπογραμμίζει, επισημαίνει, σχολιάζει, υποστηρίζει, προτείνει, προσθέτει, συμπεραίνει
- Κατά την άποψή του...
- Κατά τη γνώμη του...

ΓΙΑ ΤΟ ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΕΙ ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΦΡΑΣΕΙΣ:

- Ολοκληρώνοντας την ανάπτυξη των σκέψεών του...
- Ο συγγραφέας κλείνοντας το κείμενό του καταλήγει...
- Ο συγγραφέας, τέλος, συμπεραίνει...

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΥΚΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

- Η απαλοιφή περιττών ονοματικών ή άλλων προσδιορισμών.
- Η αντικατάσταση μιας σειράς ενεργειών από φραστικό σύνολο που συνοψίζει την πράξη (π.χ. αντί να πούμε «άνοιξε τον υπολογιστή, συνδέθηκε στο διαδίκτυο και έστειλε ηλεκτρονικό μήνυμα» μπορούμε να πούμε μόνο ότι έστειλε ηλεκτρονικό μήνυμα).
- Η αντικατάσταση δευτερευουσών προτάσεων από ισοδύναμες μετοχές ή προθετικά σύνολα.
- Η απόδοση εννοιών της ίδιας κατηγορίας με έναν περιεκτικό όρο (π.χ. αντί «οι εφημερίδες, τα περιοδικά, η τηλεόραση, το διαδίκτυο»: «τα μέσα μαζικής ενημέρωσης»).
- Η αντικατάσταση μιας αναφορικής πρότασης από ένα ισοδύναμο επίθετο ή ουσιαστικό.

Δ. ΤΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

Σύμφωνα με τις νέες απαιτήσεις των εξετάσεων το κείμενο που πρόκειται να συνθέσουμε πρέπει να είναι ενταγμένο στο κατάλληλο επικοινωνιακό πλαίσιο. Είναι αναγκαίο, επομένως, όταν εξετάζουμε τον προφορικό ή γραπτό λόγο κάποιου ή όταν μας ζητείται να συνθέσουμε οι ίδιοι ένα κείμενο, να λαμβάνουμε πάντοτε υπόψη μας:

Α. τον πομπό: ποιος μιλάει ή γράφει

Β. το δέκτη: σε ποιον απευθύνεται

Γ. το σκοπό: για ποιο σκοπό μιλάει ή γράφει

Δ. το μήνυμα: ποιο μήνυμα απευθύνει ο πομπός στο δέκτη και πώς το διατυπώνει

Οι ιδιαίτερες, λοιπόν, περιστάσεις κατά τις οποίες εκφωνείται ένας λόγος ή για τις οποίες γράφεται ένα κείμενο συνιστούν το **επικοινωνιακό πλαίσιο**. Λαμβάνοντας υπόψη μας την επικοινωνιακή κατάσταση συνθέτουμε το περιεχόμενο ενός κειμένου και κυρίως χρησιμοποιούμε την κατάλληλη γλώσσα, το ανάλογο ύφος, τις αναγκαίες προσφωνήσεις, τον τίτλο του κ.λ.π.

Τα κειμενικά είδη που είναι πιθανό να συναντήσουμε στο πλαίσιο του μαθήματος της έκθεσης είναι τα εξής: το **δοκίμιο**, η **προφορική ομιλία-εισήγηση**, η **επιστολή**, το **άρθρο**, η **επιφυλλίδα**, το **χρονογράφημα** και το **ημερολόγιο**. Τα συνηθέστερα είδη κειμένων που ζητείται να συνθέσουμε είναι: το άρθρο (ή δοκίμιο πειθούς), η επιστολή και η προφορική ομιλία-εισήγηση.

Δοκίμιο

Το δοκίμιο, όπως το δηλώνει και η λέξη, είναι μια δοκιμή, μια απόπειρα για προσέγγιση θεμάτων που απασχολούν τον άνθρωπο. Είναι μια σύντομη μελέτη που πραγματεύεται θέματα φιλολογικά, φιλοσοφικά, επιστημονικά, κοινωνικά καθώς και

θέματα λογοτεχνίας. Στοχεύει στο να πληροφορήσει, να προβληματίσει αλλά και να πείσει τον αναγνώστη, παράλληλα όμως μπορεί να αποτελεί πηγή τέρψης και συγκίνησης. Τα δοκίμια ανάλογα με το ύφος τους διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

✓ Το αποδεικτικό δοκίμιο ή δοκίμιο πειθούς

Απαιτεί αντικειμενικότητα, τεκμηρίωση των θέσεων, σοβαρό ύφος, προσεγμένη έκφραση, συγκεκριμένη και διακριτή δομή (πρόλογος, κύριο θέμα, επίλογος) ενώ το προσωπικό - υποκειμενικό στοιχείο υπάρχει βέβαια, αλλά είναι εξασθενημένο. Χρησιμοποιείται αποκλειστικά το **γ' πρόσωπο**, ενώ μπορεί να υπάρχει και τίτλος.

✓ Το συνειρμικό δοκίμιο ή δοκίμιο στοχασμού

Απαιτεί χρήση μεταφορικής, ποιητικής, συγκινησιακής γλώσσας, ενδεχομένως και συμβόλων. Το ύφος πιθανότατα θα είναι οικείο, φυσικό ή λυρικό. Η δομή του κειμένου χαλαρή, καθώς ο τρόπος ανάπτυξης των ιδεών θα είναι συνειρμικός - διαισθητικός, ενώ το προσωπικό στοιχείο ιδιαίτερα έντονο. Το θέμα προσεγγίζεται από καθαρά υποκειμενική σκοπιά.

❖ Πιο συχνά καλούμαστε να συγγράψουμε δοκίμιο πειθούς και όχι στοχασμού.

Προφορική ομιλία- εισήγηση

Πρόκειται για προσχεδιασμένο προφορικό λόγο που απευθύνεται σε ακροατήριο. Η διαφορά ανάμεσα στα δύο, την προφορική ομιλία δηλαδή και την εισήγηση, έγκειται στο ότι η πρώτη υποτίθεται ότι εκφωνείται μπροστά σε πιο πολυπληθές κοινό (π.χ. στη Βουλή των Εφήβων, σε ένα συνέδριο), ενώ η δεύτερη σε πιο περιορισμένο αριθμητικά (π.χ. σε ένα δημοτικό συμβούλιο).

Ο προσχεδιασμένος προφορικός λόγος ξεκινά πάντα με μια ταιριαστή στην περίπτωση **προσφώνηση** (*Αγαπητοί συμμαθητές, Αγαπητοί γονείς, Αγαπητό ακροατήριο, Αξιότιμοι κύριοι, Κυρίες και κύριοι κ.λ.π.*). Στον πρόλογο αναφέρεται η αφορμή, το θέμα και ο σκοπός της ομιλίας και στη συνέχεια της ομιλίας αναπτύσσεται η κύρια ιδέα. Η γλώσσα, το ύφος, οι τρόποι πειθούς εξαρτώνται από το θέμα αλλά και το επίπεδο του ακροατηρίου στο οποίο υποτίθεται ότι απευθύνεται. **Τα γραμματικά πρόσωπα που χρησιμοποιούνται ποικίλλουν**, μπορούν να χρησιμοποιηθούν το α' ενικό (με προσοχή και φειδώ), το α' και β' πληθυντικό αλλά και το γ' ενικό και πληθυντικό. Το ύφος πρέπει να είναι άμεσο και ζωντανό, δεν πρέπει όμως να χάνει τη σοβαρότητά του ούτε να προσωποποιείται υπερβολικά. Η ομιλία τελειώνει πάντα με **αποφώνηση** που ποικίλει ανάλογα με το ακροατήριο (*Ευχαριστώ για την προσοχή σας, Σας ευχαριστώ που με ακούσατε, Σας ευχαριστώ για το χρόνο σας, Σας ευχαριστώ*)

Επιστολή

Η επιστολή ανάλογα με το ποιος είναι ο παραλήπτης της διακρίνεται σε:

✓ Τυπική ή επίσημη:

<u>ΓΕΛ</u>	Ημερομηνία με τη μορφή: Ημέρα, αριθμός, μήνας, έτος.	Παράδειγμα: Δευτέρα, 01 Σεπτεμβρίου 2016
<u>Θέμα:</u>		
<u>Προς:</u> Τον κόν		Προσφώνηση
<u>Αξιότιμε κύριε</u>		
		Βασικό κείμενο της επίσημης επιστολής, χωρισμένο κανονικά σε παραγράφους
		Θέση αποφώνησης, ακριβώς όπως στο διπλανό υπόδειγμα (χωρίς προσωπικά στοιχεία).
<u>Με τιμή</u> ()		
.....		

Η επίσημη επιστολή ξεκινά πάντα με **προσφώνηση** ανάλογη με το πρόσωπο στο οποίο απευθυνόμαστε (π.χ. *Αξιότιμε κύριε Υπουργέ, Κύριε Δήμαρχε, Αξιότιμε κύριε πρόεδρε του διοικητικού συμβουλίου*) και τελειώνει με **αποφώνηση** (π.χ. *Με τιμή, Με εκτίμηση*). Το ύφος της είναι σοβαρό και επίσημο, ενώ χρησιμοποιούνται εναλλακτικά όλα τα γραμματικά πρόσωπα.

✓ **Φιλική**

Όπως η επίσημη επιστολή, έτσι και η φιλική ξεκινά με **προσφώνηση** (π.χ. *Αγαπητέ Κώστα, Φίλε Κώστα, Αγαπημένε μου φίλε*) και ολοκληρώνεται με **αποφώνηση** (*Φιλικά, Με αγάπη, Με φιλικούς χαιρετισμούς*). Αυτό που διαφοροποιεί τα δύο είδη επιστολών είναι το ύφος που σε αυτή την περίπτωση προδίδει οικειότητα ανάμεσα στον αποστολέα και τον παραλήπτη. Και σε αυτή την περίπτωση δεν έχουμε περιορισμό ως προς τα γραμματικά πρόσωπα.

Άρθρο

Το άρθρο, η επιφυλλίδα και το χρονογράφημα ανήκουν στα δημοσιογραφικά είδη και ως εκ τούτου μοιράζονται κάποια χαρακτηριστικά. Το άρθρο είναι αυτό που συναντάμε με μεγαλύτερη συχνότητα.

Το άρθρο έχει πάντοτε **τίτλο**, ο οποίος είναι σύντομος, περιεκτικός και ενδεικτικός του συνολικού περιεχομένου που ακολουθεί. Το περιεχόμενό του είναι ειδησεογραφικό και ο χαρακτήρας του επικαιρικός, δηλαδή αφορμάται από ένα επίκαιρο γεγονός, το οποίο ενδεχομένως σχολιάζει ή ερμηνεύει. Το θέμα δηλώνεται ευκρινώς στον πρόλογο και ακολουθεί η ανάλυση της κύριας ιδέας. Το ύφος είναι σοβαρό, επίσημο και, γι' αυτό και προτιμάται η **χρήση του γ' προσώπου**.

Επιφυλλίδα

Πρόκειται για ένα είδος σύντομου άρθρου (δοκιμακού χαρακτήρα) που αναφέρεται σε διάφορα θέματα φιλολογικά, επιστημονικά, κοινωνικά, καλλιτεχνικά, πολιτικά κλπ και γράφεται από πρόσωπο ειδικό στο θέμα. Συνήθως δημοσιεύεται σε χωριστό μέρος στην εφημερίδα. Ο επιφυλλιδογράφος μπορεί να ξεκινήσει από ένα επίκαιρο θέμα, αλλά δεν μένει προσκολλημένος στο επίκαιρο. Προχωρεί σε παρατηρήσεις και σκέψεις διαχρονικού χαρακτήρα και γενικότερου ενδιαφέροντος. Το ύφος και η γλώσσα του είναι ίδια με του άρθρου.

Χρονογράφημα

Το χρονογράφημα είναι ένα είδος δημοσιογραφικού πεζού λόγου με λογοτεχνική συχνά χροιά. Σχολιάζει την επικαιρότητα με εύθυμο, χιουμοριστικό και συχνά καυστικό τρόπο, ενώ το ύφος του είναι πολύ κοντά στον προφορικό λόγο.

Ημερολόγιο

Μια σελίδα ημερολογίου ξεκινά συνήθως με προσφώνηση που δηλώνει οικειότητα (*Αγαπημένο μου ημερολόγιο*). Το ύφος είναι εξομολογητικό και απόλυτα προσωπικό. Χρησιμοποιούνται όλα τα γραμματικά πρόσωπα.

ΠΡΟΣΟΧΗ:

Ο τίτλος στο άρθρο, όπως επίσης η προσφώνηση και η αποφώνηση στην επιστολή, δεν αρκούν για να αποδοθεί το επικοινωνιακό πλαίσιο σε ένα κείμενο. Αυτό που έχει τη μεγαλύτερη σημασία είναι το ύφος του που θα πρέπει να συνάδει με το σκοπό για τον οποίο υποτίθεται ότι γράφεται το κείμενο.

Ε. Η ΑΛΛΗΛΟΥΧΙΑ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Κάθε συγγραφέας, αλλά και ο μαθητής στα γραπτά του κείμενα, προκειμένου να παρουσιάσει τα επιχειρήματά του, δεν αρκεί απλώς να τα παραθέσει, οφείλει να τα παρουσιάσει με την κατάλληλη λογική σειρά. Η μία ιδέα, δηλαδή, πρέπει να συνδέεται με λογική σχέση και να προετοιμάζει τον αναγνώστη για τις επόμενες που θα ακολουθήσουν. Το κάθε κείμενο, δηλαδή, πρέπει να διέπεται από αλληλουχία, όχι μόνο όσον αφορά τη μορφή του (πρόλογος- κύριο μέρος- επίλογος), αλλά και ως προς το περιεχόμενο των προτάσεων των περιόδων, των παραγράφων κ.λ.π). Η αλληλουχία του κειμένου επιτυγχάνεται με τη συνοχή και τη συνεκτικότητα.

Η συνοχή

Η συνοχή του κειμένου αφορά την **εξωτερική του μορφή**, τη σύνδεση δηλαδή των προτάσεων, των παραγράφων ή και ολόκληρου του κειμένου και πραγματοποιείται με τους παρακάτω τρόπους:

1. Με τη χρήση κατάλληλων διαρθρωτικών λέξεων και φράσεων.
2. Με τη χρήση αντωνυμιών που παραπέμπουν σε προηγούμενα νοήματα.
3. Με τη χρήση συνώνυμων και υπερώνυμων λέξεων.
4. Με την επανάληψη λέξεων.
5. Με την οργάνωση του λόγου στον άξονα του χώρου και του χρόνου.
6. Με τη διατήρηση ενιαίου ύφους σε όλη την έκταση του κειμένου.

Διαρθρωτικές λέξεις και φράσεις

Μέσω των διαρθρωτικών λέξεων και φράσεων εξασφαλίζονται οι λογικοί αρμοί (οι νοηματικές σχέσεις) που συνέχουν μεταξύ τους τις προτάσεις, τις περιόδους, τις παραγράφους και το ευρύτερο κείμενο. Πιο συγκεκριμένα, οι σημαντικότερες από τις νοηματικές σχέσεις και οι αντίστοιχες διαρθρωτικές λέξεις / φράσεις είναι:

- **Αντίθεση/ εναντίωση:** αλλά, όμως, ωστόσο, ενώ, από την άλλη πλευρά, αντίθετα, παρά, μολαταύτα, στον αντίποδα, πέρα από αυτά όμως, αν και, μόνο που, εντούτοις, παρόλ' αυτά, ακόμη κι αν, και όμως, μολονότι, παρ' όλο που, από από τη μια-από την άλλη, απεναντίας, δε συμβαίνει όμως το ίδιο κτλ.
Π.χ. Στις μέρες μας όμως οι διανοούμενοι, οι μορφωμένοι άνθρωποι που θα έπρεπε να έχουν τα μάτια του πνεύματός τους ορθάνοιχτα, ληθαργούν ή κυνηγούν υλικά οφέλη.
- **Αιτιολόγηση:** επειδή, γιατί, διότι, αφού, μια που, που (= γιατί), καθώς, εξαιτίας, ένας ακόμα λόγος είναι, το φαινόμενο οφείλεται κτλ.
Π.χ. Το μέλλον του πλανήτη προμηνύεται δυσοίωνα, αφού η οικολογική καταστροφή θέτει πλέον σε κίνδυνο κάθε μορφή ζωής.
- **Αποτέλεσμα:** ώστε, που (= ώστε), έτσι που, λοιπόν, οπότε, συνεπώς, αποτέλεσμα, απόρροια, απότοκο όλων αυτών, και γι' αυτό, ως επακόλουθο, αναπόφευκτα, αναγκαστικά κτλ.
Π.χ. Η βιογενετική προσπαθεί να κατανοήσει το γενετικό υλικό των φυτικών και ζωικών ειδών, ώστε να αποκτήσει τη δυνατότητα παρέμβασης στους μηχανισμούς αναπαραγωγής της ζωής.
- **Γενίκευση:** γενικά, τις περισσότερες φορές, ευρύτερα κτλ.
Π.χ. Η καταστροφή των δασών ευθύνεται για την εξαφάνιση ενός πλήθους φυτικών και ζωικών ειδών. Γενικότερα, ευθύνεται για τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας του πλανήτη και την επίταση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.
- **Διαχωρισμός/ διάζευξη:** ή, είτε- είτε κτλ.
Π.χ. Η οικονομική ενίσχυση μπορεί να θέσει εμπόδια ή να διανοίξει ορίζοντες στο είδος και στο σκοπό της επιστημονικής έρευνας.
- **Διευκρίνιση:** λόγου χάρη, για παράδειγμα κτλ.
Π.χ. Η έλλειψη νερού που αποτελούσε πρόβλημα μόνο των φτωχότερων κρατών, αναμένεται να αποτελέσει μείζον ζήτημα και για τα πλουσιότερα κράτη, όπως για παράδειγμα την Αυστραλία, την Ισπανία, την Βρετανία κ.λ.π.
- **Διασάφηση/ επεξήγηση:** δηλαδή, αυτό σημαίνει, ειδικότερα, με άλλα λόγια, (πιο) συγκεκριμένα, υπο αυτή την έννοια κτλ.
Π.χ. [...] με άλλα λόγια, αυτό που απειλείται με ολική σχεδόν εξαφάνιση από το σύμπαν των Μ.Μ.Ε. είναι ο κριτικός διανοούμενος.
- **Δισταγμός/ φόβος/ απορία:** μήπως, μη(ν), άραγε κτλ.
Π.χ. Μήπως είναι προτιμότερο ο σκεπτόμενος πολίτης να περιμένει πολλά περισσότερα από την επιστράτευση των δικών του δυνάμεων, παρά από τα φραστικά πυροτεχνήματα της πολιτικής ζωής του τόπου;
- **Έμφαση:** το σημαντικότερο απ' όλα, το κυριότερο, είναι αξιοσημείωτο πως, αξίζει να σημειωθεί πως, εκείνο που προέχει, πρέπει να τονιστεί ότι, αξιοπρόσεχτο είναι πως, ιδιαίτερα σημαντικό είναι πως κτλ.
Π.χ. Αξίζει να σημειωθεί πως ο άνθρωπος διατηρώντας κριτική στάση στα πράγματα και εγκράτεια μπορεί να απαλλαγεί από το καταναλωτικό πάθος.
- **Επιβεβαίωση/ συμφωνία/ αποδοχή:** ασφαλώς, βεβαίως, σίγουρα, πράγματι, αναμφίβολα, αναμφισβήτητα, δε χωρεί αμφιβολία/ αμφισβήτηση, είναι κοινά παραδεκτό κτλ.
Π.χ. Η έλλειψη αυτοπεποίθησης εμποδίζει τον άνθρωπο να ξεδιπλώσει τις αρετές και τις ικανότητες του. Πράγματι όποιος δεν πιστεύει στον εαυτό του είναι δύσκολο να πείσει τους άλλους για την αξία του.
- **Ομοιότητα/ αναλογία:** όπως, σαν ομοίως, ανάλογα, το ίδιο ισχύει, κάτι ανάλογο συμβαίνει και, μοιάζει με, παρουσιάζει κοινά στοιχεία, αυτό θυμίζει κτλ.
Π.χ. Όπως οι έφηβοι νιώθουν την ανάγκη να αναζητούν πρότυπα και να ταυτίζονται με αυτά, έτσι νιώθουν και την ανάγκη να εντάσσονται σε ομάδες και μερικές φορές να προσηλώνονται με φανατισμό σε αυτές.
- **Όρος/ προϋπόθεση:** αν, εκτός αν, εφόσον, με τον όρο, με την προϋπόθεση, σε περίπτωση που κτλ.

Π.χ. Ένα σύνολο ανθρώπων που ζει σταθερά σε μια ορισμένη περιοχή αποτελεί έθνος, μόνο αν υπάρχουν κοινά στοιχεία που ενώνουν τα μέλη του και δημιουργούν στην ψυχή τους τη συνείδηση του εθνικού «εμείς».

- **Προσθήκη:** ακόμα, επίσης, επιπλέον, πρόσθετα, εκτός από αυτό κτλ.

Π.χ. Ο ανεξέλεγκτος ιδιωτικός πλουτισμός και ακόμα η έλλειψη οικολογικής συνείδησης είναι ορισμένες από τις αιτίες καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος.

- **Σύγκριση:** παρά, απ'όσο, απ'ότι, συγκριτικά, σε σχέση κτλ.

Π.χ. Η άνοδος της μέσης θερμοκρασίας της γης είναι ταχύτερη απ'όσο προέβλεπαν αρχικά οι επιστήμονες.

- **Σκοπός:** για να, να (=για να), με σκοπό/στόχο, επιδίωξη, προκειμένου να κτλ.

Π.χ. Οι δίκαιοι νόμοι μεσολαβούν στις κοινωνικές σχέσεις, για να αποτρέψουν την αυθαιρεσία και να οργανώσουν το συλλογικό βίο με αρχές κοινά αποδεκτές.

- **Συμπέρασμα:** ώστε, λοιπόν, άρα, επομένως, τελικά, συνεπώς, συνάγεται το συμπέρασμα ότι, ανακεφαλαιώνοντας, επιλογικά, συμπερασματικά κτλ.

Π.χ. Ο λαϊκισμός είναι στην ουσία ένα αντιδημοκρατικό και αντιλαϊκό φαινόμενο που ευδοκιμεί όταν ο λαός είναι απαίδευτος. Άρα, η μόνη απάντηση κατά του λαϊκισμού είναι η μόρφωση του λαού.

- **Ταξινόμηση/ διαίρεση:** αφενός- αφετέρου, απ'τη μια- απ'την άλλη κτλ.

Π.χ. Η χρήση του Διαδικτύου αφενός βοηθά στην διεκπεραίωση των εργασιών αφετέρου αποτελεί και τρόπο ψυχαγωγίας.

- **Χρονική σχέση/ σειρά:** όταν, αφού, καθώς, όποτε, μόλις, έως ότου, πριν από, κάθε φορά που, αρχικά, στη συνέχεια, πρώτα, ύστερα, μετά από λίγο, την ίδια στιγμή, ταυτόχρονα, παράλληλα κτλ.

Π.χ. Αρχικά, ένα από τα βασικότερα αίτια καταστροφής των μνημείων θεωρείται η έλλειψη συντήρησης και η εγκατάλειψή τους.

Η συνεκτικότητα

Η συνοχή, ακριβώς επειδή αφορά τη μορφή του κειμένου, δεν είναι αρκετή για να διασφαλίσει επαρκή αλληλουχία στο κείμενο. Γι' αυτό το λόγο, το κείμενο απαιτείται να έχει και συνεντικότητα, νοηματική δηλαδή συγγένεια μεταξύ των επιχειρημάτων που παρατίθενται. Η συνεκτικότητα, με λίγα λόγια, αφορά την **εσωτερική ενότητα του κειμένου** και τη σχέση που υπάρχει μεταξύ των περιόδων του. Οι νοηματικές σχέσεις που εμφανίζονται συνήθως στα κείμενα είναι:

- Σχέση σύγκρισης/ αντίθεσης
- Σχέση αναλογίας
- Σχέση αιτίου- αποτελέματος
- Συμπέρασμα
- Επεξήγηση του προηγούμενου νοήματος
- Απάντηση σε προηγούμενη ερώτηση

Λιγότερο συχνά εμφανίζονται και οι εξής νοηματικές σχέσεις:

- Σχέση αιτιολόγησης
- Προϋπόθεση
- Χρονική σχέση
- Σχέση γενίκευσης
- Σχέση έμφασης
- Σχέση ταξινόμησης- διαίρεσης

Ο μαθητής, λοιπόν, προκειμένου να εντοπίσει στοιχεία συνεκτικότητας σε ένα κείμενο οφείλει να κατανοήσει τη σημασία των νοημάτων που υπάρχουν στα επιχειρήματα που παρατίθενται από το συγγραφέα, να προσπαθήσει, δηλαδή, να κατανοήσει το λόγο για τον οποίο παρουσιάζονται με τη συγκεκριμένη σειρά τα επιχειρήματα και με ποιον τρόπο η μία ιδέα οδηγεί στην άλλη.

ΣΤ. Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

1. Αναφορική λειτουργία (κυριολεκτική, δηλωτική, λογική, πληροφοριακή): η γλώσσα λειτουργεί με λογικό τρόπο. Το μήνυμα αναφέρεται στον πραγματικό κόσμο ή στην αντίληψη που έχουμε για αυτόν. Σκοπός του πομπού με την αναφορική λειτουργία της γλώσσας είναι η πληροφόρηση.

Παράδειγμα: οι πολίτες οφείλουν να σέβονται τους δημοκρατικούς θεσμούς της κοινωνίας.

2. Ποιητική λειτουργία (μεταφορική, συνυποδηλωτική, συγκινησιακή): εκφράζει την ψυχική κατάσταση αυτού που μιλάει (πομπού). Σκοπός του είναι να προσελκύσει τον δέκτη. Τον ενδιαφέρει η μορφή του μηνύματος και λιγότερο η πληροφορία που φέρει το μήνυμα. Η ποιητική λειτουργία της γλώσσας αποβλέπει κυρίως στην αισθητική απόλαυση.

Παράδειγμα: πυξίδα για τον ασφαλή διάπλου ανάμεσα στη Σκύλα της εξατομίκευσης και τη Χάρυβδη της μαζοποίησης είναι η κοινωνικοποίηση του ανθρωπισμού.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

- **Ενεργητική σύνταξη** υπάρχει σε μια πρόταση, όταν το ρήμα είναι σε ενεργητική φωνή.

Με την ενεργητική σύνταξη **τονίζεται ο ρόλος του υποκειμένου που δρα.**

- **Παθητική σύνταξη** υπάρχει σε μια πρόταση, όταν το ρήμα βρίσκεται σε παθητική φωνή.

Με την παθητική σύνταξη **τονίζεται η ίδια η ενέργεια ή το αποτέλεσμα της ενέργειας του υποκειμένου.** Το ποιητικό αίτιο παραλείπεται, όταν εννοείται εύκολα, είναι άγνωστο ή αποκρύπτεται η ταυτότητά του.

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΠΑΘΗΤΙΚΗ:

Το **υποκείμενο** γίνεται **ποιητικό αίτιο** ($Y \rightarrow \Pi.A.$)

Το **αντικείμενο** γίνεται **υποκείμενο** ($A \rightarrow Y$)

Το **ρήμα ενεργητικής διάθεσης** γίνεται **ρήμα παθητικής διάθεσης διατηρώντας τον ίδιο χρόνο** (P ενεργ. φ $\rightarrow$ P παθ. φ.)

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ:

Το **υποκείμενο** γίνεται **αντικείμενο** ($Y \rightarrow A$)

Το **ποιητικό αίτιο** γίνεται **υποκείμενο** ($\Pi.A. \rightarrow Y$)

Το **ρήμα παθητικής διάθεσης** γίνεται **ρήμα ενεργητικής διάθεσης διατηρώντας τον ίδιο χρόνο** (P παθ. φ. $\rightarrow$ P ενεργ. φ.)

Σημείωση:

Τα ρήματα που έχουν μόνο παθητική φωνή αντικαθίστανται από κάποιο συνώνυμο.

Παράδειγμα:

Οι πολίτες πρέπει να σέβονται τους δημοκρατικούς θεσμούς.

Οι δημοκρατικοί θεσμοί πρέπει να γίνονται σεβαστοί από τους πολίτες.

Εφαρμογή (μετατροπή ενεργητικής σύνταξης σε παθητική)

Y	P	A
Ο ίδιος ο άνθρωπος σφραγίζει την ιστορική του πορεία με πολέμους και		
A	P	A
αγριότητες, θεοποιεί τα υλικά αγαθά και συντηρεί την αδικία και τις		
A		
ανισότητες.		

A $\rightarrow$ Y	P παθ. φ.	Y $\rightarrow$ Π.Α.	
Η ιστορική πορεία του ανθρώπου σφραγίζεται από τον ίδιο με πολέμους			
P. παθ. φ.	A $\rightarrow$ Y	P παθ. φ.	A $\rightarrow$ Y
και αγριότητες, θεοποιούνται τα υλικά αγαθά και συντηρείται η αδικία			
A $\rightarrow$ Y			
και οι ανισότητες.			

Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

α' ενικό πρόσωπο: προσδίδεται αμεσότητα και ζωντάνια στο λόγο, η ανάπτυξη του κειμένου παίρνει υποκειμενικό χαρακτήρα, το ύφος γίνεται προσωπικό και ορισμένες φορές διαφαίνεται η διάθεση του υποκειμένου να προβεί σε μια προσωπική εξομολόγηση. (εξομολογητικός χαρακτήρας του κειμένου)

β' ενικό πρόσωπο: δημιουργία κλίματος οικειότητας και επικοινωνίας του πομπού με τον δέκτη (αναγνώστη). Υπάρχει ζωντάνια και αμεσότητα στο λόγο. Σε ορισμένα κείμενα που χρησιμοποιούν β' ενικό πρόσωπο υπάρχει διδακτικός τόνος.

γ' ενικό πρόσωπο: προσδίδεται αντικειμενικότητα και σοβαρότητα στο ύφος. Ο λόγος αποπροσωποποιείται. Ο τόνος του κειμένου είναι ουδέτερος.

α' πληθυντικό πρόσωπο: υπάρχει ζωντάνια και αμεσότητα στο λόγο, δημιουργείται κλίμα οικειότητας και επικοινωνίας του πομπού με τον δέκτη(αναγνώστη). Σε ορισμένες περιπτώσεις το θέμα αποκτά καθολικότητα και το εξεταζόμενο φαινόμενο παρουσιάζεται ως πρόβλημα που αφορά όλους.

β' πληθυντικό πρόσωπο: δημιουργία κλίματος οικειότητας και επικοινωνίας του πομπού με τον δέκτη (αναγνώστη). Υπάρχει ζωντάνια και αμεσότητα στο λόγο.

γ' πληθυντικό πρόσωπο: δημιουργείται αντικειμενικότητα στην έκφραση, επικρατεί το απρόσωπο ύφος.

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

ΣΥΝΩΝΥΜΑ

Λέξεις που έχουν σχεδόν την ίδια σημασία.

Π.χ. αισθάνομαι- νιώθω

Άφιξη- ερχομός

ΑΝΤΩΝΥΜΑ

Λέξεις που έχουν αντίθετη σημασία.

Π.χ. πλησιάζω- απομακρύνομαι

Συμφωνία- διαφωνία

ΠΑΡΑΓΩΓΑ

Λέξεις που προέρχονται όχι απευθείας από τη ρίζα αλλά από το θέμα άλλης λέξης (ονόματος, ρήματος κ.λ.π.) με προσθήκη σε αυτό κατάληξης ή και προσφύματος*.

*πρόσφυμα= συλλαβή ή φθόγγος που προστίθεται στη θεματική ρίζα για την κλίση ή την παραγωγή μιας λέξης.

Π.χ. ρυθμός (θέμα: **ρυθμ-**): ρυθμικός, ρυθμίζω

ΣΥΝΘΕΤΑ

Λέξεις που σχηματίζονται από δυο ή περισσότερες λέξεις.

Π.χ. ευ+ ρυθμός: εύρυθμος

Μετά+ ρυθμίζω: μεταρρυθμίζω

ΟΜΟΡΡΙΖΑ

Λέξεις που έχουν κοινή ετυμολογική ρίζα.

Π.χ.: ρυθμός, ρυθμικός, ευρυθμία, μεταρρυθμίζω

ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΙΞΗΣ

1. Τελεία: σημειώνεται στο τέλος της περιόδου για να δηλώσει την ολοκλήρωση ενός νοήματος.

2. Θαυμαστικό: σημειώνεται στο τέλος επιφωνηματικών προτάσεων και εκφράζει έντονες συναισθηματικές καταστάσεις:

- έκπληξη
- θαυμασμό
- επιδοκιμασία
- φόβο
- λύπη
- ειρωνεία

3. Παρένθεση: περιέχει λέξεις ή φράσεις που διασαφηνίζουν, επεξηγούν και συμπληρώνουν τα λεγόμενα, αλλά θα μπορούσαν και να παραλειφθούν.

4. Ερωτηματικό: σημειώνεται στο τέλος μιας ευθείας ερώτησης και φανερώνει:

- απορία
- ερώτηση
- ειρωνεία
- υπογραμμίζει τον αυτονόητο χαρακτήρα μιας ιδέας (ρητορική ερώτηση).

5. Εισαγωγικά: περικλείουν τα λόγια κάποιου που μεταφέρονται αυτούσια, παροιμίες και ρητά, τίτλους βιβλίων, επιγραφές και λέξεις / φράσεις που:

- δε χρησιμοποιούνται με το ακριβές νόημα τους (π.χ. μεταφορική χρήση μιας λέξης, περιορισμός και σχετικοποίηση του νοήματος της κτλ.)
- χρωματίζονται με ειρωνική διάθεση
- αποτελούν ειδικούς όρους
- σημειώνονται εμφαντικά σε σχέση με τις άλλες.

6. Αποσιωπητικά: συνοδεύουν φράσεις που έμειναν ανολοκλήρωτες λόγω συγκίνησης, ντροπής κτλ. ή φράσεις με ολοκληρωμένο νόημα που χρωματίζονται με έναν τόνο περιφρόνησης, ειρωνείας ή απειλής.

7. Παύλα: χρησιμοποιείται για να δηλώσει την αλλαγή προσώπου σε έναν διάλογο.

8. Διπλή παύλα: χρησιμεύει, όπως και η παρένθεση, για να περικλείσει παρέμβλητα νοήματα, που είναι όμως απαραίτητα για τη νοηματική πληρότητα του λόγου.

9. Διπλή τελεία: σημειώνεται μπροστά από φράσεις άλλων που μεταφέρονται αυτούσιες (συνήθως στον ευθύ λόγο ή γνωμικά και παροιμίες) ή μπροστά από μια απαρίθμηση, μια ερμηνεία, ένα επακόλουθο.

10. Το κόμμα

Χωρίζονται με κόμμα:

- ✓ Όμοιοι όροι μιας πρότασης (υποκείμενα, αντικείμενα, κατηγορούμενα) που δε συνδέονται με συνδέσμους. Π.χ. απαραίτητες προϋποθέσεις για πρόοδο κάθε μορφής είναι η εργασία, η μεθοδικότητα, η επιμονή και η πειθαρχία.
- ✓ Ασύνδετα ρήματα- ισοδύναμες προτάσεις (κύριες από κύριες, δευτερεύουσες από δευτερεύουσες). Π.χ. η ανθρωπότητα παλεύει, αγωνίζεται, προσπαθεί αδιάκοπα με δυο αντιφατικές διαδικασίες, από τις οποίες η μια τείνει να επιβάλει την ενοποίηση, ενώ η άλλη αποσκοπεί στο να διατηρήσει την διαφοροποίηση. Π.χ. χρειάζεται να ενθαρρύνουμε τις κρυφές δυνατότητες, να ξυπνούμε όλες τις τάσεις για συμβίωση, να είμαστε έτοιμοι να αντιμετωπίσουμε ό, τι ανώφελο γεννούν οι νέες κοινωνικές μορφές έκφρασης.
- ✓ Κύριες προτάσεις που συνδέονται με αντιθετικούς συνδέσμους. Π.χ. επιδιώχθηκε η λύση του προβλήματος, αλλά αυτό στάθηκε αδύνατο.
- ✓ Η κλητική προσφώνηση. Π.χ. περιμένω, αγαπητέ, την επόμενη επιστολή.
- ✓ Η παράθεση και η επεξήγηση. Π.χ. η παράδοση, στοιχείο πρωταρχικό για κάθε λαό, αρχίζει στα χρόνια μας να παραμερίζεται.
- ✓ Επιρρήματα, μόρια, διάφορες φράσεις στην αρχή της περιόδου που συνήθως συνδέουν το λόγο με τα προηγούμενα. Π.χ. καλά, θα πάμε
- ✓ Μια πρόταση, λέξη, φράση που μπαίνει παρενθετικά. Π.χ. διαβάζουμε σε εθνολογικές μελέτες, και όχι στις λιγότερο σημαντικές, ότι ο άνθρωπος οφείλει τη γνώση της φωτιάς στο τυχαίο γεγονός ενός κεραυνού ή μιας πυρκαγιάς στη στέπα.
- ✓ Μια μετοχική πρόταση, όταν είναι μεγάλη. Π.χ. έχοντας ως δεδομένο τον ανταγωνισμό του εμπορικού κινηματογράφου, ο σκηνοθέτης έχει ξεχωριστή ευθύνη απέναντι στο κοινό του.
- ✓ Οι ακόλουθες δευτερεύουσες προτάσεις:
 - αιτιολογικές
 - τελικές
 - συμπερασματικές
 - χρονικές
 - υποθετικές
 - εναντιωματικές
 - αναφορικές παραθετικές (αυτές που αποτελούν παράθεση, αν αφαιρεθούν δεν αλλοιώνουν το νόημα, γιατί δεν αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα της πρότασης που προσδιορίζουν) π.χ. μίλησε για την πατρίδα του, που μας ήταν άγνωστη.προτάσεις που εισάγονται με τα εξής: αντί να, χωρίς να, παρά να.

Δεν χωρίζονται με κόμμα:

- ✓ όμοιοι όροι πρότασης που συνδέονται με τους συνδέσμους:
 - συμπλεκτικούς (και, ούτε... ούτε)
 - διαζευκτικούς (ή, είτε... είτε)
 - αντιθετικούς (αλλά, ενώ, όμως)
- ✓ οι ακόλουθες δευτερεύουσες προτάσεις:
 - ειδικές (ότι, πως, που)
 - βουλητικές (να)
 - πλάγιες ερωτηματικές (ποιος, πόσος, τι, πού, πότε, πώς, μήπως, γιατί κ.λ.π.)
 - ενδοιαστικές (μη, μήπως).

Α. ΗΘΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ:

- 1. ΑΝΗΘΙΚΟΤΗΤΑ – ΗΘΙΚΟΣ ΕΚΦΥΛΙΣΜΟΣ**
- 2. ΚΡΙΣΗ ΗΘΙΚΩΝ ΑΞΙΩΝ:** αξίες και ιδανικά του παρελθόντος τείνουν στη σημερινή εποχή να χαθούν χωρίς να αντικαθίστανται. Η έλλειψη αξιών είναι εμφανής.
- 3. ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ:** ο άνθρωπος χάνει κάποια στοιχεία της προσωπικότητάς του. Αποξενώνεται από τον εαυτό του, τους άλλους, την εργασία, τη φύση.
- 4. ΕΛΛΕΙΨΗ ΧΑΡΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ:** το φαινόμενο της εξειδίκευσης εμποδίζει το σημερινό άνθρωπο να νιώσει τη χαρά της δημιουργίας στο χώρο εργασίας του.
- 5. ΑΠΑΝΘΡΩΠΟΙΗΣΗ:** σήμερα ο άνθρωπος δεν αντιμετωπίζεται σαν αξία, αλλά θεωρείται το μέσο για την επίτευξη κάποιου σκοπού. Καταπατούνται σε παγκόσμιο επίπεδο τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- 6. ΑΝΤΙΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΝΕΥΜΑ:** ο σύγχρονος άνθρωπος ενδιαφέρεται για το «εγώ» και όχι για το «εμείς». Θεωρεί πως το ατομικό συμφέρον αντιδιαστέλλεται προς το κοινωνικό.
- 7. ΑΠΟΞΕΝΩΣΗ:** οι άνθρωποι δεν επικοινωνούν μεταξύ τους. Κυριαρχεί η ιδιοτέλεια, η ανασφάλεια, η αδιαφορία για το συνάνθρωπο, με αποτέλεσμα οι ανθρώπινες σχέσεις να μετατρέπονται σε τυπικές, απρόσωπες, επιδερμικές.
- 8. ΒΙΑ – ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ:** οι απρόσωπες σχέσεις – οι ανταγωνιστικές τάσεις οδηγούν τους ανθρώπους σε αποκλίνουσα συμπεριφορά, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας.
- 9. ΚΑΤΑΠΑΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ:** ο άνθρωπος αντιμετωπίζει το συνάνθρωπό του ως μέσο και όχι ως σκοπό.
- 10. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ – ΑΤΟΜΙΚΙΣΜΟΣ:** οι άνθρωποι αδιαφορούν για τα «κοινά», δεν ενεργούν συλλογικά για την επίλυση των προβλημάτων που απασχολούν την κοινωνία.
- 11. ΑΝΤΙΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΣΤΑΣΗ – ΞΕΝΟΜΑΝΙΑ:** άρνηση της πολιτιστικής παράδοσης σημαίνει απώλεια της ιστορικής – εθνικής μνήμης, απώλεια της εθνικής ταυτότητας. Από την άλλη πλευρά η άκριτη υιοθέτηση πνευματικών και υλικών προϊόντων ξένων λαών οδηγεί στον εθνικό εκφυλισμό.
- 12. ΧΑΣΜΑ ΓΕΝΕΩΝ:** οι ιδεολογικές αντιθέσεις μεταξύ των νέων και των μεγαλύτερων σε ηλικία ανθρώπων, αποτελούν συχνό φαινόμενο μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας.
- 13. ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ:** οι αυξημένες απαιτήσεις της σύγχρονης καταναλωτικής κοινωνίας ανάγκασαν τον άνθρωπο να αφιερώνει ολοένα και περισσότερο χρόνο στην άσκηση του επαγγέλματός του. Η επίπονη και εξουθενωτική εργασία περιορίζει τον ελεύθερο χρόνο.

Β. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ:

- 1. ΕΛΛΕΙΨΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ – ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ:** οι εξειδικευμένοι επαγγελματίες και επιστήμονες είναι πνευματικά μονομερείς. Γνωρίζουν μόνο το αντικείμενο με το οποίο ασχολούνται λόγω έλλειψης γενικής παιδείας.
- 2. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΜΟΝΟΜΕΡΕΙΑ – ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΙ:** σήμερα κυριαρχεί ο φανατισμός κάθε μορφής, ιδεολογικός – πολιτικός – κοινωνικός – θρησκευτικός, άμεση απόρροια της πνευματικής μονομέρειας.
- 3. ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗ – ΠΑΘΗΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ:** οι αλλοτριωτικές συνθήκες ζωής κάνουν τους ανθρώπους να χάνουν τα ατομικά τους χαρακτηριστικά, να γίνονται «μαζάνθρωποι».
- 4. ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΜΑΖΩΝ:** οι άνθρωποι έχουν χάσει τα ατομικά τους χαρακτηριστικά, έχουν τυποποιηθεί, έχουν τις ίδιες προτιμήσεις, τις ίδιες ανάγκες, κάνουν τις ίδιες επιλογές. Οι ανάγκες τους προβλέπονται εύκολα και υπάρχουν κάποιοι που το εκμεταλλεύονται.
- 5. ΣΤΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ:** η υπέρμετρη ανάπτυξη του υλικού πολιτισμού οδηγεί σε στασιμότητα τον πνευματικό. Είναι αυτό που ονομάζουμε υποκουλτούρα.
- 6. ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ:** στη σημερινή κοινωνία όπου τα πάντα είναι αντικείμενο εμπορίου και συναλλαγών, η τέχνη και η επιστήμη τείνουν να χάσουν το πραγματικό περιεχόμενό τους.

Γ. ΥΛΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ:

- 1. ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΣ:** οι άνθρωποι δεν επιθυμούν να ικανοποιήσουν μόνο τις πρωτογενείς ανάγκες τους, αλλά επιδιώκουν να εξυπηρετήσουν και τις διαρκώς αυξανόμενες δευτερογενείς ανάγκες τους. Η υπερκατανάλωση οφείλεται στη λανθασμένη ιεράρχηση των αναγκών.
- 2. ΑΝΕΡΓΙΑ:** ο οικονομικός παράγοντας καθορίζει την κοινωνική διαστρωμάτωση. Το φαινόμενο της ανεργίας διαταράσσει την ομαλή λειτουργία του σύγχρονου καπιταλιστικού συστήματος και δημιουργεί κοινωνικές ανισότητες.
- 3. ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ:** η ρύπανση, η μόλυνση, η ενεργειακή κρίση, η εξάντληση των φυσικών πόρων συνιστούν το πρόβλημα. Όταν ο άνθρωπος στρέφεται εναντίον της φύσης, ουσιαστικά στρέφεται εναντίον του εαυτού του.

4. ΑΣΤΥΦΙΛΙΑ: ερήμωση της υπαίθρου, συσσώρευση πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα.

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ: μάστιγα των σύγχρονων κοινωνιών με αρνητικότερες συνέπειες για τους ανθρώπους και κυρίως τους νέους.

Η. Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Μαθητές/τριες,

Το κείμενο που έχετε στα χέρια σας απευθύνεται αποκλειστικά σε σας και έχει αντικειμενικό σκοπό να σας καθοδηγήσει και να σας ξεδιαλύνει σκοτεινά σημεία σε ό,τι αφορά τη διαδικασία παραγωγής κειμένου στο μάθημα της έκθεσης – έκφρασης. Με ιδιαίτερο αίσθημα ευθύνης, επικαλούμαι την προσοχή σας, για την πλήρη κατανόηση των παρακάτω κατευθυντήριων οδηγιών που θα αναγνώσετε.

Η συγγραφή ενός κειμένου είναι μία δύσκολη και επίπονη εργασία, η οποία απαιτεί πάνω απ' όλα διάθεση, πείσμα και μεράκι για δουλειά. Πρώτη και κυρίαρχη αρετή σε ένα μαθητικό κείμενο θεωρείται η σαφήνεια και η καθαρότητα στη διατύπωση των ιδεών. Ακολουθούν ο φροντισμένος και δεμένος λόγος, η σωστή διάρθρωση του περιεχομένου, η επαρκής τεκμηρίωση των ιδεών, η ορθογραφημένη αποτύπωση νοημάτων, καθώς και η καλή αισθητική εικόνα του γραπτού. Είναι βέβαια τόσα πολλά τα πράγματα που μπορεί κανείς να επισημάνει, για να περιγράψει ένα καλό κείμενο, που όσα και να αναφέρονταν παραπάνω, πάλι θα έλειπαν άλλα τόσα. Το συμπέρασμα που εξάγεται είναι ότι η παραγωγή γραπτού λόγου είναι μια σύνθετη διαδικασία, συνεχώς εξελίξιμη και πάντοτε βελτιώσιμη. Από αυτήν την άποψη, κανείς δεν μπορεί να θεωρηθεί τέλειος συγγραφέας. Μερικά όμως πράγματα μπορούν να αποτελέσουν ένα συνοπτικό κώδικα, ας μου επιτραπεί ο όρος, δεοντολογικής μαθητικής γραφής κειμένων.

Το πρώτο πράγμα που πρέπει να προσέξετε είναι η γενική εικόνα που αποδίδει το γραπτό σας κείμενο. Με απλά λόγια, πως αυτό θα φαίνεται στο μάτι ενός άλλου ανθρώπου. Αν δηλαδή τα γράμματά σας είναι ευανάγνωστα, όμορφα και προπαντός, αν δεν υπάρχουν διαγραφές στο κείμενο (μουντζούρες).

Κατόπιν περάστε σε πιο τεχνικά θέματα του γραπτού σας. Ξεκινήστε από την παραγραφοποίηση και ελέγξτε κατά πόσο τα νοήματά σας χωρίστηκαν επιτυχώς με τις παραγράφους που δημιουργήσατε. Μην ξεχνάτε να ξεκινάτε πάντα το κείμενό σας με παράγραφο, να είστε προσεκτικοί στην έκταση που δίνεται στις παραγράφους σας και να επιδιώκετε αυτές να είναι ισοβαρείς σε μέγεθος (όσο αυτό είναι δυνατό) και να έχουν σωστή δομική διάρθρωση (θεματική περίοδο, σχόλια – λεπτομέρειες, περίοδο κατακλείδα). Η ισοβαρής διαίρεση παραγράφων ισχύει βέβαια και για την αντιμετώπιση των ερωτημάτων ενός θέματος. Καμία ερώτηση, που διατυπώνεται ρητά μέσα στο θέμα σας δεν πρέπει να μοιάζει παραμελημένη και ανεπτηγμένη «φτωχή». Εξυπακούεται ότι απαντάμε πάντα σε όλα τα ερωτήματα που μας θέτονται, με όση ευκρίνεια απόψεων και τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία μπορούμε, ενώ προσέχουμε, αν μπορούμε να αναφέρουμε και κάποια πράγματα που δε ζητούνται, αλλά είναι απολύτως αναγκαία. Όπως για παράδειγμα στην ανάπτυξη ενός προβλήματος, η επισήμανση κάποιων τρόπων επίλυσής του. Φυσικά, όταν παραθέτουμε απόψεις για κάτι που δε ζητείται ρητά στο θέμα μας, τότε είμαστε συνοπτικοί και επιγραμματικοί, για να μη θεωρηθούν περιττά όσα λέμε.

Πολύ σημαντικό είναι το θέμα της ορθογραφίας του κειμένου σας και σ' αυτό δίδεται μεγάλη βαρύτητα. Μην ξεχνάτε ότι τις εκθέσεις σας διορθώνουν φιλόλογοι, που έχουν μια ιδιαίτερη ευαισθησία στο θέμα του ορθογραφημένου λόγου. Το ίδιο φυσικά ισχύει σε όλα τα γλωσσικού τύπου μαθήματα, πολύ δε περισσότερο στην έκθεση, που είναι η κορυφή τους. Για να αποφύγετε λοιπόν το σκόπελο της ανορθογραφίας, ξαναδιαβάστε πολλές φορές το κείμενό σας και σχολαστικά ελέγξτε την ορθογραφία του. Αν δεν είστε σίγουροι για τη γραφή κάποιων λέξεων, προσπαθήστε να τις αλλάξετε με κάποιες που γνωρίζετε σίγουρα. Είναι καλύτερο ένα ορθογραφημένο γραπτό με πιο απλό λεξιλόγιο, παρά ένα ανορθόγραφο με εξεζητημένους όρους.

Είστε φυσικά ελεύθεροι να εκφράσετε τις προσωπικές σκέψεις, ιδέες και συναισθήματα, τηρώντας όμως τα όρια του επιτρεπτού και του λογικού. Πάντως, ό,τι κι αν υποστηρίζετε, είστε σίγουρα υποχρεωμένοι να το τεκμηριώσετε με ακρίβεια. Όσο πιο πειστική είναι η αποδεικτική σας σκέψη, τόσο πιο αξιόλογο θεωρείται το γραπτό σας και τόσο πιο ώριμη και πετυχημένη η συγγραφική σας απόπειρα. Αποφύγετε τις απολυτότητες, το συνθηματολογικό λόγο, τις κλισέ εκφράσεις, καθώς και τη χρήση πολλών παραδειγμάτων και γνωμικών. Εκφραστείτε απλά, κατανοητά και προσωπικά. Και μην ξεχνάτε ότι η έκθεση ιδεών, για την οποία μέχρι τώρα μιλάμε, γράφεται πάντα στο γ' ενικό ή γ' πληθυντικό πρόσωπο. Σε κάποιες περιπτώσεις και στο α' πληθυντικό. Αποφύγετε εντελώς τη χρήση του α' ενικού προσώπου. Και αυτό γιατί προσωποποιεί το γραπτό σας λόγο άγαρμπα. Ό,τι γράφετε είναι φυσικά δικό σας δημιούργημα. Οι ιδέες που παρουσιάζετε είναι ασφαλώς δικές σας. Δε χρειάζονται επιβεβαίωση ταυτότητας του τύπου: «πιστεύω, θεωρώ, έχω τη γνώμη, σημειώνω, τονίζω και άλλα τέτοια συναφή». Να είστε απρόσωποι, ξεκάθαροι και επαρκώς τεκμηριωμένοι σε όσα γράφετε. Η έκθεση ιδεών δεν είναι εξομολόγηση, ούτε φιλική κουβέντα, ούτε διάλογος, ούτε και προφορική ομιλία. Για το λόγο αυτό δε γράφουμε ποτέ με τον τρόπο που μιλάμε. Ο προφορικός λόγος είναι πρόχειρος και απλός. Στο κείμενό μας προσπαθούμε να είμαστε πιο επίσημοι και σύνθετοι.

Τηρούμε πάντοτε το όριο ανάπτυξης που μας έχει δοθεί, με μια επιτρεπτή απόκλιση 20 – 30 λέξεων προς τα πάνω ή προς τα κάτω. Για να πετύχουμε το επιθυμητό όριο κειμένου που μας ζητούν και για να αποφύγουμε τυχόν επαναλήψεις νοημάτων και ιδεών, χρησιμοποιούμε υποχρεωτικά σχεδιάγραμμα περιεχομένου, προτού να αρχίσουμε την ανάπτυξή μας. Το σχεδιάγραμμα μας βοηθά να οριοθετήσουμε το περιεχόμενο της σκέψης και των ιδεών μας και προσδιορίζει από την αρχή το

πλαίσιο στο οποίο θα κινηθεί η ανάπτυξή μας. Εφαρμόζουμε την τεχνική αυτή, όσο κι αν φαίνεται ότι είναι χρονοβόρα και κουραστική, γιατί μόνο θετικά έχει να μας προσφέρει. Με αφορμή την παρατήρησή μου για το θέμα των επαναλήψεων σε νοήματα, σας εφιστώ την προσοχή και στις επαναλήψεις λέξεων. Φροντίζουμε να μη χρησιμοποιούμε συνεχώς τις ίδιες λέξεις. Αυτό γίνεται κουραστικό και δείχνει αδυναμία ευρείας χρήσης της γλώσσας. Συνεπώς, η επαναλαμβανόμενη χρήση της ίδιας λέξης είναι κάτι το απαγορευτικό για την έκθεση.

Σε σχέση με την τεχνική ανάπτυξης των θέσεών σας, επιδιώξτε να κινείστε πάντα στη «μέση οδό». Μην παίρνετε σαφή θέση υπέρ ή κατά των θεμάτων που επεξεργάζεστε. Να σκέφτεστε πάντα διπλωματικά. Κινούμαι στη μέση και έχω κοντά μου όλες τις αντιτιθέμενες απόψεις. Μπορώ να κερδίσω όλους τους αναγνώστες του κειμένου μου, οι οποίοι σίγουρα δε θα έχουν όλοι την ίδια άποψη πάνω στο θέμα. Βέβαια, υπάρχουν και θέματα που δε χωρούν καμία αμφισβήτηση. Σ' αυτά είμαι φυσικά απόλυτος στη διατύπωση της θέσης μου (π.χ. στην αξιολόγηση του προβλήματος των ναρκωτικών, στο θέμα της βίας, της εγκληματικότητας, του ρατσισμού και σε άλλα σχετικά προβλήματα και φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας).

Πάντως, είναι πολύ πιθανό να σας ζητηθεί να γράψετε ένα κείμενο που δεν είναι της κλασικής μορφής μιας έκθεσης ιδεών. Πολύ συχνά ζητείται από τους μαθητές να γράψουν επιστολές, ομιλίες, άρθρα¹ ή και δοκίμια. Προσέξτε στις περιπτώσεις αυτές κάποια πράγματα που έχουν να κάνουν με το ύφος του λόγου, το πρόσωπο στο οποίο πρέπει να γραφεί το κείμενο και ποια είναι η σωστή παρουσίαση στο χαρτί, ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκει. Στις περιπτώσεις των άρθρων και των δοκιμίων τα πράγματα είναι απλά. Γράφετε σε ύφος επίσημο και τεκμηριωμένο, χωρίς ουσιαστικές διαφορές από την έκθεση ιδεών, προσέχοντας ότι στην κατηγορία του στοχαστικού δοκιμίου, το ύφος επιβάλλεται να είναι συνειρμικό. Και στις δύο δε περιπτώσεις το κείμενο είναι ενυπόγραφο. Στο τέλος δηλαδή γράφετε το όνομά σας ως συντάκτες ενός δημοσιογραφικού κειμένου (άρθρου) ή ως συγγραφείς κειμένου γενικότερου προβληματισμού (δοκιμίου). Στην περίπτωση της επιστολής, πρέπει να προσδιορίσετε αρχικά το είδος του ύφους της, επίσημο ή πρόχειρο – οικείο, ανάλογα με τον παραλήπτη της. Μην ξεχνάτε να σημειώσετε στην αρχή τα προσωπικά σας στοιχεία και την ημερομηνία γραφής της, όπως και μια τυπική έκφραση προσφώνησης του παραλήπτη (π.χ. αγαπητέ κύριε ή κυρία σε επίσημο γράμμα ή φίλε... σε γράμμα που προορίζεται για πολύ γνωστό σας πρόσωπο). Στο τέλος συμπεριλάβετε και μια ανάλογη επιφώνηση (π.χ. με σεβασμό, με τιμή, με εκτίμηση, με εγκάρδιους χαιρετισμούς, με φιλικούς χαιρετισμούς κ.τ.λ.). Σε κάθε περίπτωση η επιλογή είναι δική σας, ανάλογα με το είδος του κειμένου και περισσότερο σε σχέση με το πρόσωπο που υποτίθεται πως θα είναι ο αποδέκτης του. Για την περίπτωση δε της σύνταξης προφορικής ομιλίας (δηλαδή λόγου), επιβάλλεται να γράψετε μια ταιριαστή με την κατάσταση προσφώνηση, όπως και επιφώνηση (σας ευχαριστώ για την προσοχή σας, ευχαριστώ που με ακούσατε, ελπίζω να βοήθησα στους προβληματισμούς σας κ.τ.λ.).

Σε κάθε περίπτωση πάντως, πρέπει να προσαρμόζετε τη μορφή του κειμένου σας και το ύφος του ανάλογα με το είδος του, το οποίο πρέπει να έχετε αναζητήσει από την αρχή που αντικρίζετε το θέμα σας, ώστε να μην είστε αναγκασμένοι στο τέλος να κάνετε αλλαγές, που ίσως τότε να μην είναι εφικτό να πραγματοποιηθούν.

Προσπάθησα να δώσω, όσο αυτό έγινε εφικτό και όσο είναι δυνατή μια πλήρης ανάπτυξη κατευθυντήριων οδηγιών γραφής ενός κειμένου, ένα συνοπτικό οδηγό βασικών κανόνων για τη συγγραφή ενός προσεγμένου γραπτού αποσπάσματος. Η επιτυχία στη συγγραφή πάντως, επιμένω ότι κατακτείται με τη συνεχή ενασχόληση με το γραπτό λόγο. Όσο γράφετε, γίνεστε καλύτεροι, αποδοτικότεροι και πληρέστεροι στις αναπτύξεις σας. Αν αισθανθείτε πραγματική αγάπη για το λόγο (προφορικό ή γραπτό), αν δείτε την έκθεση όχι σαν αγγαρεία, αλλά σαν έκφραση και αποκάλυψη (ή ανακάλυψη) του εαυτού σας και του εσωτερικού σας κόσμου, τότε σίγουρα θα πετύχετε ένα τουλάχιστον αξιοπρεπές κείμενο.

Πολλοί λένε ότι η συγγραφή κειμένων είναι ταλέντο και γεννιέσαι μ' αυτό. Εγώ σαν καθηγητής πιστεύω ότι τεχνικά και περιεχομένου θέματα της έκθεσης διδάσκονται και μαθαίνονται με την άρροδο του χρόνου. Βέβαια, είναι μια χρονοβόρα διαδικασία, που χρειάζεται υπομονή και συνεχή ενασχόληση. Και τα ταλέντα του λοιπόν μπορεί να τα καλλιεργήσει ο άνθρωπος και να γίνει καλύτερος σε όσα έχει, αλλά και να αποκτήσει και όσα δεν έχει. Γι' αυτό συστηματική δουλειά, προσοχή και ωριμότητα θέσεων, ιδεών και εφαρμογής τεχνικών κανόνων.

Καλή επιτυχία και καλή συγγραφή!

Θ. Επικοινωνία

Επικοινωνία είναι μια καθημερινή αμφίδρομη πράξη συνεννόησης ανάμεσα σ' έναν τουλάχιστον πομπό και έναν τουλάχιστον δέκτη, των οποίων οι ρόλοι συνεχώς εναλλάσσονται.

Πειθώ ονομάζουμε όλα τα μέσα που μεταχειριζόμαστε για να πείσουμε κάποιον ή κάποιους.

¹ Υπενθυμίζεται ότι, εάν πρέπει να γράψετε άρθρο, είστε υποχρεωμένοι να δώσετε και έναν τίτλο ενδεικτικό του περιεχομένου του.

Τρόποι πειθούς:

1. **Επίκληση στη λογική:** είναι η επίκληση που χρησιμοποιεί την αποδεικτική δύναμη μιας επιχειρηματολογίας, η οποία στηρίζεται στη λογική. Η συγκεκριμένη επίκληση πραγματοποιείται με τη χρήση επιχειρημάτων – συλλογιστικών σχημάτων και τεκμηρίων.
2. **Επίκληση στο συναίσθημα (του δέκτη):** είναι η επίκληση που κεντρίζει τα συναισθήματα του δέκτη, π.χ. χαρά, λύπη, ενθουσιασμός, φόβος, απογοήτευση κ.ο.κ. Χρησιμοποιεί ως μέσα την περιγραφή, την αφήγηση, το χιούμορ και την ειρωνεία. Ο ρήτορας πρέπει να λαμβάνει υπ' όψη του: α) τη διάθεση του ακροατηρίου του, β) τη σύνθεση του ακροατηρίου του και γ) τα αίτια που επηρεάζουν το ακροατήριό του.
3. **Επίκληση στο ήθος (του πομπού):** είναι η επίκληση από τον πομπό στις προσωπικές του αρετές. Άλλωστε, μια πράξη πειθούς για να είναι αποτελεσματική, οφείλει να υπερασπίζεται την αξιοπιστία του πομπού, πράγμα το οποίο εξαρτάται από το αν αυτός κατέχει ή όχι το θέμα συζήτησης και αν διακρίνεται από ηθική συμπεριφορά.
4. **Επίκληση στην αυθεντία:** πρόκειται για ενίσχυση της αξιοπιστίας των επιχειρημάτων μας μέσω της γνώμης τρίτων προσώπων, που όμως οι απόψεις τους γίνονται αναντίρρητα δεκτές, λόγω του υψηλού τους κύρους.
5. **Επίθεση στο ήθος (του αντιπάλου):** πρόκειται για επίθεση του πομπού στον αντίπαλό του, η οποία εκδηλώνεται με δριμεία κριτική που αφορά το χαρακτήρα και την ιδιωτική του ζωή. Είναι μια τακτική του πομπού που δεν ανασκευάζει επιχειρήματα του αντιπάλου ούτε κάνει πιο πειστικές τις δικές του σκέψεις, παρά επιδίδεται σε προσωπικά καυστικά σχόλια.

Μορφές πειθούς:

1. Η πειθώ στη διαφήμιση.
2. Η πειθώ στο δικανικό λόγο.
3. Η πειθώ στον πολιτικό λόγο.
4. Η πειθώ στον επιστημονικό λόγο.

Παραδείγματα τρόπων πειθούς:

1. Ο θάνατος αποτέλεσε το υπόβαθρο της φιλοσοφίας και της θρησκείας σε όλους τους πολιτισμούς. Στα 18 του χρόνια ένα νεαρός Αμερικανός έχει ήδη "καθαρίσει" με τον τρόπο αυτό και χωρίς τύψεις κάπου 400.000 αντιπάλους... (επίκληση στη λογική με τη χρήση τεκμηρίων)
2. Όμως κάθε άνθρωπος δεν έχει το δικαίωμα να είναι ασεβής. Όπου δεν φέρνει μοιραία την ασέβεια κάποιο σοβαρό χρέος και κάποιος έρωτας ειλικρινής για κάτι αληθινό, για κάτι ωραίο, η ασέβεια είναι εγκληματική, είναι ατιμία. (επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη)
3. Χρέος του δημοκράτη είναι να συντελέσει στην ανάπτυξη της παιδείας προς εκείνες ακριβώς τις κατευθύνσεις που φοβάται ο ολοκληρωτισμός. (επίκληση στο ήθος του πομπού)
4. Είναι αναγκαία η μοναξιά, λέει ο Ρίλκε· κάποτε πρέπει να αποσύρεται κανείς στον εαυτό του, μακριά από τους αλαλαγμούς του πλήθους. (επίκληση στην αυθεντία)
5. Τα τραγούδια σε γενικές γραμμές, ήταν χαμηλού επιπέδου - οτιδήποτε τους έπεφτε στα χέρια - συχνά επιλεγμένα έτσι ώστε να ταιριάζουν σε διάφορα σχετικά σχόλια με νόημα. (επίθεση στο ήθος του αντιπάλου)

I. Επίκληση στη λογική:

Η επίκληση στη λογική γίνεται με τη χρήση **επιχειρημάτων – συλλογιστικών σχημάτων (συλλογισμών)** και **τεκμηρίων**.

Ορισμοί:

- A. Επιχείρημα – συλλογιστικό σχήμα (συλλογισμός):** είναι λογικές προτάσεις που δίνονται συνήθως σε κλιμακωτή σειρά και στοχεύουν στην απόδειξη μιας θέσης. Σε ένα συλλογισμό κάποιες προτάσεις χρησιμεύουν ως βάση για την παραδοχή μιας άλλης πρότασης. Με άλλα λόγια, συλλογισμός είναι η διαδικασία με την οποία ο νους καταstrώνει ένα σχέδιο – επιχείρημα.
- B. Τεκμήριο:** είναι συγκεκριμένο στοιχείο, όπως παράδειγμα, γεγονός, στατιστικό στοιχείο, αλήθεια, αυθεντία κ.ο.κ., που χρησιμοποιεί ο πομπός για την υποστήριξη της θέσης του. Πρόκειται για στοιχείο που δύσκολα αμφισβητείται.

Διαδικασία κατάstrωσης ενός συλλογισμού:

1. Τίθενται ως προκείμενες δύο ή περισσότερες προτάσεις. **(προκείμενες είναι οι προτάσεις ενός συλλογισμού, δύο ή περισσότερες, από τις οποίες συνάγεται ένα συμπέρασμα)**
2. Ακολουθεί μια λογική πορεία αξιοποίησης των προκείμενων.
3. Συναγωγή συμπεράσματος κατά τρόπο υποχρεωτικό.

Παράδειγμα: Α' προκειμένη (μείζων): Κανένας άνθρωπος δεν είναι αναμάρτητος.

Β' προκειμένη (ελάσσων): Ο Πάπας είναι άνθρωπος.

Διαγραφή όμοιων και συνδυασμός ανόμοιων στοιχείων

Συμπέρασμα: Άρα, ο Πάπας δεν είναι αναμάρτητος.

Είδη συλλογισμών:

1ο κριτήριο κατηγοριοποίησης:

- με βάση την πορεία που ακολουθεί ο νους, προκειμένου να φτάσει στο συμπέρασμα, έχουμε τα εξής είδη συλλογισμών:
 - α. Παραγωγικός:** ξεκινά από τη διατύπωση μιας γενικής και αφηρημένης μείζονος προκειμένης και καταλήγει σε ένα συμπέρασμα ειδικό και συγκεκριμένο (από το γενικό στο ειδικό, Γ Ε).
 - β. Επαγωγικός:** ξεκινά από τη διατύπωση μιας ειδικής και συγκεκριμένης μείζονος προκειμένης και καταλήγει σε ένα συμπέρασμα γενικό και αφηρημένο (από το ειδικό στο γενικό, Ε Γ).
 - γ. Αναλογικός:** ξεκινά από τη διατύπωση μιας ειδικής και συγκεκριμένης μείζονος προκειμένης και καταλήγει σε ένα συμπέρασμα ειδικό και συγκεκριμένο (από το ειδικό στο ειδικό, Ε Ε).

(Στις παραπάνω τρεις κατηγορίες συλλογισμών ερευνούμε το είδος της μείζονος προκειμένης και του συμπεράσματος)

Παραδείγματα:

Α' προκειμένη (μείζων): Τα φυτά είναι οργανισμοί. (Γ)

Β' προκειμένη (ελάσσων): Η μηλιά είναι φυτό.

Συμπέρασμα: Άρα, η μηλιά είναι οργανισμός. (Ε) **ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΣ**

Α' προκειμένη (μείζων): Η μηλιά, η αχλαδιά ... είναι οργανισμοί. (Ε)

Β' προκειμένη (ελάσσων): Η μηλιά, η αχλαδιά ... είναι φυτά.

Συμπέρασμα: Άρα, τα φυτά είναι οργανισμοί. (Γ) **ΕΠΑΓΩΓΙΚΟΣ**

Α' προκειμένη (μείζων): Κάποια καλή μαθήτρια βραβεύτηκε. (Ε)

Β' προκειμένη (ελάσσων): Η Ελπίδα είναι καλή μαθήτρια.

Συμπέρασμα: Άρα, η Ελπίδα είναι πιθανόν να βραβευτεί. (Ε) **ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΣ**

2ο κριτήριο κατηγοριοποίησης:

- με βάση το είδος των προτάσεων που αποτελούν τις προκειμένες, έχουμε τα εξής είδη συλλογισμών:

α. Κατηγορικός: το συμπέρασμα συνάγεται από κατηγορικές προτάσεις (βέβαιες και σταθερές κρίσεις) και διατυπώνεται χωρίς όρους και επιφυλάξεις.

β. Υποθετικός: η μία τουλάχιστον προκειμένη είναι υποθετική πρόταση.

γ. Διαζευκτικός: η μία τουλάχιστον προκειμένη είναι διαζευκτική πρόταση.

(Στις παραπάνω τρεις κατηγορίες συλλογισμών ερευνούμε το είδος των προτάσεων που αποτελούν τις προκειμένες)

Παραδείγματα:

Α' προκειμένη (μείζων): Τα φυτοφάγα ζώα έχουν πολύ μακρύ έντερο. (κατηγορική πρόταση)

Β' προκειμένη (ελάσσων): Οι ελέφαντες είναι φυτοφάγα ζώα. (κατηγορική πρόταση)

Συμπέρασμα: Άρα, οι ελέφαντες έχουν πολύ μακρύ έντερο. (συμπέρασμα χωρίς όρους και επιφυλάξεις) **ΚΑΤΗΓΟΡΙΚΟΣ**

Α' προκειμένη (μείζων): Αν ο άνεμος έχει δύναμη πάνω από 9 μποφόρ, το ταξίδι είναι επικίνδυνο. (υποθετική πρόταση)

Β' προκειμένη (ελάσσων): Ο άνεμος έχει δύναμη πάνω από 9 μποφόρ.

Συμπέρασμα: Άρα, το ταξίδι είναι επικίνδυνο. **ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ**

Α' προκειμένη (μείζων): Τα θέματα του διαγωνισμού ανήκουν ή στα διδαγμένα ή στα αδίδακτα κεφάλαια του μαθήματος. (διαζευκτική πρόταση)

Β' προκειμένη (ελάσσων): Εξακριβώθηκε ότι ανήκουν στα διδαγμένα.

Συμπέρασμα: Άρα, δεν ανήκουν στα αδίδακτα κεφάλαια του μαθήματος. **ΔΙΑΖΕΥΚΤΙΚΟΣ**

ΙΑ. Αξιολόγηση επιχειρήματος:

Για να αξιολογήσουμε ένα επιχείρημα ως προς τη **λογική ορθότητά** του, οφείλουμε να εξετάσουμε δύο πράγματα: **α)** την

εγκυρότητα του και **β)** την **αλήθεια** του.

Έγκυρο θεωρείται ένα επιχείρημα που οι προκείμενές του οδηγούν με λογική αναγκαιότητα σε ένα βέβαιο συμπέρασμα. Το επιχείρημα στην περίπτωση αυτή είναι σωστό από άποψη τυπική – συλλογιστική, αλλά μπορεί να μην ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Αν το συμπέρασμά του δεν προκύπτει αβίαστα από το συνδυασμό των προκείμενων, τότε ο συλλογισμός αυτός θεωρείται **άκυρος**.

Αληθές θεωρείται ένα επιχείρημα που οι προκείμενες και το συμπέρασμά του ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Το επιχείρημα αυτό είναι σωστό από την άποψη του περιεχομένου, χωρίς να μας απασχολεί απαραίτητα αν το συμπέρασμά του προέκυψε με τον ορθό συνδυασμό των προκείμενων του. Στην περίπτωση που ένα τουλάχιστον στοιχείο του συλλογισμού (μειζων, ελάσσων προκείμενη ή συμπέρασμα) δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, τότε ο συλλογισμός θεωρείται **αναληθής**.

Λογικά ορθό θεωρείται ένα επιχείρημα που είναι έγκυρο και ταυτόχρονα αληθές. Αν ένας τουλάχιστον από τους δύο προηγούμενους χαρακτηρισμούς δεν ισχύει, τότε ο συλλογισμός θεωρείται **μη λογικά ορθός**.

Παραδείγματα:

Α' προκείμενη (μειζων): Όλοι οι μαύροι είναι αφρικανοί.

Β' προκείμενη (ελάσσων): Ο Πωλ είναι μαύρος.

Συμπέρασμα: Άρα, ο Πωλ είναι αφρικανός.

Έγκυρος συλλογισμός, αφού το συμπέρασμα προέκυψε αβίαστα από το συνδυασμό των προκείμενων.

Αναληθής συλλογισμός, αφού η μειζων προκείμενη δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

Επομένως, πρόκειται για μη λογικά ορθό συλλογισμό.

Α' προκείμενη (μειζων): Στο 90% των εφημερίδων υπάρχει η στήλη του ωροσκοπίου.

Β' προκείμενη (ελάσσων): Ένας άνθρωπος που κλοτσά μια μπάλα ποδοσφαίρου πληρώνεται εκατομμύρια ευρώ, ενώ ο μισθός ενός δασκάλου ίσα ίσα φτάνει για τη διατροφή του.

Συμπέρασμα: Άρα, οι αξίες της κοινωνίας μας είναι σοβαρά (και σίγουρα) παρεξηγημένες.

Άκυρος συλλογισμός, αφού το συμπέρασμα δεν προέκυψε αβίαστα από το συνδυασμό των προκείμενων.

Αληθής συλλογισμός, αφού όλα του τα στοιχεία (προκείμενες και συμπέρασμα) ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

Επομένως, πρόκειται για μη λογικά ορθό συλλογισμό.

Α' προκείμενη (μειζων): Όσοι έχουν πυρετό είναι άρρωστοι.

Β' προκείμενη (ελάσσων): Ο Κώστας έχει πυρετό.

Συμπέρασμα: Άρα, ο Κώστας είναι άρρωστος.

Έγκυρος συλλογισμός, αφού το συμπέρασμα προέκυψε αβίαστα από το συνδυασμό των προκείμενων.

Αληθής συλλογισμός, αφού όλα του τα στοιχεία (προκείμενες και συμπέρασμα) ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

Επομένως, πρόκειται για λογικά ορθό συλλογισμό.

Παραλογικοί συλλογισμοί: πρόκειται για συλλογισμούς που ενώ αντιβαίνουν τον ορθό λόγο και δεν έχουν αποδεικτική αξία, εντούτοις μπορούν να επηρεάσουν το δέκτη του μηνύματος και να τον παραπλανήσουν, επειδή εξωτερικά παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες με τους έγκυρους συλλογισμούς. Τα συλλογιστικά αυτά σχήματα μπορεί να οφείλονται είτε σε λογικά σφάλματα είτε στην πρόθεση εξαπάτησης, σε λογική δηλαδή παγίδα που στήνει ο πομπός στον δέκτη. Στην τελευταία περίπτωση ο παραλογισμός ονομάζεται **σόφισμα**.

Παραδείγματα:

Α' προκείμενη (μειζων): Το νερό σταματάει τη δίψα.

Β' προκείμενη (ελάσσων): Η θάλασσα είναι νερό.

Συμπέρασμα: Άρα, η θάλασσα σταματάει τη δίψα.

ΠΑΡΑΛΟΓΙΚΟΣ (λόγω λογικού σφάλματος ορθού συνδυασμού των προκείμενων)

Α' προκείμενη (μειζων): Η λογοκλοπή είναι σαν τη φοροδιαφυγή.

Β' προκείμενη (ελάσσων): Πολλοί άνθρωποι τη συνηθίζουν, δε βλάπτει κανέναν και κάνει τη ζωή λίγο πιο άνετη για το δράστη.

Συμπέρασμα: Άρα, και τα δύο είδη κλοπής δικαιολογούνται.

ΠΑΡΑΛΟΓΙΚΟΣ – ΣΟΦΙΣΜΑ (πρόθεση εξαπάτησης του πομπού απέναντι στο δέκτη)

ΙΒ. Αξιολόγηση επαγωγικών συλλογισμών

Ένας κλασικός **επαγωγικός** συλλογισμός εμφανίζει την ακόλουθη διάταξη: Ξεκινά από τη διατύπωση μιας ειδικής και συγκεκριμένης μείζονος προκειμένης και καταλήγει σε ένα συμπέρασμα γενικό και αφηρημένο (από το ειδικό στο γενικό, **Ε Γ**).

Παράδειγμα:

Α' προκειμένη (μείζων): Η μηλιά, η αχλαδιά ... είναι οργανισμοί. (**Ε**)

Β' προκειμένη (ελάσσων): Η μηλιά, η αχλαδιά ... είναι φυτά.

Συμπέρασμα: Άρα, τα φυτά είναι οργανισμοί. (**Γ**)

Στον επαγωγικό συλλογισμό οδηγούμαστε στο συμπέρασμα συνήθως **πιθανολογικά**, με την πεποίθηση ή την προσδοκία ότι, αυτό που ισχύει για κάποιο μέρος / τμήμα που μελετήσαμε, θα ισχύει και για τα υπόλοιπα τμήματα του συνόλου.

Ως προς τη **γενική αξιολόγηση επαγωγικών συλλογισμών** διακρίνουμε δύο ειδών επαγωγές, οι οποίες αφορούν το συμπέρασμα που εξάγεται από τις προκειμένες.

Α) Τέλεια επαγωγή: όταν έχει προκύψει ένα βέβαιο συμπέρασμα.

Β) Ατελής επαγωγή: όταν έχει προκύψει συμπέρασμα με λογικό άλμα (γι' αυτό και έχει πιθανολογικό χαρακτήρα).

Παραδείγματα:

Το σώμα α θερμαινόμενο διαστέλλεται. (**Ε**)

Το σώμα β θερμαινόμενο διαστέλλεται. (**Ε**)

Το σώμα γ θερμαινόμενο διαστέλλεται. (**Ε**)

Τα σώματα α, β, γ ... είναι μέταλλα. (**Ε**)

Άρα, όλα τα μέταλλα θερμαινόμενα διαστέλλονται. (**Γ**) **ΤΕΛΕΙΑ ΕΠΑΓΩΓΗ**

Ο Γιάννης είναι αναξιόπιστο πρόσωπο. (**Ε**)

Ο Γιάννης κλέβει στη «Μονόπολη».

Άρα, όποιος κλέβει στα επιτραπέζια παιχνίδια είναι αναξιόπιστο πρόσωπο. (**Γ**) **ΑΤΕΛΗΣ ΕΠΑΓΩΓΗ**

Μορφές επαγωγικών συλλογισμών

Α. Γενίκευση:

1. αν ο συλλογισμός μας στηρίζεται σε επαρκή δεδομένα, τότε έχουμε επιτρεπτή γενίκευση και άρα **τέλεια επαγωγή**.

Όλοι οι μαθητές του Β3 είναι πολύ καλοί μαθητές.

Άρα, το Β3 είναι ένα πολύ καλό τμήμα.

Τα δεδομένα μας είναι επαρκή και άρα έχουμε τέλεια επαγωγή και συνεπώς ορθό συλλογισμό.

2. αν ο συλλογισμός μας είναι επισφαλής και υπάρχουν ανεπαρκή δεδομένα, τότε έχουμε μη επιτρεπτή γενίκευση και συνεπώς **ατελή επαγωγή**.

Ο Κώστας έχει χαμηλή βαθμολογία στο α' τρίμηνο.

Ο Κώστας έχει χαμηλή αντιληπτική ικανότητα.

Άρα, όλοι οι μαθητές με χαμηλή βαθμολογία χαρακτηρίζονται για την μειωμένη αντιληπτική τους ικανότητα.

Ο συλλογισμός αφορμάται από ένα μοναδικό, ανεπαρκές δεδομένο. Το συμπέρασμα συνάγεται βεβιασμένα. Άρα, έχουμε μη επιτρεπτή γενίκευση και ατελή επαγωγή.

Β. Αίτιο-αποτέλεσμα:

αιτιώδης σχέση: η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο αίτιο και το αποτέλεσμα.

○ αιτιώδης σχέση επαρκής και αναγκαία: αποδεκτός συλλογισμός.

Βρέχει. Άρα, υπάρχουν σύννεφα.

○ αιτιώδης σχέση αναγκαία, αλλά όχι επαρκής: μη αποδεκτός συλλογισμός.

Έχει κρύο, άρα θα χιονίσει. (το κρύο είναι αναγκαίο, αλλά όχι επαρκές για να χιονίσει)

○ αιτιώδης σχέση επαρκής, αλλά όχι αναγκαία: μη αποδεκτός συλλογισμός.

Ο Χ. καπνίζει άρα θα αντιμετωπίσει καρδιακά προβλήματα. (το κάπνισμα είναι επαρκές όχι όμως και αναγκαίο αίτιο για την εμφάνιση καρδιακών προβλημάτων)

Γ. Αναλογία:

Το συμπέρασμα προκύπτει ως αποτέλεσμα παραλληλισμού δυο εννοιών.

1. κυριολεκτική αναλογία:

α. ελέγχουμε αν υπάρχουν επαρκείς ομοιότητες και σχετικές με το θέμα. Σε αυτή την περίπτωση έχουμε **τέλεια επαγωγή**.
Η ρίψη της ατομικής βόμβας στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι προκάλεσε τη μαζική εξολόθρευση δεκάδων χιλιάδων ανθρώπων. Σήμερα, τα αντίστοιχα όπλα είναι πολλαπλάσιος ισχύος και κατά συνέπεια η χρήση τους θα μπορούσε να προκαλέσει κακό ασύλληπτης έκτασης.

β. αν έχουμε ανεπαρκείς ομοιότητες τότε οδηγούμαστε σε **ατελή επαγωγή**.

Όπως καταφέραμε να νικήσουμε στον ξεσηκωμό του '21, έτσι και σε έναν μελλοντικό πόλεμο θα μπορέσουμε να νικήσουμε.

2. μεταφορική αναλογία:

Ελέγχουμε αν διαθέτει την αποδεικτική αξία ενός λογικού επιχειρήματος. Αν ισχύει αυτό, έχουμε **τέλεια επαγωγή**.

Τα παιδιά είναι σαν λουλούδια. Όπως ένα λουλούδι χρειάζεται νερό για να ανθίσει, έτσι και τα παιδιά χρειάζονται φροντίδα, για να αναπτυχθούν.

Αν δεν υπάρχει λογική ισχύς, τότε οδηγούμαστε σε **ατελή επαγωγή**.

Όπως στα χαρτιά τα πάντα εξαρτώνται από την τύχη, έτσι και στην ζωή τον πρώτο λόγο τον έχει πάντα η τύχη.

ΙΓ. ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ

Το **δοκίμιο** είναι το ιδιαίτερο γραμματειακό είδος του πεζού λόγου που σχετίζεται άμεσα με την πειθώ. Εκφράζονται με αυτό παρατηρήσεις, σκέψεις και συναισθήματα με εκλαϊκευμένο τρόπο. Τα θέματά του είναι αισθητικής, πολιτικής, ηθικής και επιστημονικής χροιάς. Βασικός του σκοπός είναι η πληροφόρηση και καθοδήγηση του αναγνώστη.

Βασικά στοιχεία θεωρίας:

[Α]

Το δοκίμιο είναι:

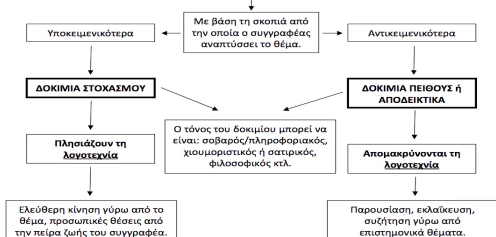
- ✓ Γραμματειακό είδος του πεζού λόγου.
- ✓ Με μέση έκταση και ποικιλία μορφών.
- ✓ Πληροφορεί.
- ✓ Διδάσκει.
- ✓ Τέρπει.
- ✓ Πείθει.
- ✓ Συνδέεται με τον επιστημονικό και λογοτεχνικό λόγο.
- ✓ Συνδέεται με το ρητορικό λόγο (πολιτικό, δικανικό κτλ.).
- ✓ Συνδέεται με τα διδακτικά γένη (μελέτη, πραγματεία, άρθρο κτλ.).

Κατηγοριοποίηση δοκιμίων:

[Β]

Τα δοκίμια ανάλογα με το ύφος τους διακρίνονται σε δύο (2) βασικές κατηγορίες.

ΔΟΚΙΜΙΑ

ΔΟΚΙΜΙΑ ΣΤΟΧΑΣΜΟΥ

- ✓ Ο συγγραφέας παρουσιάζει ελεύθερη ερμηνεία του θέματος (ρεαλιστική ή μεταφορική, ποτέ όμως συγκεκριμένη).
- ✓ Ο αναγνώστης προσέχει το συνειρμικό παιχνίδι με τις λέξεις, τις εικόνες και τις ιδέες που γίνονται σύμβολα, τα οποία κυρίως υποβάλλουν παρά πείθουν.

ΔΟΚΙΜΙΑ ΠΕΙΘΟΥΣ ή ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ

- ✓ Δεν έχουν την ελευθερία διαπραγμάτευσης του θέματος με συνειρμικό τρόπο.
- ✓ Απαιτούν γνώσεις, τεκμηρίωση και λογική διάταξη (πρόλογος, κύρια μέρος, επίλογος).
- ✓ Στόχοι είναι: η διερεύνηση του θέματος, η πρόταση λύσης, η επισήμανση των θετικών και αρνητικών στοιχείων ενός ζητήματος, καθώς και η τεκμηριωμένη προβολή της προσωπικής θέσης του συγγραφέα.

ΙΔ. ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ

Τρόποι απάντησης στα κυριότερα ερωτήματα θεωρίας

Η πειθώ/ τρόποι και μέσα πειθούς

1. σημειώνουμε τον τρόπο ή τους τρόπους πειθούς που αναγνωρίσαμε.
2. δηλώνουμε τα μέσα πειθούς (π.χ. τεκμήρια για τη λογική, περιγραφή για το συναίσθημα κ.λ.π)
3. σημειώνουμε τα αντίστοιχα χωρία από το κείμενο που επιβεβαιώνουν την ορθή απάντησή μας.

Πορεία ενός τυπικού συλλογισμού

1. δηλώνουμε το είδος (παραγωγικός, επαγωγικός, αναλογικός)
2. αιτιολογούμε την απάντηση βασιζόμενοι στις προκειμένες και το συμπέρασμα.

Συλλογιστική πορεία παραγράφου

1. δηλώνουμε την παραγωγική, επαγωγική ή αναλογική πορεία.
2. αιτιολογούμε τη θέση μας (για παράδειγμα: από μια γενική αρχή πηγαίνουμε σε κάτι ειδικό)

3. προσδιορίζουμε με συγκεκριμένες αναφορές τόσο το γενικό όσο και το ειδικό.

Συλλογιστική πορεία του κειμένου

1. δηλώνουμε την παραγωγική ή επαγωγική συλλογιστική πορεία
2. αιτιολογούμε την επιλογή μας βάσει της θέσης του συγγραφέα που απαντά στον πρόλογο ή τον επίλογο του κειμένου.
3. δηλώνουμε την αναλυτική πορεία σκέψης του κειμενογράφου.

Αξιολόγηση επιχειρημάτων

1. αρχικά δηλώνουμε αν είναι ορθό ή εσφαλμένο.
2. στη συνέχεια αιτιολογούμε τη θέση μας βασιζόμενοι στα κριτήρια της εγκυρότητας και της αλήθειας.
3. όταν αξιολογούμε ένα επιχείρημα ως προς την αλήθεια πρέπει να καταγράφουμε ποια πρόταση είναι αληθής ή ψευδής και όχι να χαρακτηρίζουμε γενικά το επιχείρημα αληθές ή ψευδές.

Το δοκίμιο, το άρθρο, η επιφυλλίδα

1. δηλώνουμε το γραμματικό είδος που αντιπροσωπεύει το εξεταζόμενο κείμενο.
2. προβάλλουμε τη θεματολογία του
3. σημειώνουμε τη δομή του
4. σχολιάζουμε τη γλώσσα του με συγκεκριμένες παραπομπές
5. ελέγχουμε το ύφος βάσει χωρίων

Αποδεικτικό ή στοχαστικό δοκίμιο

1. δηλώνουμε την κατηγορία του εξεταζόμενου δοκιμίου
2. αναφερόμαστε αρχικά στο περιεχόμενο (σκοπός και σκοπιά)
3. σημειώνουμε τη δομή και την οργάνωση του.
4. σχολιάζουμε τη γλώσσα και το ύφος βάσει συγκεκριμένων χωρίων.

Η δομή παραγράφου

1. σημειώνουμε τη θεματική πρόταση
2. δηλώνουμε την έκταση των σχολίων (διασαφηνίζουν, αιτιολογούν, αναλύουν το θέμα)
3. γράφουμε την κατακλείδα ή δηλώνουμε την απουσία της.

Τρόπος ανάπτυξης μιας παραγράφου

(Η ερώτηση μπορεί να δοθεί ως εξής: «Με ποιο τρόπο αναπτύσσεται η θεματική περίοδος της παραγράφου;», ή «πώς οργανώνεται ο λόγος στην παράγραφο;»)

1. αρχικά δηλώνουμε τον τρόπο ανάπτυξης της παραγράφου ή τον συνδυασμό μεθόδων
2. εξηγούμε την απάντησή μας βάσει συγκεκριμένων αναφορών που πιστοποιούν την επιλογή μας.

Συνοχή της παραγράφου

Ανιχνεύουμε τη σύνδεση μεταξύ των περιόδων και των προτάσεων (εντοπίζουμε τις διαρθρωτικές λέξεις - φράσεις, τις επαναλήψεις, τους συγγενείς νοηματικά όρους και τη διατήρηση ενιαίου ύφους στην παράγραφο.)

Νοηματική σχέση μεταξύ παραγράφων (συνεκτικότητα)

Προσέχουμε το νόημα της μιας και της άλλης παραγράφου και γράφουμε τι σχέση έχουν, π.χ. πρόβλημα - λύση, αίτιο - αποτέλεσμα, σχέση αντίθεσης κ.ά.

Σύνδεση παραγράφων

1. ελέγχουμε τη μορφική σύνδεση (συνοχή).
2. ελέγχουμε τη νοηματική σύνδεση (συνεκτικότητα).

Λογική οργάνωση του κειμένου

1. σημειώνουμε τη δομή του (πρόλογος: κύριο θέμα του κειμένου, κύριο μέρος: προβολή νοηματικών εννοτήτων, επίλογος: συμπέρασμα)
2. καταδεικνύουμε τη συνοχή των παραγράφων
3. δηλώνουμε τη συνεκτικότητα: τις νοηματικές σχέσεις μεταξύ των παραγράφων του κειμένου

Επιλογή ρηματικών προσώπων

1. αναφέρουμε το ρηματικό πρόσωπο ή τα ρηματικά πρόσωπα που επιλέχθηκαν από τον συγγραφέα

- σημειώνουμε τη λειτουργία κάθε ρηματικού προσώπου ξεχωριστά.
- δηλώνουμε τι προσδίδει στο κείμενο η επιλογή συγκεκριμένων ρηματικών προσώπων βάσει παραπομπών.

Αιτιολόγηση ύφους

- αρχικά χαρακτηρίζουμε το ύφος του κειμένου βάσει του γραμματειακού του είδους και της πρόθεσης του συγγραφέα.
- κατόπιν προσδίδουμε ειδικότερους χαρακτηρισμούς λαμβάνοντας υπόψη την έκφραση, τις λειτουργίες της γλώσσας, τα σχήματα λόγου, τη σύνταξη, τα ρηματικά πρόσωπα, τα σημεία στίξης, τα ασύνδετα σχήματα, το μακροπερίοδο ή μικροπερίοδο λόγο.

Μεταφορικός-εικονοπλαστικός λόγος

- σημειώνουμε παραδείγματα μεταφορικού λόγου και εικονοποιίας.
- τονίζουμε τη σημασία τους (ζωντάνια, παραστατικότητα, προβληματισμός, συναισθηματισμός)

Η χρήση των ερωτήσεων

- εντοπίζουμε τις ερωτήσεις
- τονίζουμε τη σημασία τους με βάση την πρόθεση του πομπού. (π.χ. ο συγγραφέας θέτει τα ζητήματα που τον απασχολούν, προβληματίζει τους αναγνώστες, προχωρά στις απαντήσεις τους,

Η χρήση παρενθέσεων

- εντοπίζουμε και σημειώνουμε τα σημεία που χρησιμοποιούνται παρενθέσεις.
- τονίζουμε τη σημασία τους με βάση την πρόθεση του πομπού (π.χ. έχουν επεξηγηματικό χαρακτήρα και διασαφηνίζουν το κείμενο, είναι λεπτομέρειες οι οποίες μπορούν και να παραλειφθούν.)

Η χρήση ασύνδετου σχήματος

- εντοπίζουμε και σημειώνουμε τα σημεία στα οποία υπάρχει το ασύνδετο σχήμα.
- τονίζουμε τη σημασία της χρήσης του με βάση την πρόθεση του κειμενογράφου. (π.χ. αποσκοπεί να δώσει ένταση, έμφαση στο λόγο και ίσως να χρωματίσει συναισθηματικά το κείμενο. Συμβάλλει στη ζωντάνια και την παραστατικότητα ενώ ταυτόχρονα πυκνώνει το λόγο)

Παρουσίαση παραδειγμάτων ειδικού λεξιλογίου

- εντοπίζουμε τις λέξεις που μπορούν να καταταχθούν σε ειδικό λεξιλόγιο
- ειδικό λεξιλόγιο= σύνολο ορών ή περιγραφικών εννοιών μιας επιστήμης, ενός κλάδου, ενός συγκεκριμένου θέματος.

ΙΕ. ΟΔΗΓΙΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ ΜΕ ΚΑΘΟΡΙΣΜΕΝΟ ΘΕΜΑ

διατύπωση από το κείμενο που δίνεται στους υποψηφίους
των Πανελλαδικών εξετάσεων στο μάθημα της Νεοελληνικής γλώσσας

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Η ανάπτυξη παραγράφου με καθορισμένο όριο λέξεων και θέμα προερχόμενο από διατύπωση του κειμένου των Πανελλαδικών εξετάσεων στο μάθημα της Νεοελληνικής γλώσσας είναι μια γραπτή δοκιμασία η οποία εντάσσεται στο πλαίσιο των λεξιλογικών ασκήσεων της συγκεκριμένης εξέτασης. Βαθμολογείται συνήθως με 10 μόρια στην εκατοντάβαθμη κλίμακα (δηλαδή 2 βαθμοί στην κλίμακα του 20).

Πρόκειται γενικά για δύσκολη άσκηση, αφού οι μαθητές καλούνται να τοποθετηθούν γραπτά για ένα θέμα (άμεσα σχετιζόμενο με την κεντρική θεματική ενότητα του κειμένου που τους δόθηκε) σε σύντομο εύρος λέξεων – από 80 έως το πολύ 120 λέξεις – και με όσο το δυνατό μεγαλύτερη πληρότητα, συνοχή και αλληλουχία σκέψεων. Ουσιαστικά μιλάμε για μια παράγραφο – μικρή έκθεση, που πρέπει να έχει όλα τα χαρακτηριστικά ποιότητας ενός μεγάλου κειμένου παρουσίασης ιδεών.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- Ξεκινάμε πάντα την άσκηση αυτή με παράγραφο (δηλαδή λίγο πιο μέσα από το αριστερό περιθώριο της σελίδας μας) και τηρούμε τα περιθώρια του τετραδίου που μας έδωσαν.
- Προσέχουμε το όριο λέξεων που μας έχει δοθεί, επιδιώκοντας σε κάθε περίπτωση να μην απέχουμε από αυτό περισσότερο από 20 λέξεις το ανώτερο. Το θέμα αυτό είναι πολύ σημαντικό, γιατί αξιολογείται στη συγκεκριμένη άσκηση η ικανότητά μας να εκθέτουμε με συντομία και πληρότητα τις θέσεις μας σε μικρό εύρος κειμένου.
- Επιδιώκουμε η παράγραφός μας να έχει τριμερή διακριτή διαίρεση. Να υπάρχει δηλαδή θεματική περίοδος που οριοθετεί το συνολικό περιεχόμενο των σκέψεών μας, σχόλια – λεπτομέρειες που τεκμηριώνουν τη βασική μας θέση και τέλος

ανακεφαλαιωτική – συμπερασματική διατύπωση ως περίοδος κατακλείδα. Η τριμερής αυτή ανάπτυξη της παραγράφου μας, οριοθετεί καλύτερα τις απόψεις μας ως προς τη δομή τους και μας διασφαλίζει ως προς την παραγωγή ενός εύστοχου κειμένου. Εάν θέλουμε, βέβαια, παραλείπουμε την προαιρετική κατακλείδα, προσέχοντας όμως να ολοκληρώσουμε την παράγραφό μας όσο το δυνατόν ομαλότερα.

4. Προσπαθούμε να σχολιάσουμε όλες τις διατυπώσεις του θέματος που μας έδωσαν, ώστε να μην υπάρχουν κενά στην πραγμάτευσή μας και προκειμένου να δείξουμε ότι αντιμετωπίσαμε σφαιρικά το ζήτημα με το οποίο καταπιαστήκαμε. Προσέχουμε, φυσικά, να είμαστε εύστοχοι και περιεκτικοί στις διατυπώσεις μας, γιατί διαφορετικά θα ολισθήσουμε σε γενικόλογες τοποθετήσεις, πράγμα που γενικά θεωρείται μειονέκτημα στο γραπτό λόγο, πολύ περισσότερο στο πλαίσιο ενός σύντομου κειμένου.
5. Εφαρμόζουμε τις κλασικές αρετές της παραγράφου: ευστοχία, σαφήνεια, συνοχή και αλληλουχία νοημάτων.
6. Προσέχουμε την τεχνική αρτιότητα του κειμένου μας. Δηλαδή ερευνούμε σχολαστικά την ορθογραφία μας, φροντίζουμε την ποιότητα του λεξιλογίου που χρησιμοποιούμε, τηρούμε τους κανόνες της στίξης και παρουσιάζουμε όσο το δυνατόν καλύτερο γραφικό χαρακτήρα, ώστε να σχηματίζει ο βαθμολογητής μας καλή αισθητική εικόνα για το κείμενό μας.
7. Αποφεύγουμε να χρησιμοποιούμε ως θεματική περίοδο τη διατύπωση που μας έδωσαν, εκτός εάν μας κατευθύνει προς τα εκεί η εκφώνηση της άσκησης μας. Οι εκφωνήσεις τέτοιων ασκήσεων σε παρελθόντα έτη όριζαν ότι έπρεπε να σχολιαστεί σε συγκεκριμένο όριο λέξεων μια διατύπωση του κειμένου που δόθηκε. Επομένως, οι υποψήφιοι έπρεπε να χρησιμοποιήσουν τη διατύπωση αυτή ως επικεφαλίδα της παραγράφου τους και εάν ήταν απαραίτητο στην ανάπτυξή τους, μπορούσαν να αξιοποιήσουν κάποια στοιχεία από αυτή.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΒΑΣΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

1

ΘΕΜΑ:

Είναι γενικά αποδεκτό πως μέσα στα πλαίσια της ελληνικής πολιτιστικής παράδοσης εμφανίζεται έντονο, τα τελευταία χρόνια, το φαινόμενο της κρίσης της γλώσσας. Ιδιαίτερα επικεντρώνεται το πρόβλημα στους νέους, υπό την έννοια ότι σ' αυτούς γίνεται φανερή μια γλωσσική πενία.

Αφού αναζητήσετε τα γενικότερα αίτια για τη γλωσσική κρίση που επικρατεί στη χώρα μας σήμερα να επικεντρώσετε το ενδιαφέρον σας στην αναζήτηση των χαρακτηριστικών της γλώσσας των νέων και των παραγόντων που συνετέλεσαν στη διαμόρφωσή της. Ποιες συνέπειες έχει η φθορά της γλώσσας και με ποιους τρόπους είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το πρόβλημα;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η έντονη ανάγκη της επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων, μετά τη συγκρότηση οργανωμένων κοινωνιών, εκφράστηκε με τη χρησιμοποίηση ποικίλων τρόπων, όπως χειρονομίες και μιμητική. Ωστόσο, με τη γλώσσα ικανοποιούνται πληρέστερα οι απαιτήσεις για συνεννόηση και αρμονική συμβίωση. Μέσω της γλώσσας ο άνθρωπος εκφράζει και προσδιορίζει τον εσωτερικό και εξωτερικό του κόσμο και επικοινωνεί ουσιαστικά με το συνάνθρωπό του. Η γλώσσα αντικατοπτρίζει την πολιτιστική παράδοση κάθε κοινωνίας όμως, ταυτόχρονα, αποτελεί και ενεργό παράγοντα της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας. Ως ένα ενεργό πολιτιστικό δυναμικό υπόκειται πάντοτε σε κοινωνικές μεταβολές που στοχεύουν στην εξυπηρέτηση των συλλογικών αναγκών. Έτσι, αυτή η συνεχής μεταβολή και διαμόρφωση της γλώσσας επηρεάζει και καθορίζει το βαθμό επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Στη σύγχρονη εποχή, όμως, υπάρχει κρίση επικοινωνίας που παρουσιάζεται έντονη και στη γλώσσα. Μια εκδήλωση αυτής της κρίσης στη γλώσσα αποτελεί η τυποποίηση και η συρρίκνωση της γλωσσικής έκφρασης των νέων.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Η κρίση αυτή διαφαίνεται και στην ελληνική γλώσσα, που είναι μια από τις πιο πλούσιες γλώσσες του κόσμου για την πλουσιότητα των εκφραστικών στοιχείων που διαθέτει, αλλά και για την ικανότητά της να δημιουργεί καινούρια εκφραστικά σχήματα. Το γλωσσικό πρόβλημα επικεντρώνεται στη συρρίκνωση γλωσσικών εκφραστικών μέσων και στην αποδυνάμωση και βαθμιαία μείωση του λεξιλογικού πλούτου, που χρησιμοποιεί ο μέσος Έλληνας.

ΑΙΤΙΑ:

1. Η έλλειψη επικοινωνίας, η αποξένωση ανάμεσα στους ανθρώπους, ιδίως των μεγάλων πόλεων. Ο σύγχρονος Έλληνας έχει αλλοτριωθεί σε μεγάλο βαθμό, γεγονός που οδηγεί στην απομόνωσή του, κυρίως, στις μεγαλουπόλεις. Αφού λοιπόν η γλώσσα στηρίζεται στην επικοινωνία και με δεδομένο ότι ο σύγχρονος Έλληνας δεν επικοινωνεί, άρα η γλώσσα βρίσκεται σε κρίση. Η επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων προσδιορίζεται από σχέσεις τυπικές, απρόσωπες και επιφανειακές. Το φαινόμενο

αυτό επιτείνεται στις απρόσωπες μεγαλουπόλεις όπου παρά το πλήθος των ανθρώπων κυριαρχεί η μοναξιά. Εκτός από την έλλειψη επικοινωνίας οι ανθρώπινες σχέσεις έχουν εμπορευματοποιηθεί, καθώς ο άνθρωπος χρησιμοποιεί το συνάνθρωπό του ως αντικείμενο εκμετάλλευσης. Επομένως, κρίση επικοινωνίας σημαίνει ταυτόχρονα και κρίση της γλώσσας.

2. Η γενικότερη πολιτιστική κρίση, η πνευματική υποβάθμιση, η οποία προκύπτει από το χρησιμοθηρικό τρόπο ζωής, και η καταναλωτική νοοτροπία που χαρακτηρίζουν την εποχή μας. Πράγματι, πνεύμα φτωχό σε γνώσεις και ιδέες συνεπάγεται και φτωχή γλώσσα. Η γλώσσα, επομένως, απλά δηλώνει την πνευματική ανεπάρκεια και την ηθική παρακμή της κοινωνίας του «έχειν», της κοινωνίας της αφθονίας, αλλά και της απληστίας.

3. Η ιδιοτέλεια και το έντονο πνεύμα του ατομικισμού που κυριαρχεί, φαινόμενα που οδηγούν στην αδιαφορία για τις κοινές υποθέσεις του κράτους. Ο πολίτης ενδιαφέρεται για την εξυπηρέτηση του προσωπικού του συμφέροντος και απέχει από τις συλλογικές κοινωνικές προσπάθειες. Άρα, παύει να επικοινωνεί και συνεπώς δε χρειάζεται τη γλώσσα, της οποίας η κρίση αντικατοπτρίζει και την κρίση της ευρύτερης κοινωνικής ζωής.

4. Η λειτουργία των μέσων μαζικής ενημέρωσης τα οποία φέρουν ευθύνη για τη γλωσσική πενία. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης καθιερώνουν μια επικοινωνία μονόδρομη. Έχοντας αναλάβει σε μεγάλο βαθμό την ψυχαγωγία του σύγχρονου ανθρώπου αναπαράγουν τη λογική των συνθημάτων μεταβάλλοντας, ταυτόχρονα, τη γλώσσα σε μία γλώσσα φτωχή που χαρακτηρίζεται από συνθηματικό, τηλεγραφικό ύφος. Έτσι, στην προσπάθειά τους να εξυπηρετήσουν συμφέροντα εμπορικά οδηγούν και τη γλωσσική έκφραση στην εμπορευματοποίηση.

Κυρίως ο συνθηματολογικός χαρακτήρας της γλώσσας διαφαίνεται μέσα από την προβολή των διαφημιστικών μηνυμάτων.

Από τη στιγμή που βασική επιδίωξη είναι η προσέλκυση του καταναλωτικού κοινού, ο λόγος δε θεωρείται κυρίαρχο στοιχείο, αλλά συμπληρωματικό της εικόνας. Στη διαφήμιση χρησιμοποιούνται λέξεις και φράσεις ηχηρές που μπορούν να θέλξουν τους καταναλωτές, ώστε ν' αγοράσουν τα προϊόντα. Το λεξιλόγιο, από την άλλη πλευρά, περιορίζεται και συρρικνώνεται σ' όσο γίνεται λιγότερες λέξεις, με συνέπεια η γλωσσική επικοινωνία να χάνει τη σημασία της και τη σαφήνεια. Παράλληλα και η χρησιμοποίηση ξένων εκφραστικών τύπων τείνει ν' αποτελέσει κυρίαρχο φαινόμενο μέσα από τη λειτουργία των μέσων μαζικής ενημέρωσης και ειδικότερα της διαφήμισης με αντίκτυπο στην πολιτιστική παράδοση και ανάπτυξη της χώρας.

5. Το γεγονός ότι οι Νεοέλληνες δε διαβάζουν βιβλία, με αποτέλεσμα να στερούνται τη δυνατότητα πλουτισμού του λεξιλογίου και της γενικότερης καλλιέργειάς τους.

6. Η απομάκρυνση των πνευματικών ανθρώπων από το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο που αποτελεί και το αναγνωστικό κοινό. Αυτό το φαινόμενο οφείλεται στο γεγονός πως οι πνευματικοί άνθρωποι μιλούν και χρησιμοποιούν στα έργα τους μια γλώσσα διαφορετική απ' αυτή του λαού. Πολλές φορές οι λογοτέχνες υιοθετούν μια ακατανόητη γλώσσα με συνέπεια ν' αδυνατούν να θέσουν προβληματισμούς, να συμβάλλουν, ουσιαστικά, στην πνευματική καλλιέργεια του λαού, επιτείνοντας τη σύγχυση που κυριαρχεί στον πολιτιστικό χώρο.

7. Η διγλωσσία που ταλαιπώρησε για πολλά χρόνια την Ελλάδα προκαλώντας σύγχυση στους ανθρώπους σχετικά με τους εκφραστικούς τρόπους και τα σχήματα που έπρεπε να χρησιμοποιούν. Η γλωσσική διαμάχη που ξέσπασε μεταξύ διαφόρων γλωσσικών κινημάτων έληξε στα χίλια εννιακόσια εβδομήντα πέντε (1975), οπότε αποφασίστηκε η καθιέρωση της δημοτικής Νεοελληνικής ως επίσημης γλώσσας του κράτους. Ωστόσο, το χρονικό διάστημα που πέρασε από την κατάργηση της διγλωσσίας που βασάνιζε τη γλώσσα δεν ήταν αρκετό, ώστε να ξεπεραστούν όλες οι δυσκολίες που δημιουργούν εμπόδια στην επικράτηση μιας μορφής γλώσσας κοινά αποδεκτής.

8. Η κομματική συνθηματολογία. Στην εποχή μας στο χώρο της πολιτικής, ολοένα και συχνότερα ο πολιτικός λόγος αντικαθίσταται από την κομματική συνθηματολογία. Ο πολιτικός άνδρας στην προσπάθειά του να εντυπωσιάσει το λαό στον οποίο απευθύνεται αξιοποιεί το σύνθημα, τις ηχηρές λέξεις. Μ' αυτόν τον τρόπο, όμως, καταργείται ο πολιτικός διάλογος και νεκρώνεται η ικανότητα του λαού να αναπτύσσει την κρίση του, ώστε να ερμηνεύει τα πολιτικά φαινόμενα και τις εξελίξεις.

9. Η κρίση που διέρχεται το εκπαιδευτικό σύστημα καθιστώντας προβληματική τη γλωσσική κατάρτιση των μαθητών. Πολλά είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα το σχολείο, όπως έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής, δανειστικών βιβλιοθηκών, μετάδοση αναφομοιωτών, στείων γνώσεων που οδηγεί στη διαμόρφωση μιας απομνημονευτικής παιδείας, ελλιπής διδασκαλία των νέων ελληνικών. Τα φαινόμενα – προβλήματα αυτά λειτουργούν ως αρνητικοί καταλύτες που απομακρύνουν τους νέους από το διάβασμα και οδηγούν στη λεξιλογική – εκφραστική φτώχεια και κατ' επέκταση στην κρίση της γλώσσας.

10. Η έντονη τάση της ξενομανίας και του μιμητισμού που χαρακτηρίζει τον τρόπο ζωής των σύγχρονων Ελλήνων, καθώς και το κυρίαρχο αντιπαραδοσιακό πνεύμα. Η συχνή χρήση ξένων λέξεων οι οποίες αντικαθιστούν τις ελληνικές οδηγεί στην παραφθορά και αλλοίωση της ελληνικής γλώσσας, υποβαθμίζοντας την ποιότητα της ελληνικής γλωσσικής και γενικότερα πολιτιστικής δημιουργίας.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Η κρίση της γλώσσας στη χώρα μας διαφαίνεται κυρίως στην τυποποίηση και τη συρρίκνωση της γλωσσικής έκφρασης των νέων. Το πρόβλημα δεν εστιάζεται στη λεκτική ανεπάρκεια αλλά στο ότι έχει υιοθετηθεί από τους νέους ένας άλλος γλωσσικός κώδικας.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ:

Οι νέοι λοιπόν, χρησιμοποιούν μια γλώσσα που διαφέρει από το γλωσσικό κώδικα της υπόλοιπης κοινωνίας. Η γλώσσα αυτή διακρίνεται από το φτωχό λεξιλόγιο, στοιχείο που έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τη μόρφωση και τις εμπειρίες των νέων. Ενώ οι νέοι, σήμερα, αποκτούν μια υψηλή μόρφωση μέσα απ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης – μέση, ανώτερη και ανώτατη – και διακρίνονται για τον πλούτο των εμπειριών τους, αντίθετα μιλούν μία γλώσσα λιτή που είναι γεμάτη από παραφθορές και νοηματικές εφευρέσεις. Επίσης, ο γλωσσικός τους κώδικας διακρίνεται από στερεότυπες εκφράσεις και συνθηματολογικές διατυπώσεις που περιορίζουν τη ζωντάνια, τη δύναμη και την εκφραστικότητα της ελληνικής γλώσσας.

Χαρακτηριστική εκδήλωση αυτής της ιδιότυπης γλώσσας είναι η χρησιμοποίηση πολλών ξένων λέξεων και φράσεων στη θέση των ελληνικών, αλλά και εκφράσεων που συνθέτουν την «αργκό» γλώσσα. Αυτή η μορφή γλωσσικής επικοινωνίας δεν είναι δυνατό να γίνει κατανοητή από την ευρύτερη γλωσσική κοινότητα παρά μόνο από τους νέους. Περιγράφεται μάλιστα με τον όρο «αισχρολογία».

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Εκτός από τα γενικότερα αίτια που οδηγούν στην αλλοίωση της ελληνικής γλώσσας, είναι αναγκαίο ν' αναζητηθούν και οι ειδικότερες αιτίες και οι παράγοντες εκείνοι, που συνδέονται στενά με τις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες, και συντελούν στη διαμόρφωση της ιδιόμορφης αυτής νεανικής γλώσσας.

ΝΕΟΙ – ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΑΙΤΙΕΣ:

Η βασικότερη αιτία της διαμόρφωσης του ιδιόμορφου αυτού κώδικα επικοινωνίας προσδιορίζεται από την έντονη και συνεχή προσπάθεια των νέων να διαφοροποιηθούν και να ξεχωρίσουν από τους μεγάλους.

Το διαχρονικό αυτό φαινόμενο εκδηλώνεται μέσα από την έντονη αμφισβήτηση που ασκούν οι νέοι στα πεπραγμένα των μεγάλων, απογοητευμένοι από τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα, για την οποία τους θεωρούν υπεύθυνους. Μέσα στο γενικότερο κλίμα της πολύπλευρης κοινωνικής κρίσης οι νέοι κατηγορούν τους μεγάλους για υποκρισία που την έχουν αναγάγει σε κανόνα της κοινωνικής ζωής, για την υιοθέτηση της συμβατικότητας, της ασυνέπειας όσον αφορά τα λόγια και τις πράξεις τους. Έτσι, οι νέοι βλέποντας τα οράματά τους για ένα καλύτερο – ειρηνικό και δίκαιο – κόσμο να καταρρίπτονται, αξίες και ιδανικά να περνούν μια έντονη κρίση, έρχονται σε σύγκρουση με την κοινωνική αυτή κατάσταση και κατ' επέκταση με πολιτιστικά αγαθά και αξίες, όπως είναι η γλώσσα.

Γίνεται λοιπόν κατανοητό πως η διαφοροποίηση των νέων από τον κόσμο των μεγάλων εκδηλώνεται μέσα από ποικίλους τρόπους, όπως η ψυχαγωγία, η ενδυμασία αλλά και η γλώσσα. Γι' αυτό χρησιμοποιούν ένα διαφορετικό γλωσσικό κώδικα, ώστε να μη γίνονται κατανοητοί από τους μεγαλύτερους και έτσι να δείξουν ότι διαφοροποιούνται απ' αυτούς. Επομένως, η ομιλία μιας «διαφορετικής» γλώσσας δημιουργεί και την ξεχωριστή προσωπικότητα και στάση ζωής των νέων, ενώ, ταυτόχρονα, τους κατατάσσει σε μια αυτόνομη και ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, η οποία διακρίνεται από την αποδοχή των ιδίων αξιών και ιδεολογιών.

Είναι απαραίτητο να προστεθεί ακόμη πως αυτός ο τυποποιημένος, συνοπτικός και στερεότυπος τρόπος ομιλίας και επικοινωνίας των νέων οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στην τυποποίηση που έχει κυριαρχήσει στην εποχή μας. Μια εποχή που κύρια χαρακτηριστικά της αποτελούν η ομοιομορφία ζωής, η μηχανοποίηση, η μαζοποίηση και η ισοπέδωση των ιδιαίτερων ατομικών χαρακτηριστικών των ανθρώπων. Αυτά τα αρνητικά κοινωνικά φαινόμενα αποτυπώνονται στην ομιλία των νέων που βιώνουν εντονότερα τις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Η σοβαρότητα του φαινομένου της γλωσσικής φθοράς πιστοποιείται και από τη διαβρωτική επίδραση που ασκεί σε ζωτικούς τομείς της ατομικής και κοινωνικής δραστηριότητας.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

1. Η γλώσσα αποτελεί το καλύτερο μέσο επικοινωνίας με το οποίο ο άνθρωπος έρχεται σε επαφή με το κοινωνικό του περιβάλλον αλλά και εκφράζει τον εσωτερικό του κόσμο. Όταν, όμως, παραγκωνίζεται και στρεβλώνεται, τότε ο άνθρωπος αδυνατεί να εντοπίσει και να διατυπώσει με τρόπο σαφή τις σκέψεις και τα συναισθήματά του. Έτσι οδηγείται σε μια πνευματική και διανοητική νωθρότητα που τον εμποδίζει να διατηρεί πάντα τη σκέψη του σε εγρήγορση και γενικά όλες τις νοητικές λειτουργίες του, γεγονός που επιφέρει πνευματική αποτελμάτωση.

2. Από την άλλη πλευρά, η επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων καθίσταται προβληματική, καθώς οι νέοι γλωσσικοί κώδικες, που έχουν δημιουργηθεί ως άμεση απόρροια της μαζοποιημένης έκφρασης, στερούνται τη ζωντάνια και την εκφραστικότητα, την πολυσημία και το λεξιλογικό πλούτο της αναλλοίωτης γλώσσας. Άρα, παρεμποδίζεται η προσπάθεια κατανόησης και επαφής με αποτέλεσμα οι άνθρωποι να απομονώνονται, να γίνονται εσωστρεφείς, στοιχεία που επιδεινώνουν τις ήδη διαταραγμένες – απρόσωπες, τυπικές, επιφανειακές – σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων. Κυρίως, όμως, παρεμποδίζεται η διεξαγωγή ενός γόνιμου και εποικοδομητικού διαλόγου σ' όλους τους τομείς της ανθρώπινης ζωής – οικονομία, παιδεία, οικογένεια, πολιτική – φαινόμενο που ενισχύει το γενικότερο κλίμα της αντιπαλότητας και του έντονου ανταγωνισμού που χαρακτηρίζει την κοινωνία.

3. Γενικότερα, κρίση της γλώσσας σημαίνει κρίση του πολιτισμού, εφόσον αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του, είναι η ίδια πολιτισμός. Από τη στιγμή που φθείρεται η γλώσσα οδηγείται, ταυτόχρονα, σε παρακμή και ο πολιτισμός, αφού σ' εθνική κλίμακα η γλώσσα αποτελεί μέρος του εθνικού πολιτισμού. Σε εθνικό επίπεδο λοιπόν, καταστροφή της εθνικής γλώσσας σημαίνει αδυναμία διατήρησης και μετάδοσης της πολιτιστικής παράδοσης, γεγονός που αμβλύνει την εθνική ταυτότητα και συνείδηση. Επομένως, δημιουργούνται πολλαπλοί κίνδυνοι εθνικής εξάρτησης και υποδούλωσης από τη στιγμή που η γλώσσα αδυνατεί να διαμορφώσει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του έθνους.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Γι' αυτό πρέπει να καταβληθούν συντονισμένες προσπάθειες για τη διαφύλαξη της ελληνικής γλώσσας, που είναι η πλουσιότερη στον κόσμο, ώστε να διατηρηθεί ταυτόχρονα αναλλοίωτη η πολιτιστική μας παράδοση.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

1. Αρχικά, επιβάλλεται η συνειδητοποίηση από τα μεμονωμένα άτομα της σπουδαιότητας του γλωσσικού προβλήματος. Αυτό αποτελεί ένα ουσιαστικό βήμα για την αντιμετώπισή του.

2. Μετά τη συνειδητοποίηση, είναι αναγκαία η αποκατάσταση της γλώσσας μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία. Και αυτό θα γίνει με τη σωστή διδασκαλία των νέων ελληνικών στα σχολεία, που θα στηρίζεται σε σύγχρονες μεθόδους και θα συνοδεύεται από μια αύξηση των ωρών. Είναι απαραίτητα λοιπόν κάποια επιμορφωτικά σεμινάρια για τους εκπαιδευτικούς. Παράλληλα, το σχολείο κρίνεται σκόπιμο να εμψυχήσει στους μαθητές την αγάπη για τη μάθηση μέσα από τη διαλεκτική σχέση μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών.

3. Εκτός όμως του ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει η εκπαίδευση για την επίλυση του προβλήματος αυτού, απαιτείται η φροντίδα και δραστηριοποίηση της πολιτείας για τη διαμόρφωση ενός κοινωνικού περιβάλλοντος πλούσιου σε πνευματικά ερεθίσματα, ώστε οι νέοι, κυρίως, άνθρωποι να στραφούν στη λογοτεχνία μέσα από την οποία θα επιτύχουν την πνευματική τους εξύψωση. Προς αυτήν την κατεύθυνση θα συμβάλλει η δημιουργία βιβλιοθηκών, καθώς και η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, εφόσον πρώτα έχει επιτευχθεί πολιτιστική υποδομή με τη δημιουργία αντίστοιχων κέντρων.

4. Ακόμη, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έχουν χρέος να καταβάλουν συντονισμένες προσπάθειες, ώστε να περιοριστούν τα φαινόμενα των γλωσσικών αυθαιρεσιών. Αυτό θα μπορούσε να γίνει πραγματικότητα με τη φιλολογική επιμέλεια των ειδήσεων και των άρθρων που χρησιμοποιούνται για την ενημέρωση. Μια άλλη ουσιαστική συμβολή τους στην άνοδο της ποιότητας της γλώσσας είναι η προώθηση του καλού βιβλίου.

5. Για την άμβλυνση του φαινομένου θα πρέπει να εργαστεί και η πνευματική ηγεσία της χώρας. Η βοήθειά τους στην άνοδο του πνευματικού επιπέδου του λαού και στη γενικότερη πολιτιστική αναβάθμιση του έθνους θεωρείται αποφασιστική.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Κρίνεται λοιπόν αναγκαία η ενεργοποίηση των μεμονωμένων ατόμων και της πολιτείας για τη διάσωση της γλώσσας, όχι μόνο επειδή θεωρείται αναγκαία για την κάλυψη των μεγάλων επικοινωνιακών αναγκών της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας αλλά και για ένα εξίσου σοβαρό λόγο. Η κρίση της γλώσσας αντικατοπτρίζει αυτήν την ίδια την κρίση του έθνους. Επομένως, ο αγώνας για τη διατήρηση της γλωσσικής μας ταυτότητας είναι ταυτόχρονα αγώνας και για τη διατήρηση της ίδιας της ελληνικότητάς μας. Και ο αγώνας αυτός, κυρίως στις μέρες μας, πρέπει να δοθεί και πρέπει να είναι νικηφόρος.

2

ΘΕΜΑ:

«Θα ήταν πάντως μεγάλη ατυχία για την ανθρωπότητα να διαλυθεί η οικογένεια. Γιατί αν σε όλες τις άλλες λειτουργίες της μπορεί ν' αντικατασταθεί με άλλου είδους κοινωνικές υπηρεσίες, καμία άλλη αρχή ή οργάνωση δεν είναι δυνατόν να την αναπληρώσει στην αγωγή των παιδιών».

Στο απόσπασμα αυτό ο Ε. Παπανούτσος εξαίρει τον αναντικατάστατο ρόλο που ασκεί η οικογένεια στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του νέου ανθρώπου. Παράλληλα όμως όλοι παραδέχονται ότι ο θεσμός κλυδωνίζεται και κινδυνεύει με αφανισμό. Κατά την άποψή σας:

- α) Ποια είναι τα αίτια αυτής της κρίσης;
- β) Ποιες οι συνέπειες για το άτομο και την κοινωνία;
- γ) Ποιοι παράγοντες μπορούν να συμβάλλουν στη διάσωσή της;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η κοινωνία μας περνά ένα στάδιο ταχύτατων μεταλλαγών και ανακατατάξεων, όπου αμφισβητούνται αξίες και θεσμοί. Σήμερα οι θεσμοί² έχουν γίνει πολύμορφοι και σύνθετοι, ενώ ταυτόχρονα όσοι άντεξαν στο χρόνο μετασχηματίστηκαν για ν' αμυνθούν στις νέες συνθήκες ζωής.

Αυτών των κοινωνικών αλλαγών τον αντίκτυπο υπέστη και ένας θεσμός πανάρχαιος, ο οικογενειακός, που στις μέρες μας περνάει βαθιά κρίση όσον αφορά τη δύναμη και το ρόλο του. Η σπουδαιότητά του αναγνωρίστηκε από πολύ παλιά και αναγνωρίζεται και σήμερα. Γι' αυτό το λόγο οι κοινωνίες περιέβαλαν και με νομικό χαρακτήρα το γάμο και την οικογένεια, για να την καταστήσουν δεσμό όσο το δυνατόν αδιάλυτο.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Οικογένεια είναι μία ομάδα ανθρώπων που συνδέονται με δεσμούς αίματος και ζουν κάτω από την ίδια στέγη. Είναι μια μορφή συμβίωσης σταθερού χαρακτήρα. Εκείνο που επιβάλλει τη μόνιμη σύνδεση και συγκατοίκηση είναι κυρίως η τεκνογονία και η ανάγκη συντήρησης και ανατροφής των τέκνων.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Οι πρωτόγονες κοινωνίες αποκαλούνται μητριαρχικές, γιατί η γενιά του κάθε μέλους καθοριζόταν από τη μητέρα και τους συγγενείς της. Με την πάροδο του χρόνου, όμως, καθώς ο άνδρας άρχισε να ασχολείται με την καλλιέργεια της γης, απέσπασε από τη γυναίκα όλες τις γεωργικές, βιοτεχνικές δουλειές και με τον τρόπο αυτό απέκτησε κοινωνική υπεροχή. Έτσι, έγινε κύριος της οικογένειας, διαμορφώθηκε ο τύπος του πατέρα – αφέντη με τις απεριόριστες εξουσίες πάνω στα μέλη της οικογένειας. Έπρεπε να έρθει ο Χριστιανισμός με τις ανθρωπιστικές ιδέες του, για να σπάσει η ακαμψία της πατριαρχικής αυτής νοοτροπίας. Σήμερα η πατρική εξουσία έχει δώσει τη θέση της στη γονική αυθεντία ή στο γονικό λειτούργημα που ασκείται από τους δύο γονείς από κοινού. Ο θεσμός της οικογένειας λοιπόν έχει αλλάξει πολλές φορές μέσα στην ιστορία. Στην εποχή μας έχει επικρατήσει η πυρηνική μορφή της οικογένειας, που αποτελείται από τον άνδρα, τη γυναίκα και τα παιδιά ως την ενηλικίωσή τους.

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΔΕΔΟΜΕΝΟΥ: ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

1. Η οικογένεια αποτελεί το πρώτο περιβάλλον, κοινωνικό σχήμα με το οποίο έρχεται σε επαφή ο άνθρωπος.
2. Αν λάβουμε υπόψη μας ότι η ανάπτυξη της προσωπικότητας σημαίνει επιτυχή συνδυασμό ανάπτυξης σωματικών δυνάμεων και ηθικοπνευματικών, νοητικών και συναισθηματικών στοιχείων, τότε η οικογένεια είναι εκείνη που θα δώσει τα πρώτα ερεθίσματα για την ανάπτυξη αυτών των στοιχείων.
3. Επίσης, μέσα στην οικογένεια το παιδί θα γνωρίσει τη στοργή, την αγάπη, την τρυφερότητα και την ασφάλεια, στοιχεία απαραίτητα για την ομαλή ανάπτυξή του.
4. Στο οικογενειακό περιβάλλον το άτομο θα καλλιεργήσει νοητικές λειτουργίες, όπως την κρίση, τη μνήμη, τη φαντασία, την παρατηρητικότητα, την αντίληψη.
5. Το παιδί φέρει ορισμένες έμφυτες καταβολές και κλίσεις, οι οποίες, για να έρθουν στην επιφάνεια και να αναπτυχθούν, έχουν ανάγκη από τα κατάλληλα ερεθίσματα. Η οικογένεια λοιπόν, με τη συμπεριφορά της καθορίζει αν θα ανασύρει στην επιφάνεια ή θα καταστείλει τις τάσεις αυτές.
6. Ακόμα και στη μετάδοση κληρονομικών, βιολογικών χαρακτηριστικών ενέχει ευθύνη η οικογένεια.
7. Μεταδίδει επίσης την ιδεολογία της, την κοσμοθεωρία της. Δε θα πρέπει να παραγνωρίζουμε το ρόλο της οικογένειας ως φορέα κοινωνικοποίησης. Σύμφωνα μ' αυτή την άποψη η οικογένεια:
 - α) Μαθαίνει στον άνθρωπο κανόνες συμπεριφοράς, αφού ενσαρκώνει κοινωνικά πρότυπα και αξίες. Μέσα στην οικογένεια το παιδί αξιολογεί και αξιολογείται, κρίνει τις δυνάμεις του και μαθαίνει να αγωνίζεται για την επίτευξη των στόχων του.
 - β) Ο άνθρωπος αποκτά το λεγόμενο οικογενειακό πνεύμα, το οποίο τον χαρακτηρίζει σε όλη του τη ζωή.
 - γ) Η εκμάθηση της γλώσσας και των εκφραστικών μέσων αποτελεί μια ακόμα σημαντική λειτουργία της οικογένειας, καθώς αυτά επιτρέπουν στο άτομο την επικοινωνία του με τα άλλα μέλη της κοινωνίας. Η εκμάθηση γίνεται ανάλογα με την ηθικοπνευματική υπόσταση της οικογένειας.
 - δ) Η οικογένεια ασκεί καθοριστική επίδραση στο νέο άνθρωπο ως προς τη χάραξη των στόχων του, την έκταση και τα όρια της φιλοδοξίας του, τόσο στον προσωπικό όσο και στον επαγγελματικό τομέα.Επομένως, η οικογένεια είναι ο πιο καθοριστικός παράγοντας για τη διαμόρφωση του νέου ανθρώπου και ο ρόλος της δε θα αντικατασταθεί ποτέ με τόση επιτυχία από κανένα άλλο φορέα. Για να επιτευχθούν όμως όλα αυτά, ο θεσμός της οικογένειας θα πρέπει να λειτουργεί σωστά.

² Θεσμός: κανόνας δικαίου που διαμορφώθηκε από παράδοση ή με κοινή συμφωνία. Κοινωνική κατάσταση που δημιουργεί δικαιώματα ή υποχρεώσεις. Κοινωνικός ή πολιτικός οργανισμός που αναγνωρίζεται από το νόμο.

ΑΙΤΙΑ ΚΡΙΣΗΣ:

1. Η τεχνολογική ανάπτυξη και ο καταμερισμός της εργασίας συντέλεσαν, ώστε η οικογένεια να χάσει τον παραδοσιακό της χαρακτήρα.
2. Η διαφοροποίηση των ρόλων των μελών της οικογένειας. Χειραφέτηση της γυναίκας, οικονομική ανεξαρτησία της, εμπλοκή της στην παραγωγική διαδικασία, οικονομική ανεξαρτητοποίηση των νέων.
3. Αποδυνάμωση της οικογένειας από πολλές λειτουργίες της. Η εκπαίδευση, η ψυχαγωγία, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη που επιτελούνταν παλαιότερα μέσα στους κόλπους της οικογένειας, σήμερα εκχωρούνται σε άλλους φορείς.
4. Η ευδαιμονιστική αντίληψη και το καταναλωτικό πνεύμα της εποχής καλλιεργούν τον ατομικισμό και αποδυναμώνουν τους δεσμούς των μελών της οικογένειας. Σ' αυτό επίσης συμβάλλει και το αντικοινωνικό πνεύμα, η αλλαγή αξιών και η ηθική αποχαλίνωση που έχει αποδεσμεύσει τους ανθρώπους από αξίες και συναισθήματα.
5. Η ανδροκρατική μορφή της. Η ανισοτιμία ανάμεσα στον άνδρα και στη γυναίκα προκαλεί σύγκρουση και επιφέρει δυσαρμονία στη συμβίωση. Αυτή η σύγκρουση έχει κυρίως αρνητικό αντίκτυπο στα παιδιά.
6. Η ανευθυνότητα και η ασυνέπεια των γονιών προς τα παιδιά.
7. Οι αντιθέσεις μεταξύ γονιών – παιδιών. Το «χάσμα των γενεών» εκφράζεται κυρίως στο ιδεολογικό επίπεδο και αυξάνει τους κλυδωνισμούς μέσα στους κόλπους της οικογένειας (έλλειψη διαλόγου και συγκρούσεις).
8. Ο αυξανόμενος αριθμός των διαζυγίων.
9. Η μείωση των γάμων ή οι πρώιμοι γάμοι.
10. Η προτίμηση συμβίωσης κυρίως από τους νέους ανθρώπους.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:

Σε ατομικό επίπεδο:

1. Τραυματικές εμπειρίες (ασταθής πνευματική και ψυχολογική συγκρότηση).
2. Αδυναμία κοινωνικοποίησης.
3. Αδυναμία προσφοράς και δημιουργικής δράσης.
4. Αποξένωση – αντικοινωνική συμπεριφορά (ατομικισμός – αδιαφορία για τα «κοινά»).
5. Δημιουργία περιθωριακών ατόμων.

Σε κοινωνικό επίπεδο:

1. Η οικογένεια μεταβάλλεται σε νοσογόνο κύτταρο της κοινωνίας.
2. Επικρατεί κοινωνική ανισότητα. Εμφανίζονται φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας (βία, εγκληματικότητα, ναρκωτικά) και γενικά αποκλίνουσα συμπεριφορά.
3. Αποξένωση κοινωνικών σχέσεων – ενίσχυση ανταγωνιστικών σχέσεων, συγκρούσεις.
4. Αμφισβήτηση αξιών, κρίση θεσμών, επικράτηση ρευστότητας μέσα στην κοινωνία.
5. Υπογεννητικότητα. Τα ζευγάρια δεν μπορούν να αναλάβουν τις ευθύνες της ανατροφής ενός παιδιού, λόγω των οικονομικών δυσκολιών της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ – ΛΥΣΕΙΣ:

1. Με τη βοήθεια της παιδείας είναι δυνατόν ν' αντιμετωπιστούν τα φαινόμενα εκείνα που αποδυναμώνουν τους δεσμούς των μελών της οικογένειας (ευδαιμονιστική αντίληψη, καταναλωτικό πνεύμα, ατομικισμός, αντικοινωνικό πνεύμα).
2. Με την καλλιέργεια του διαλόγου.
3. Με την πληροφόρηση και ενημέρωση των γονιών για θέματα που αφορούν τη σωστή διαπαιδαγώγηση των παιδιών.
4. Με την καταπολέμηση του αυταρχισμού και την καλλιέργεια ενός κλίματος δημοκρατικής οικογενειακής ζωής.
5. Με την πληροφόρηση των νέων για τις οικογενειακές υποχρεώσεις, ώστε έτσι να μην προχωρούν απροετοίμαστοι προς το γάμο. Προς αυτή την κατεύθυνση μπορούν να συμβάλλουν η οικογένεια, το σχολείο και η πολιτεία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η λεγόμενη σήμερα κρίση της οικογένειας είναι μια αλλαγή που συμβαδίζει με την κοινωνική αλλαγή. Η οικογένεια ως θεσμός θα επιζήσει, δεν πρόκειται να κλονιστεί. Θα αλλάξει μορφή και θα ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης ζωής, όμως σίγουρα θα επιβιώσει σαν θεσμός. Και αυτό γιατί είναι αναντικατάστατη στον τομέα της αγωγής, στη συναισθηματική κάλυψη και την ηθική επένδυση των παιδιών. Άνθρωπος μεγαλωμένος σ' ένα υγιές οικογενειακό περιβάλλον, σημαίνει άνθρωπος δίχως ανασφάλειες, επιθετικότητες, συμπλέγματα και απωθημένα. Εγγύηση για αυριανές υγιείς κοινωνίες.

3

ΘΕΜΑ:

Αναμφισβήτητο το δημοκρατικό πολίτευμα αποτελεί τον ιδανικό τρόπο διακυβέρνησης των λαών και αποβλέπει στην ολοκλήρωση του ανθρώπου, καθώς και στην προώθηση του πολιτισμού του.

Πιστεύετε ότι στην εποχή μας επικρατεί στους λαούς ή ότι αποτελεί ιδανικό για πολλές κοινωνίες;

Κάτω από ποιες προϋποθέσεις είναι δυνατόν να θωρακιστεί αποτελεσματικά η δημοκρατία; Δικαιολογήστε τις απόψεις σας.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

1. Οι άνθρωποι ως μέλη μικρών και μεγάλων κοινωνικών ομάδων, είχαν πάντα ν' αντιμετωπίσουν και να λύσουν ποικίλα προβλήματα που δημιουργούνται από τη συμβίωσή τους. Τα πιο βασικά από τα προβλήματα αυτά είναι ο τρόπος με τον οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις, ο καταμερισμός των υποχρεώσεων και η δίκαιη κατανομή των αγαθών. Για την επίλυση των προβλημάτων αυτών αναπτύχθηκαν διάφοροι τρόποι, ένας από τους οποίους είναι και η δημοκρατία.

2. Όταν ο άνθρωπος οργανώθηκε σε κοινωνικές ομάδες, εκφράζοντας την έμφυτη κοινωνικότητά του, αυτόματα εμφανίστηκε και η ανάγκη για διοίκηση αυτών των ομάδων. Έτσι έπρεπε κάθε φορά να καταλαμβάνει την εξουσία κάποιος ο οποίος θα μπορούσε να ρυθμίσει αρμονικά και δίκαια τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα κάθε μέλους μέσα στην ομάδα. Όμως αυτό πολλές φορές δεν ήταν κατορθωτό, με αποτέλεσμα την εξουσία να κατέχει ο πιο δυνατός που μεταβαλλόταν σε δυνάστη των πολιτών και καταπατητή των δικαιωμάτων του. Σταδιακά και μετά από πολλούς αγώνες ο λαός οργανώθηκε, κατάλαβε τη δύναμή του και ζήτησε ο ίδιος συμμετοχή στα «κοινά», εγκαθιδρύοντας το δημοκρατικό πολίτευμα, που είναι ο πιο σωστός τρόπος διακυβέρνησης.

ΜΟΡΦΕΣ:

Η δημοκρατία μπορεί να είναι: α) άμεση, όταν ο λαός συμμετέχει χωρίς αντιπροσώπους αιρετούς στην ψήφιση των αποφάσεων και β) έμμεση, όταν ο λαός έχει αναθέσει την πολιτική εκπροσώπησης του σε κάποιους που τους θεωρούν άξιους για την υπόθεση αυτή.

ΟΡΙΣΜΟΣ:

1. Δημοκρατία είναι το πολιτικό σύστημα που στηρίζεται στην αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και λειτουργεί σύμφωνα με τη θέληση της πλειοψηφίας των πολιτών.

2. Κυρίως σήμερα, όταν μιλούμε για τη δημοκρατία εννοούμε την έμμεση, την κοινοβουλευτική ή αντιπροσωπευτική δημοκρατία. Είναι το πολίτευμα εκείνο στο οποίο ο λαός μετέχει στη διακυβέρνηση της χώρας, εκλέγοντας τους αντιπροσώπους του, οι οποίοι ρυθμίζουν τα πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα, αλλά και που όμως ο λαός που τους εξέλεξε, έχει τη δυνατότητα να τους ελέγχει και να τους ανακαλεί.

Η δυνατότητα ελέγχου εξασφαλίζεται με την ελευθερία λόγου, τύπου, τις ατομικές, γενικότερα, ελευθερίες, την ύπαρξη αντιπολίτευσης και μαζικών οργανώσεων, που ασκούν κριτική και έλεγχο στην κυβέρνηση. Αυτά τα στοιχεία αποτελούν την «πεμπτουςία» της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, αφού μ' αυτά ο λαός εκφράζει την κυριαρχία του.

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ:

1. Διασφαλίζει την ισότητα των ανθρώπων. Όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι μεταξύ τους. Ίσοι ως προς την αξία. Ίσοι απέναντι στο νόμο. Έχουν τις ίδιες υποχρεώσεις αλλά και τα ίδια δικαιώματα.

2. Προασπίζει την ελευθερία, η οποία αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες αξίες στη ζωή του ανθρώπου. Χωρίς αυτή ο άνθρωπος δε μπορεί να ζήσει ούτε και να δημιουργήσει πολιτισμό. Οι αγώνες που έγιναν και γίνονται για την κατάκτησή της, όταν λείπει, φανερώνουν το σημαντικό της ρόλο στην πορεία της ανθρώπινης ζωής.

3. Δίνει τη δυνατότητα στον άνθρωπο να ολοκληρωθεί ως προσωπικότητα. Έτσι, βιώνοντας εμπειρίες μέσα σε ένα καθεστώς δημοκρατίας, ο άνθρωπος καθίσταται υπεύθυνος, αναπτύσσει κοινωνική συνείδηση με αποτέλεσμα να υπερβαίνει τον ατομικισμό του.

4. Επικρατεί κοινωνική γαλήνη, που είναι προϋπόθεση της ατομικής και κοινωνικής προόδου. Δημιουργείται μέσα στην κοινωνία ένα πλέγμα ομαλών διαπροσωπικών σχέσεων με κυρίαρχα στοιχεία τη συνεργασία και το σεβασμό μεταξύ των πολιτών. Επιπλέον, επιλύονται αρμονικά και ειρηνικά οι διαφορές, εφόσον η δημοκρατία στηρίζεται και ευνοεί το διάλογο.

5. Στο δημοκρατικό πολίτευμα επικρατεί η αξιοκρατία. Η πολιτεία, λοιπόν, εφαρμόζοντας μια δίκαιη κοινωνική πολιτική, παρέχει σε όλους τους πολίτες ίσες ευκαιρίες και κίνητρα για κοινωνική ανάδειξη και δημιουργία. Με αυτόν τον τρόπο προωθούνται πάντοτε οι άξιοι και έτσι η κοινωνία στελεχώνεται από ικανά μέλη. Ταυτόχρονα, περιορίζονται στο ελάχιστο οι αδικίες και οι ανισότητες και δεν υφίσταται ο κίνδυνος αναταραχών και συγκρούσεων.

6. Όπου υπάρχει δημοκρατία, υπάρχει και ανάπτυξη της παιδείας, που ως θεσμός αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα για την ολοκλήρωση του ατόμου και της κοινωνίας. Παρέχεται παιδεία με ανθρωπιστικά ιδεώδη και τοποθετεί τον άνθρωπο ως υπέρτατη αξία και το σεβασμό των δικαιωμάτων ως καθολικό τρόπο ζωής.

7. Υπάρχει πολυφωνία και ελεύθερη διακίνηση των ιδεών. Έτσι προάγονται οι επιστήμες, οι τέχνες και τα γράμματα, γιατί το άτομο είναι ελεύθερο να αξιοποιεί όλες τις πνευματικές του ικανότητες.

ΕΞ' ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΟΥ ΑΠΟΔΕΙΞΗ:

Η μεγάλη αξία της δημοκρατίας φαίνεται από τη μελέτη των συνθηκών που χαρακτηρίζουν τα μη δημοκρατικά καθεστώτα.

ΣΤΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΑ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ:

1. Γίνονται διακρίσεις σε βάρος των πολιτών και διευρύνεται το κοινωνικό χάσμα ανάμεσα σε ισχυρούς και αδύνατους.

2. Επικρατεί η θέληση του ισχυρότερου και μέσα στο γενικότερο κλίμα της ανελευθερίας και αναξιοκρατίας που επικρατεί, παραβιάζονται όλες οι ατομικές ελευθερίες του πολίτη με συνέπεια να μετατρέπεται σε ένα άτομο αδρανοποιημένο (εκτενής χρησιμοποίηση της βίας και τρομοκρατίας).

3. Διαταράσσονται οι σχέσεις μεταξύ των πολιτών και διασαλεύεται η κοινωνική γαλήνη.

4. Επικρατεί παρακμή σε όλους τους τομείς της κοινωνίας, καθώς το άτομο διακατέχεται από έντονα αισθήματα ανασφάλειας και αβεβαιότητας.

Α' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Αναμφισβήτητα, η δημοκρατία υπάρχει και εφαρμόζεται ως πολίτευμα σε πολλά κράτη του κόσμου. Επίσης, έχουν γίνει σημαντικά βήματα προς την κατεύθυνση της εκδημοκρατικοποίησης των περισσότερων κοινωνιών. Όμως, σήμερα η δημοκρατία ως πολιτικό σύστημα αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα, με αποτέλεσμα ν' αποτελεί ιδανικό ακόμα και για τις κοινωνίες εκείνες όπου ισχύει.

ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΥΠΟΔΗΛΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ :

1. Η ύπαρξη ολοκληρωτικών καθεστώτων σε πολλά κράτη που παραβιάζουν κατάφωρα την ελευθερία του πολίτη και ταυτόχρονα αναδεικνύουν τις διακρίσεις και την αναξιοκρατία ως αποκλειστικό τρόπο άσκησης της πολιτικής εξουσίας.

2. Και στα κράτη εκείνα, όπου υπάρχει η δημοκρατία, πολλές φορές δε λειτουργεί σωστά, γιατί οι αιρετοί αντιπρόσωποι των πολιτών τη διαστρεβλώνουν και προσπαθούν να ικανοποιήσουν τις προσωπικές τους φιλοδοξίες, ξεχνώντας τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις, που έχουν αναλάβει κατά την ανάληψη της εξουσίας.

3. Στην κρίση της δημοκρατίας συντελεί και ο ίδιος ο πολίτης σε μεγάλο βαθμό. Το χαμηλό πνευματικό επίπεδο που πολλές φορές τον διακρίνει, δημιουργεί το πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη της πολιτικής ανωριμότητας, που είναι δυνατόν να τον καταστήσει θύμα επιδέξιων δημαγωγών.

4. Η αδιαφορία για τις κοινές υποθέσεις του κράτους. Επικίνδυνο εχθρό της δημοκρατίας αποτελεί η αδιαφορία των πολιτών για τις εξελίξεις που συντελούνται μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας, οι οποίες όμως αφορούν άμεσα τη ζωή του. Αυτό το φαινόμενο παρουσιάζεται ιδιαίτερα έντονο στις σύγχρονες κοινωνίες, γιατί οι πολίτες θεωρούν ότι είναι προτιμότερο ν' ασχολούνται με τα προσωπικά τους προβλήματα παρά με τις υποθέσεις του κράτους. Εμφανίζεται λοιπόν ο ατομικισμός και η ιδιωτέυση. Όμως το ατομικό συμφέρον προάγεται μόνο μέσα από την εξυπηρέτηση του κοινωνικού.

5. Ο έμμεσος και αντιπροσωπευτικός της χαρακτήρας που τείνει ν' αποξενώσει τον πολίτη από την πολιτική του φύση. Έτσι σήμερα ο πολίτης θεωρείται πως αλλοτριώνεται, όταν παρέχει το δικαίωμα σε κάποιον άλλο να τον εκπροσωπήσει (π. ρ. β. τη σημερινή δημοκρατία με την αρχαία ελληνική δημοκρατία).

6. Από την άλλη πλευρά, η τεχνολογία αποτελεί παράγοντα υπονόμευσης της δημοκρατίας. Κυρίως τα μέσα μαζικής ενημέρωσης λειτουργούν πολλές φορές, ως μέσο προπαγάνδας πολιτικών ιδεολογιών.

7. Η έλλειψη διαλόγου οδηγεί στην εμφάνιση του δογματισμού και κυρίως του φανατισμού. Τα φαινόμενα αυτά δημιουργούν κοινωνικές αναστατώσεις και οδηγούν στην αποσταθεροποίηση του κράτους, υπονομεύοντας το δημοκρατικό πολίτευμα.

8. Η κατάχρηση ελευθερίας.

9. Η αναξιοκρατία.

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ:

1. Οι πολίτες θα πρέπει ν' αποκτήσουν πολιτική συνείδηση, ώστε να συμμετέχουν ενεργά και υπεύθυνα στα κοινά προβλήματα του κράτους. Μ' αυτόν τον τρόπο θα υπερνικήσουν το «εγώ» τους και θα οδηγηθούν σε δημοκρατική συμπεριφορά έναντι των συμπολιτών τους και της ίδιας της πολιτείας.

2. Απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η ανάπτυξη και η ενεργοποίηση μιας άγρυπνης κριτικής ικανότητας, για να μην παρασύρονται οι πολίτες από δημαγωγούς οι οποίοι αποτελούν τους χειρότερους εχθρούς του δημοκρατικού πολιτεύματος. Επομένως, η ικανότητα και ο βαθμός αντίστασης των πολιτών, απέναντι σε προσπάθειες που οδηγούν στη χειραγώγησή τους, καθορίζει και την ποιότητα του δημοκρατικού πολιτεύματος.

3. Η δημοκρατία θεμελιώνεται: με την ύπαρξη και χρησιμοποίηση του διαλόγου ως μοναδικού μέσου για την επίλυση των διαφορών. Ένας γνήσιος διάλογος μπορεί να δώσει τη δυνατότητα για έκφραση όλων των απόψεων και να δημιουργήσει συνθήκες, πάνω στις οποίες θα βλαστήσει ο προβληματισμός. Επίσης, ο διάλογος ταυτόχρονα αποκλείει την εμφάνιση του φανατισμού, που υποσκάπτει τα θεμέλια της δημοκρατίας.

4. Η παιδεία είναι το πιο ισχυρό μέσο που διαθέτει η πολιτεία για την προαγωγή του δημοκρατικού ιδεώδους. Η παιδεία και ειδικότερα το εκπαιδευτικό σύστημα με τις κατάλληλες αλλαγές στη δομή και τη λειτουργία του είναι δυνατόν να οδηγήσει στην πνευματική καλλιέργεια και ν' αποτελέσει το βάθρο της δημοκρατίας. Μπορεί να προετοιμάσει μελλοντικούς πολίτες με δημοκρατική αγωγή και συνείδηση, οι οποίοι θα θέσουν σε σωστότερες και δικαιότερες βάσεις τις σχέσεις με τους συνανθρώπους τους, δείχνοντας τη δημοκρατικότητά τους σε όλες τις εκδηλώσεις της καθημερινής τους ζωής με το σεβασμό της γνώμης, της ελευθερίας και της προσωπικότητας του άλλου.

5. Επιπλέον, για να θωρακιστεί η δημοκρατία απαιτείται κοινωνική συναίνεση μεταξύ των πολιτικών παρατάξεων και των κοινωνικών τάξεων και η ύπαρξη κομμάτων με αρχές. Έτσι οι πολιτικοί θα εκπροσωπούν ουσιαστικά τους πολίτες οι οποίοι τους ανέδειξαν με την ψήφο τους, ενώ αντίθετα δε θα χρησιμοποιούν το χώρο της πολιτικής ως μέσο εξυπηρέτησης των προσωπικών τους συμφερόντων.

6. Επίσης, απαιτείται τα μέσα μαζικής ενημέρωσης να παρέχουν μια αντικειμενική και δημοκρατική πληροφόρηση, που θα επιτρέπει στους πολίτες τη διαμόρφωση ελεύθερης σκέψης και άποψης.

7. Αποφασιστικός παράγοντας για την προστασία της δημοκρατίας αποτελεί ο σεβασμός και η τήρηση του Συντάγματος από την πλευρά των πολιτών, αλλά κυρίως της πολιτικής εξουσίας. Γι' αυτό το λόγο, κρίνεται απαραίτητο να θεσπίζονται νόμοι, οι οποίοι θα κατοχυρώνουν τις ελευθερίες του πολίτη και θα αποτελούν τη βάση για την οικοδόμηση ενός κράτους δικαίου (αξιοκρατία – δίκαιη κοινωνική πολιτική).

8. Τέλος, χρέος κάθε πολίτη είναι όχι απλώς να αγωνίζεται για την κατάκτηση της δημοκρατίας, αλλά να προσπαθεί να τη συντηρεί κιάλας με τον καθημερινό του αγώνα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι για να προοδεύσει ο άνθρωπος στη ζωή πρέπει να ζήσει σ' ένα κοινωνικό περιβάλλον υγιές όπου ο καθένας είναι ελεύθερος να αναπτυχθεί ως προσωπικότητα και να δημιουργήσει, χωρίς συνεχώς να φοβάται για τη ζωή του, την τιμή και την περιουσία του. Οι απαραίτητες αυτές προϋποθέσεις ευδοκιμούν μόνο στα πλαίσια ενός δημοκρατικού πολιτεύματος και δημιουργούν το πρόσφορο κλίμα μέσα στο οποίο ο άνθρωπος νιώθοντας ολοκληρωμένος και ευτυχισμένος θα αντιμετωπίζει τη ζωή πραγματικά ως αγαθό.

4

ΘΕΜΑ:

Ο Θουκυδίδης στον «Επιτάφιο» του χαρακτηρίζει όχι σαν φιλήσυχο, αλλά σαν «αχρείο», άχρηστο πολίτη αυτόν που δεν ενδιαφέρεται για τα κοινά.

Κατά την άποψή σας δικαιολογείται αυτός ο χαρακτηρισμός;

Ποια είναι τα αίτια και οι συνέπειες της αδιαφορίας των πολιτών για τα κοινά στη σύγχρονη κοινωνία;

Με ποιους τρόπους θα μπορούσε ν' αντιμετωπιστεί;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Το άτομο είναι δεμένο με άρρηκτη σχέση αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης με το κοινωνικό του περιβάλλον. Όπως έδειξε η εμπειρία, για να προοδεύσει ο άνθρωπος πρέπει να ζει μέσα σε μια κοινωνία που ευημερεί. Κοινό στοιχείο, λοιπόν, των ανθρώπων μιας κοινωνίας, είναι ότι οι πολίτες συμμετέχουν στα κοινά και ενδιαφέρονται για τα κοινωνικά προβλήματα που προκύπτουν. Υπάρχουν όμως άτομα που δεν αισθάνονται την κοινωνική τους ευθύνη – που είναι η πρώτη αρετή του πολίτη – που αδιαφορούν. Είναι δηλαδή παθητικοί δέκτες που δεν ενδιαφέρονται για την πολιτεία, καθώς και για τα οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά και πολιτιστικά θέματα που την απασχολούν.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

Συμμετοχή στα κοινά σημαίνει ενεργό στάση απέναντι στην πολιτική και κοινωνική ζωή. Σημαίνει δημοκρατία που την πραγματώνει η συμμετοχή του λαού. Σημαίνει εμπιστοσύνη στις πολιτικές αξίες, σημαίνει μεταρρυθμιστική διάθεση και κριτική απέναντι στην εξουσία.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Οι αρχαίοι Έλληνες θεωρούσαν ότι η πολιτική είναι η φροντίδα των κοινών υποθέσεων της πόλης από τους ίδιους τους πολίτες. Στην αρχαία Αθήνα ένας νόμος του Σόλωνα υποχρέωνε κάθε πολίτη να ενταχθεί σε κάποια πολιτική παράταξη στις εμφύλιες διαμάχες. Όποιος έμενε ουδέτερος έχανε τα πολιτικά του δικαιώματα, γιατί θεωρούνταν άχρηστος.

«ΑΧΡΕΙΟΣ»: ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΥ

Ο υπεύθυνος πολίτης δε γεννιέται αλλά γίνεται μέσα από δύο διαδικασίες: την πολιτική κοινωνικοποίηση και την πολιτική συμμετοχή.

Πολιτική κοινωνικοποίηση: είναι η διαδικασία, κατά την οποία ο άνθρωπος μεταβάλλεται σε πολίτη, με τη μετάδοση από την κοινωνία γνώσεων, στάσεων και αξιών.

Πολιτική συμμετοχή: είναι η προαιρετική ομαδική ή ατομική συνεργασία των μελών μιας κοινωνίας στα κοινά, που μετατρέπεται σε πράξη με τη συμμετοχή στις εκλογές των αιρετών αρχόντων και με παρακολούθηση και ενδιαφέρον για τα πολιτικά συμβάντα.

Χωρίς αμφιβολία η πολιτικοποίηση, που καταλήγει σ' ενεργούς πολίτες, είναι απαραίτητη για την πολιτική δημοκρατία και αναγκαία προϋπόθεση της «καλής» και ομαλής λειτουργίας της.

Ο ΑΔΙΑΦΟΡΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΟΙΝΑ ΑΝΘΡΩΠΟΣ:

1. Αφήνει την τύχη της πολιτείας στα χέρια των δημαγωγών και των καιροσκόπων, των φιλόδοξων τυράννων και των υποψηφίων δικτατόρων. Βοηθάει, δηλαδή, άθελά του στην επικράτηση και στην εδραίωση τυραννικού και ολοκληρωτικού καθεστώτος.

2. Πιστεύει ότι η ιδιωτική και η δημόσια ζωή είναι δύο κύκλοι που πρέπει να διαχωριστούν και ότι επιτελεί τα πολιτικά του καθήκοντα συμμετέχοντας μόνο στις εκλογές και δεν ελέγχει την κυβέρνηση κατά τη διάρκεια της θητείας της.

3. Αφήνει τις υποθέσεις που τον αφορούν να πάρουν τον κατήφορο της καταστροφής, μεταθέτοντας τις ευθύνες της αποτυχίας του στους συμπολίτες του και στους πολιτικούς. Ο ίδιος είναι αδρανής και αδιάφορος.

4. Παράλληλα, ο μη συμμετέχων στα κοινά, είναι συνήθως δειλός, παθητικός, ανεύθυνος και ευθυνόφοβος. Είναι ενσάρκωση της φιλοσοφίας του «δε βαριέσαι», θεατής και όχι πρωταγωνιστής της κοινωνικής ζωής.

5. Δε συντελεί και δεν εργάζεται για τη βελτίωση της κοινωνίας. Έτσι μετατρέπεται σε αντικείμενο και όχι σε υποκείμενο της ιστορίας.

6. Μετατρέπεται σε «παράσιτο» που μαζί με τους ομοίους του δε βοηθούν στην επίλυση των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών και πολιτιστικών προβλημάτων της κοινωνίας. Έτσι η κοινωνία οδηγείται σε οπισθοδρόμηση.

Γι' αυτό το λόγο το άτομο λογαριάζεται ως αλλοτριωμένο, ασυνείδητο, ανεύθυνο. Ο χαρακτηρισμός, λοιπόν αχρείος, για τον πολίτη που δεν ενδιαφέρεται για τα κοινά είναι εύστοχος. Ο πολιτισμός θεωρείται και είναι προϊόν συλλογικής δράσης. Ο άνθρωπος που είναι αμέτοχος στην κοινωνική ζωή και άρα και στην κοινωνική εξέλιξη συντελεί στην τελμάτωση του πολιτισμού.

ΑΙΤΙΑ:

1. Η έλλειψη πολιτικής διαπαιδαγώγησης από τους φορείς που είναι υπεύθυνοι, δηλαδή από την οικογένεια, το σχολείο, την κοινωνία.

2. Η ανευθυνότητα και η ανωριμότητα των πολιτών. Πολιτική είναι η τέχνη του «άρχειν» και του «άρχεσθαι» και η τέχνη να μετέχει κανείς αποτελεσματικά στα κοινά. Τα άτομα που δε συνειδητοποιούν αυτήν την ευθύνη, γίνονται υπήκοοι, έρμαια της οποιας εξουσίας.

3. Η ιδιοτέλεια. Ο άνθρωπος προτάσσει το ατομικό του συμφέρον, το «εγώ» στο «εμείς».

4. Το καταναλωτικό πρότυπο που προβάλλεται στους ανθρώπους, τους δημιουργεί μια τάση ιδιοποίησης όλο και περισσότερων υλικών αγαθών, ενώ το χρήμα αναδύεται σε μοναδική αξία. Έτσι ο άνθρωπος αδιαφορεί για το συνάνθρωπο, την πολιτεία, την ηθικότητα σκοπών και μέσων.

5. Ο ατομικισμός και ο ανταγωνισμός. Το ατομικό συμφέρον κυριαρχεί, ο άνθρωπος αλλοτριώνεται, δε λαμβάνει υπόψη του τον κοινωνικό χαρακτήρα της ανθρώπινης ύπαρξης, γίνεται ατομιστής, αδιάφορος για τα κοινά.

6. Η απολιτική σκέψη προβάλλεται ως μόδα. Γεγονός που ξεκινά από την έντονη αμφισβήτηση της κομματικοποίησης εκείνης, που οδηγεί στο φανατισμό και τη μισαλλοδοξία και καταλήγει στην πλήρη πολιτική αδιαφορία.

7. Η επικράτηση μιας ιδεολογικής σύγχυσης, λόγω της ύπαρξης πολλών ιδεολογικών ρευμάτων στην εποχή μας. Συνέπεια αυτής της σύγχυσης είναι ο αρνητισμός, ο μηδενισμός, η αδιαφορία για τα κοινά, φαινόμενα που παρουσιάζονται κυρίως στους νέους.

8. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δε χρησιμοποιούνται σωστά. Πολλές φορές τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ξεφεύγουν από την αποστολή τους, παραπληροφορούν το κοινό, το μετατρέπουν «σε ευσυγκίνητη και εύπλαστη μάζα». Τότε τα άτομα αμορφοποιούνται, χάνουν την ατομική τους ευθύνη, μετατρέπονται σε άβουλα όντα, αποπροσανατολισμένα και απολιτικά.

9. Η συμπεριφορά των πολιτικών, που είναι οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι του λαού. Εκμεταλλεύονται τη θέση τους για την ικανοποίηση των προσωπικών τους φιλοδοξιών, απογοητεύοντας το λαό με τη συμπεριφορά τους.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

1. Ο αδιάφορος πολίτης τορπιλίζει τη δημοκρατία και ευνοεί τον καιροσκοπισμό και τη δημαγωγία. Επιτρέπει σε επίδοξους τυράννους να ανεβούν στα αξιώματα.

2. Η αδιαφορία αντιτίθεται στην ολοκλήρωση του ανθρώπου (ψυχοπνευματική καλλιέργεια, ηθική τελείωση, κατάκτηση της κοινωνικής και πολιτικής ιδιότητας). Το αδιάφορο για τα κοινά άτομο, αρνείται την πολιτική του υπόσταση και την κοινωνική του ευθύνη, άρα αλλοτριώνεται.

3. Η έλλειψη προβληματισμού, η παθητική στάση, η αδιαφορία καταστρατηγεί κάθε έννοια υπευθυνότητας, άρα και ελευθερίας του πολίτη, αφού ανοίγει το δρόμο στον πολιτικό εκφυλισμό. Οι άνθρωποι γίνονται όχλος.

4. Εξαφανίζεται κάθε μορφή ελέγχου και διαλόγου. Τότε η δημοκρατία μετατρέπεται σε απλή επίφαση. Το βάρος της πολιτικής ευθύνης ανατίθεται στους επαγγελματίες πολιτευτές. Ο λαός δε συμμετέχει στα κοινά, παρά μόνο παίρνοντας μέρος στις εκλογές και η κοινωνική ηγεσία από τη στιγμή που δεν ελέγχεται παύει να είναι εκφραστής της συλλογικής βούλησης.

5. Η πολιτεία οδηγείται σε στασιμότητα. Οι πολίτες δεν προωθούν τα κοινά συμφέροντα. Οι ίδιοι ναρκοθετούν τα θεμέλια της κοινωνικής ανάπτυξης και ισορροπίας.

6. Οι άνθρωποι, μη ξέροντας πως αλλιώς να καλυτερεύσουν τη ζωή τους, πως ν' αποφασίζουν οι ίδιοι για ό,τι τους αφορά, οδηγούνται σε πράξεις βίας και γίνονται αντικοινωνικοί.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

Η άσκηση πολιτικής δεν είναι δικαίωμα μόνο, είναι και υπέρτατο και ιδίως στον αιώνα μας, «αιώνα των μαζών» και της ετεροκατεύθυνσης. Βέβαια, η πολιτική είναι ο κατεξοχήν τομέας δράσης του σκεπτόμενου και συνειδητού ανθρώπου. Η δραστηριοποίηση λοιπόν του ατόμου είναι το αποτέλεσμα της γνώσης και της κατανόησης του κοινωνικού χώρου, των αναγκαιοτήτων που διαμορφώνουν και καθορίζουν την κοινωνική πορεία.

Αναγκαία είναι, λοιπόν, η πολιτική κοινωνικοποίηση των ατόμων που οδηγεί σε «ωριμότητα» και πολιτική συμμετοχή, που δημιουργεί συνείδηση ευθύνης. Η πολιτική κοινωνικοποίηση συντελείται μέσω:

1. Της οικογένειας. Η υγιής πολιτική κοινωνικοποίηση του παιδιού είναι θέμα συμπεριφοράς των γονιών. Οι γονείς λειτουργούν ως πρότυπα για το παιδί και η πολιτική τους στάση θα επηρεάσει σημαντικά την κοινωνική συμπεριφορά του παιδιού.

2. Του σχολείου. Το παιδί κοινωνικοποιείται πολιτικά μέσα από τα ειδικά μαθήματα, όπως είναι η αγωγή του πολίτη, η ιστορία, η κοινωνιολογία. Επιπρόσθετα, ο δημοκρατικός τρόπος διδασκαλίας, η προώθηση του διαλόγου και της συνεργασίας, καθώς και η σωστή λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων, θα συντελέσουν στο να προετοιμαστούν οι αυριανοί πολίτες.

3. Των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Με τον τρόπο που σχολιάζουν τα πολιτικά γεγονότα, με την ποιότητα της ενημέρωσης πάνω σε κοινωνικοπολιτικά θέματα προσφέρουν στο άτομο μια ευρύτερη αντίληψη του κόσμου, που θ' αποτελέσει τη βάση των πολιτικών του επιλογών και της συμμετοχής του στα κοινά.

4. Των συλλόγων (αθλητικών, πολιτιστικών, πολιτικών). Συμβάλλουν στην ανάπτυξη του συλλογικού πνεύματος.

5. Της πολιτείας. Μέσω των δημοκρατικών θεσμών παιδεύει τους πολίτες και τους εθίζει σ' ένα δημοκρατικό τρόπο ζωής.

6. Των ατόμων. Η πολιτική ωριμότητα είναι και υπόθεση καθαρά ατομική, εξαρτάται από τα προσωπικά ενδιαφέροντα του ατόμου, από την παιδεία του, από τη διάθεση συμμετοχής του στα κοινά.

7. Των πολιτικών. Να φροντίσουν επιτέλους για το καλό του συνόλου.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Κύριο, λοιπόν, μέλημα για την εύρυθμη λειτουργία μιας κοινωνίας είναι η δημιουργία υπεύθυνων και συνειδητοποιημένων πολιτών, απαλλαγμένων από μισαλλοδοξία και φανατισμούς, δογματισμούς και προκαταλήψεις, με γνώση της αλληλεξάρτησης ατόμου – κοινωνίας, μακριά από μικροκομματικά συμφέροντα.

Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η πολιτική συνείδηση είναι ασπίδα, που προφυλάσσει από τη χειραγώγηση, την υποτέλεια και τον αποπροσανατολισμό, ενώ η συμμετοχή στα κοινά αποτελεί εγγύηση της ελευθερίας του ατόμου και της ευημερίας της κοινωνίας.

5

ΘΕΜΑ:

Ένα από τα πολυτιμότερα αγαθά που υπάρχουν είναι η ελευθερία. Αυτή συμβάλλει στην πρόοδο και στην ευημερία όχι μόνο του ατόμου, αλλά και του κοινωνικού συνόλου γενικότερα. Παρ' όλα αυτά όμως, στη σημερινή εποχή τουλάχιστον, η έννοια της ελευθερίας καταρακώνεται και ταπεινώνεται συνέχεια, σε κάθε σχεδόν εκδήλωση της καθημερινής ζωής. Το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό, αφού η ελευθερία είναι απολύτως απαραίτητη για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ευτυχία.

Με βάση τα παραπάνω να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α) Για ποιους λόγους η ελευθερία αποτελούσε και αποτελεί παράγοντα ευημερίας της κοινωνίας και ολοκλήρωσης της ανθρώπινης ύπαρξης;

β) Με ποιους τρόπους σήμερα ταπεινώνεται η έννοια της ελευθερίας;

γ) Πιστεύετε πως υπάρχουν τρόποι, ώστε να εξαλειφθούν ή έστω να περιοριστούν οι παράγοντες οι οποίοι αντιμάχονται την ελευθερία;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Ελευθερία είναι η ανεξαρτησία από κάθε εξωτερικό και εσωτερικό καταναγκασμό. Είναι το αναφαίρετο δικαίωμα του κάθε ανθρώπου να ενεργεί χωρίς περιορισμούς, αφού όμως παράλληλα σέβεται τα δικαιώματα των άλλων και τις επιταγές των νόμων.

ΜΟΡΦΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ:

Κύριες μορφές:

α) Εσωτερική: πρόκειται για αποδέσμευση του ανθρώπου από τα πάθη, τις ορμές, τα άσχημα ένστικτα και τις προκαταλήψεις).

β) Εξωτερική: είναι η διατήρηση ανεξαρτησίας για ένα κράτος, αλλά και ανεξαρτησία ατομική, όσον αφορά τις καθημερινές σχέσεις μας με τους συνανθρώπους μας.

Δευτερεύουσες μορφές:

α) Εθνική ελευθερία: είναι η δυνατότητα ενός κράτους, να διατηρεί την ανεξαρτησία του από εξωτερικούς καταναγκασμούς.

β) Πολιτική ελευθερία: είναι το αναφαίρετο δικαίωμα του πολίτη, να συμμετάσχει στην άσκηση της πολιτικής εξουσίας.

γ) Ατομική ελευθερία: είναι το δικαίωμα του πολίτη να ενεργεί και να ευημερεί, ενταγμένος μέσα στο κοινωνικό σύνολο, σύμφωνα με τα πλαίσια που καθορίζουν οι νόμοι.

δ) Φυσική ελευθερία: είναι η αποδέσμευση του ατόμου από την εξάρτηση των νόμων της φύσης.

ε) Πνευματική ελευθερία: είναι η ανεξαρτησία στο λόγο, στον τύπο, στη σκέψη και στην τέχνη.

στ) Οικονομική ελευθερία: είναι το δικαίωμα του ανθρώπου να αναπτύσσει δραστηριότητες οικονομικής φύσεως, χωρίς τον περιορισμό στενών και ανασταλτικών παραγόντων.

Ως υψηλότερη μορφή ελευθερίας θεωρείται η ηθική – εσωτερική ελευθερία.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Όλοι οι λαοί τίμησαν περισσότερο από κάθε άλλο αγαθό την ελευθερία. Κάθε κράτος έχει να επιδείξει μέσα από την ιστορία του απελευθερωτικούς αγώνες. Και αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως η ελευθερία δε δωρίζεται, αλλά κατακτιέται με αγώνες και θυσίες. Διέκριναν το ελεύθερο από το δουλικό καθεστώς. Η ευτυχία και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια κατοχυρώνονται μόνο μέσα σε ένα πλαίσιο ελευθερίας.

Ειδικότερα για το ελληνικό έθνος η έννοια της ελευθερίας συνδέθηκε με αμέτρητους αγώνες και θυσίες για τη διατήρηση της εθνικής ανεξαρτησίας, ενάντια σε εξωτερικούς και εσωτερικούς εχθρούς. Η ελευθερία ήταν το κύριο γνώρισμα της αρχαίας Αθηναϊκής Δημοκρατίας.

- Ο Περικλής γράφει στον «Επιτάφιο» του: «η ευδαιμονία στηρίζεται στην ελευθερία, η δε ελευθερία θεμελιώνεται πάνω στη γενναιοψυχία».

- Ο Σολωμός ύμνησε όλες τις μορφές της ελευθερίας: την εθνική με τον «Ύμνο στην Ελευθερία», την ηθική με τους «Ελεύθερους Πολιορκημένους», την κοινωνική με τη «Γυναίκα της Ζάκυνθος», τη γλωσσική με το «Διάλογο».

- Από όσα κατάλαβα στα λίγα χρόνια που ζω, δεν είναι η λευτεριά πέσε πίτα να σε φάω. Είναι κάστρο, και το παίρνεις με το σπαθί σου. Όποιος δέχεται από ξένα χέρια τη λευτεριά είναι σκλάβος». (Νίκος Καζαντζάκης)

Ελευθερία: η έλλειψη της συνεπάγεται δουλεία και καταπίεση. Η υπερβολή της επιφέρει ασυδοσία και αναρχία.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ Α' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Λόγοι για τους οποίους η ελευθερία αποτελεί παράγοντα καλλιέργειας και ολοκλήρωσης της ανθρώπινης ύπαρξης και της κοινωνίας.

Το άτομο όταν είναι ελεύθερο:

1. Αναπτύσσεται πνευματικά, ηθικά και ψυχικά.

2. Μπορεί να ενεργεί ελεύθερα, σύμφωνα με τις ικανότητές του, ώστε να πετύχει την υλική ευημερία του.

3. Διαμορφώνει και ολοκληρώνει την προσωπικότητά του σωστά και αυτό το βοηθάει, ώστε να γίνει ένας υπεύθυνος πολίτης.

4. Η ελευθερία δίνει νόημα και περιεχόμενο στη ζωή του ανθρώπου.

5. Διασφαλίζονται τα απαραίτητα δικαιώματά του και θεμελιώνεται η ευτυχία του.

6. Το άτομο αυτοπραγματώνεται, καθώς κάθε φορά και κάθε στιγμή αγωνίζεται για τη διατήρηση της ελευθερίας.

7. Το άτομο αισθάνεται πως είναι κύριος της ζωής και της μοίρας του. Έτσι ωθείται στη δημιουργία, με αποτέλεσμα να πλησιάζει την επίτευξη του απώτερου σκοπού του, που είναι η ηθική τελείωση.

Ανώνυμος, «Ελληνική Νομαρχία»: Η ελευθερία είναι αναγκαίότερη και από την ίδια την ύπαρξή του στον άνθρωπο. Γιατί αυτή κάνει γλυκιά τη ζωή, αυτή γεννά διαυθεντευτές της πατρίδας, αυτή νομοθέτες, αυτή ενάρετους, αυτή σοφούς, αυτή τεχνίτες και αυτή μόνο τέλος πάντων τιμά την ανθρωπότητα.

Η κοινωνία όταν είναι ελεύθερη:

1. Καλλιεργείται η ισότητα στην έκφραση.

2. Καλλιεργείται η ισονομία και η ισοπολιτεία.

3. Καλλιεργείται η συνεργασία, η αλληλοβοήθεια, η αλληλοκατανόηση και ο συναγωνισμός μεταξύ των πολιτών που συμβάλλουν στην πρόοδο και στην ευημερία της.

4. Η κοινωνία αποδεδεσμεύεται από ανισότητες, προκαταλήψεις και ταμπού.
5. Βοηθά στην ομαλή κοινωνική συμβίωση με αποτέλεσμα να προωθείται ο πολιτισμός, να προστατεύεται και να κατοχυρώνεται η δημοκρατία.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Με ποιους τρόπους σήμερα περιορίζεται η ελευθερία σε κάθε της μορφή:

1. Με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, κρατικά και ιδιωτικά, που πολλές φορές καλλιεργούν τον καταναλωτισμό και κάνουν προπαγάνδα.
2. Με τον τρόπο άσκησης της εξουσίας που χαρακτηρίζεται από συγκεντρωτισμό.
3. Με τη σημερινή τεχνολογική ανάπτυξη που οδηγεί στην κυριαρχία της μηχανής πάνω στον άνθρωπο.
4. Με τη λανθασμένη πολλές φορές λειτουργία του θεσμού της παιδείας που δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες και στις απαιτήσεις του νέου ανθρώπου.
5. Με την ύπαρξη κοινωνικών ανισοτήτων, που περιορίζουν και αντιμάχονται την ανεξαρτησία της σκέψης και της βούλησης.
6. Με την αδυναμία των ίδιων των ανθρώπων να περιορίσουν την εκδήλωση φαινομένων κοινωνικής παθογένειας, που καταπατούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, επιφέρουν αναστάτωση και οπισθοδρόμηση στην κοινωνία.
7. Με τις σημερινές, γενικά, συνθήκες που επικρατούν και την αντίληψη για τη ζωή, όπου κυριαρχούν ανταγωνιστικές τάσεις, που φτάνουν σε ακρότητες τόσο σε ατομικό – συλλογικό όσο και σε κρατικό επίπεδο.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ Γ' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Τρόποι με τους οποίους μπορούν να περιοριστούν οι παράγοντες που αντιμάχονται την ελευθερία:

1. Μέσω της εκπαίδευσης, η οποία μπορεί να δημιουργήσει σωστούς και υπεύθυνους πολίτες. Χωρίς την παιδεία και την πνευματική καλλιέργεια δε νοείται ελεύθερη και δημοκρατική ζωή.
2. Με την αλλαγή της αντίληψης για τη ζωή.
3. Με τους αγώνες που θα πρέπει να κάνει ο άνθρωπος για την προάσπιση των δικαιωμάτων του και αυτό θα σημαίνει αυτόματα προάσπιση της ίδιας της ελευθερίας.
4. Με την καλλιέργεια του κριτικού πνεύματος, που θα βοηθήσει τον άνθρωπο να αποκτήσει μια πολύπλευρη ενημέρωση και γνώμη για όλα τα θέματα. Με αυτόν τον τρόπο θα κατοχυρωθεί η ελευθερία, από τη στιγμή που ο υπεύθυνος πολίτης θα αποδεδεσμευτεί από τα πάθη του και τις προκαταλήψεις, που αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες στην κοινωνική πρόοδο και ευημερία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η ελευθερία αποτελεί τη βάση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Συμβάλλει στην ατομική και συλλογική πρόοδο και ανάπτυξη.

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

1. Ελευθερία σκέψης και έκφρασης, αναφαίρετο δικαίωμα του ανθρώπου.
2. Ελευθερία και διαφωνία.
3. Πιστεύετε ότι αρκεί η νομική κατοχύρωση των πολιτικών και ατομικών δικαιωμάτων, για να εξασφαλιστεί στον καθένα η πραγματική ελευθερία;

6

ΘΕΜΑ:

«Απ' όσα κατάλαβα στα λίγα χρόνια που ζω, δεν είναι η λευτεριά πέσε πίδα να σε φάω. Είναι κάστρο και το παίρνεις με το σπαθί σου. Όποιος δέχεται από ξένα χέρια τη λευτεριά είναι σκλάβος». (Νίκος Καζαντζάκης, από το έργο «Καπετάν Μιχάλης»)

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Ελευθερία είναι η ανεξαρτησία από κάθε εξωτερικό και εσωτερικό καταναγκασμό. Είναι το αναφαίρετο δικαίωμα του κάθε ανθρώπου να ενεργεί χωρίς περιορισμούς, αφού όμως παράλληλα σέβεται τα δικαιώματα των άλλων και τις επιταγές των νόμων.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΜΟΡΦΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ:

Κύριες μορφές:

α) Εσωτερική: πρόκειται για αποδέσμευση του ανθρώπου από τα πάθη, τις ορμές, τα άσχημα ένστικτα και τις προκαταλήψεις).

β) Εξωτερική: είναι η διατήρηση ανεξαρτησίας για ένα κράτος, αλλά και ανεξαρτησία ατομική, όσον αφορά τις καθημερινές σχέσεις μας με τους συνανθρώπους μας.

Ο Καζαντζάκης αναφέρεται στο παράθεμα αυτό, κυρίως στην κοινωνική και πολιτική ελευθερία.

Κοινωνική ελευθερία είναι η μορφή ελευθερίας κατά την οποία το άτομο μπορεί να δράσει και να αναπτυχθεί, πραγματοποιώντας τις επιθυμίες του μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας.

Πολιτική ελευθερία είναι η μορφή ελευθερίας κατά την οποία το άτομο μπορεί να πραγματοποιήσει τις επιθυμίες του, χωρίς να δέχεται περιορισμούς από την πλευρά της πολιτείας.

Όλοι οι λαοί τίμησαν περισσότερο από κάθε άλλο αγαθό την ελευθερία. Κάθε κράτος έχει να επιδείξει μέσα από την ιστορία του απελευθερωτικούς αγώνες. Και αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως η ελευθερία δε δωρίζεται, αλλά κατακτιέται με αγώνες και θυσίες. Ειδικότερα, για το ελληνικό έθνος η έννοια της ελευθερίας συνδέθηκε με αμέτρητους αγώνες και θυσίες για την απόκτηση και τη διατήρηση της εθνικής ανεξαρτησίας.

Ανάλυση των λέξεων – κλειδιών:

«Δεν είναι η λευτεριά πέσε πίτα να σε φάω»:

α) Η ελευθερία είναι το πολυτιμότερο αγαθό στον άνθρωπο και δεν προσφέρεται, δε δωρίζεται, αλλά κατακτιέται.

β) Η κατάκτηση της ελευθερίας και η διαφύλαξή της γίνεται μόνο με συνεχείς αγώνες και θυσίες, τόσο στο ατομικό όσο και στο συλλογικό επίπεδο.

γ) Όσο δύσκολο είναι να κατακτήσει κανείς την ελευθερία, άλλο τόσο είναι και να τη διατηρήσει. Γι' αυτό επιβάλλεται συνεχής επαγρύπνηση και εγρήγορση από τον άνθρωπο.

δ) «Η ελευθερία είναι αναγκαιότερη και από την ίδια την ύπαρξή του στον άνθρωπο. Γιατί αυτή κάνει γλυκιά τη ζωή, αυτή γεννά διαυθεντευτές της πατρίδας, αυτή νομοθέτες, αυτή ενάρετους, αυτή σοφούς, αυτή τεχνίτες και αυτή μόνο τέλος πάντων τιμά την ανθρωπότητα». (Ανωνύμου, «Ελληνική Νομαρχία»)

Μόνο με τη συνειδητοποίηση της αξίας της ελευθερίας ο άνθρωπος μπορεί να αγωνιστεί για να την αποκτήσει.

«Είναι κάστρο και το παίρνεις με το σπαθί σου»:

α) Η ελευθερία εδώ παρομοιάζεται με κάστρο. Αυτό δείχνει πόσο δύσκολος είναι ο αγώνας για την απόκτησή της.

β) «Θέλει αρετήν και τόλμην η ελευθερία». Ο άνθρωπος θα πρέπει να είναι έτοιμος για κάθε θυσία, προκειμένου να αποκτήσει την ελευθερία (υλικά αγαθά – ανθρώπινο δυναμικό). Μα το κυριότερο, θα πρέπει να έχει πετύχει πρώτα τη δική του εσωτερική ελευθερία. Η εσωτερική ελευθερία, η αποδέσμευση από τα πάθη, τα άσχημα ένστικτα και τις προλήψεις, κατακτιέται πολύ πιο δύσκολα. Η κατάκτηση της αρετής οδηγεί τον άνθρωπο στην πραγματική ελευθερία.

γ) Η κατάκτηση του κάστρου γίνεται μόνο με το σπαθί. Και το σπαθί δείχνει, ως πολεμικό όργανο, τους αγώνες και τις θυσίες στις οποίες θα πρέπει να υποβληθεί ο άνθρωπος, προκειμένου με την αξία του, με το αίμα του να κατακτήσει το κάστρο, την ελευθερία.

«Όποιος δέχεται από ξένα χέρια τη λευτεριά είναι σκλάβος»:

Θα πρέπει να σχολιάσουμε και να αναλύσουμε περισσότερο τη φράση αυτή του παραθέματος.

α) Η φράση «ξένα χέρια» δε σημαίνει μόνο τον κατακτητή, το ξένο κράτος κάτω από την κυριαρχία του οποίου βρίσκεται ένας λαός. Στην περίπτωση αυτή η ελευθερία καθορίζεται από το δυνάστη, δηλαδή το πόσο ελεύθερος θα είναι ένας λαός εξαρτάται από το «χέρι» του κατακτητή.

Δηλώνει και αυτούς που αγωνίστηκαν και θυσιάστηκαν για την κατάκτηση της ελευθερίας.

Σ' αυτήν την περίπτωση οι άνθρωποι χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: σ' αυτούς που αντιπροσωπεύουν τα «ξένα χέρια» και σ' αυτούς που παίρνουν από τα χέρια αυτά «έτοιμη» την ελευθερία. Σ' αυτήν την περίπτωση η ελευθερία δεν έχει κανένα νόημα. Γιατί οι άνθρωποι οι οποίοι δεν αγωνίστηκαν για την ελευθερία δεν μπορούν να συνειδητοποιήσουν την αξία της. Είναι ουσιαστικά σκλάβοι και όχι πραγματικά ελεύθεροι.

β) Ελεύθερος είναι ο άνθρωπος που έχει αγωνιστεί για την απόκτησή της και έχει πετύχει την ηθική του τελείωση. Εκείνος που δέχεται την ελευθερία ως δώρο είναι ουσιαστικά ανελεύθερος σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής του.

«Είναι σκλάβος»:

α) Ο άνθρωπος, που τον διακρίνει το μίσος, η πλεονεξία και η αδικία, είναι σκλάβος των προσωπικών του παθών και συνεπώς ανελεύθερος.

β) Ο αδρανής, ο άνθρωπος που δεν έχει αγωνιστεί, ο νωθός δεν μπορεί να συνειδητοποιήσει την ελευθερία.

γ) Αυτός που δέχεται την ελευθερία σα δώρο είναι ουσιαστικά σκλάβος.

δ) Σκλάβος είναι και αυτός που δέχεται αδιαμαρτύρητα την επιβολή περιορισμών στην ελευθερία του.

ε) Η αξία ενός αγαθού, όπως είναι η ελευθερία, είναι ανάλογη με την σκληρότητα του αγώνα που έχει δώσει κάποιος άνθρωπος για να την κατακτήσει.

στ) Ο άνθρωπος που δέχεται την ελευθερία από άλλους, είναι μικρόψυχος, άτομο χωρίς προσωπικότητα, αξίες και ιδανικά.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ο άνθρωπος μπορεί να αποκτήσει και να διαφυλάξει την ελευθερία, μόνο όταν συνειδητοποιήσει την αξία και το ρόλο που αυτή παίζει στη διασφάλιση της ευτυχίας και της ευημερίας τόσο του ατόμου ξεχωριστά, όσο και του κοινωνικού συνόλου γενικότερα.

«Το αληθινό μπόι του ανθρώπου μετρίεται με το μέτρο της λευτεριάς».

Γ. Ρίτσος

ΘΕΜΑ:

Η κοινωνία θεσπίζει τους θεσμούς για την αντιμετώπιση των μόνιμων προβλημάτων της, αυτών που ονομάζουμε συνεχώς επανερχόμενα. Το ειδικό βάρος κάθε θεσμού διαφέρει ανάλογα με τη σημαντικότητά του για τη λειτουργία της κοινωνίας. Σήμερα, μιλάμε για κρίση κάποιων θεσμών ή για την ενίσχυση κάποιων άλλων.

α) Ποιους θεσμούς θεωρείτε σημαντικούς για τη λειτουργία της κοινωνίας;

β) Ποιων θεσμών επιβάλλεται, κατά τη γνώμη σας, η ενίσχυση και γιατί;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Θεσμοί: είναι οι σταθερές κοινωνικές διαδικασίες, με τις οποίες η κοινωνία επιχειρεί τη λύση των μόνιμων προβλημάτων της.

Κατηγορίες θεσμών: οικογενειακοί, κοινωνικοί, πολιτικοί, πολιτιστικοί, οικονομικοί (καλύπτουν όλους τους τομείς της σύγχρονης ανθρώπινης δραστηριότητας).

Σήμερα: οι θεσμοί δυσλειτουργούν, αμφισβητείται η αναγκαιότητά τους.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

Οι θεσμοί προάγουν τον άνθρωπο, συμβάλλουν στην ολοκλήρωσή του: υλική – πνευματική – ηθική – κοινωνική – πολιτική.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΘΕΣΜΟΙ:

α) Η οικογένεια: 1. Εξασφαλίζει την υλική και ηθική προστασία των ατόμων, 2. την αναπαραγωγή του είδους, 3. αναλαμβάνει ρόλο διαπαιδαγωγικό για τους νέους ανθρώπους – διαμορφώνεται μέσα στην οικογένεια το θεμέλιο του νεαρού χαρακτήρα, ξεκινά η διαδικασία προετοιμασίας του νέου για την ένταξή του σε άλλες μορφές κοινωνικής ζωής, 4. ασκεί κοινωνικό έλεγχο → εξασφαλίζεται έτσι η συμπεριφορά εκείνη, που ανέχεται η κοινωνία.

β) Η εκπαίδευση: 1. Αποβλέπει στην πνευματική – ηθική ολοκλήρωση του ανθρώπου, τη διάπλαση και καλλιέργεια των κοινωνικών γνωρισμάτων που συνθέτουν την ανθρώπινη ύπαρξη, 2. παρέχει τη θεωρητική κατάρτιση του ανθρώπου και μια στάση ζωής, 3. καλλιεργεί το πνεύμα συλλογικότητας, 4. οι παιδαγωγικές μέθοδοι προσδιορίζουν το περιεχόμενο της ελευθερίας του ατόμου, υποβάλλουν σε πνεύμα πειθαρχίας, 5. αναλαμβάνει την επαγγελματική προετοιμασία του νέου.

γ) Η εργασία: 1. αναγκαία για την κάλυψη προσωπικών και κοινωνικών αναγκών, 2. απόκτηση ανεξαρτησίας → χειραφέτηση του ανθρώπου και καταξίωσή του, 3. αποτελεί μέσο αυτοέκφρασης του ατόμου, 4. βοηθά την οικονομική δραστηριότητα και συντελεί στην οικονομική αυτοτέλεια της κοινωνίας.

δ) Το δημοκρατικό πολίτευμα: 1. Κατοχυρώνει κάθε μορφή ελευθερίας (δημοκρατική διοίκηση, ισονομία πολιτών, ίσες ευκαιρίες ανάδειξης), 2. ο άνθρωπος είναι πολιτικό ον, ενδιαφέρεται για τα κοινά.

ε) Η θεσμοθέτηση της πληροφόρησης: 1. Είναι αποτέλεσμα της ανάγκης ενίσχυσης των δημοκρατικών θεσμών, 2. ο κοινωνικός διάλογος διευρύνεται, 3. η αρχή της δημοκρατίας προασπίζεται, 4. επιτυγχάνονται οι ρυθμοί πνευματικής και πολιτιστικής αναβάθμισης (το δ και ε συνδέονται).

Υπάρχουν και άλλοι θεσμοί λιγότερο σημαντικοί, στους οποίους μπορεί να γίνει αναφορά π.χ. στη δικαιοσύνη, που εναρμονίζει τις κοινωνικές και τις διαπροσωπικές σχέσεις με τους νόμους.

Οι θεσμοί αμφισβητούνται, γιατί αδυνατούν να λειτουργήσουν ικανοποιητικά, να ανταποκριθούν στο σύνολο των αναγκών – προβλημάτων του σύγχρονου ανθρώπου.

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΘΕΣΜΩΝ:

α) της οικογένειας: 1. Άρνηση από τους νέους να αποδεχτούν την αναγκαιότητά της, 2. κοινωνική απόκλιση των νέων και ιδιαίτερα αυτή που αποκτά τη μορφή εγκληματικότητας, 3. αυστηρότητα και αυταρχισμός των γονέων → χάσμα γενεών → ανασταλτικός παράγοντας η οικογένεια, της ελεύθερης ανάπτυξης της νεανικής προσωπικότητας, 4. λύση: κατανόηση των ιδιομορφιών της νεολαίας, προσαρμογή του θεσμού στο πνεύμα της εποχής μας.

β) της εκπαίδευσης: 1. ανεπάρκεια στο γνωστικό περιεχόμενο → αδιαφορία για τη γνώση – το σχολείο ταυτίζεται με την πλήξη → επιπτώσεις στις σχέσεις δασκάλων – μαθητών (μειώνεται το κύρος του δασκάλου) και στις σχέσεις μαθητών μεταξύ τους (βαθμοθηρική συμπεριφορά). 2. είναι άμεσα δεμένη με την οικονομική παραγωγική δραστηριότητα μιας κοινωνίας, αλλά απουσιάζει απ' αυτήν η πρακτική → ανούσια θεωρητικολογία, 3. πολιτική διαπαιδαγώγηση των νέων – μαθητικές κοινότητες → κομματικοποίηση των νέων.

γ) της εργασίας: 1. ελλιπής κατάρτιση , 2. ανεργία, 3. ειδίκευση – μηχανοποίηση → τυποποίηση → η εργασία δεν είναι τρόπος αυτοέκφρασης και προσωπικής δημιουργίας, 4. ο θεσμός του συνδικαλισμού χρειάζεται ενίσχυση, γιατί έτσι ενισχύονται οι δημοκρατικές – κοινωνικές διαδικασίες, ενεργοποιείται ο πολίτης, αναπτύσσεται ο κοινωνικός διάλογος.

δ) του πολιτεύματος: 1. Ο συγκεντρωτισμός και η γραφειοκρατική πρακτική αποδυναμώνουν την αποτελεσματικότητα της πολιτικής πράξης και της άσκησης κριτικής και δημιουργούν κινδύνους πολιτικής αλλοτρίωσης → ανάγκη ενεργοποίησης του πολίτη, ανάληψη ρόλου πολιτικού από τον πολίτη → ενίσχυση του θεσμού της

ε) πληροφόρησης: αποφυγή ελέγχου του τύπου και της τηλεόρασης, ισοτιμία παρουσίαση της άποψης της πλειοψηφίας και της μειοψηφίας, άσκηση κοινωνικού ελέγχου στα Μ.Μ.Ε.

ΘΕΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ:

1. Κοινωνικοποιούν τα άτομα και τα βοηθούν να συνειδητοποιήσουν τις ευθύνες και τα δικαιώματα που έχουν.
2. Δραστηριοποιούν τους πολίτες, ώστε να συμμετέχουν στις κοινές υποθέσεις.
3. Καλλιεργούν τη συνεργασία και το ομαδικό πνεύμα.
4. Θέτουν τις βάσεις πάνω στις οποίες ο άνθρωπος μπορεί να οργανώσει σωστά την προσωπική του ζωή. Σωστή οργάνωση της ζωής σημαίνει δημιουργία γερού κοινωνικού οικοδομήματος.
5. Καθορίζουν τις ανθρώπινες σχέσεις και εκδηλώσεις.
6. Διασφαλίζουν τα απαραίτητα δικαιώματα του ανθρώπου (ελευθερία, ζωή, δικαιοσύνη, ισότητα, ισονομία).
7. Ενισχύουν την κοινωνική συγκρότηση και συνοχή.
8. Βοηθούν στην παγίωση και διατήρηση ηρεμίας, τάξης, ασφάλειας.

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΘΕΣΜΩΝ:

1. Συχνά περιορίζουν, μέσα σε στενά και ασφυκτικά πλαίσια, τη συμπεριφορά των πολιτών.
2. Περιέχουν, κάποιοι παλιοί κυρίως θεσμοί, συντηρητικά στοιχεία, με αποτέλεσμα να εμποδίζουν την κοινωνική πρόοδο.
3. Περιορίζουν τους πολίτες → χάνουν την ενεργητικότητα και φαντασία τους.
4. Τοποθετούν σε αυστηρά «καλούπια» τη συμπεριφορά των νέων που από τη φύση τους είναι αυθόρμητοι και γεμάτοι ενεργητικότητα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ανακεφαλαίωση των προηγούμενων και εξαγωγή συμπερασμάτων.

ΘΕΜΑ:

«Κάθε νόμος είναι εφεύρεση και δώρο των θεών, κοινή απόφαση φρόνιμων ανθρώπων, μέσο επανόρθωσης των σφαλμάτων που γίνονται εκούσια ή ακούσια, κοινή συμφωνία της πόλης, σύμφωνα με την οποία αρμόζει να ζουν όλοι οι πολίτες. Αν καταλυθούν οι νόμοι και επιτραπεί στον καθένα να κάνει ό,τι θέλει, όχι μόνο η πολιτεία θα καταστραφεί, αλλά και η ζωή μας δε θα διαφέρει από τη ζωή των θηρίων». (Δημοσθένης)

Στο παραπάνω απόσπασμα εξάιρεται η μεγάλη σημασία των νόμων για την ομαλή κοινωνική και ατομική εξέλιξη. Λαμβάνοντας αυτά υπόψη σας να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- α) Γιατί οι νόμοι θεωρήθηκαν ανέκαθεν απαραίτητοι για την επιβίωση των κοινωνιών;
- β) Η πιθανή διαφωνία των πολιτών προς το περιεχόμενο των νόμων επιτρέπει την ανυπακοή ως μορφή αντίδρασης;
- γ) Πιστεύετε πως για να πετύχουν καλύτερα το σκοπό τους πρέπει να είναι αυστηροί ή επιεικείς και ποιες προϋποθέσεις απαιτούνται για την πιστή εφαρμογή τους από τους πολίτες;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Κάθε κοινωνία αποτελείται από μωσαϊκό ατόμων, ετερόκλητα στοιχεία που συνιστούν την ποιοτική της ομοιογένεια. Για να μπορέσει όμως αυτή η κοινωνία των διαφορετικών ατόμων να διατηρηθεί στο ιστορικό «γίγνεσθαι», απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη νόμων.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Νόμοι είναι κανόνες δικαίου, που αποβλέπουν στην αρμονική συμβίωση των κοινωνικών μελών, στην ομαλή διευθέτηση των σχέσεων πολίτη – κράτους και κοινωνιών μεταξύ τους.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ:

Γραπτοί: Σύνταγμα, αστικός, ποινικός κώδικας. Διατηρούν το χαρακτήρα της επιβολής και της δέσμευσης και η παραβίασή τους συνεπάγεται ποινικές κυρώσεις.

Άγραφοι: Εθιμικό δίκαιο, ήθη, έθιμα, παραδόσεις. Απευθύνονται περισσότερο στη συνείδηση και αποσκοπούν στην ηθικοποίηση των ατόμων. Η ισχύς τους είναι μεγαλύτερη στις κλειστές κοινωνίες και η παραβίασή τους συνεπιφέρει κοινωνική κατακραυγή.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Το εθιμικό δίκαιο οδήγησε στο γραπτό δίκαιο. Αναφορά στους αρχαίους Έλληνες, στο Ρωμαϊκό δίκαιο, στη συμβολή του Βυζαντίου και αναγωγή στη σύγχρονη εποχή.

Α' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Η σημασία των νόμων σε όλες τις κοινωνίες:

1. Ρυθμίζουν τις αντιθέσεις της κοινωνικής ζωής με τον καθορισμό των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων κάθε πολίτη. Έτσι οι νόμοι καθορίζουν τα όρια δράσης κάθε ατόμου, ώστε να μη θίγει τους συμπολίτες του.
2. Επιβάλλουν το σεβασμό της ζωής, της ελευθερίας, της αξιοπρέπειας, της τιμής και περιουσίας κάθε πολίτη.
3. Οριοθετούν τις σχέσεις μεταξύ πολιτών και κράτους.
4. Αποτρέπουν τις αυθαιρεσίες της πολιτικής ηγεσίας, ασκώντας έλεγχο στις πράξεις της (Σύνταγμα).
5. Αντιμάχονται την αδικία, την εκμετάλλευση, τη χρήση βίας και τιμωρούν το έγκλημα.
6. Οδηγούν στην κοινωνική ευημερία και στην πνευματική και ηθική εξύψωση των πολιτών.

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Επειδή κάθε κοινωνία αποτελείται από ετερόκλητα στοιχεία δεν είναι δυνατόν οι νόμοι να ανταποκρίνονται καθολικά στις απαιτήσεις όλων των πολιτών. Όμως αυτό δε δικαιολογεί την απόρριψή τους ή την ανυπακοή προς αυτούς από τους διαφωνούντες, γιατί τότε δυναμιτίζονται τα θεμέλια του κοινωνικού οικοδομήματος.

Συνέπειες από την ανυπακοή προς τους νόμους που μπορούν να οδηγήσουν στην κατάλυσή τους:

1. Όταν δεν υπάρχουν νόμοι ή υπάρχουν αλλά δεν είναι σεβαστοί από τους πολίτες, επικρατεί αναρχία. Αποχαλινώνονται τα πάθη και ο κάθε πολίτης πράττει ό,τι επιθυμεί.
2. Αυτή η χωρίς περιορισμούς αυτόβουλη δράση υπονομεύει την οργάνωση, πράγμα που σημαίνει παρέκκλιση από την εξέλιξη και την πρόοδο και εξανδραποδισμό της ανθρωπίνης οντότητας, επιστροφή σε πρωτόγονα πρότυπα κοινωνικής συμβίωσης.
3. Όταν δεν ασκείται έλεγχος για τις πράξεις συγχέονται δικαιώματα και υποχρεώσεις, παγιώνεται ο ανταγωνισμός, το ατομικό συμφέρον διαχωρίζεται από το κοινωνικό.
4. Πολλές φορές ο ανταγωνισμός αναδεικνύει οικονομικά ισχυρούς που καπηλεύονται τα ευρύτερα κοινωνικά συμφέροντα και εκμεταλλεύονται κατάλληλα τις καταστάσεις για την εξυπηρέτηση των δικών τους προσδοκιών.
5. Η αταξία δεν προσφέρει πρότυπα πειθαρχίας που ηθικοποιούν. Η συνείδηση νοσεί, οι πολίτες δε σέβονται τα δικαιώματα των άλλων, με συνέπειες εσωτερικές συγκρούσεις και ταραχές.
6. Επικρατεί μίσος και διχόνοια και χάνεται η ελευθερία των πολιτών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Η διαφωνία προς τους νόμους πρέπει να παίρνει τη μορφή της κριτικής διαφοροποίησης μέσα από ασφαλείς μεθόδους. Η ήπια και επίμονη διαμαρτυρία, η προσπάθεια συμμετοχής στους φορείς εξουσίας είναι οι πιο υγιείς μορφές της αντίθεσης. Η αρνητική αντιπαράθεση είναι δικαιολογημένη, μόνο όταν οι νόμοι επιβάλλονται καταπιεστικά και ανελεύθερα.

Γ' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Θα πρέπει να παρουσιάσουμε ξεχωριστά και τις δύο πλευρές του ερωτήματος που μας τίθεται (αυστηροί – επιεικείς νόμοι), παραθέτοντας και τα ανάλογα επιχειρήματα. Στο τέλος, θα διατυπώσουμε τη δική μας άποψη, καταλήγοντας σε συμπεράσματα.

ΑΥΣΤΗΡΟΙ ΝΟΜΟΙ:

1. Η αυστηρότητα αποτρέπει τον υποψήφιο παραβάτη.
2. Οδηγούν στην αναγνώριση της σκοπιμότητας που έχει η εφαρμογή τους και υψώνουν ψυχικά τους τιμωρημένους σε μια βαθύτερη κατανόηση και παραδοχή της κοινωνικής νομοτέλειας.
3. Έτσι με την έκτιση της ποινής ο παραβάτης του νόμου συμφιλιώνεται με την έννομη τάξη που παραβίασε (σωφρονισμός).
4. Προστατεύουν τους νομοταγείς πολίτες, τιμωρώντας παραδειγματικά τους παραβάτες.
5. Διατηρούν την κοινωνική οργάνωση και εξυψώνουν το κύρος της πολιτείας.

ΕΠΙΕΙΚΕΙΣ ΝΟΜΟΙ:

1. Η επιείκεια μετριάζει και προλαμβάνει τα αναπόφευκτα λάθη του τυπικού Δικαίου, φέρνοντας τους κανόνες του πιο κοντά στο ηθικό νόημα της δικαιοσύνης.
2. Οι νόμοι δε θα πρέπει να εκδικούνται, αλλά να σωφρονίζουν και να παραδειγματίζουν.
3. Οδηγούν στη συνειδητοποίηση του κοινωνικού καθήκοντος που πρέπει να έχει κάθε πολίτης απέναντι στους άλλους.
4. Η αυστηρότητα πολλές φορές φέρνει αντίθετα αποτελέσματα, επιβάλλοντας εξοντωτικές ποινές στο όνομα συχνά μιας τυπικής και χωρίς ουσιαστικό ηθικό περιεχόμενο δικαιοσύνης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Γενικά, η επιείκεια θα πρέπει να χαρακτηρίζει την εφαρμογή των νόμων. Όμως υπάρχουν περιπτώσεις όπου η επίδειξη επιείκειας σε ορισμένα άτομα ενθαρρύνει την επανάληψη της αδικίας και αποθρασύνει τους ηθικά πωρωμένους. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι νόμοι είναι ανάγκη να επιδεικνύουν αυστηρότητα. Και οι αυστηροί και οι επιεικείς νόμοι θα πρέπει να ανταποκρίνονται σε δύο βασικές επιδιώξεις:

Πρώτα να ικανοποιούν το «περί δικαίου» αίσθημα της κοινωνίας, τιμωρώντας κάθε αδικία και έπειτα να ασκούν επίδραση σωφρονιστική, που θα αποβλέπει όχι στην εκδίκηση αλλά στην βελτίωση των ατόμων.

Επίσης, η αυστηρότητα και η επιείκεια επιβάλλεται να εφαρμόζονται ανάλογα με την περίπτωση (παραβάτης) και τις συνθήκες από τα όργανα που απονέμουν τη δικαιοσύνη.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΙΣΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ:

ΟΙ ΝΟΜΟΙ:

1. Να επιτρέπουν την αντιπαράθεση και την κριτική διαφοροποίηση των πολιτών προς αυτούς, μέσω της προσφυγής στα ανώτατα όργανα του κράτους.
2. Να ανταποκρίνονται στις κοινωνικές απαιτήσεις και στις εκάστοτε συνθήκες.
3. Να διακρίνονται από αμεροληψία και να προσαρμόζονται στην κοινή βούληση και όχι να εξυπηρετούν μεμονωμένα συμφέροντα.
4. Να είναι φορείς αξιών που ενεργοποιούν και ερεθίζουν τη συνείδηση και την πείθουν να ακολουθεί βασικές ανθρωπιστικές αρχές, χωρίς την ανάγκη επιβολής.

ΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ:

1. Να αποκτήσουν αγωγή και αυτό θα επιτευχθεί με τη βοήθεια των θεσμών της παιδείας και της οικογένειας. Η μόρφωση λοιπόν των πολιτών (πνευματική, ηθική, πολιτιστική) είναι δυνατό να συμβάλλει στην ομαλή κοινωνικοποίησή τους.
2. Ακόμα, η ανάπτυξη πολιτικής συνείδησης θα οδηγήσει στη συνειδητοποίηση από το μέρος των πολιτών της αναγκαιότητας των νόμων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η ύπαρξη νόμων μέσα σε μια κοινωνία κρίνεται απαραίτητη, γιατί αποτελούν τους κύριους ρυθμιστικούς παράγοντες, που καθορίζουν την ομαλή εξέλιξη της κοινωνίας. Γι' αυτό απαιτείται η πιστή εφαρμογή τους από όλους τους πολίτες όχι μόνο από διαδικασίες εξαναγκασμού, αλλά με τη συνειδητή αυτόβουλη αποδοχή τους.

9

ΘΕΜΑ:

Διάχυτη είναι η αντίληψη ότι ποτέ ως τώρα ο πολιτισμός δεν είχε γνωρίσει τέτοια πρόοδο, τέτοιο βαθμό εξέλιξης σ' όλους τους τομείς της ανθρώπινης δράσης. Ωστόσο, πολλοί είναι εκείνοι που ισχυρίζονται ότι πέρα από τα τόσα επιτεύγματα ο σύγχρονος πολιτισμός κλυδωνίζεται, διέρχεται βαθύτατη κρίση και μάλιστα τέτοια που να προκαλεί σοβαρή ανησυχία για την πορεία του ανθρώπινου γένους.

Αφού αναλύσετε τις δύο αυτές απόψεις, να εκφράσετε τη δική σας σχετικά με την πορεία του σύγχρονου πολιτισμού.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Όταν έχουμε τέτοιου είδους εκφωνήσεις, αναλύουμε ξεχωριστά την κάθε μια άποψη, παραθέτοντας ανάλογα επιχειρήματα και έπειτα εκφέρουμε τη δική μας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Μια γενική αναφορά στη σημερινή εποχή των ραγδαίων εξελίξεων και της τεχνολογικής προόδου και αναγωγή στον τομέα του πολιτισμού (ένταξή του σημερινή πραγματικότητα).

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΟΡΙΣΜΟΣ: Πολιτισμός είναι το σύνολο των επιτευγμάτων του ανθρώπου στον υλικό, πνευματικό και ηθικό τομέα. Είναι ο συνεχής αγώνας του ανθρώπου να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσής του και να καλλιεργήσει το πνεύμα του.

ΜΟΡΦΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ:

- α) ο τεχνικός πολιτισμός (τεχνολογική πρόοδος – οικονομία).
- β) ο πνευματικός πολιτισμός (θρησκεία, ηθική, δίκαιο, επιστήμη, τέχνη)

ΑΝΑΛΥΣΗ Α΄ ΑΠΟΨΗΣ:

Ο σύγχρονος πολιτισμός έχει να επιδείξει θαυμαστά επιτεύγματα. Πιο συγκεκριμένα:

1. Η επιστήμη και η πρακτική εφαρμογή της, η τεχνολογία, αναπτύχθηκαν σε τέτοιο βαθμό που επέλυσαν πολυποίκιλα προβλήματα. Ο άνθρωπος κατόρθωσε να ερμηνεύσει τα φυσικά φαινόμενα, να τα θέσει υπό τον έλεγχό του και να απελευθερώσει, μερικώς, από τη φυσική εξάρτηση.
2. Η εφεύρεση της μηχανής άνοιξε νέους ορίζοντες στις ανθρώπινες δυνατότητες, αφού πλέον ο άνθρωπος ελαχιστοποίησε το μόχθο του, ξέφυγε από την επίπονη εργασία, αύξησε τον ελεύθερο χρόνο του.
3. Η βιομηχανία γνωρίζει εκπληκτική ανάπτυξη. Η παραγωγή έχει αυξηθεί με αποτέλεσμα τη δημιουργία προϊόντων με χαμηλό κόστος, έτσι που να μπορούν να τα αποκτήσουν όλοι.
4. Η πρόοδος της ιατρικής τόσο όσον αφορά τις γνώσεις αλλά και τις τεχνικές μεθόδους, περιόρισε τη θνησιμότητα, καταπολέμησε ασθένειες και αύξησε το μέσο όρο ζωής.
5. Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, η κάλυψη σε ικανοποιητικό βαθμό των υλικών αναγκών.
6. Ταυτόχρονα ο άνθρωπος προήγαγε τη σκέψη του, όξυνε την κρίση του, και διεύρυνε τους πνευματικούς του ορίζοντες. Η γνώση έγινε πλέον δύναμη στα χέρια του ανθρώπου, έπαψε να είναι κτήμα μόνο μιας αριθμητικά περιορισμένης μερίδας.
7. Η κοινωνική συμβίωση επίσης εξελίχθηκε. Σημαντική κατάκτηση αποτελεί η κατοχύρωση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, η θεμελίωση της ισότητας.
8. Ο άνθρωπος, τέλος, ξέφυγε από τα όρια του πλανήτη του, εξερευνά το σύμπαν αναζητώντας διαφορετικές μορφές ζωής και επεκτείνοντας εκεί την κυριαρχία του.

ΑΝΑΛΥΣΗ Β΄ ΑΠΟΨΗΣ:

Παρά τις εκθαμβωτικές κατακτήσεις του, ο σύγχρονος πολιτισμός παρουσιάζει κρίση γιατί:

1. Ο άνθρωπος στράφηκε μονομερώς προς την τεχνολογική ανάπτυξη παραγκωνίζοντας και αδιαφορώντας για το πνεύμα του. Ενδιαφέρθηκε για την άνοδο του βιοτικού του επιπέδου, αλλά δεν κατόρθωσε να εξασφαλίσει την ποιότητα ζωής.
2. Η υπέρβαση του μέτρου τον οδήγησε στον καταναλωτισμό, στον υλικό ευδαιμονισμό. Σκοπός της ζωής αποτελεί η προσπάθεια για το «έχειν» και όχι για το «είναι».
3. Η αλόγιστη και κερδοσκοπική επέμβασή του στη φύση προκάλεσε οικολογική καταστροφή, γεγονός που πιστοποιείται από την εξάντληση των φυσικών πόρων, αλλά και από τη ρύπανση της φύσης.
4. Ο μονοδιάστατος χαρακτήρας της γνώσης, η εξειδίκευση, επέφερε την πνευματική μονομέρεια, περιόρισε τον ανθρώπινο νου, σύνθλιψε τη φαντασία.
5. Οι επιστήμονες μην έχοντας στο ελάχιστο κοινωνική συνείδηση, εφαρμόζουν αρνητικά τις ανακαλύψεις και εφευρέσεις τους, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει η ανθρωπότητα από ολοσχερή καταστροφή (πυρηνικά όπλα).
6. Η μηχανοποίηση της εργασίας οδήγησε σε νέα μορφή δουλείας, καθώς αυξήθηκε η ανεργία και, το χειρότερο, ο άνθρωπος μετατράπηκε σε χειριστή μηχανών που δεν απολαμβάνει πλέον τη χαρά της δημιουργίας, αλλά ούτε και τον ελεύθερο χρόνο του.
7. Η παθητική συσσώρευση πληθυσμού στα αστικά κέντρα προκάλεσε αλλοτριωτικά φαινόμενα. Ο άνθρωπος απομακρύνθηκε από το φυσικό περιβάλλον, εγκλωβίστηκε σε ακατάλληλες κατοικίες, στερήθηκε την ανθρώπινη επικοινωνία.
8. Τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας, η βία και η εγκληματικότητα, αντί να περιοριστούν διογκώνονται αλλάζοντας μορφές εκδήλωσης.
9. Ο άνθρωπος «απογυμνωμένος» από αξίες και ιδανικά, έχοντας ως μοναδικό στόχο τη χρηματοθηρία αναζητά διέξοδο μέσα από υποκατάστατα ευτυχίας: ναρκωτικά, αλκοόλ.
10. τα ψυχολογικά προβλήματα, οι νευρώσεις, το άγχος, τα υπαρξιακά αδιέξοδα ήταν το τίμημα της προόδου.
11. ο σεβασμός στην ανθρώπινη οντότητα ολοένα εξασθενεί. Η καταπάτηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων από «πολιτισμένα» κράτη, οι καταστρεπτικοί πόλεμοι, η αδυναμία των κρατών να συνυπάρξουν ειρηνικά αμαυρώνουν το σύγχρονο πολιτισμό και καθιστούν το μέλλον ζοφερό.
12. Τέλος, ο άνθρωπος, αποπροσανατολισμένος από τις πραγματικές του ανάγκες, ενταγμένος στο καταναλωτικό σύστημα μετατρέπεται σε απρόσωπη μονάδα, αδυνατεί να συμμετέχει ενεργά στις αποφάσεις που τον αφορούν, ετεροκαθορίζεται και χειραγωγείται.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Κρίνοντας τις δυο παραπάνω απόψεις καταλήγουμε στα εξής:

Ο σύγχρονος πολιτισμός σίγουρα έχει να παρουσιάσει εκπληκτικά επιτεύγματα. Οι εξελίξεις στον επιστημονικό και τεχνολογικό τομέα σημειώνονται με ραγδαίο ρυθμό. Το βιοτικό επίπεδο διαρκώς βελτιώνεται, με αποτέλεσμα να διασφαλίζεται μία άνετη ζωή. Αυτό όμως, δε σημαίνει ότι ο σύγχρονος άνθρωπος εξασφάλισε και την ποιότητα στη ζωή του.

Πλήθος προβλήματα κατατράχουν την ανθρωπότητα, προβλήματα για τα οποία την αποκλειστική ευθύνη φέρει ο άνθρωπος, που έχασε την αίσθηση του μέτρου και της αρμονίας. Παρασύρθηκε στην ανάπτυξη του τεχνικού πολιτισμού παραμελώντας ταυτόχρονα τον πνευματικό. Αυτό είναι, άλλωστε το βασικό αίτιο που συνιστά την κρίση.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

Ο ίδιος ο άνθρωπος πρέπει να δραστηριοποιηθεί. Ειδικότερα απαιτείται:

1. Σεβασμός στην ανθρώπινη οντότητα.
2. Προσπάθεια για εξασφάλιση ποιότητας στη ζωή μας.
3. Το παραπάνω είναι δυνατό να επιτευχθεί με την ανθρωπιστική παιδεία, την παροχή δυνατοτήτων για την ολοκλήρωση της ανθρωπίνης προσωπικότητας.
4. Προστασία της φύσης και των ισορροπιών της.
5. Απόκτηση κοινωνικής συνείδησης, συλλογικότητα και συνεργασία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ανακεφαλαίωση των προηγούμενων και εξαγωγή συμπερασμάτων.

10

ΘΕΜΑ:

Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι η προαγωγή του υλικού και του πνευματικού πολιτισμού οφείλεται στην απόκτηση και επέκταση της γνώσης που έχει ως αποτέλεσμα να γίνεται λόγος σήμερα για το θαύμα της επιστήμης.

α) Ποιες αρετές και ποια εφόδια πρέπει να διαθέτει ο επιστήμονας στη σύγχρονη εποχή, για να μπορέσει να φέρει σε πέρας την αποστολή του ως λειτουργός της επιστήμης και της κοινωνίας;

β) Ποιοι παράγοντες συντελούν στην εκτροπή της επιστήμης από τους πραγματικούς της σκοπούς και ποια αποτελέσματα επιφέρει το γεγονός αυτό;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Ο άνθρωπος ως φιλομαθής και φιλοπερίεργο ον διακρινόταν ανέκαθεν από την επιθυμία και τη συνεχή προσπάθεια για απόκτηση της γνώσης σε κάθε τομέα του επιστητού. Έτσι, η επέκταση της γνώσης οδήγησε στον πολλαπλασιασμό του γνωστικού υλικού και ταυτόχρονα στην ανάγκη για ταξινόμησή του, ώστε να είναι δυνατή η συστηματική χρησιμοποίησή του. Επομένως, γεννήθηκε η επιστήμη που γνωρίζοντας μια ραγδαία και συνεχή εξέλιξη, οδήγησε στο θαύμα της τεχνολογίας του εικοστού αιώνα.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Η έννοια της επιστήμης συνδέεται στενά με την έννοια της γνώσης. Μ' άλλα λόγια επιστήμη σημαίνει γνώση. Η λέξη επιστήμη προέρχεται από το αρχαίο ελληνικό ρήμα «επίσταμαι», που σημαίνει γνωρίζω καλά. Η επιστήμη είναι λοιπόν, η τέλεια, η ακριβής και συστηματική γνώση πάνω σ' ένα συγκεκριμένο τομέα του επιστητού, που υπόκειται σε έλεγχο και απόδειξη. Στην επιστήμη οι γνώσεις που έχουν αποκτηθεί είναι ταξινομημένες, συνδέονται μεταξύ τους οργανικά και είναι αποδεκτές από την επιστημονική κοινότητα ή ομάδα που είναι ειδική στο συγκεκριμένο κλάδο της γνώσης.

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ:

Επιστήμη σημαίνει αντικειμενική γνώση που οδηγεί στην υλική και πνευματική δύναμη. Στον υλικό τομέα η επιστήμη επιδρά καταλυτικά στον τρόπο ζωής των ανθρώπων, καθιστώντας πιο άνετη την καθημερινή ζωή με τη βοήθεια των τεχνολογικών εφαρμογών. Επίσης, με την ευρεία χρησιμοποίηση της μηχανής και την αυτοματοποίηση της εργασίας περιορίζεται ο πόνος και ο μόχθος, με συνέπεια να βελτιώνεται η ποιότητα ζωής και να ανεβαίνει το βιοτικό επίπεδο. Από την άλλη πλευρά, η πρόοδος της ιατρικής συντελεί στην καταπολέμηση των ανίατων ασθενειών και της θνησιμότητας, στη γενικότερη βελτίωση της υγείας και στην άνοδο του μέσου όρου ζωής.

Αντίστοιχα, η επιστήμη επιδρά καταλυτικά και στον τρόπο σκέψης των ανθρώπων. Η έγκυρη και αντικειμενική γνώση, η χρησιμοποίηση της λογικής, κριτικής ικανότητας οδηγεί στην κυριαρχία του ορθολογισμού. Ταυτόχρονα, η ανθρώπινη σκέψη

αποδεδειγμένα από προλήψεις, δεισιδαιμονίες και αυθεντίες, με αποτέλεσμα να διευρύνονται οι πνευματικοί ορίζοντες του ανθρώπου.

Α' ΕΡΩΤΗΜΑ:

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Υπηρετής της επιστήμης είναι ο επιστήμονας, ο οποίος ως φορέας της δύναμης – απορρέει από τα επιτεύγματα που κατασκευάζει – και κάτοχος της αλήθειας φέρει ευθύνη απέναντι στην κοινωνία και στην εποχή του γενικότερα, για τον τρόπο χρήσης της δύναμης που διαθέτει, όπως επίσης και για τη διάδοση της αλήθειας στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Επομένως, ο επιστήμονας πρέπει να είναι όχι μόνο φορέας της γνώσης, αλλά και άνθρωπος.

ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ:

1. Ο επιστήμονας θα πρέπει να διακρίνεται από υψηλή επιστημονική κατάρτιση και να ενημερώνεται συνεχώς για κάθε ανακάλυψη που προκύπτει από την επιστημονική έρευνα.
2. Η ερευνητική διάθεση και η διαρκής επιμόρφωση είναι απαραίτητο να συνδυάζονται με τη συστηματική εργασία και την ορθή χρησιμοποίηση των επιστημονικών μεθόδων.
3. Τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την έρευνα δε θα πρέπει ο επιστήμονας να τα δέχεται άκριτα, αλλά να τα υποβάλλει σε βασανιστικό έλεγχο. Έτσι, έχοντας κριτικό και ανήσυχο μυαλό, θέτει σε λεπτομερή και συνεχή έλεγχο τα συμπεράσματα όχι μόνο των δικών του ερευνών, αλλά και των συναδέλφων του. Υποχρέωση του επιστήμονα είναι να αναλαμβάνει την ευθύνη ενδεχόμενης αποτυχίας που οφείλεται στον ίδιο.
4. Έχει χρέος να τηρεί τους κανόνες της επιστημονικής δεοντολογίας: α) πρέπει να αναφέρει τα επιστημονικά έργα άλλων που τον βοήθησαν, ώστε να δημιουργήσει το δικό του έργο, β) δεν είναι ορθό να διακατέχεται από εμπάθεια, μισαλλοδοξία και φανατισμό, που τον εμποδίζουν να δει καθαρά την επιστημονική αλήθεια.
5. Η προκατάληψη, η έλλειψη αντικειμενικότητας, η παραχάραξη της αλήθειας, δεν έχουν θέση στην επιστημονική έρευνα. Θεωρείται αναγκαίο να μην είναι μονοδιάστατος, αλλά «ανοιχτός» σε κάθε νέα εξέλιξη στον επιστημονικό χώρο.

ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ:

- Ο επιστήμονας, ως άνθρωπος που εντάσσεται και βιώνει μέσα στην κοινωνία, επιβάλλεται, αρχικά, να συνειδητοποιήσει την αποστολή και το χρέος που έχει απέναντι στο κοινωνικό σύνολο.
1. Χρέος του είναι να μην οδηγείται στην πνευματική μονομέρεια, αλλά να έχει σφαιρική ενημέρωση για οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά θέματα. Άλλωστε, έχει τεράστια κοινωνική ευθύνη, αφού με τις ανακαλύψεις ή τις εφευρέσεις του μπορεί να κλονίσει την παγκόσμια ισορροπία. Επομένως, απαραίτητο εφόδιο πέρα από την επιστημονική του κατάρτιση είναι και η ανθρωπιστική παιδεία, ώστε να είναι φορέας γνώσεων, αλλά και ανθρωπιάς.
 2. Επίσης, ο επιστήμονας θεωρείται αναγκαίο να είναι φορέας ηθικών αξιών και να διακρίνεται για τις ανθρωπιστικές του αρχές. Με τα επιτεύγματα που δημιουργεί επιβάλλεται να ανυψώνει την κοινωνία, όχι μόνο υλικά και πνευματικά, αλλά και ηθικά. Γι' αυτό είναι αναγκαίο να εναρμονίζει την ηθική με τη γνώση.
 3. Με την απόκτηση της αυτογνωσίας ο επιστήμονας έχει χρέος να καλλιεργεί την κοινωνική συνείδηση που θα τον καταστήσει ικανό να αντιλαμβάνεται ότι πάνω από το ατομικό συμφέρον βρίσκεται το κοινωνικό. Έτσι θ' αφουγκράζεται τον παλμό της κοινωνίας, αναπτύσσοντας αισθήματα αγάπης, συνεργασίας και αλληλεγγύης απέναντι στους συνανθρώπους του.
 4. Επιπλέον, ο επιστήμονας θα πρέπει να είναι αρωγός στις προσπάθειες για εκλαΐκευση της γνώσης, ώστε να γίνει κτήμα του λαού. Από την άλλη πλευρά είναι απαραίτητη και η συμβολή του στην ενημέρωση και διαφώτιση της κοινής γνώμης για τις αρνητικές συνέπειες που προκύπτουν από τη χρησιμοποίηση των επιστημονικών επιτευγμάτων.
 5. Αποτελώντας «κομμάτι» της πνευματικής ηγεσίας κάθε χώρας, είναι αναγκαίο να καθοδηγεί το λαό και να καθίσταται με τη δράση και τη συμπεριφορά του φωτεινό παράδειγμα και πρότυπο για μίμηση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Επομένως, ο επιστήμονας ως ανιδιοτέλης υπηρετής του πολιτισμού και της κοινωνίας, θα επιβραβεύεται μόνο όταν διακρίνεται από εσωτερική ελευθερία και ηθικότητα, την αφιλοχρηματία και την έλλειψη φιλαυτίας και εγωισμού, και συνειδητοποιώντας ότι επιτελεί λειτούργημα δε θα «βλέπει» τον επιστημονικό χώρο μέσα από τα μάτια ενός στυγνού επαγγελματία.

ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ:

1. Ο επιστήμονας δεν ανήκει μόνο στην κοινωνία, αλλά και στην εποχή του γενικότερα. Και αυτό γιατί είναι κοινωνικό ον, επομένως δεν είναι δυνατό να αδιαφορεί για τα κοινωνικά ζητήματα. Αντίθετα, καθήκον του είναι να εντοπίζει τα σύγχρονα προβλήματα που απασχολούν την κοινωνία, να τα ιεραρχεί ανάλογα με τη σοβαρότητα και την έκτασή τους και να προτείνει λύσεις, αναλαμβάνοντας ταυτόχρονα πρωτοβουλίες για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους.
2. Σε διεθνές επίπεδο είναι αναγκαίο να υπάρχει συνεργασία των επιστημόνων και συντονισμός των ενεργειών τους, ώστε να χρησιμοποιούνται τα επιστημονικά επιτεύγματα προς όφελος της παγκόσμιας κοινότητας.

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Η ραγδαία εξέλιξη της επιστήμης στη σημερινή εποχή την καθιστά ευεργέτισσα της ανθρωπότητας, αλλά ταυτόχρονα μπορεί να τη μετατρέψει σε θανάσιμο κίνδυνο. Αυτό φυσικά δεν εξαρτάται από την επιστήμη αυτή καθ' αυτή, αλλά και τους φορείς της, τους επιστήμονες. Στο σημείο αυτό λοιπόν, κρίνεται σκόπιμο ν' αναζητηθούν τα αίτια που οδηγούν στην εκτροπή της επιστήμης από τους πραγματικούς της σκοπούς.

ΑΙΤΙΑ ΠΑΡΕΚΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ:

1. Πολλές φορές ο επιστήμονας χρησιμοποιεί τις γνώσεις του και ειδικότερα τα επιτεύγματα που δημιουργεί για την εξυπηρέτηση προσωπικών φιλοδοξιών. Έτσι, η επιστημονική γνώση χρησιμοποιείται σε βάρος του κοινωνικού συνόλου, με συνέπεια να εκτρέπεται από την πραγματική αποστολή της, που είναι η προαγωγή του πολιτισμού και του κοινού καλού. Συγκεκριμένα, ο επιστήμονας επιδιώκει, παρασυρόμενος από ατομιστικά πάθη, να αποκτήσει δύναμη και να οδηγηθεί στην προσωπική καταξίωση. Από την άλλη πάλι μεριά, η έντονη διάθεση για πλουτισμό, η αλαζονεία, η ματαιοδοξία και ο εγωισμός τον ωθούν σε ένα αδιάκοπο κυνήγι της δόξας και της διάκρισης.

2. Ο επιστήμονας λοιπόν αντιμετωπίζει την επιστήμη ως εμπόρευμα για προσωπικό του όφελος κι όχι σαν γνώση στην υπηρεσία του ανθρώπου. Αυτό το φαινόμενο διογκώνεται, γιατί ο επιστήμονας έχει αποδεσμευτεί από κάθε ηθική αρχή και αξία που θα έπρεπε να διακρίνει τις ενέργειές του και γενικότερα τη στάση του απέναντι στη ζωή και την κοινωνία. Ο ηθικός αμοραλισμός του επιστήμονα είναι ιδιαίτερα έντονος στη σημερινή εποχή με συνέπεια να κυριαρχεί το δόγμα «η επιστήμη για την επιστήμη».

3. Ο επιστήμονας, εκφράζοντας μέσα από τα δημιουργήματά του την εποχή, δεν είναι δυνατό να αποδεσμευτεί από αρνητικούς επηρεασμούς, που προέρχονται κυρίως από το χώρο της πολιτικής. Αρκετά συχνά αφιερώνει τον εαυτό του και τις γνώσεις του στην υπηρεσία εξυπηρέτησης πολιτικών σκοπιμοτήτων – πολιτική στράτευση του επιστήμονα – με αποτέλεσμα οι επιστημονικές ανακαλύψεις να χρησιμοποιούνται αρνητικά, μέσα στα πλαίσια των κομματικών ανταγωνισμών.

4. Όμως, η παρεκτροπή της επιστήμης από την αποστολή της δεν οφείλεται μόνο στον επιστήμονα. Σε μεγάλο βαθμό το φαινόμενο αυτό απορρέει από τις πολιτικές δεσμεύσεις που υφίσταται η επιστήμη από τις κυβερνήσεις των κρατών, που ουσιαστικά την καθιστά οικονομικά εξαρτημένη απ' αυτές (τα κονδύλια για την επιστημονική έρευνα εγκρίνονται και προέρχονται από τις εκάστοτε πολιτικές ηγεσίες). Επομένως, τα επιστημονικά επιτεύγματα ελέγχονται από τις κυβερνήσεις, που αρκετά συχνά τα χρησιμοποιούν για στρατιωτικούς σκοπούς. Μ' αυτόν τον τρόπο προσπαθούν να πετύχουν είτε την αμυντική θωράκιση των κρατών είτε τη στρατιωτική υπεροχή απέναντι σε άλλα κράτη (μέσα στα πλαίσια του ανταγωνισμού των πολεμικών εξοπλισμών).

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Η παρεκτροπή της επιστήμης από τους πραγματικούς σκοπούς που θα έπρεπε να πραγματώνει επιφέρει αρνητικές συνέπειες σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο και συντείνει στη διεύρυνση της κρίσης και της πολύπλευρης αποσταθεροποίησης που χαρακτηρίζει την εποχή μας.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΕΚΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ:

1. Η υπέρμετρη ανάπτυξη του υλικού πολιτισμού οδηγεί σε στασιμότητα τον πνευματικό. Έτσι, η πρόοδος του πολιτισμού ταυτίζεται αποκλειστικά και μόνο με την πρόοδο του υλικοτεχνικού σκέλους του, με συνέπεια να ατροφεί ο ηθικοπνευματικός τομέας. Επομένως, η ανισομερής ανάπτυξη του υλικού και του πνευματικού πολιτισμού επιφέρει:

α) Τη μόλυνση και καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος. Ο σημερινός άνθρωπος αντιμετωπίζει όλο και περισσότερο έντονο το πρόβλημα της υγιεινής διαβίωσης, αφού τα συνεχή πλήγματα που υφίσταται το περιβάλλον, μέσα στο οποίο ζει και αναπτύσσεται είναι ανεπανόρθωτα.

β) Τον κίνδυνο ενός πυρηνικού πολέμου. Η επιστημονική γνώση χρησιμοποιείται για την τελειοποίηση των όπλων μαζικής καταστροφής, όπως είναι τα πυρηνικά, με αποτέλεσμα να απειλείται η παγκόσμια ειρήνη.

γ) Την αλλοτρίωση του επιστήμονα όσον αφορά τον εργασιακό του χώρο – απώλεια της φαντασίας και της δημιουργικότητας, αυτοματοποίηση και μηχανοποίησή του, θεοποίηση της λογικής – και τους συνανθρώπους του.

2. Όσον αφορά τις διαπροσωπικές σχέσεις, κυριαρχεί η απανθρωποίηση. Στο βωμό της προόδου και της εξέλιξης, συχνά θυσιάζονται ανθρώπινες ζωές. Ο άνθρωπος δεν αντιμετωπίζεται ως αξία, αλλά θεωρείται απλώς το μέσο για την αξιοποίηση των τεχνικών εφαρμογών.

3. Τέλος, ο τομέας της επιστήμης και ειδικότερα οι επιστημονικές ανακαλύψεις χρησιμοποιούνται ως μέσο άσκησης πιέσεων στον πολιτικό και κατ' επέκταση στον στρατιωτικό χώρο. Επηρεάζουν λοιπόν άμεσα τη διεθνή πολιτική κατάσταση, με συνέπεια η επιστήμη να μετατρέπεται σε πεδίο, όπου ευδοκούν οι ανταγωνισμοί μεταξύ των κρατών και κυρίως των υπερδυνάμεων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ο μεγαλύτερος όμως κίνδυνος για την ανθρωπότητα προέρχεται από τους επιστήμονες εκείνους που συνειδητά προετοιμάζουν την ολοκληρωτική της καταστροφή, που έχουν μετατρέψει την επιστήμη σε εχθρό του ανθρωπίνου γένους. Γι' αυτό θα πρέπει οι επιστήμονες να θέσουν τις γνώσεις που κατέχουν και τα επιτεύγματα που δημιουργούν στην υπηρεσία της ευημερίας και όχι της φιλοχρηματίας, της απληστίας και της κοινωνικής διάκρισης, στην υπηρεσία των πραγματικών αναγκών και όχι των πλαστών, κάτω από την επίδραση των ανθρωπιστικών αξιών. Μόνο τότε θα υπάρξει επιστήμη που θα καλλιεργεί τους οραματισμούς της ανθρωπότητας και όχι τους φόβους της. Θα θεμελιώνει τη συνεργασία, τη φιλία και την αλληλεγγύη μεταξύ των λαών και όχι την ενοχή μέσα στους ανθρώπους.

11

ΘΕΜΑ:

«Η αποκλειστική, ολοκληρωτική και στεγνή ειδίκευση μπορεί να προωθεί τον τεχνικό πολιτισμό, αλλά δεν προωθεί τον πνευματικό πολιτισμό. Στρεβλώνει το άτομο, από σφαιρικό άνθρωπο τον κάνει ειδικευμένο εργαλείο. Η ειδίκευση βέβαια είναι ανάγκη, αλλά είναι και κίνδυνος. Είναι μια άλλη πρόκληση του βιομηχανικού πολιτισμού κατά της ακεραιότητάς μας».
(Χρήστος Μαλεβίτης)

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω άποψη να απαντήσετε στα ερωτήματα:

- α) Ποιοι λόγοι επέβαλαν την εξειδίκευση στις μέρες μας και ποια αποτελέσματα συνεπάγεται;**
β) Πιστεύετε ότι η επιστημονική εξειδίκευση οδηγεί αναγκαστικά στην πνευματική μονομέρεια και πώς κατά τη γνώμη σας μπορούν να αντιμετωπιστούν οι κίνδυνοι της εξειδίκευσης;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η σύγχρονη μεταβιομηχανική εποχή διακρίνεται για την εξέλιξη της κοινωνικής συμβίωσης, την αύξηση των αναγκών και των απαιτήσεων, τον επιταχυνόμενο ρυθμό εξέλιξης της τεχνολογίας και, γενικότερα, για τη συνθετότητα της ζωής. Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της σημερινής κοινωνίας, που κατέχει πρωταρχική θέση στην οργάνωση των προηγμένων χωρών είναι η ειδίκευση. Μέσω αυτής ο άνθρωπος θα μπορέσει να παρακολουθήσει το ρυθμό ανάπτυξης και να αντεπεξέλθει στις απαιτήσεις του σύγχρονου πολιτισμού. Άρα, η ειδίκευση θεωρείται και είναι αναπόφευκτη, ύστερα από τη βιομηχανική επανάσταση. Και ειδικότερα στις μέρες μας.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Εξειδίκευση είναι η συστηματική προσπάθεια του ανθρώπου να εξετάσει έναν τομέα της επιστήμης ή της τεχνικής σε βάθος και πλάτος, με στόχο να πετύχει την ποσοτική και ποιοτική του απόδοση.

Στην εποχή μας που τα αγαθά και οι υπηρεσίες πολλαπλασιάζονται με μεγάλη ταχύτητα, οι γνώσεις διογκώνονται, ενώ οι επιστήμες διαιρούνται συνεχώς σε κλάδους, η εξειδίκευση κρίνεται απαραίτητη. Εξάλλου, ο καταμερισμός της εργασίας θεωρείται αποφασιστικός συντελεστής της εξέλιξης του πολιτισμού.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Στις πρωτόγονες κοινωνίες, υπάρχει μια υποτυπώδης ειδίκευση στην απασχόληση με βάση την ηλικία, αλλά κυρίως το φύλο. Με την πάροδο του χρόνου όμως, η διαφοροποίηση της εργασίας αρχίζει να γίνεται με βάση τις ικανότητες του ατόμου. Στην τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αιώνα, η ειδίκευση αρχίζει ν' αντικαθιστά σε κάθε επιστήμονα τη γενική μόρφωση και παιδεία. Ο άνθρωπος – επιστήμονας αυτήν την εποχή κατέχει έναν τομέα γνώσεων, μία μόνο επιστήμη και απ' αυτήν τον ιδιαίτερο κλάδο της, με τον οποίο έχει ασχοληθεί. Σήμερα, η εξειδικευμένη εργασία έφτασε στο ανώτατο σημείο εξέλιξης.

ΕΡΩΤΗΜΑ Α:

A1: ΠΟΙΟΙ ΛΟΓΟΙ ΕΠΕΒΑΛΑΝ ΤΗΝ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ;

1. Παρουσιάζεται άνοδος των επιστημών, αύξηση ποσοτική και ποιοτική των ανθρώπινων γνώσεων. Οι ανθρώπινες γνώσεις είναι άπειρες και η ανθρώπινη διάνοια πεπερασμένη. Σήμερα, ο τύπος του ολοκληρωμένου σοφού, κατά το πρότυπο του Αριστοτέλη και του Γκαίτε, είναι απραγματοποίητος. Οι επιστήμες αποσχίζονται συνεχώς σε κλάδους.
2. Στην εποχή μας, με τη συνεχή ανάπτυξη της τεχνολογίας και της επιστήμης παρουσιάζονται νέοι τύποι επαγγελματιών που σχετίζονται με τη χρήση μηχανών, ο χειρισμός των οποίων απαιτεί ειδικές γνώσεις.
3. Οι επιστημονικοί – οικονομικοί ανταγωνισμοί είναι διεθνείς και επιβάλλουν την αναγκαιότητα του υψηλού καταμερισμού της εργασίας.
4. Ο μεγάλος καταμερισμός της εργασίας οδηγεί στην ολοένα μεγαλύτερη εξειδίκευση.

5. Η ανάγκη για μεγαλύτερη ποσοτική και καλύτερη ποιοτική απόδοση, που πηγάζει από την καταναλωτική τάση των σύγχρονων ανθρώπων, οδηγεί στην ειδικευση σε μια ορισμένη εργασία.

6. Ο άνθρωπος δεν μπορεί λόγω της πολυπλοκότητας της ζωής του, αλλά και λόγω χρόνου, γνώσεων και κλίσεων να κάνει όλες τις εργασίες, γι' αυτό στρέφεται στην εξειδίκευση.

A2: ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΘΕΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ;

1. Βελτιώνεται η ποιότητα των προϊόντων.
2. Πετυχαίνεται ταχύτητα και ακρίβεια στην εργασία. Παράγονται περισσότερα αγαθά σε λιγότερο χρόνο.
3. Αναπτύσσεται η τεχνολογία, γεγονός που οδηγεί στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου του συνόλου. Οργανώνεται μεθοδικότερα η επιστημονική έρευνα.
4. Βρίσκονται ευκολότερα λύσεις στα προβλήματα του κάθε κλάδου.
5. Ο ερευνητής εξετάζει σε βάθος και πλάτος το αντικείμενό του και αποδίδει καλύτερα. Αποκτά πλούσια πείρα που βοηθάει στην οικονομικότερη, μαζικότερη και ανώτερη ποιοτικά βιομηχανική παραγωγή.
6. Η εξειδίκευση, μειώνοντας το χρόνο εργασίας, αυξάνει τον ελεύθερο χρόνο. Έτσι, τονώνεται η έμφυτη κοινωνικότητα των ανθρώπων.
7. Αυξάνεται η αλληλεξάρτηση των ατόμων. Το ειδικευμένο σ' ένα έργο άτομο εξαρτάται από τ' άλλα άτομα. Το γεγονός αυτό μπορεί να οδηγήσει τα άτομα στη συνεργασία, την αλληλεγγύη και την αλληλοβοήθεια.

A3: ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ;

1. Ο ειδικός εντοπίζει την προσοχή του σε μεμονωμένα αντικείμενα, δηλαδή αποκτά μονόπλευρες γνώσεις.
2. Είναι αδύναμος να κατανοήσει το ρόλο του μέσα στην κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα και να προσφέρει στην κοινωνική ομάδα.
3. Κουράζεται από τη μονομερή, ανιαρή και τυποποιημένη εργασία (νευρικό σύστημα).
4. Χάνει τη χαρά της δημιουργίας, αφού πάντοτε συμμετέχει μόνο σε μια φάση της δημιουργίας του έργου.
5. Η πνευματική μονομέρεια σκοτώνει την ευαισθησία και τη φαντασία ανθρώπου. Επίσης, περιορίζει τη δεκτικότητα, στενεύει τους πνευματικούς ορίζοντες, αμβλύνει την κριτική, οδηγεί τον άνθρωπο σε αδυναμία αυτοέκφρασης.
6. Η ειδίκευση εμποδίζει την ελεύθερη εξωτερική εκπαίδευση του εσωτερικού κόσμου του ανθρώπου και τον οδηγεί σε αντικοινωνική συμπεριφορά.
7. Προκαλεί τυποποίηση και μηχανοποίηση της εργασίας. Πολλοί δεν αποδίδουν στην εργασία, γιατί δεν τους κεντρίζει το ενδιαφέρον.

ΕΡΩΤΗΜΑ Β':

B1: Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΔΕΝ ΟΔΗΓΕΙ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΑ ΣΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΜΟΝΟΜΕΡΕΙΑ:

1. Αν ο επιστήμονας έχει πολύπλευρα ενδιαφέροντα και δεν απομονώνεται από τα πνευματικά – κοινωνικά προβλήματα της εποχής του.
2. Αν συνδυάζει την επιστημονική του εξειδίκευση με τη γενική μόρφωση.
3. Αν ενημερώνεται για τις νεότερες εξελίξεις της επιστήμης του και παράλληλα ενδιαφέρεται για τα επιτεύγματα των άλλων επιστημονικών κλάδων.
4. Αν καλλιεργηθεί εσωτερικά με την ανθρωπιστική παιδεία.

B2: ΠΩΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΤΟΥΝ ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ:

1. Το άτομο χρειάζεται μια γενική καλλιέργεια και ανθρωπιστική μόρφωση. Δεν πρέπει να αποκτά μόνο ειδικές γνώσεις, αλλά και γενικές. Η επιστημονική κατάρτιση δεν είναι αρκετή, αλλά ο σύγχρονος άνθρωπος, για να πετύχει στη ζωή του, χρειάζεται πνευματικά εφόδια.
2. Η ειδικότητα του κάθε ανθρώπου θα πρέπει να λαμβάνεται ανάλογα με τις κλίσεις του.
3. Ο εξειδικευμένος επιστήμονας ή επαγγελματίας θα πρέπει να φροντίζει τόσο για την ατομική όσο και για την κοινωνική πρόοδο. Να κατανοεί τους συνανθρώπους του. Να βλέπει τις επιστημονικές επιτυχίες χωρίς προκαταλήψεις. Να ελέγχει την τεχνολογία.
4. Απαιτείται η διεύρυνση και η σωστή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.
5. Είναι απαραίτητο, τέλος, ο άνθρωπος να καλλιεργήσει και εξωεπαγγελματικά ενδιαφέροντα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Θα πρέπει, ιδιαίτερα στη σημερινή εποχή, να γεφυρωθεί ο πνευματικός και ο τεχνικός πολιτισμός. Μόνο έτσι το ανθρώπινο γένος θα επιστρέψει στον καθολικό ως προς τη δράση άνθρωπο. Όχι όμως αρνούμενο τις κατακτήσεις του, αλλά ολοκληρώνοντάς τις.

Είναι καλό, λοιπόν, ο καθένας, σ' όποιο τομέα κι αν έχει ταχθεί, να συνειδητοποιήσει ότι ο ρόλος του δεν είναι να κλείσει την ψυχή του μέσα στα στενά πλαίσια της ερευνητικής του αποστολής. Πρέπει, σύμφωνα με το Σολωμό, να κρατάει πάντοτε

ανοιχτά και άγρυπνα τα μάτια της ψυχής του, για να είναι σε θέση να συλλαμβάνει τα μεγάλα μηνύματα του καιρού του και να τρέφεται από τους χυμούς των κοινωνικών προβληματισμών. Τότε μόνο ο τεχνίτης, ο πνευματικός άνθρωπος, ο άνθρωπος καλλιτέχνης, ο εργάτης θα είναι ο ευτυχισμένος άνθρωπος.

12

ΘΕΜΑ:

Ο κοινωνικός ρατσισμός, η ιδιότυπη αυτή μορφή φανατισμού, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που καλείται ν' αντιμετωπίσει ο σημερινός άνθρωπος σε παγκόσμιο επίπεδο.

Αφού προσδιορίσετε την έννοια του ρατσισμού, ν' αναφερθείτε στις αιτίες του φαινομένου αυτού και στις κοινωνικές του συνέπειες. Επίσης, να διατυπώσετε τις προϋποθέσεις που θα πρέπει να ισχύουν, ώστε να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Αποδοχή του δεδομένου: μια μορφή φανατισμού είναι ο ρατσισμός απέναντι σε άτομα, ομάδες, φυλές, επαγγέλματα.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Απορρίπτοντας την αρχή της ισότητας, η ιδεολογία του ρατσισμού διακρίνει και διαχωρίζει με τρόπο μεροληπτικό τους ανθρώπους, ανάλογα με το χρώμα, το φύλο, την καταγωγή, το επάγγελμά τους.

Παραδείγματα κοινωνικού ρατσισμού έχουμε πολλά, που δεν εμφανίζονται σε στενά τοπικά πλαίσια, αλλά χαρακτηρίζουν σχεδόν όλες τις ανθρώπινες κοινωνίες σε παγκόσμιο επίπεδο: απέναντι στις γυναίκες, απέναντι στους νέγρους και σε ανθρώπους άλλων φυλών (Εβραίους, Ασιάτες, τσιγγάνους), απέναντι σε άτομα που μειονεκτούν πνευματικά ή σωματικά (ψυχικά ασθενείς, σωματικά ανάπηρους, φορείς του AIDS).

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Εκδηλώσεις ρατσισμού συναντούμε στην αρχαιότητα με το διαχωρισμό των ανθρώπων σε ελεύθερους και δούλους. Ο ρατσισμός αργότερα κυριάρχησε ως ιδεολογία και χαρακτήρισε ολόκληρες εποχές στη μακραίωνη ιστορία του ανθρώπου (αποικιοκρατία – ναζιστική Γερμανία).

Σήμερα, ο ρατσισμός έρχεται να ενισχύσει το γενικότερο κλίμα των αντιθέσεων και συγκρούσεων που κυριαρχεί στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων.

ΑΙΤΙΑ:

1. Ένα από τα σημαντικότερα αίτια, που καλλιεργεί και θρέφει το φαινόμενο του ρατσισμού, είναι το χαμηλό πνευματικό και μορφωτικό επίπεδο πολλών ανθρώπων. Η πνευματική ρηχότητα εμποδίζει τον άνθρωπο να προσεγγίσει ηθικά και συναισθηματικά τους συνανθρώπους του μέσα από τις αρχές του ανθρωπισμού και ενισχύει την ανισότητα και την κυριαρχία του ισχυρού.

2. Οι προκαταλήψεις απέναντι σε ομάδες ανθρώπων ενισχύουν την ιδεολογία του ρατσισμού. Οι προκαταλήψεις αυτές εξαρτώνται από το πνευματικό επίπεδο των ατόμων.

3. Πολλές μορφές κοινωνικού ρατσισμού οφείλονται σε οικονομικά συμφέροντα. Γι' αυτό το λόγο καλλιεργείται ένα κλίμα εχθρικό εναντίον ατόμων ή ομάδων, με σκοπό να επιτευχθεί ο παραγκωνισμός τους από την κοινωνική και οικονομική ζωή.

4. Στη σημερινή εποχή οι ανταγωνιστικές τάσεις χαρακτηρίζουν τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων και πολύ συχνά οδηγούν στη ζήλια, στο μίσος, γεγονός που βοηθά στην υιοθέτηση ρατσιστικών αντιλήψεων.

5. Η δημιουργία συμπλεγμάτων κατωτερότητας ή ανωτερότητας αποτελεί μια άλλη σημαντική αιτία ρατσισμού. Ορισμένοι άνθρωποι, προσπαθώντας να καλύψουν δικές τους ατέλειες και ελαττώματα, που οφείλονται στην ασταθή προσωπικότητά τους, υποβιβάζουν τους άλλους για να υπερυψωθούν οι ίδιοι.

6. Η έλλειψη σεβασμού μεταξύ των ανθρώπων και γενικά καλλιέργειας των ανθρωπιστικών αξιών, ενισχύει τον κοινωνικό ρατσισμό.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

1. Παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις ατομικές ελευθερίες που υποστήριξαν όλα τα φωτισμένα πνεύματα της ιστορίας. Με αυτόν τον τρόπο προσβάλλει την ανθρώπινη προσωπικότητα.

2. Περιθωριοποιούνται άτομα και ομάδες, με αποτέλεσμα να χάνει η κοινωνία ένα ιδιαίτερα σημαντικό και πολλές φορές ικανό δυναμικό, που θα μπορούσε να συμβάλλει στην ανάπτυξη και ευημερία.

3. Επικρατεί αναξιοκρατία, κοινωνικές ανισότητες, διχόνοια, φαινόμενα που δυναμιτίζουν την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας (απώλεια κοινωνικής συνοχής, ομαλότητας).

4. Ξεσπούν συγκρούσεις, εκδηλώνονται ταραχές, κυριαρχεί η βία, που «πληγώνει» την έννοια και την αξία του πολιτισμένου ανθρώπου.

5. Διευρύνεται το χάσμα μεταξύ των πλουσίων και φτωχών. Δημιουργεί άθλιες συνθήκες διαβίωσης, και οδηγεί στην ανεργία και το χαμηλό βιοτικό επίπεδο, ένα, μεγάλο τμήμα του πληθυσμού. Έτσι πολλοί ωθούνται στην εγκληματικότητα και τα ναρκωτικά. Οι άνθρωποι χωρίζονται σε τάξεις «ισχυρών» και «αδυνάτων», «ανωτέρων» και κατωτέρων ανθρώπων.

6. Συντελεί στην εκμετάλλευση και την υποδούλωση των ανθρώπων και των λαών.

7. Δημιουργεί «χωριστή συμβίωση» (Απαρτχάιντ) των κατοίκων ενός κράτους.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

1. Οι γονείς στο στενό περιβάλλον της οικογένειας πρέπει να διαποτίζουν τα παιδιά τους με ανθρωπιστικές αρχές. Έτσι, το άτομο από τη νεαρή ηλικία θα μαθαίνει να σέβεται το συνάνθρωπό του σαν ύπαρξη και σαν προσωπικότητα.

2. Η ανθρωπιστική παιδεία είναι δυνατό να συμβάλλει στη στενότερη επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων ανεξαρτήτου χρώματος, φύλου, καταγωγής, επαγγέλματος. Η πνευματική καλλιέργεια θα μας απομακρύνει από το φανατισμό και τις προκαταλήψεις, βοηθώντας στο να επαναποποθετήσουμε σε σωστότερες και δικαιότερες βάσεις τις σχέσεις με τους συνανθρώπους μας (συνειδητοποίηση της αξίας άνθρωπος).

3. Απαιτείται η ενεργοποίηση των πνευματικών ανθρώπων, ώστε να αγωνιστούν για την κατάργηση των φυλετικών διακρίσεων, στις χώρες που υπάρχουν.

4. Θα πρέπει να υπάρξει επίσης μια δικαιότερη κοινωνική πολιτική, που δε θα κάνει καμιά διάκριση μεταξύ των ανθρώπων, αλλά θα παρέχει σε όλους ίσες ευκαιρίες στον τομέα της απασχόλησης, της εφαρμογής των νόμων και γενικά σε κάθε εκδήλωση της ανθρώπινης δραστηριότητας που καθορίζεται από τις σχέσεις κράτους – πολίτη.

5. Ευαισθητοποίηση όλων των κρατών σε παγκόσμια κλίμακα πάνω σε θέματα σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (μειονότητες).

6. Υλική και ηθική βοήθεια στους λαούς που καταπιέζονται από το ρατσισμό.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Επιβάλλεται, κυρίως στη σημερινή εποχή, οι προσπάθειες για έναν κόσμο δικαιότερο, πιο πολιτισμένο, να είναι συνεχείς. Και για την πραγματοποίηση αυτού του σκοπού θα πρέπει να εργαστούμε όλοι σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο. Μόνο, λοιπόν, με την εξάλειψη κάθε είδους διάκρισης θα μπορέσει να παγιωθεί η ειρήνη, η συνεργασία και η γόνιμη επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων.

13

ΘΕΜΑ:

Υποστηρίζεται ότι η επιδίωξη του κοινωνικού συμφέροντος δεν περιορίζει το ατομικό, αλλά αντίθετα δημιουργεί τις καταλληλότερες προϋποθέσεις για την εξασφάλισή του. Με ποιους τρόπους νομίζεται ότι συντελείται καλύτερα η επιδίωξη του κοινωνικού συμφέροντος; Ποιες είναι οι επιπτώσεις της επιδίωξης του ατομικού συμφέροντος; Με ποια επιχειρήματα αποδεικνύεται ότι το κοινωνικό περιβάλλον είναι ο φυσιολογικότερος χώρος για την ανάπτυξη και ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ανθρώπου;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Κάθε άτομο αποτελεί μια αυθύπαρκτη προσωπικότητα, ικανή να καθορίζει χωρίς εξωτερικούς εξαναγκασμούς τους στόχους, τις επιδιώξεις και γενικά να οργανώνει και να υπερασπίζεται τα προσωπικά της συμφέροντα. Ταυτόχρονα όμως είναι και μέλος ενός ευρύτερου συνόλου, της κοινωνίας μέσα στην οποία ζει και δρα. Κοινωνία και άτομο βρίσκονται σε μια σχέση αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης, η οποία καθορίζεται από την ένταξη του ατόμου στο κοινωνικό περιβάλλον. Αυτή η διαδικασία κοινωνικοποίησης συντελείται ομαλά και αρμονικά, όταν γίνεται εποικοδομητικά για την πρόοδο τόσο του ατόμου όσο και του κοινωνικού συνόλου.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΥΡΙΑΡΧΩΝ ΠΥΡΗΝΩΝ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ:

Κοινωνία:

Σύνολο ατόμων που προσδιορίζεται από συγκεκριμένους σκοπούς πολύ συχνά διαφορετικούς από τους σκοπούς των μεμονωμένων ατόμων που την απαρτίζουν.

Κοινωνικότητα:

Η έμφυτη τάση του ανθρώπου να συνάπτει κοινωνία και ν' αναγνωρίζει τις υποχρεώσεις του προς αυτήν.

Κοινωνικό συμφέρον:

Στον όρο αυτό περιλαμβάνεται κάθε θετική ανάπτυξη, κάθε επίτευγμα και κάθε πρόοδος του κοινωνικού συνόλου που είναι αποτέλεσμα των κοινών προσπαθειών και που απολαμβάνουν όλα τα μέλη του.

Α' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Η επιδίωξη του κοινωνικού συμφέροντος συντελείται με τους ακόλουθους τρόπους:

1. Καταβολή κοινών, συλλογικών προσπαθειών για τη δημιουργία κοινών έργων.
2. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ομαλή και αρμονική συνεργασία των μελών του κοινωνικού συνόλου, καθώς και η ομαδική επίλυση των κοινών προβλημάτων και αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την καλλιέργεια και ανάπτυξη βασικών κοινωνικών αρετών με τη βοήθεια της οικογένειας, του σχολείου, της γενικότερης παιδείας και αγωγής. Οι αρετές αυτές είναι η αγάπη, φιλία, ομόνοια, αλtruισμός, ανιδιοτέλεια, δικαιοσύνη, υπευθυνότητα, συνεργασία, διάλογος.
3. Αρμονική συνεργασία μεταξύ του κράτους και των πολιτών.
4. Ανάπτυξη και καλλιέργεια της κοινωνικής συνείδησης. Κατανόηση του γεγονότος πως η κοινωνία και τα διάφορα μέρη και δομές που την αποτελούν είναι δημιούργημα όλων των πολιτών και επομένως ανήκουν σε όλους. (νόμοι, οικονομία, παιδεία, διοίκηση κ.τ.λ.).
5. Κατοχύρωση της ελευθερίας και της δημοκρατίας. Έτσι το άτομο συνειδητοποιεί τα δικαιώματά του και τις υποχρεώσεις του. Σε αυτό συμβάλλει ολόκληρο το φάσμα της δικαιοσύνης και ειδικότερα η θέσπιση νόμων υγιών (δίκαιων και αξιοκρατικών).
6. Παροχή κοινωνικών υπηρεσιών από το κράτος (παροχή κινήτρων στους πολίτες, μέσω μιας δίκαιης κοινωνικής πολιτικής, κοινωνική πρόνοια, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη).

Αποτελέσματα:

1. Υγιής εθνική οικονομία: Πρόοδος και ευημερία σε όλους τους τομείς της οικονομίας, που οδηγεί στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου των πολιτών.
2. Κοινωνική ανάπτυξη, ωφέλεια των ατόμων – πολιτών.
3. Πνευματική πρόοδος: Η εξυπηρέτηση του κοινωνικού συμφέροντος οδηγεί στην ανύψωση του πνευματικού επιπέδου του λαού (ολοκληρωμένη παιδεία, επιστημονική ανάπτυξη).
4. Ηθικοκοινωνική βελτίωση: Τα άτομα – μέλη του κοινωνικού συνόλου αναπτύσσουν ηθικοκοινωνικές αρετές και συμβάλλουν στην εδραίωση του ανθρωπισμού της ειρήνης, της αξιοκρατίας.

ΑΙΤΙΕΣ ΑΤΟΜΙΣΜΟΥ:

1. Υπερβολική και παθολογική αγάπη του «εγώ».
2. Καταναλωτική κοινωνία.
3. Έλλειψη κοινωνικής μόρφωσης, κοινωνικής ευθύνης και κατάλληλης παιδείας.
4. Αποξένωση.

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Ο άνθρωπος όμως είναι από τη φύση του προσωπικότητα που υποκρύπτει και εκδηλώνει αρκετά συχνά το στοιχείο του ατομικισμού. Έτσι εύκολα παρασύρεται σε υπερβολικές ενέργειες στην προσπάθειά του να επιδιώξει το ατομικό συμφέρον που αναπόφευκτα έρχεται σε αντιπαράθεση προς το κοινωνικό.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΔΙΩΞΗΣ ΤΟΥ ΑΤΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ:

Για το άτομο:

1. Ο άνθρωπος προσκολλάται στο ατομικό υλικό κέρδος. Έτσι, γίνεται έντονα ωφελιμιστής και πολλές φορές χρησιμοποιεί αθέμιτα μέσα, θυσιάζοντας την ατομική του αξιοπρέπεια και τις ανθρωπιστικές αξίες στο βωμό ενός άγονου ατομικισμού.
2. Αδιαφορεί για τις υποθέσεις του κράτους, γίνεται άτομο αδρανές, αμέτοχο των εξελίξεων που συντελούνται.
3. Αδιαφορεί για το συνάνθρωπό του. Κυριαρχεί ο σκληρός και αθέμιτος ανταγωνισμός.

Για την κοινωνία:

1. Χάνονται τα ηθικοκοινωνικά αγαθά: η ελευθερία με την επικράτηση της αναρχίας, η ευνομία με την ανυπακοή και παραβίαση των νόμων, η κοινωνική ειρήνη με την υιοθέτηση εγκληματικών μεθόδων για την επίτευξη της ατομικής προόδου. Η κοινωνία έτσι κινδυνεύει να μεταβληθεί σε κοινωνία αγέλης, όπου κυριαρχεί το δίκαιο του ισχυρότερου.
2. Διαταράσσονται οι ομαλές διαπροσωπικές σχέσεις με αποτέλεσμα να αναστέλλεται η κοινωνική πρόοδος. Αυτή η κατάσταση οδηγεί στη γενικότερη υλική, πνευματική και ηθική παρακμή του πολιτισμού.

Γ' ΕΡΩΤΗΜΑ:

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ:

Το άτομο που κατορθώνει και συνδέει αρμονικά το ατομικό συμφέρον με το κοινωνικό προσαρμόζεται ομαλά στο κοινωνικό περιβάλλον και ολοκληρώνει την προσωπικότητά του μέσα σ' αυτό.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ:

1. Το άτομο μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον εκπληρώνει το λόγο της βιολογικής ύπαρξής του, αυτοπροσδιορίζεται σαν οντότητα και αποκτά αυτογνωσία μέσα από την επαφή με τους συνανθρώπους του.

2. Προσανατολίζεται επαγγελματικά και επομένως προσοδεύει οικονομικά, πετυχαίνοντας ταυτόχρονα και την κοινωνική του ανάδειξη.

3. Διευρύνει τους πνευματικούς του ορίζοντες, προσλαμβάνοντας παιδεία γενική.

4. Αναπτύσσει εθνική συνείδηση και δέχεται δημιουργικά τις ευεργετικές επιδράσεις της παράδοσης.

5. Γίνεται μέτοχος των πολιτιστικών εξελίξεων, ικανοποιεί τα ενδιαφέροντά του και αξιοποιεί δημιουργικά τον ελεύθερο χρόνο του.

6. Αναπτύσσει κοινωνικές αρετές, όπως συνεργασία, ελευθερία, αμύλλα. Έτσι, εκπληρώνει τις φιλοδοξίες του, ενώ ταυτόχρονα αισθάνεται ασφάλεια, γνωρίζοντας πως δέχεται την κοινωνική προστασία.

Επομένως, το κοινωνικό περιβάλλον διαμορφώνει και ολοκληρώνει την προσωπικότητα του ατόμου.

Επισήμανση: Δεν πρέπει το κοινωνικό περιβάλλον να εξουδετερώνει και να αλλοτριώνει την προσωπικότητα του ατόμου και την ατομικότητά του.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ο άνθρωπος σαν κοινωνικό ον που είναι από τη φύση του, αυτοπροσδιορίζεται μόνο μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον. Γι' αυτό και κάθε πράξη του επηρεάζει και επηρεάζεται από αυτό. Συνεπώς, η μόνη συμφέρουσα διέξοδος για πραγματική και ολοκληρωμένη πρόοδο για τον καθένα είναι η ταύτιση των ατομικών επιδιώξεων με τις επιδιώξεις και τους σκοπούς της κοινωνίας.

14

ΘΕΜΑ:

«Ο homo consumens είναι ο άνθρωπος που έχει για βασικό στόχο όχι να κατέχει πράγματα, αλλά να καταναλώνει όλο και περισσότερα, εξισορροπώντας έτσι το εσωτερικό του κενό, την παθητικότητα, τη μοναξιά και το άγχος του».

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω άποψη του Ε. Φρομ απαντήστε:

α) Ποια είναι τα αίτια του κοινωνικού φαινομένου του καταναλωτισμού;

β) Ποιες οι συνέπειες του κοινωνικού αυτού φαινομένου;

γ) Είναι ψυχολογικά ελεύθερος ο σημερινός άνθρωπος – καταναλωτής;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Μια από τις πολλές ιδιαιτερότητες της σύγχρονης μεταβιομηχανικής κοινωνίας είναι η καταναλωτική μανία των μελών της. Ο σύγχρονος άνθρωπος αναζητά την ευτυχία, το πραγματικό περιεχόμενο της ύπαρξής του, στην ικανοποίηση των υλικών του κυρίως αναγκών. Σήμερα η ευτυχία, όπως έχει εμπορευματοποιηθεί και ενσωματωθεί στα διαφημιστικά μηνύματα, ταυτίζεται για τους περισσότερους ανθρώπους με τον καταναλωτισμό.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Ο όρος καταναλωτισμός σημαίνει την τάση του ανθρώπου να αγοράζει, να καταναλώνει περισσότερα αγαθά απ' όσα χρειάζεται. Το φαινόμενο αυτό χαρακτηρίζει στην εποχή μας, όλες τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες. Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει φτάσει στο σημείο να μην καταναλώνει για να ζει, αλλά να ζει για να καταναλώνει. Ο Έριχ Φρομ αναφέρει ότι οι σύγχρονοι καταναλωτές μπορούν ν' αναγνωρίσουν τον εαυτό τους στο: «είμαι ό,τι έχω και ό,τι καταναλώνω». Στην εποχή μας ο άνθρωπος καταναλώνει τα πάντα: υλικά, πνευματικά, πολιτισμικά αγαθά.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Οι ρίζες του φαινομένου πρέπει να αναζητηθούν στη βιομηχανική επανάσταση, που δίνει τη δυνατότητα για μαζική παραγωγή αγαθών. Όμως, το φαινόμενο του καταναλωτισμού ξεκινά από την Αμερική, μετά την οικονομική κρίση των αρχών του 20^{ου} αιώνα και παίρνει μεγάλες διαστάσεις μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Εμφανίζεται η άνοδος των «δευτερογενών αναγκών» του ανθρώπου, ενώ η τεχνολογία γεμίζει την αγορά μ' επιτεύγματα που διευκολύνουν τη ζωή του. Παράλληλα,

δημιουργείται ένας νέος ψυχολογικός τύπος ανθρώπου, ο «homo consumens», ο οποίος δημιουργείται από τη διαφήμιση και καταναλώνει μαζικά, εξυπηρετώντας έτσι οικονομικούς σκοπούς.

ΕΡΩΤΗΜΑ Α' :

1. Όσο ο άνθρωπος αναπτύσσεται πολιτισμικά, έχει πιο εκλεπτυσμένες ανάγκες τόσο στον υλικό, όσο και στον πνευματικό τομέα. Παράλληλα, η ανάπτυξη της τεχνολογίας, ιδιαίτερα μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, επέτρεψε τη μαζική παραγωγή αγαθών. Η κατανάλωση των αγαθών αυτών ήταν απαραίτητη για την κίνηση της αγοράς. Τα προϊόντα ήταν προσιτά στο ευρύ κοινό, που ήθελε να ξεχάσει τη στέρηση και την καταστροφή εξαιτίας του πολέμου.

2. Ανέβηκε το βιοτικό επίπεδο των λαών και ιδιαίτερα των ανεπτυγμένων. Η αύξηση των αμοιβών και των κοινωνικών παροχών, επέτρεψαν στους ανθρώπους να ικανοποιήσουν τις βιοτικές ανάγκες και στη συνέχεια ν' ασχοληθούν και με τις δευτερεύουσες.

3. Η καταναλωτική νοοτροπία εδραιώθηκε με τη βοήθεια των μέσων μαζικής ενημέρωσης και με τη διαφήμιση. Η διαφήμιση καλλιεργεί στον άνθρωπο ψεύτικες ανάγκες, εκμεταλλευόμενη τις κρυφές του επιθυμίες και τ' απωθημένα.

4. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η διαφήμιση βοήθησαν στην προβολή και την εδραίωση ενός τρόπου ζωής που ταυτίζει το «έχειν» με το «είναι». Πετυχημένος είναι αυτός που «έχει» να ξοδεύει και να επιδεικνύεται μέσω της κατανάλωσης η κοινωνική θέση του ανθρώπου, άρα και η αυτοεκτίμησή του εξαρτάται πλέον από τον αριθμό και την αξία των υπαρχόντων του και από το βαθμό που μπορεί να ικανοποιεί τις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες του.

5. Παράλληλα, σ' έναν κόσμο που συνεχώς αλλάζει και χάνει τις ηθικές του αξίες, χωρίς να τις αντικαθιστά από καινούριες, το χρήμα αναδεικνύεται σε μοναδική αξία. Τα καταναλωτικά αγαθά συμβολίζουν το μέγεθος της οικονομικής και κοινωνικής αξίας του ανθρώπου.

6. Η αυτοματοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας στέρησε από το σύγχρονο άνθρωπο τη χαρά της δημιουργίας, η εργασία παύει να δίνει περιεχόμενο στη ζωή του εργαζομένου. Αυτήν την έλλειψη χαράς της δημιουργίας έρχεται να ικανοποιήσει η χαρά του καταναλωτή. Καταναλώνοντας ο άνθρωπος πιστεύει ότι θα κατακτήσει την ευτυχία και θα εξασφαλίσει ποιότητα ζωής, ενώ παράλληλα διαγράφει ένα από τα σπουδαιότερα κοινωνικά του λειτουργήματα, το δημιουργικό.

ΕΡΩΤΗΜΑ Β' :

1. Τα άτομα καταναλώνουν αλόγιστα, γεγονός που σημαίνει ότι στην αγορά κυκλοφορούν πάρα πολλά αγαθά. Τα αγαθά αυτά παράγονται από τη βιομηχανία που για να λειτουργήσει χρειάζεται ενέργεια και πρώτες ύλες. Αυτό σημαίνει ότι αν συνεχιστεί αυτός ο ρυθμός παραγωγής και κατανάλωσης θα παρουσιαστεί έλλειψη πρώτων υλών και ενεργειακά προβλήματα με καταστροφικές συνέπειες στην οικολογική ισορροπία.

2. Σοβαρά προβλήματα, επίσης, παρουσιάζει και η οικονομία των αναπτυσσόμενων χωρών. Οι χώρες αυτές δεν είναι βιομηχανικά ανεπτυγμένες, ταυτόχρονα, το καταναλωτικό κοινό «πληροφορείται» μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης για τα νέα προϊόντα. Τα προϊόντα αυτά δεν παράγονται στη συγκεκριμένη χώρα – άρα πλήττεται η εγχώρια βιομηχανία – εισάγονται από το εξωτερικό, γεγονός που σημαίνει τόσο εξαγωγή συναλλάγματος όσο και ύφεση της εγχώριας οικονομίας.

3. Παράλληλα, η έντονη ανάγκη για την απόκτηση υλικών αγαθών οδηγεί το άτομο στην αύξηση των ωρών εργασίας του. Μειώνεται έτσι ο ελεύθερος χρόνος, αυξάνεται η σωματική και ψυχική κούραση και εντείνεται το άγχος, τόσο για την απόκτηση υλικών αγαθών όσο και για τη διατήρησή τους.

4. Ο άνθρωπος γίνεται μονοδιάστατος. Ενδιαφέρεται μόνο για την αγορά και την κατανάλωση αγαθών. Παραμελεί έτσι την πνευματική του υπόσταση και αδιαφορεί για την ηθική συγκρότηση. Δούλος των αντικειμένων φτωχαίνει τη ζωή του αντί να την πλουτίζει. Η ευημερία δε συνοδεύεται από την αντίστοιχη πνευματική ανάπτυξη. Ο άνθρωπος δε διαβάζει βιβλία, δεν απολαμβάνει την τέχνη, δε δέχεται πολιτιστικά ερεθίσματα.

5. Ο καταναλωτισμός έχει γίνει τρόπος ζωής του ανθρώπου έτσι, αν ασχολείται με την τέχνη και τα γράμματα, παραμένει στο επίπεδο της κατανάλωσης. «Καταναλώνει» μόρφωση, βιβλία, διαλέξεις και τέχνη, δε συμμετέχει στα ενεργά.

6. Η πράξη της αγοράς και της κατανάλωσης έχει γίνει αυτοσκοπός, ψευδαίσθηση ευχαρίστησης. Αντί όμως για ευχαρίστηση, ο άνθρωπος οδηγείται στο άγχος, τη μοναξιά, την απομόνωση και την αλλοτρίωση. Αλλοτριώνονται οι ανθρώπινες σχέσεις και υποβαθμίζονται. Ο καταναλωτισμός προκαλεί συναισθηματική ρηχότητα.

7. Παράλληλα, αλλοτριώνεται και ο χαρακτήρας της εργασίας, καθώς παραμερίζεται το ενδιαφέρον για πραγματική δημιουργία. Η εργασία δεν αποτελεί πλέον εκδήλωση των δημιουργικών τάσεων του ανθρώπου, αλλά είναι απλό μέσο κάλυψης των ολοένα αυξανόμενων αναγκών, που προβάλλονται καθημερινά από τη διαφήμιση.

8. Κάτω από το συνεχές σφυροκόπημα των μηνυμάτων της διαφήμισης, οι άνθρωποι χάνουν τα ατομικά τους χαρακτηριστικά και μετατρέπονται σε μάζες καταναλωτών. Έτσι, ο άνθρωπος οδηγείται στη μαζοποίηση και τυποποίηση της συμπεριφοράς, συνεπώς παύει να σκέφτεται, να επιλέγει και να αποφασίζει ο ίδιος. Γίνεται δηλαδή απολιτικός, αδιαφορεί για τα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα, γίνεται ετεροκαθοριζόμενος.

9. Ο άνθρωπος, αναζητώντας το χρήμα και ταυτίζοντας το «έχειν» με το «είναι», στην προσπάθειά του να καταξιωθεί κοινωνικά δε θα διστάσει να στραφεί στη βία και το έγκλημα, για να αποκτήσει το «διαβατήριο» της κοινωνίας της αφθονίας.

ΕΡΩΤΗΜΑ Γ' :

Ο καταναλωτισμός λοιπόν σήμερα είναι αυτοσκοπός. Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει χάσει το νόημα της ύπαρξής του, έχει πάψει να είναι πραγματικά ελεύθερος. Αν θεωρηθεί ως ελευθερία η κατάσταση κατά την οποία ο άνθρωπος σκέπτεται, εκφράζεται και λειτουργεί χωρίς εξαναγκασμούς, τότε είναι φανερό ότι ο καταναλωτής είναι εξαρτημένος ψυχολογικά.

Με την ψυχολογική ελευθερία – προϋπόθεση κάθε άλλης μορφής ελευθερίας – ο άνθρωπος ελευθερώνει τον εαυτό του από τυραννικές επιθυμίες και κερδίζει την ψυχική του ισορροπία. Οδηγείται στην αυτοπειθαρχία, στον έλεγχο των αναγκών και επιθυμιών του. Η ψυχολογική ελευθερία δηλώνει τη νίκη του πνεύματος πάνω στην ύλη. Σημαίνει ότι ο άνθρωπος συνειδητοποιεί την αδυναμία πραγμάτωσης κάθε επιθυμίας, καθώς και το γεγονός ότι οι υπερβολικές επιθυμίες είναι πηγή άγχους και ανασφάλειας και αναζητά τη λύση στην αυτάρκεια.

Άρα, ο άνθρωπος – καταναλωτής δεν είναι ψυχολογικά ελεύθερος, αφού εξαρτάται από τις συνεχώς αυξανόμενες επιθυμίες του, που τονίζουν τη μηδαμινότητά του. Ο ίδιος πιστεύει ότι δεν είναι αυτάρκης, γιατί είναι εξαρτημένος από τις επιθυμίες του. Είναι υποταγμένος λοιπόν στο δυνάστη – εαυτό του.

ΛΥΣΕΙΣ:

Είναι αναγκαίο να συνειδητοποιήσει το άτομο ότι τα υλικά αγαθά είναι μέσο καλυτέρευσης των βιοτικών αναγκών κι όχι αυτοσκοπός.

1. Η παιδεία θα βοηθήσει το άτομο να αξιολογήσει τις ανάγκες του και να κατανοήσει το πραγματικό νόημα της ζωής. Σκοπός της πρέπει να είναι η δημιουργία ελεύθερων ατόμων με ευρύτητα σκέψης και υπευθυνότητα. Παράλληλα, αναγκαίο είναι να καλλιεργεί ανθρώπους με αξίες, ενδιαφέροντα, κριτική ικανότητα που θα μπορούν να αντισταθούν στην καταναλωτική μανία της εποχής μας.

2. Το άτομο είναι σκόπιμο να κατανοήσει ότι ποιότητα ζωής δε σημαίνει απόκτηση υλικών αγαθών, αλλά συνδυασμός μιας άνετης ζωής που συνοδεύεται από πνευματική και ηθική καλλιέργεια.

3. Η ίδια η πολιτεία θα μπορούσε να βοηθήσει προς αυτήν την κατεύθυνση, παρέχοντας παιδεία που θα καλλιεργήσει τη δημιουργικότητα των ατόμων, να βιώνουν δηλαδή τα άτομα τη χαρά που προέρχεται από τη δημιουργία και όχι την κατανάλωση. Επιπρόσθετα, απαιτείται από τη μεριά της η πολιτεία να επιβάλλει στους διαφημιστές μία δεοντολογία τέτοια που θα πληροφορεί και δε θα παραπληροφορεί το κοινό. Σκόπιμη είναι επίσης η ενημέρωση του κοινού για τους κινδύνους του καταναλωτισμού.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Συμπερασματικά λοιπόν, θα λέγαμε ότι κρίνεται σκόπιμη από το άτομο η συνειδητοποίηση των κινδύνων που ενέχει ο καταναλωτισμός, έτσι ώστε να βγει ο άνθρωπος από τον ψευτοπαράδεισο της ύλης και να κατανοήσει την πραγματική ουσία της ζωής και της ανθρώπινης ευτυχίας.

15

ΘΕΜΑ:

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι είναι η εκλογή του επαγγέλματος. Όλοι δέχονται ότι η σωστή εκλογή του έχει αποφασιστική σημασία για το άτομο και το κοινωνικό σύνολο. Επίσης, είναι γνωστό ότι πολλές φορές οι νέοι δεν προσανατολίζονται σωστά στην εκλογή του επαγγέλματος.

α) Ποιοι παράγοντες συντελούν στην εκλογή του επαγγέλματος;

β) Πότε νομίζετε ότι η εκλογή είναι σωστή και γιατί μια τέτοια εκλογή θεωρείται αποφασιστική για το άτομο και την κοινωνία;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Στη σημερινή εποχή ένα από τα σημαντικότερα θέματα πάνω στο οποίο καλείται να λάβει θέση και να αποφασίσει ο νέος άνθρωπος είναι το επάγγελμα που θα ακολουθήσει. Και αποτελεί σημαντικό θέμα γιατί από τη σωστή ή όχι εκλογή του επαγγέλματος, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η μετέπειτα ζωή του νέου.

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Επάγγελμα είναι η ειδική και συγκεκριμένη εργασία με την οποία ο άνθρωπος εξασφαλίζει τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους για να καλύψει τις διάφορες ανάγκες της ζωής του.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

Με τη σημερινή τεχνολογική εξέλιξη και πρόοδο, δημιουργήθηκαν πολλά νέα επαγγέλματα. Ο νέος άνθρωπος βρίσκεται μπροστά στο δίλημμα ποιο επάγγελμα να διαλέξει. Πολλοί παράγοντες τον επηρεάζουν, άλλοι θετικά και άλλοι αρνητικά, σε αυτήν την εκλογή.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ – ΘΕΤΙΚΟΙ:

1. Οι ιδιαίτερες κλίσεις και τα ενδιαφέροντα που έχει ο κάθε νέος άνθρωπος.
2. Ο επαγγελματικός προσανατολισμός στο σχολείο.
3. Οι ικανότητες του κάθε ανθρώπου που συνδέονται στενά με την αυτογνωσία.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ – ΑΡΝΗΤΙΚΟΙ:

1. Η καταγωγή του ατόμου.
2. Η οικογενειακή παράδοση όσον αφορά τον επαγγελματικό χώρο.
3. Οι ευρύτερες κοινωνικές συνθήκες. Η κατάσταση που επικρατεί στην αγορά εργασίας.
4. Το φύλο (σε ορισμένες χώρες).

Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΗ ΟΤΑΝ:

1. Ανταποκρίνεται στις κλίσεις και στα ενδιαφέροντα του ατόμου.
2. Στις ικανότητές του (απαραίτητη προϋπόθεση είναι η αυτογνωσία).
3. Εξασφαλίζει συνεχή εργασία και αποφεύγεται ο κίνδυνος της ανεργίας.
4. Παρέχει στο άτομο τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους που το βοηθούν να ζήσει άνετα και να ικανοποιήσει τις ανάγκες του.

Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΘΕΩΡΕΙΤΑΙ ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΓΙΑΤΙ:

1. Με την ικανοποίηση των αναγκών και των επιθυμιών του το άτομο νιώθει ηθική ικανοποίηση και ένα αίσθημα ασφάλειας.
2. Έτσι έχει μεγαλύτερη παραγωγικότητα και αποδοτικότητα στο χώρο εργασίας του. Αυτό συμβάλλει όχι μόνο στην ατομική, αλλά και στην κοινωνική πρόοδο.
3. Ο άνθρωπος αποκτά με τη βοήθεια του επαγγέλματός του κοινωνική υπόληψη, αξιοπρέπεια και ψυχική ισορροπία. Έτσι, η ζωή του αποκτά νόημα και περιεχόμενο.
4. Το άτομο με την επαγγελματική δραστηριότητα εντάσσεται στο κοινωνικό σύνολο και με αυτόν τον τρόπο συμβάλλει στην ευστάθεια και στην πρόοδό του.
5. Όταν τα άτομα νιώθουν ικανοποίηση, ασφάλεια και ασκούν με προθυμία το επάγγελμά τους, τότε δημιουργούνται ομαλές διαπροσωπικές σχέσεις. Έτσι, ο κοινωνικός οργανισμός λειτουργεί σωστά και διακρίνεται για τη συνοχή και τη συνεργασία μεταξύ των μελών του.
6. Όλα αυτά έχουν σαν αποτέλεσμα να ευτυχεί και να ευημερεί όχι μόνο το άτομο μεμονωμένο, αλλά και ολόκληρο το κοινωνικό σύνολο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η σωστή εκλογή του επαγγέλματος έχει αποφασιστική σημασία όχι μόνο για το άτομο, αλλά και για όλο το κοινωνικό οικοδόμημα. Γιατί η πρόοδος του πολίτη με την αποκατάσταση του νέου κυρίως ανθρώπου συνδέεται άρρηκτα με τη διατήρηση της ενότητας και της συνοχής της κοινωνίας.

16

ΘΕΜΑ:

Μια από τις άσχημες πλευρές του σημερινού πολιτισμού είναι η εξώθηση των νέων προς τους τεχνητούς παραδείσους και συγκεκριμένα τα ναρκωτικά.

Με βάση την παραπάνω διαπίστωση να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- α) Σε ποιους λόγους οφείλεται η ροπή των νέων προς τα ναρκωτικά;
- β) Ποιες οι συνέπειες για τους ίδιους και για την κοινωνία;
- γ) Με ποιους τρόπους μπορεί ν' αντιμετωπιστεί η μάστιγα αυτή του αιώνα μας;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ:

Η συγκεκριμένη διατύπωση του θέματος παρέχει ως δεδομένο την ευρεία χρήση των ναρκωτικών ουσιών στην εποχή μας και κατευθύνει τη σκέψη μας σε τρεις άξονες ανάλυσης, όπως αυτοί οριοθετούνται με τα τρία ερωτήματα του θέματος:

- α) Αίτια του φαινομένου.

- β) Συνέπειες της χρήσης των ναρκωτικών.
- γ) Τρόποι αντιμετώπισης του φαινομένου.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

A. ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:

1. Η χαλάρωση σε μεγάλο βαθμό του οικογενειακού θεσμού στρέφει πολλούς νέους προς τα ναρκωτικά.
2. Η επιδείνωση των σχέσεων ανάμεσα στους νέους και τους μεγαλύτερους δημιουργεί πολλά ψυχολογικά προβλήματα και ωθεί τους νέους στη χρήση ναρκωτικών ουσιών και σε πλήθος άλλων αντικοινωνικών μορφών συμπεριφοράς.
3. Η ζωή στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις (αποξένωση – αλλοτρίωση – ψυχρότητα στις ανθρώπινες σχέσεις και αδιαφορία για το συνάνθρωπο).
4. Η ανεργία είναι βασικός παράγοντας, που ωθεί τους νέους στην αναζήτηση τεχνητών παραδεισίων.
5. Η αμφισβήτηση της παράδοσης, η κρίση των αξιών και των θεσμών, η έλλειψη ιδανικών (οι νέοι περιφέρονται χωρίς πυξίδα και ηθικό προσανατολισμό).
6. Η εισροή ξένων προτύπων συμπεριφοράς από τις οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες στις εξαρτημένες και υποανάπτυκτες.
7. Η επίδραση των μέσων μαζικής ενημέρωσης, με την προβολή ταινιών με σκηνές εγκληματικών πράξεων και ηρωοποίηση των ατόμων, που υποδύονται τους χρήστες απαγορευμένων ουσιών.
8. Σημαντικό ρόλο για τον έφηβο παίζει η φιλική συντροφιά, οι συνήθειες των άλλων με τους οποίους συναναστρέφεται.
9. Η λανθασμένη πληροφόρηση και η άγνοια για τ' αποτελέσματα από τη χρήση των ναρκωτικών.
10. Η δίψα για το εύκολο κέρδος παρακινεί πολλούς στη διακίνηση των ναρκωτικών και στη διάδοσή τους στη νεολαία.
11. Η περιέργεια των νέων για τις νέες εμπειρίες και πρωτόγνωρες απολαύσεις, η λατρεία του «απαγορευμένου», η αναζήτηση κάποιας διεξόδου.
12. Το γεγονός πως τα ναρκωτικά εισχωρούν στο χώρο της νεολαίας ως μόδα και πολλές φορές ως τρόπος ζωής.
13. Ο τουρισμός ασκεί μεγάλη επίδραση στον τρόπο ζωής ενός λαού. Ανάμεσα στους τουρίστες, που επισκέπτονται κάθε χρόνο τη χώρα μας, υπάρχουν πολλοί χρήστες ναρκωτικών ουσιών, που συντελούν αναπότρεπτα στη διάδοσή τους.
14. Γενικότερα, πολλοί σύγχρονοι διανοητές υποστηρίζουν την άποψη πως η άνοδος του υλικού – πνευματικού – τεχνικού πολιτισμού επιφέρει ανάλογη χαλάρωση των ηθών.
15. Το άγχος η αβεβαιότητα, η ανασφάλεια.
16. Η έλλειψη σωστής ψυχαγωγίας, η αδυναμία δημιουργικής εκμετάλλευσης του ελεύθερου χρόνου των νέων.

B. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ:

1. Τοξικομανείς, επειδή διαθέτουν όλα τους τα χρήματα, για να προμηθευτούν τα ναρκωτικά, δε σιτίζονται κανονικά.
2. Το σώμα αδυνατεί και η ψυχική ισορροπία του ανθρώπου διαταράσσεται.
3. Αυξάνεται ο αριθμός των αυτοκτονιών, ιδιαίτερα μεταξύ των ατόμων, που χρησιμοποιούν τα λεγόμενα παραισθησιογόνα, λ.χ. το L.S.D.
4. Έρευνα έδειξε πως ο μέσος όρος ζωής των τοξικομανών μειώνεται μέρα με τη μέρα αισθητά. Τούτο οφείλεται και στο γεγονός ότι οι έμποροι νοθεύουν τα ναρκωτικά, προκειμένου ν' αυξήσουν τα κέρδη τους, αδιαφορώντας για τις ανθρώπινες ζωές.
5. Οι τοξικομανείς στις περισσότερες περιπτώσεις δεν απασχολούνται επαγγελματικά, με άμεση συνέπεια ν' αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσχέρειες και να ζουν παρασιτικά εις βάρος των άλλων μελών της οικογένειας.
6. Διάλυση των συζυγικών τους σχέσεων.
7. Η όξυνση της βίας και της εγκληματικότητας.
8. Η περιθωριοποίηση των ναρκωμανών.
9. Η διατάραξη της νοημασύνης του ανθρώπου, που προκαλεί βαθιές ψυχώσεις.
10. Ο άνθρωπος γίνεται παθητικός δέκτης των καταστάσεων και των γεγονότων, καθλώνεται η σκέψη και η κρίση του και γίνεται έρμαιο της βούλησης των ισχυρών.
11. Γενικότερα, τα ναρκωτικά αποτελούν μέγιστο πλήγμα για την κοινωνία, καθώς αυξάνονται τα άτομα, που δεν ενεργούν και αδυνατούν να εκφράσουν τη θέλησή τους και να δημιουργήσουν.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

1. Επαρκής ενημέρωση εκ μέρους της Πολιτείας όσον αφορά τους κινδύνους, που συνεπάγεται η χρήση των ναρκωτικών με ομιλίες – διαλέξεις σε δημόσιους χώρους και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.
2. Μέριμνα του κράτους για τους ναρκωμανείς με τη δημιουργία υπεσύγχρονων επιστημονικά κέντρων αποτοξίνωσης.
3. Αυστηρές ποινές για τους λαθρεμπόρους των ναρκωτικών.
4. Συνεργασία των κρατών πάνω στο ειδικό αυτό θέμα. Ανταλλαγή απόψεων για την καταστολή του φαινομένου – αυστηρότεροι έλεγχοι στηριγμένοι στα σύγχρονα επιστημονικά και υλικοτεχνικά πρότυπα.
5. Οι γονείς πρέπει να παραβρίσκονται στους εφήβους και να τους επισημαίνουν τους κινδύνους, που τους απειλούν καθημερινά.

6. Οι γονείς πρέπει να είναι ειλικρινείς απέναντι στους νέους. Προσπάθεια κατανόησης των προβλημάτων και των ανησυχιών τους.

17

ΘΕΜΑ:

Με τις σημερινές συνθήκες ζωής, που δεν ευνοούν την ανθρώπινη επικοινωνία, συχνά παρατηρείται το φαινόμενο της έλλειψης κατανόησης στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, με άμεσο αντίκτυπο κυρίως στους νέους.

- α) Ποιες είναι κατά τη γνώμη σας οι κυριότερες αιτίες του προβλήματος;
- β) Ποιες είναι οι αρνητικές επιπτώσεις του στη ζωή του ατόμου και της μικρής ή μεγάλης ομάδας που ανήκει το άτομο;
- γ) Με ποιους τρόπους πιστεύεις ότι είναι δυνατό να διαμορφωθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις, ώστε να ξεπεραστούν τα σχετικά προβλήματα;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Επαναδιαπραγμάτευση του δεδομένου.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΑΙΤΙΕΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:

1. Η πνευματική και ιδεολογική κρίση της εποχής μας που περιέχει υποχρεωτικά στοιχεία ηθικής κρίσης.
 2. Η ηθική κρίση, που οφείλεται όχι μόνο στις πνευματικές και ιδεολογικές αναταράξεις του καιρού μας, αλλά και σε πολλούς άλλους παράγοντες όπως: η μεσολάβηση των δύο παγκοσμίων πολέμων, η κυριαρχία της τεχνικής στη ζωή μας με όλα τα δυσμενή επακόλουθά της.
 3. Η συγκέντρωση μεγάλου πληθυσμού ανθρώπων στα αστικά κέντρα.
 4. Ο ανταγωνισμός που έχει αναπτυχθεί στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων.
 5. Το κλίμα της υλικής ευημερίας που επικρατεί σήμερα.
 6. Η ανυποταξία κοινών τρόπων ζωής, γόνιμων ενδιαφερόντων και κοινής και σωστής ψυχαγωγίας.
 7. Η αποκοπή από την παράδοση.
- Όλα τα παραπάνω προκαλούν την κρίση στις ανθρώπινες σχέσεις και συνθέτουν το πρόβλημα της έλλειψης επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΑΤΟΜΟ:

1. Με την έλλειψη επικοινωνίας μένει ανικανοποίητη η ισχυρή ψυχική τάση του ανθρώπου για επαφή με το συνάνθρωπό του και μέσα στο συναισθηματικό του κενό δημιουργούνται αρρωστημένες ψυχολογικές καταστάσεις, τα λεγόμενα ψυχολογικά προβλήματα.
2. Η έλλειψη συμπάραστασης και αλληλεγγύης μεταξύ των ανθρώπων αυξάνει το αίσθημα της μοναξιάς.
3. Λείπει η πληρότητα από τη ζωή του ανθρώπου.
4. Λείπει η πίστη σε ιδέες που την έχει μεγάλη ανάγκη ο ψυχικός κόσμος κυρίως του νέου ανθρώπου. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα το ψυχικό κενό που νιώθουν πολλοί νέοι άνθρωποι, οι οποίοι πολλές φορές παρουσιάζονται ιδεολογικά ανερμάτιστοι (χωρίς προσανατολισμό).
5. Άμεσες συνέπειες αυτών των προβλημάτων είναι η εσωστρέφεια, η μοναξιά, η μελαγχολία, η αναζήτηση ατομικών λύσεων και όχι συλλογικών, ο ατομικισμός, οι τάσεις φυγής (ναρκωτικά) και οι αρνητικές διέξοδοι και αντιδράσεις.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ:

1. Η απώλεια της συνοχής και της δύναμής της.
 2. Λείπει το πνεύμα συνεργασίας, δεν υπάρχει ο απαιτούμενος συντονισμός και επιβραδύνεται ή ανακόπτεται εντελώς η πρόοδος.
 3. Υπάρχει αδιαφορία για τα κοινά.
 4. Δεν υπάρχει ενιαία έκφραση της ομάδας σε κανένα επίπεδο (πολιτικό, κοινωνικό, ιδεολογικό, πολιτιστικό).
 5. Δεν υπάρχει κοινή και σταθερή πορεία, αντίθετα τυχαία και αλλοπρόσαλλη.
 6. Διατρέχει ανά πάσα στιγμή τον κίνδυνο της εξαφάνισής της ή της διάλυσής της.
 7. Ανακόπτεται από την παράδοση.
 8. Δεν μπορεί να προσφέρει πλούτο και πληρότητα ζωής στα μέλη της.
 9. Δεν υπάρχουν κοινές ιδέες και αντιλήψεις ούτε κοινή πολιτιστική ζωή.
- Μερικές από τις παραπάνω επιπτώσεις αποτελούν συγχρόνως και αίτια αποσύνθεσης της ομάδας.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ:

1. Με την αλλαγή των συνθηκών ζωής.
2. Με την αλλαγή των κοινωνικών δομών (οικογένεια, παιδεία, εκκλησία) και των οικογενειακών σχέσεων.
3. Με την αποκέντρωση του πληθυσμού και της εξουσίας και τη δημιουργία μικρότερων αυτόνομων κοινωνικών ομάδων.
4. Με την αλλαγή των σχέσεων μεταξύ εξουσίας και λαού.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ανακεφαλαίωση των προηγούμενων και εξαγωγή συμπερασμάτων.

18

ΘΕΜΑ:

Φτάσαμε σ' ένα σημείο της ιστορίας που είναι απαραίτητο να κατευθύνουμε τις ενέργειές μας σ' όλο τον κόσμο με περισσότερη προσοχή και φροντίδα για τις συνέπειες που αυτές προκαλούν στο περιβάλλον. Η άγνοια και η αδιαφορία μπορούν να επιφέρουν εκτεταμένες και ανεπανόρθωτες ζημιές στο γήινο περιβάλλον από το οποίο εξαρτάται η ζωή μας και η ευημερία μας» (Διακήρυξη των Ενωμένων Εθνών για το ανθρώπινο περιβάλλον).

Στο παραπάνω απόσπασμα θίγεται ένα από τα βασικότερα προβλήματα της εποχής μας, η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος.

α) Αναφερθείτε στα αίτια που προκαλούν τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας και στις συνέπειες που αυτή επιφέρει.

β) Με ποιους τρόπους πιστεύετε ότι μπορεί να αναχαιτιστεί η καταστροφή της φύσης;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Με τη μέθοδο της επαναδιαπραγμάτευσης. Αναφερόμαστε στη ρύπανση του περιβάλλοντος, την εξάντληση των πρώτων υλών, τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Με τον όρο «φύση» εννοούμε τον οργανικό και ανόργανο κόσμο που περιβάλλει τον άνθρωπο, τη βιόσφαιρα που έχει ανάγκη ο άνθρωπος για να επιζήσει.

Στη φύση τίποτα δεν είναι τυχαίο, τα πάντα βρίσκονται σε σχέση άμεσης ή έμμεσης αναγκαιότητας. Η φύση λειτουργεί καθοριστικά και αποφασιστικά για κάθε τομέα της ανθρώπινης ζωής. Ο άνθρωπος είναι αναπόσπαστα δεμένος μαζί της, απ' αυτήν αντλεί τις πρώτες ύλες για την τροφή, την ενδυμασία, την κατοικία και την υγεία του. Πέρα απ' αυτό η φύση στήριξε τη ζωή του ανθρώπου, με αποτέλεσμα ν' αποτελέσει και αφετηρία στοχασμού.

Λέγοντας καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος εννοούμε την εξάντληση των φυσικών πόρων, καθώς και τη ρύπανση της φύσης από τον άνθρωπο. Υπεύθυνος γι' αυτή την καταστροφή είναι αποκλειστικά ο άνθρωπος, ο οποίος με τη στάση του και τις ενέργειές του προκάλεσε τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας.

A1 ΑΙΤΙΕΣ:

1. Η βιομηχανική ανάπτυξη και η τεχνολογική πρόοδος αποτελούν τις βασικότερες αιτίες της καταστροφής. Η κατάσταση επιδεινώθηκε σε επικίνδυνο βαθμό μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο.

2. Ο καταναλωτικός χαρακτήρας της σύγχρονης ζωής και η τάση για υλικό ευδαιμονισμό επιτάσσουν την αλόγιστη εκμετάλλευση και «αφαίμαξη» της φύσης.

3. Η άρνηση λήψης ουσιαστικών προστατευτικών μέτρων (φίλτρα στις βιομηχανικές μονάδες). Η εγκληματική αυτή ενέργεια στηρίζεται στην αισχροκέρδεια, επειδή τα προστατευτικά φίλτρα κοστίζουν ιδιαίτερα ακριβά και μειώνουν των παραγωγή.

4. Τα διάφορα χημικά παρασκευάσματα, οι συνθετικές ύλες και τα γεωργικά φάρμακα αποτελούν σοβαρές αιτίες ρύπανσης, αφού δεν αποικοδομούνται στη φύση.

5. Τα βιομηχανικά απόβλητα και τα λύματα των εργοστασίων διοχετεύονται αυτούσια στη φύση, χωρίς προηγουμένως να έχουν υποστεί βιολογικό καθαρισμό.

6. Η υπερβολική και απρογραμματίστη συγκέντρωση πληθυσμού στα αστικά κέντρα.

7. Η έκλυση ραδιενέργειας από πυρηνικά ατυχήματα (Τσερνομπίλ) και οι πυρηνικές δοκιμές.

8. Οι πετρελαιοκηλίδες που καταλήγουν στη θάλασσα από ατυχήματα ή ναυάγια.

9. Οι πυρκαγιές και οι εμπρησμοί με σκοπό την οικοπεδοποίηση.

10. Γενικότερα, η απουσία κρατικής μέριμνας και η αδιαφορία των πολιτών.

A2 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

Οι συνέπειες της καταστροφικής επέμβασης του ανθρώπου στο φυσικό περιβάλλον αφορούν τόσο τη φύση όσο και τον ίδιο.

1. Πρώτα απ' όλα καταστρέφονται στοιχεία που είναι απαραίτητα για τη ζωή (οξυγόνο, υδρογόνο, άζωτο...).
 2. Η συνεχής «αφαίμαξη» της φύσης οδήγησε στην εξάντληση των φυσικών πόρων (πετρέλαιο, μέταλλο, δάση).
 3. Ο αέρας, το νερό, το έδαφος μολύνονται με ανεπανόρθωτες συνέπειες για τα ζώα και τον άνθρωπο.
 4. Όλα τα παραπάνω ευθύνονται για τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας, καθώς σπάνια είδη ζώων εξαφανίζονται, επειδή δεν μπορούν να επιζήσουν στις νέες συνθήκες.
 5. Πολλοί επιστήμονες πιστεύουν ότι η αλλαγή στις κλιματολογικές συνθήκες ορισμένων περιοχών (ιδιαίτερα των αστικών) είναι απόρροια της επέμβασης του ανθρώπου στη φύση.
 6. Επίσης, αναφέρουμε την καταστροφή του ενάλιου πλούτου (ψάρια, θαλάσσια φυτά...).
 7. Σημαντική φθορά υφίστανται και τα αρχαιολογικά μνημεία. Απειλείται έτσι η πολιτιστική μας κληρονομιά, που διατηρήθηκε για αιώνες.
 8. Το φυσικό τοπίο έχει υποστεί ανεπανόρθωτη παραμόρφωση (κτίρια – μεγαθήρια, απρογραμματίστη δόμηση, αφισοκολλήσεις, λατομεία...).
 9. Τα καυσάερα, η ηχορύπανση, το νέφος αποτελούν πια χαρακτηριστικά των σύγχρονων μεγαλουπόλεων.
- Η διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας πλήττει ιδιαίτερα τον άνθρωπο, αφού κι αυτός αποτελεί μέρος της φύσης. Η ψυχοπνευματική του υπόσταση συνδέεται άρρηκτα με αυτή, γιατί η φύση αποτελεί πηγή μάθησης και έμπνευσης. Εκτός όμως από τον κλονισμό του ψυχοπνευματικού κόσμου του ανθρώπου, η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος προκάλεσε μια σειρά από προβλήματα υγείας όπως: αύξηση των καρδιοπαθειών και των θανάτων από καρκίνο, διάφορες ασθένειες που προέρχονται από νευροπάθειες, εκνευρισμός και συστηματική φθορά της ψυχικής υγείας.

Β' ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

Θα ήταν ουτοπία η πραγμάτωση του ισχυρισμού ότι μπορούμε να επαναφέρουμε τη φύση στην αρχική της κατάσταση. Δυστυχώς, η φθορά είναι ανεπανόρθωτη. Τα παρακάτω μέτρα έχουν σκοπό την αναχαίτιση της καταστροφής.

1. Η περιβαλλοντική αγωγή απαραίτητη και αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του σύγχρονου ανθρώπου, ο οποίος θα πρέπει να διακρίνεται για την ευαισθησία του και την υπεύθυνη συμπεριφορά του προς το φυσικό περιβάλλον.
2. Προγραμματισμένη βιομηχανική ανάπτυξη, χρήση προστατευτικών φίλτρων από τις βιομηχανίες και θέσπιση αυστηρών ποινών για τους παραβάτες.
3. Ειδική προστασία των φυσικών πηγών.
4. Αξιοποίηση ενέργειας που προέρχεται από τη φύση (αιολική, ηλιακή).
5. Βιολογικός καθαρισμός των αποβλήτων, ανακύκλωση.
6. Πρέπει να ενδιαφερθεί και η πολιτεία και τα μεμονωμένα άτομα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Συμπερασματικά, αναφέρουμε πως ο σύγχρονος άνθρωπος θα πρέπει να συνειδητοποιήσει την ανάγκη επιστροφής στη φύση. Πρέπει να αλλάξει η αντίληψη για τη ζωή. Κάτι τέτοιο δε σημαίνει ότι θα απορρίψουμε το σύγχρονο πολιτισμό, αλλά ότι θα εκλογικεύσουμε τις απαιτήσεις μας, ώστε να δώσουμε τη δυνατότητα στη φύση να έχει πάντα αποθέματα και να διατηρεί την ισορροπία της.

19

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΟΡΙΣΜΟΙ:

Περιβάλλον είναι το σύνολο των γεωγραφικών, φυσικών, κοινωνικών και οικογενειακών μαζί συνθηκών μέσα τις οποίες ζει και αναπτύσσεται ο άνθρωπος.

Χωρίζεται σε φυσικό και κοινωνικό.

Η λέξη φύση είναι πολυσήμαντη: αρχικά νοείται το σύμπαν του υλικού κόσμου, δηλαδή το σύνολο των όντων που υπάρχουν ανεξάρτητα από τον άνθρωπο και υπακούουν σε μια παγκόσμια τάξη. Ακόμα φύση θεωρείται καθετί το έμφυτο και αυθόρμητο και αντιδιαστέλλεται προς κάθε τεχνητό ή επίκτητο στοιχείο.

Χρησιμοποιούμε τον όρο φυσικό περιβάλλον για να δηλώσουμε τον οργανικό και ανόργανο κόσμο που περιβάλλει τον άνθρωπο, τη βιόσφαιρα που έχει ανάγκη ο άνθρωπος για να επιζήσει.

Στην έννοια του φυσικού περιβάλλοντος εντάσσουμε:

- το χώρο με την εδαφική του μορφολογία.
- τη γεωγραφική θέση που κατέχει ο χώρος.
- το κλίμα

- την υδατογραφία
- την πανίδα και τη χλωρίδα

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΜΕ ΤΗ ΦΥΣΗ:

Η σχέση ανθρώπου – φύσης αποτελείται από φάσεις αρμονίας – δυσαρμονίας. Αρχικά ο πρωτόγονος άνθρωπος βρίσκεται σε άμεση εξάρτηση από τις φυσικές συνθήκες. Είναι δούλος της φύσης. Μετά το συλλεκτικό στάδιο με την καλλιέργεια της γης, τη μόνιμη εγκατάσταση σιγά σιγά χειραφετείται και ανεξαρτητοποιείται ως ένα βαθμό ιδιαίτερα μετά τις πρώτες ανακαλύψεις στο χώρο των επιστημών. Με την πολιτισμική ανάπτυξη ο άνθρωπος κατανοεί και εκμεταλλεύεται τα φυσικά στοιχεία και πετυχαίνει τον έλεγχο της φύσης. Στη νεότερη περίοδο με τη βιομηχανική επανάσταση και την τεχνολογική εξέλιξη η παρουσία του ανθρώπου μέσα στο φυσικό περιβάλλον είναι κυριαρχική.

ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ:

Βιολογικές: επιδρά στη σωματική διάπλαση του ανθρώπου, του παρέχει τα φυσικά αγαθά, όπως είναι ο ατμοσφαιρικός αέρας, το νερό, η ακτινοβολία του ήλιου, που επηρεάζουν τις οργανικές του λειτουργίες.

Πρακτικές: τροφοδοτεί το άτομο με υλικά αγαθά, καλύπτει τις βασικές ανάγκες του σε πρώτες ύλες, τροφή, ενδυμασία, κατοικία. Παρέχει δυνατότητες για ανάπτυξη της οικονομίας, αποτελεί την υποδομή και κάθε οικονομική δραστηριότητα (αγροτική, βιομηχανική).

Κοινωνικές: ο εκτοπισμός της νομοτέλειας που διέπει τη φύση οδηγεί και σε ανάλογα συμπεράσματα για τη συγκρότηση ορθά δομημένων κοινωνιών. Με την κοινωνική οργάνωση ο άνθρωπος καθιερώνει την ευταξία την ευταξία και την ισορροπία που κυριαρχούν στη φύση. Η ανάγκη για ομαλή συμβίωση με το συνάνθρωπο ξεκινά από τη θεώρηση την αρμονίας που επικρατεί στο περιβάλλον.

Πνευματικές: τα φυσικά φαινόμενα ερεθίζουν την ορμή του ανθρώπου για έρευνα, αποτελούν πηγή γνώσεων, χώρο μελέτης, πηγή έμπνευσης και προβληματισμού. Έτσι ο άνθρωπος γίνεται δημιουργός των φυσικών επιστημών, της αστρονομίας, της γεωλογίας, της γεωγραφίας.

Ηθικές: η ενατένιση των φαινομένων της φύσης, η ομορφιά της, η αρμονία, η τάξη οδηγούν στην πίστη προς το θεό. Το άτομο συνειδητοποιώντας την ασημαντότητά του μέσα στο μεγαλείο της φύσης διαμορφώνει υψηλή ηθική συμπεριφορά. Καλλιεργεί την ανθρωπιά και καταγίνεται με την αυτοκριτική με σκοπό να ανακαλύψει τον εαυτό του.

Ψυχικές: συμβάλλει στην ψυχική ισορροπία του ατόμου. Η επαφή μαζί της απαλλάσσει από το άγχος, γαληνεύει την ψυχή, ηρεμεί. Η φύση δεν προσποιείται και παρουσιάζεται στον καθένα όπως πραγματικά είναι, αποτελώντας λαμπρό παράδειγμα για μίμηση.

Καλλιτεχνικές: καλλιεργεί την αίσθηση του ωραίου. Απ' αυτήν ξεκινούν όλες οι τέχνες οι οποίες όμως δεν την ξεπερνούν σύμφωνα με το Μάρκο Αυρήλιο. Εκλεπτύνει την ψυχή του ανθρώπου. Με τη φυσική ομορφιά, την τάξη της, την αρμονία της, τη νομοτέλειά της και δίνει έναυσμα για καλλιτεχνική δημιουργία.

Οδηγεί τον άνθρωπο στη δημιουργία, αφού τον εμπνέει με τη δημιουργικότητά της. Συντελεί στην απόκτηση ποιότητας ζωής και της συνακόλουθης ευτυχίας.

20

ΘΕΜΑ:

Στη σημερινή εποχή, κυρίως μετά τις τελευταίες εξελίξεις, μεταβολές και ανακατατάξεις που σημειώθηκαν στον ευρύτερο ευρωπαϊκό αλλά και παγκόσμιο χώρο, παρατηρείται μια ιδιαίτερα έντονη έξαρση του φαινομένου του εθνικισμού.

Αφού ορίσετε την έννοια του εθνικισμού, να επισημάνετε:

α) Τις αιτίες που γεννούν αυτό το φαινόμενο, καθώς επίσης τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία του.

β) Ποιοι πιστεύετε πως είναι οι κίνδυνοι από τη μεγάλη έξαρση του εθνικισμού στις μέρες μας σε παγκόσμιο επίπεδο και με ποιους τρόπους μπορούν ν' αντιμετωπιστούν έγκαιρα;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Προσέγγιση της έννοιας του εθνικισμού μέσα στα πλαίσια της σημερινής πραγματικότητας.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Ο εθνικισμός απαντάται τον προηγούμενο αιώνα, τότε που όλα σχεδόν τα έθνη προσπαθούσαν να μορφοποιηθούν σε κράτη, διασφαλίζοντας το ζωτικό τους χώρο. Αποτέλεσμα του εθνικιστικού αυτού κλίματος που επικράτησε ήταν οι συγκρούσεις μεταξύ των κρατών, με αποκορύφωμα τους δύο παγκόσμιους πολέμους.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

Σήμερα συντελούνται σημαντικές αλλαγές τόσο στον ευρωπαϊκό όσο και στον παγκόσμιο χώρο. Αυτές οι αλλαγές, μεταβολές και ανακατατάξεις έχουν ως θετική συνέπεια την επικοινωνία και τη συνεργασία μεταξύ των λαών. Όμως, από την άλλη πλευρά οδηγούν και σε προστριβές που παίρνουν τη μορφή ένοπλων συγκρούσεων. Έτσι έχει δημιουργηθεί στις μέρες μας το πρόσφορο κλίμα για την ανάδυση του εθνικισμού.

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Λέγοντας εθνικισμό εννοούμε την υπερβολική προσήλωση στο έθνος, στα εθνικά ιδανικά, που χαρακτηρίζεται από τάση για εκμετάλλευση, για υποδούλωση των ατόμων στο κράτος και πολλές φορές για επικράτηση σε βάρος άλλων εθνών.

ΕΡΩΤΗΜΑ Α:

ΑΙΤΙΕΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:

1. Η δημιουργία πολυεθνικών κρατών για λόγους εξυπηρέτησης πολιτικών σκοπιμοτήτων. πολλές φορές λαοί διαφορετικοί μεταξύ τους αναγκάστηκαν με Την άσκηση βίας ν' αποτελέσουν ένα κράτος, γεγονός που είχε δυσάρεστες συνέπειες όπως αναδεικνύεται από τη σημερινή πραγματικότητα.
2. Η ύπαρξη μειονοτήτων, φαινόμενο στενά συνδεδεμένο με τη δημιουργία πολυεθνικών κρατών. Η συχνή καταπάτηση των δικαιωμάτων των μειονοτήτων αυτών οδήγησε στην έξαρση του εθνικισμού, μέσω του οποίου επιδιώκεται αυτοδιάθεση, δημιουργία ανεξάρτητων κρατών ή ένωση με κάποιο γειτονικό κράτος ομοεθνές.
3. Η κοινωνική ανισότητα, η αδικία, η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εξαπατούν το εθνικιστικό πνεύμα και καταρρίπτουν το όραμα των ανθρώπων για τη δημιουργία ενός κόσμου δικαιοσύνης, ειρήνης, συνεργασίας.
4. Ο χωρισμός του κόσμου σε ανεπτυγμένες και υπανάπτυκτα κράτη καθώς και η πολιτική εκμετάλλευσης των οικονομικά αδύνατων χωρών συντελεί στην καλλιέργεια του φαινομένου του εθνικισμού.
5. Η εμφάνιση σε πολλές χώρες στη σημερινή εποχή ιδεολογιών που στρέφονται εναντίον άλλων ανθρώπων και λαών όπως του ρατσισμού, ενισχύουν τον εθνικισμό με τη μορφή του σοβινισμού.
6. Συμφέροντα πολιτικά, οικονομικά, στρατιωτικά υποθάλλουν την κατάσταση αυτή και καλλιεργούν έντεχνα το εθνικιστικό πνεύμα.
7. Μια τελευταία αιτία θα πρέπει να την αναζητήσουμε στο ιστορικό φαινόμενο της αποικιοκρατίας, που σήμερα εκφράζεται με την οικονομική διείσδυση και έλεγχο των χωρών, κυρίως του τρίτου κόσμου.
8. μετανάστευση, εγκληματικότητα, ανασφάλεια.
9. Η πολιτεία προσπαθεί κάποιες φορές να αποπροσανατολίσει τους πολίτες από ουσιαστικότερα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα.

ΘΕΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ:

1. Βοηθά στην αναβίωση της παράδοσης, των εθνικών αξιών και αρετών. Καλλιεργεί την εθνική γλώσσα, τονίζει τη σημασία της γνωριμίας και της γνώσης της ιστορίας του κάθε λαού.
2. Θωρακίζει εσωτερικά το κάθε κράτος ενισχύοντας την ικανότητα αντίστασης του απέναντι σε εξωτερικούς εχθρούς.
3. Στρέφει το ενδιαφέρον των ανθρώπων στην εθνική ανάπτυξη και ευημερία, απομακρύνοντάς τους από το στοιχείο της ξενομανίας.

ΠΡΟΣΟΧΗ:

Το φαινόμενο του εθνικισμού οδηγεί σε θετικά αποτελέσματα, μόνο όταν συμβάλλει στην καλλιέργεια της φιλοπατρίας χωρίς να αποκτά τη μορφή του σοβινισμού και να στρέφεται, χρησιμοποιώντας βία, εναντίον άλλων κρατών.

ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ:

1. Προκαλεί πάθη, φανατισμό και μίσση μεταξύ των κρατών, που συχνά οδηγούν σε συγκρούσεις.
2. Όταν ο εθνικισμός είναι άκρατος, υπερεκτιμά το συγκεκριμένο έθνος τις εθνικές αξίες και αρετές, ενώ υποτιμά τις αξίες των άλλων εθνών.
3. Πολλές φορές στοχεύει στην υποδούλωση των άλλων κρατών, εκδηλώνοντας έτσι το στοιχείο του μεγαλοϊδεατισμού και τις επέκτασης που υποκρύπτει μέσα του.
4. Δεν επιτυγχάνεται η ανταλλαγή πολιτισμικών στοιχείων.
5. Απορρίπτει τη δυνατότητα ευνοϊκής αντιμετώπισης των διεθνιστικών προβλημάτων.
6. Απομόνωση
Γενικά δυναμιτίζει τις αρμονικές σχέσεις μεταξύ ανθρώπων και κρατών, καθιστώντας εύθραυστη την παγκόσμια ειρήνη.

ΕΡΩΤΗΜΑ Β:

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΑΡΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ:

Ο εθνικισμός, κατά γενική ομολογία, στη σημερινή εποχή έχει γνωρίσει μεγάλη έξαρση που εκδηλώνεται με τη μορφή, κυρίως, πολεμικών συγκρούσεων.

Ήδη σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά και ειδικότερα στον ευρωπαϊκό χώρο ο εθνικισμός έχει επιφέρει μεγάλη αναστάτωση και επικρατεί μια επικίνδυνη ρευστότητα, όσον αφορά την εξέλιξη των γεγονότων. Το κλίμα αυτό της αποσταθεροποίησης μπορεί να οδηγήσει σε μια γενική ανάφλεξη, ξεκινώντας από περιοχές ιδιαίτερα ευαίσθητες και με πολλές ιδιαιτερότητες. Χαρακτηριστικό είναι το πρόσφατο παράδειγμα του πολέμου στο Ιράκ. Όπως γίνεται λοιπόν κατανοητό οι κίνδυνοι είναι πολλοί τόσο για τη διατήρηση της συνεργασίας, της επικοινωνίας και της αλληλεγγύης μεταξύ των ανθρώπων όσο και για την αρμονική και ειρηνική συνύπαρξή τους.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

1. Θα πρέπει να καλλιεργηθεί η έννοια της εθνότητας ως έκφραση της φιλοπατρίας, της συνειδητοποίησης και γνώσης της εθνικής ταυτότητας, καταγωγής και πολιτιστικής παράδοσης.
2. Ταυτόχρονα πρέπει να καλλιεργηθούν και οι έννοιες του διεθνισμού, της ανταλλαγής σε όλους τους τομείς που μπορούν να φέρουν σε επαφή τους ανθρώπους και να τους οδηγήσουν σε συνεργασία.
3. Θα πρέπει να επικρατήσει ο διάλογος σε εθνικό και διακρατικό επίπεδο ως μοναδικό μέσο επίλυσης όλων των διαφορών.
4. Επιβάλλεται να συνειδητοποιήσουν οι άνθρωποι πως οι επεκτατικές βλέψεις σε βάρος άλλων κρατών, οι πολεμικές συγκρούσεις και οποιαδήποτε άλλη εκδήλωση του εθνικισμού δε συμβάλλουν στην πρόοδο και στην ευημερία. Δεν αποτελούν το σωστό τρόπο επίτευξης κανενός σκοπού, αλλά δημιουργούν «πληγές» στο σώμα του παγκόσμιου οργανισμού.
5. Απαιτείται, κυρίως στη σημερινή εποχή, να γίνονται σεβαστά από όλους τα ανθρώπινα δικαιώματα και γενικά να καλλιεργηθούν οι αρχές του ανθρωπισμού.
6. Η παιδεία και οι πνευματικοί άνθρωποι μπορούν να βοηθήσουν στην αποκλιμάκωση του φαινομένου του εθνικισμού.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Επιτακτική ανάγκη αποτελεί στη σημερινή πραγματικότητα η αντιμετώπιση του φαινομένου του εθνικισμού για την εδραίωση της παγκόσμιας ειρήνης.

21

ΘΕΜΑ:

Στη σημερινή εποχή, σε παγκόσμιο επίπεδο, τα διάφορα κράτη προτιμούν να επιλύουν τις διαφορές που δημιουργούνται μεταξύ τους με τη δύναμη των όπλων, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται συνεχώς καινούριες εστίες πολέμου. Αυτή η κατάσταση καθιστά εύθραυστη την παγκόσμια ειρήνη, παρ' όλο που τα τελευταία χρόνια γίνονται μεγάλες προσπάθειες για τη μείωση των πολεμικών εξοπλισμών ή την ολοκληρωτική κατάργησή τους. Αφού προσεγγίσετε την έννοια της ειρήνης και το ρόλο που αυτή παίζει σε παγκόσμιο επίπεδο να αναφερθείτε στους λόγους που κάνουν την ειρήνη σήμερα επικεφαλής και να επισημάνετε τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να παγιωθεί. Πιστεύετε πως θα μπορούσε να γίνει πραγματικότητα το όραμα μιας παγκόσμιας ειρήνης;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΟΡΙΣΜΟΙ:

Ειρήνη: είναι η κατάσταση φιλίας, αμοιβαίας κατανόησης, αρμονικής συνύπαρξης ανθρώπων ή λαών, με σκοπό την πορεία προς την πρόοδο και την ευημερία, βασισμένη στο διάλογο και στις αξίες του ανθρωπισμού.

Πόλεμος: είναι η βίαιη και παράλογη επίλυση των διαφορών, που δημιουργούνται μεταξύ των ανθρώπων και των κρατών, με τη δύναμη των όπλων. Αυτός ο τρόπος επίλυσης των διαφορών οδηγεί αναπόφευκτα στη φρίκη, στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στην αναστολή της προόδου σε κάθε τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Αναφορά στη μεγάλη συμβολή της ειρήνης στην εξέλιξη και πρόοδο των ανθρωπίνων κοινωνιών σε όλα τα χρονικά στάδια από τα οποία πέρασαν. Η ειρήνη αποτέλεσε το σταθερό θεμέλιο πάνω στο οποίο στηρίχθηκε η δημιουργική προσπάθεια όλων των λαών. Στη σύγχρονη εποχή ο ξέφρενος ανταγωνισμός των εξοπλισμών από όλα σχεδόν τα κράτη καθιστά εύθραυστη την παγκόσμια ειρήνη και αποτελεί σοβαρή απειλή για την επιβίωση της ανθρωπότητας.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ ΓΙΑΤΙ:

1. Αποτελεί το σπουδαιότερο κρίκο συνοχής μεταξύ των ανθρώπων.
2. Παρακινεί τους ανθρώπους σε ειρηνικά έργα που συμβάλλουν στην πρόοδο και ευημερία της ανθρωπίνης παγκόσμιας κοινότητας.
3. Φέρνει σε επαφή τους λαούς όλης της γης και καλλιεργεί το διάλογο ως μοναδικό μέσο επίλυσης των διαφορών τους.
4. Ολοκληρώνει την ανθρωπίνη προσωπικότητα καλλιεργώντας τα ανθρωπιστικά ιδεώδη.
5. Δίνει νόημα και περιεχόμενο στη ζωή του ανθρώπου.

6. Δημιουργεί το απαραίτητο κλίμα αγάπης και ασφάλειας, μέσα στο οποίο ο άνθρωπος μπορεί να γευτεί τους καρπούς της εργασίας του.

ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΚΑΘΙΣΤΟΥΝ ΕΥΘΡΑΥΣΤΗ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΙΡΗΝΗ ΣΗΜΕΡΑ:

1. Η κρίση όλων των αξιών που είναι πολύ έντονη στη σημερινή εποχή.
2. Ο φανατισμός σε οποιαδήποτε μορφή που δυναμιτίζει και δηλητηριάζει τις ανθρώπινες σχέσεις.
3. Οι ιμπεριαλιστικές και μιλιταριστικές τάσεις πολλών κρατών.
4. Οι στρατιωτικοί ανταγωνισμοί και η τελειοποίηση των όπλων μαζικής καταστροφής, που απορροφούν μεγάλα χρηματικά κονδύλια.
5. Η εμφάνιση συνεχώς καινούριων εστιών πολέμου σε πολλά μέρη του κόσμου, που υποσκάπτουν τη διεθνή συνεργασία και την παγκόσμια ισορροπία, μεγαλώνοντας τον κίνδυνο μιας παγκόσμιας πολεμικής σύρραξης.
6. Η έλλειψη του διαλόγου και η μη αναγνώριση από όλους τους ανθρώπους της μεγάλης αξίας του ως μοναδικού μέσου επίλυσης των διαφορών μεταξύ των κρατών.
7. Ο μεγάλος κίνδυνος ενός πυρηνικού ολοκαυτώματος που θα σημάνει και το τέλος της ανθρωπότητας.
8. Η μεγάλη διαφορά στην κατανομή του πλούτου μεταξύ των κρατών και των ανθρώπων. Αυτή η κατάσταση δημιουργεί κοινωνικές ανισότητες και γενικά πολλά προβλήματα.
9. Η παγκόσμια οικονομική κρίση και ειδικότερα η ενεργειακή κρίση, η οποία μπορεί να ανατρέψει την παγκόσμια ειρήνη.
10. Η γενικότερη κρίση που εμφανίζεται σε όλους τους τομείς του σύγχρονου πολιτισμού.
11. Οικονομικά συμφέροντα.

ΜΕ ΠΟΙΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΑΓΙΩΘΕΙ Η ΕΙΡΗΝΗ:

1. Με τη συνειδητοποίηση κάθε ανθρώπου ξεχωριστά της μεγάλης αξίας και σημασίας της ειρήνης για την παγκόσμια ανάπτυξη και πρόοδο.
2. Με τη χρησιμοποίηση του διαλόγου ως μοναδικού μέσου επίλυσης των διαφορών μεταξύ των ανθρώπων στις καθημερινές τους σχέσεις και των κρατών γενικότερα.
3. Με τη συμμετοχή σε φιλειρηνικά κινήματα και οργανώσεις που έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν πίεση στις πολιτικές ηγεσίες όλων των κρατών που λαμβάνουν τις σημαντικές αποφάσεις.
4. Με την ενίσχυση των πολιτικών εκείνων, οι οποίοι θα εργαστούν για να υπάρξει συνεργασία μεταξύ των κρατών και για να αποτραπεί ο εφιάλτης του πολέμου.
5. Με τη συμβολή των επιστημόνων, των πνευματικών ανθρώπων και γενικά όλων εκείνων που μπορούν να ενημερώσουν και να προβληματίσουν τους ανθρώπους για τους κινδύνους που διατρέχει η παγκόσμια ειρήνη.
6. Με την αφύπνιση των νέων που, αποτελώντας το μέλλον της ανθρωπότητας, θα πρέπει να αγωνιστούν, για να δημιουργηθεί μια κοινωνία στην οποία δε θα υπάρχουν οι σημερινές ανισότητες που αποτελούν κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
7. Με τη μείωση των πυρηνικών όπλων και τη σταδιακή κατάργησή τους (ύφεση, αφοπλισμός).
8. Με την παροχή χρημάτων για την επίλυση των προβλημάτων που αποτελούν πληγές του σύγχρονου πολιτισμού (φτώχεια, πείνα κυρίως στο λεγόμενο τρίτο κόσμο κ.τ.λ.) και όχι για την κατασκευή όπλων που μπορούν να φέρουν την καταστροφή.
9. Με την ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των κρατών μέσα από πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις.
10. Με την παιδεία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Στο χέρι των ανθρώπων είναι το όραμα της παγκόσμιας ειρήνης να γίνει πραγματικότητα. Αν παραμείνει απλώς όραμα και ενδόμυχος πόθος, μπορεί να ξημερώσει κάποτε για την ανθρωπότητα η «επόμενη μέρα»

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ:

«Κανείς δεν είναι τόσο ανόητος, ώστε να προτιμά τον πόλεμο από την ειρήνη. Γιατί στην ειρήνη τα παιδιά θάβουν τους γονείς, ενώ στον πόλεμο οι γονείς τα παιδιά».

Ηρόδοτος

«Ο παιδαγωγός πρέπει να μαθαίνει στο νέο ν' αγαπά δύο πράγματα, την ειρήνη και την εργασία, και να μισεί ένα, τον πόλεμο».

Ανατόλ Φρανς

22

ΕΙΡΗΝΗ

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Ειρήνη είναι η κατάσταση φιλία αμοιβαίας κατανόησης, αρμονικής συνύπαρξης ανθρώπων ή λαών, με σκοπό την πορεία προς την πρόοδο και την ευημερία, βασισμένη στο διάλογο και τις αξίες του ανθρωπισμού.

Σύμφωνα με τον Έριχ Φρομ η λέξη ειρήνη χρησιμοποιείται με διττή σημασία: από τη μία με την έννοια του μη πολέμου ή της μη χρήσης βίας για την επίτευξη ορισμένων στόχων, αυτό θα ήταν ο αρνητικός της ορισμός, ενώ, αντίθετα, σύμφωνα με το θετικό της ορισμό, η ειρήνη είναι η κατάσταση της αδελφικής αρμονίας όλων των ανθρώπων. Όταν σήμερα γίνεται λόγος για την ειρήνη γενικά, κανείς δε σκέφτεται την αρμονική αλληλεγγύη των ανθρώπων ούτε την πλήρη εξέλιξη του ανθρώπου από ψυχολογική άποψη, αλλά το μη πόλεμο.

ΜΟΡΦΕΣ ΕΙΡΗΝΗΣ:

- α) Ατομική: ψυχική γαλήνη και ηρεμία.
- β) Οικογενειακή: αρμονικές και φιλικές διαπροσωπικές σχέσεις μέσα στην οικογένεια.
- γ) Εθνική: ομοψυχία, αλληλεγγύη μεταξύ των ομοεθνών.
- δ) Παγκόσμια: φιλία μεταξύ των λαών, πραγματική αρμονία.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Αρχαία Ελλάδα: η ειρήνη επικεντρώνεται τόσο στις σχέσεις ανάμεσα στους πολίτες μιας πόλης όσο και στις σχέσεις ανάμεσα στις ελληνικές πόλεις. Κίνητρο της φιλειρηνικής σκέψης είναι η ενδυνάμωση του ελληνικού κόσμου στον αέναο αγώνα του κατά των βαρβάρων που έρχονταν κυρίως από την ανατολή.

Ρωμαϊκή εποχή: η Pax Romana ταύτιζε την αιώνια ειρήνη με την απεριόριστη, χρονικά και χωρικά, ρωμαϊκή κυριαρχία στο γνωστό κόσμο.

Μεσαίωνας: η Pax Christi είναι η σύμβαση ανάμεσα στο Θεό και τους χριστιανικούς λαούς. Ο Θεός παραχωρεί μέσω του ηγεμόνα, την ειρηνική συμβίωση με αντάλλαγμα το σεβασμό και την υποταγή στο θεϊκό νόμο.

Νεότερη εποχή: την ιδέα της ειρήνης υπό το πρίσμα της εσωτερικής κρατικής πολιτιστικής ταυτότητας και του εξωτερικού περιγύρου, δέχονται ως δεδομένη οι κυριότεροι πολιτικοί φιλόσοφοι (Χομπς, Ρουσσώ, Καντ κ.α.).

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ:

A. Για το άτομο:

- Ολοκληρώνει την ανθρώπινη προσωπικότητα, καλλιεργώντας τα ανθρωπιστικά ιδεώδη.
- Δίνει νόημα και περιεχόμενο στη ζωή του ανθρώπου.
- Δημιουργεί το απαραίτητο κλίμα αγάπης και ασφάλειας μέσα στο οποίο ο άνθρωπος μπορεί να γευτεί τους καρπούς της εργασίας του και τα αγαθά του πολιτισμού.
- Οδηγεί τον άνθρωπο στην επιδίωξη της πνευματικής και ηθικής του εξύψωσης.
- Απαλλάσσει το άτομο από το φόβο του βίαιου θανάτου, την ανασφάλεια. Ο άνθρωπος διακατέχεται από αισθήματα ηρεμίας, ασφάλειας, αισιοδοξίας για το μέλλον.

B. Για την κοινωνία:

- Αποτελεί τον βασικότερο κρίκο συνοχής των ανθρώπων.
- Παρακινεί σε ειρηνικά έργα που συμβάλλουν στην πρόοδο και την ευημερία της παγκόσμιας κοινότητας.
- Φέρνει σε επαφή τους λαούς όλης της γης, προωθείται η συνεργασία.
- Καλλιεργεί το διάλογο ως μοναδικό μέσο επίλυσης των διαφορών.
- Αναπτύσσεται η οικονομική ζωή, ανεβαίνει το βιοτικό επίπεδο των λαών.
- Προωθούνται τα γράμματα, οι τέχνες, οι επιστήμες.
- Καλλιεργείται ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα.

ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΚΑΘΙΣΤΟΥΝ ΕΥΘΡΑΥΣΤΗ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ:

- Η παγκόσμια οικονομική κρίση και ειδικότερα η ενεργειακή κρίση.
- Οι οικονομικοί ανταγωνισμοί για την προώθηση των προϊόντων στις διεθνείς αγορές.
- Τα συμφέροντα των μεγάλων πολεμικών βιομηχανιών που αναζητούν αγορές και δημιουργούν τεχνητές κρίσεις.
- Οι ιμπεριαλιστικές και милитарιστικές αντιλήψεις και η αρρωστημένη φιλοδοξία κάποιων ηγετών.
- Οι στρατιωτικοί ανταγωνισμοί και η τελειοποίηση των όπλων μαζικής καταστροφής, ο κίνδυνος ενός πυρηνικού ολοκαυτώματος που θα σημάνει το τέλος της ανθρωπότητας.
- Η εμφάνιση συνεχώς καινούριων εστιών πολέμου σε πολλά μέρη του κόσμου που υποσκάπτουν τη διεθνή συνεργασία και την παγκόσμια ισορροπία.
- Οι πολιτικές σκοπιμότητες, καπηλεία των ειρηνιστικών κινημάτων.
- Οι αποικιοκρατικές τάσεις, τα διπλωματικά παρασκήνια, η διεθνής κατασκοπεία, ο αποκλεισμός του διαλόγου, η αδιαλλαξία των πολιτικών ηγετών.
- Η κρίση όλων των αξιών, η αμφισβήτηση των ιδώλων, των ιδανικών.
- Ο φανατισμός σε οποιαδήποτε, το τοπικιστικό πνεύμα, ο εθνικισμός, ο ρατσισμός.
- Η μεγάλη διαφορά στην κατανομή του πλούτου μεταξύ των λαών.
- Τα επιθετικά, βίαια ένστικτα του ανθρώπου, η απληστία, η δίψα για κυριαρχία.

- Η μισαλλοδοξία, οι θρησκευτικές έριδες.
- Η έλλειψη κριτικής στάσης, η ευπιστία, η ορμητικότητα.
- Το ατομικό συμφέρον, η πλεονεξία και η φιλοξενία.
- Η αποχή των πνευματικών μας ηγετών που δεν καθοδηγούν και ευαισθητοποιούν τον άνθρωπο.

ΤΡΟΠΟΙ ΕΔΡΑΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ:

- Ενημέρωση σε πλατιά βάση, συνειδητοποίηση κάθε ανθρώπου ξεχωριστά της μεγάλης αξίας και σημασίας της ειρήνης.
- Αφύπνιση κυρίως των νέων.
- Ανθρωπιστική παιδεία για την κατανόηση των αγαθών της ειρήνης.
- Συμβολή των επιστημόνων και των πνευματικών ανθρώπων που μπορούν να ενημερώσουν και να προβληματίσουν τους ανθρώπους.
- Ενίσχυση των πολιτικών που θα εργαστούν για την ύπαρξη συνεργασίας μεταξύ των κρατών, εκδημοκρατισμός στην πολιτική ζωή των κρατών.
- Χρησιμοποίηση του διαλόγου ως μοναδικού μέσου επίλυσης των διαφορών.
- Μείωση των πυρηνικών όπλων και σταδιακή κατάργησή τους (ύφεση, αφοπλισμός).
- Ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των κρατών μέσα από πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις, ανταλλαγή πολιτιστικών στοιχείων.
- Συμμετοχή σε φιλειρηνικά κινήματα και οργανώσεις που έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν πίεση στις πολιτικές ηγεσίες.
- Διεθνοποίηση, μαζικοποίηση του ειρηνιστικού κινήματος.
- Οι διεθνείς οργανισμοί είναι αναγκαίο να αποκτήσουν πραγματική ισχύ, ώστε οι αποφάσεις τους να μην παραμένουν απλά προσδοκίες.
- Ίσες ευκαιρίες για κοινωνική ανάδειξη και ατομική ευημερία.

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ:

«Κανείς δεν είναι τόσο ανόητος, ώστε να προτιμά τον πόλεμο από την ειρήνη. Γιατί στην ειρήνη τα παιδιά θάβουν τους γονείς, ενώ στον πόλεμο οι γονείς τα παιδιά»

Ηρόδοτος

«Αν γίνει τρίτος παγκόσμιος πόλεμος, ο τέταρτος θα γίνει με πέτρες και με ρόπαλα».

Αϊνστάιν

«Ο παιδαγωγός πρέπει να μαθαίνει στο νέο ν' αγαπά δύο πράγματα, την ειρήνη και την εργασία και να μισεί ένα, τον πόλεμο»

Ανατόλ Φρανς

23

ΠΟΛΕΜΟΣ

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Πόλεμος είναι η βίαιη και παράλογη επίλυση των διαφορών που δημιουργούνται μεταξύ ανθρώπων ή λαών, με τη δύναμη των όπλων. Αυτός ο τρόπος επίλυσης των διαφορών οδηγεί αναπόφευκτα στη φρίκη, την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την αναστολή της προόδου.

ΕΙΔΗ ΠΟΛΕΜΟΥ:

- Αμυντικοί.
- Επιθετικοί.
- Απελευθερωτικοί.

ΜΕΣΑ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ:

- Συμβατικά όπλα.
- Χημικά όπλα.
- Πυρηνικά όπλα.

Ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος γράφει πως ο πόλεμος άρχισε να χάνει ένα μέρος από την ομορφιά που είχε σε παλαιότερες εποχές (την ψυχική ευγένεια των αντιπάλων, την εντιμότητα των ηρώων και των ιπποτών), όταν ο άνθρωπος χρησιμοποίησε τα εκρηβόλα όπλα. Οι ακήρυχτοι πόλεμοι, οι πόλεμοι της ενέδρας, οι αιφνιδισμοί, η συντριβή του ηθικού των αντιπάλων, χτυπώντας τον άμαχο πληθυσμό, είναι έξω από τους κανόνες του αιματηρού παιχνιδιού που είναι ο πόλεμος.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

- Απώλειες σε έμψυχο υλικό, αναρίθμητα θύματα, κυρίως νεαρής ηλικίας, στρατόπεδα συγκέντρωσης, γενοκτονίες, αναπηρίες, επιδημίες → μείωση του πληθυσμού.
- Καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, μόλυνση της ατμόσφαιρας, του εδάφους, όξινη βροχή, καταστροφή του όζοντος, ραδιενέργεια, κίνδυνος εξαφάνισης κάποιων φυτών και ζώων.
- Παράλυση της οικονομίας: αδρανοποιούνται οι διάφοροι τομείς παραγωγής εκτός από εκείνον της παραγωγής οπλικών συστημάτων, εγκαταλείπεται η καλλιέργεια της γης, αυξάνεται ο πληθωρισμός, τα αγαθά είναι δυσεύρετα, προωθείται η «μαύρη αγορά» και η αισχροκέρδεια, μειώνεται το βιοτικό επίπεδο.
- Καταστροφή οικιστικού περιβάλλοντος: Ισοπεδώνονται οικοδομήματα, αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία τέχνης, όλα γενικά τα αγαθά του πολιτισμού που δημιουργήσαν οι άνθρωποι ανά τους αιώνες.
- Πνευματική στασιμότητα, οπισθοδρόμηση των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών, αμάθεια, αναλφαβητισμός → ηθική διαφθορά: καταπατούνται οι αξίες, τα ιδανικά, κλονίζονται οι κοινωνικοί θεσμοί, αυξάνεται η βία και η εγκληματικότητα, οι άνθρωποι δρουν βασισμένοι στα ένστικτα και τα πάθη.
- Αύξηση ψυχολογικών προβλημάτων, αβεβαιότητα, ανασφάλεια για το αύριο, πληγές που δε γιατρεύονται ποτέ.
- Επικρατεί σκληρότητα, απανθρωπιά, εκμετάλλευση, έλλειψη αλληλεγγύης προς το συνάνθρωπο, ατομισμός, μίσος, τρόμος, φρίκη.
- Αν ο πόλεμος είναι πυρηνικός, η εικόνα του δε θα είναι στιγμιαία, γιατί ένας τέτοιος πόλεμος θα είναι και ο τελευταίος.

ΘΕΤΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ:

Οι αμυντικοί και απελευθερωτικοί πόλεμοι θεωρούνται δίκαιοι, σε αντίθεση με τους επιθετικούς, και καλλιεργούν την εθνική συνείδηση, την αλληλεγγύη, την αγωνιστικότητα, τον ηρωισμό. Οι περισσότεροι άνθρωποι δικαιολογούν αυτές τις μορφές πολέμου και μάχονται ενάντια σε κάθε επεκτατικό και άδικο πόλεμο. Από την αρχαία εποχή η συντριπτική πλειοψηφία των ιστορικών και φιλοσόφων, μην παραβλέποντας το αγαθό της ειρήνης, δικαίωνε και σ' ένα ποσοστό δικαιολογούσε τον πόλεμο σαν αναγκαιότητα πολλαπλής μορφής (Ηρόδοτος, Δαρβίνος, Μαρξ, Νίτσε κ.α.).

Υπάρχουν και φιλοπόλεμοι που εφαρμόζουν τη ρήση των Ρωμαίων «αν θέλεις ειρήνη παρασκεύαζε πόλεμο» και θεωρούν τον πόλεμο πηγή έμπνευσης στις τέχνες και τα γράμματα, πηγή δημιουργίας στις επιστήμες, αναγκαίο συστατικό εκτόνωσης και ψυχικής ισορροπίας, αναγκαιότητα, μέσο διατήρησης της οικολογικής ισορροπίας.

24

ΘΕΜΑ:

«Κι όσο αγαπώ την πατρίδα μου δεν αγαπώ άλλο τίποτα. Να' ρθει ένας να μου πει ότι θα πάγει ομπρός η πατρίδα, στρέγομαι να μου βγάλει και τα δυο μου μάτια. Ότι είμαι στραβός, και η πατρίδα μου αχαμνά, δέκα μάτια να' χω, στραβός θα να είμαι».

Να σχολιάσετε το παραπάνω παράθεμα από τα «Απομνημονεύματα» του Μακρυγιάννη.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΠΑΡΑΘΕΜΑ:

«Κι όσο αγαπώ την πατρίδα μου δεν αγαπώ άλλο τίποτα»: ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑ.

«Να' ρθει ένας...δυο μου μάτια»: ΘΥΣΙΑ ΤΟΥ ΑΤΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΟΦΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ – ΥΠΕΡΑΤΟΜΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ.

«Ότι αν είμαι στραβός...στραβός θα να είμαι»: ΣΧΕΣΗ ΑΛΛΗΛΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΔΥΟ ΕΝΝΟΙΕΣ. Επιχειρηματολογεί, για να αποδείξει πως πάνω απ' όλα, ακόμα και από το ατομικό του συμφέρον τοποθετεί την πατρίδα του.

Α. ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑ:

1. ΟΡΙΣΜΟΙ:

Πατρίδα είναι ένας συγκεκριμένος γεωγραφικός χώρος, μέσα στον οποίο οι κάτοικοι συνδέονται με κοινούς οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς, γλωσσικούς και πολιτιστικούς δεσμούς. Μέσα σε αυτόν το χώρο οι άνθρωποι αγωνίζονται για να δημιουργήσουν και να προοδεύσουν βασιζόμενοι στις κοινές επιδιώξεις, στην κοινή παράδοση, στους κοινούς αγώνες του παρελθόντος. Και το οικοδόμημα της πατρίδας στηρίζεται ακριβώς στην κοινή πολιτιστική κληρονομιά των κατοίκων.

Ο κάθε άνθρωπος – κάτοικος της πατρίδας του νιώθει γι' αυτήν αγάπη, που πολλές φορές αποδεικνύεται έμπρακτα με την προσωπική θυσία. Αυτή ακριβώς η θυσία που ο κάθε άνθρωπος είναι έτοιμος να κάνει για να προστατέψει την πατρίδα του από εξωτερικούς και εσωτερικούς εχθρούς ονομάζεται φιλοπατρία.

Φιλοπατρία είναι η αγάπη για την πατρίδα που φτάνει να εκφραστεί ακόμα και με την προσωπική θυσία.

Οι δύο έννοιες: φιλοπατρία – θυσία του ατομικού συμφέροντος προς όφελος του κοινωνικού, συνδέονται μεταξύ τους με μια σχέση αλληλεξάρτησης.

2. ΠΩΣ ΕΚΔΗΛΩΝΕΤΑΙ Η ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑ:

α) Σε περίοδο πολεμικών συγκρούσεων.

β) Σε ειρηνικές περιόδους.

Στην πρώτη περίπτωση οι εχθροί είναι εξωτερικοί, ενώ στη δεύτερη οι εχθροί είναι εσωτερικοί. Και ακριβώς οι εσωτερικοί εχθροί π.χ. η κακή άσκηση της εξουσίας, η πρόταξη ατομικού συμφέροντος σε βάρος του κοινωνικού, η παθητικοποίηση, η αδράνεια οδηγούν σε μαρασμό την κοινωνία και υποσκάπτουν τα θεμέλια της πατρίδας περισσότερο από ότι οι εξωτερικοί εχθροί. Σε περίπτωση που νικήσουν οι εσωτερικοί εχθροί τότε η πατρίδα οδηγείται σε μαρασμό και η φιλοπατρία παραμένει μια έννοια μη εφαρμόσιμη.

Σύμφωνα λοιπόν με το Μακρυγιάννη δεν έχει καμιά αν προσδεύουμε εμείς οι ίδιοι σαν άτομα, ενώ η πατρίδα μας παρακμάζει και καταστρέφεται. Γιατί, αν καταστραφεί η πατρίδα, θα καταστραφούμε κι εμείς. Ενώ αν συμβάλλουμε στην πρόοδο της κοινωνίας θυσιάζοντας το ατομικό μας συμφέρον προς όφελος του κοινωνικού, τότε αναπόφευκτα θα προσδεύσουμε και σαν άτομα, αφού θα ανήκουμε σε ένα σύνολο υγιές που θα ευημερεί (πατρίδα).

B. ΥΠΕΡΑΤΟΜΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ:

1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΑΙ ΑΤΟΜΙΚΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ:

Η πρόοδος ενός κοινωνικού συνόλου βασίζεται στη συνεργασία μεταξύ των πολιτών και στην υπέρβαση από το «εγώ» στο «εμείς». Χωρίς τη δημιουργία υπερατομικής συνείδησης η κοινωνική συνεργασία είναι πολύ δύσκολο να λειτουργήσει. Στο παράθεμα ο Μακρυγιάννης πάνω από το ατομικό συμφέρον τοποθετεί το κοινωνικό.

2. ΠΩΣ ΕΚΦΡΑΖΕΤΑΙ Η ΥΠΕΡΑΤΟΜΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ:

Η υπερατομική συνείδηση εκφράζεται εδώ με τη θυσία των ματιών. Για το Μακρυγιάννη τα μάτια ως τα αξιολογότερα όργανα του ανθρώπινου σώματος εκφράζουν εδώ όλο τον κόσμο των αγαθών που μπορεί να απολαμβάνει κανείς. Θυσιάζοντας τα μάτια του, θυσιάζει το ατομικό του συμφέρον για την πρόοδο και προκοπή της πατρίδας του. Αυτή η θυσία δεν αποβαίνει άκαρπη, αφού από τη στιγμή που εντάσσεται μέσα σε ένα κοινωνικό οργανισμό που προσδεύει, επακόλουθο θα είναι να προσδεύει και αυτός σαν άτομο: «ότι αν είμαι στραβός και η πατρίδα μου είναι καλά, με θρέφει». Και πρόοδος της πατρίδας σημαίνει ελευθερία, αυτοτέλεια, ισονομία και ισοπολιτεία.

3. Η ΠΡΟΤΑΞΗ ΤΟΥ ΑΤΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΣΩΣΤΗ:

Όμως, όταν ο κάθε άνθρωπος επιδιώκει μόνο το προσωπικό του όφελος και την ατομική του πρόοδο, αυτό αποβαίνει σε βάρος της συλλογικής προσπάθειας για ανάπτυξη. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα η πατρίδα να μαραζώνει και να παρακμάζει. Και η καταστροφή της πατρίδας θα παρασύρει και τα άτομα που εντάσσονται μέσα στους κόλπους της.

4. ΠΟΥ ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑ:

Ο Μακρυγιάννης αναφέρει πως δεν έχει καμιά αξία η ατομική πρόοδος και ευημερία, όταν ταυτόχρονα η πατρίδα δυστυχεί. Γιατί μόνο μέσα σε μια ελεύθερη και ευνομούμενη πατρίδα ο πολίτης ολοκληρώνεται σαν προσωπικότητα, αφού σαρκικά τρέφεται και μεγαλώνει ακόμα και στη δουλεία. Αλλά στη δουλωμένη και δύστυχη πατρίδα και δέκα μάτια να' χει τυφλός θα' ναι.

Θέμα προς συζήτηση:

Πόσοι άραγε πατριώτες θα μπορούσαν να κάνουν σήμερα την ίδια δήλωση με το Μακρυγιάννη; (Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας).

25

ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΣ

(Σαν αντίποδας του εθνικισμού εμφανίστηκε ο διεθνισμός)

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Διεθνισμός είναι η θεωρία, σύμφωνα με την οποία κάθε κράτος είναι δυνατό να ενταχθεί σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο, στο οποίο θα επικρατεί η κοινή επιθυμία και η κοινή προσπάθεια για την επικράτηση παγκόσμιων αρχών. Ιδιαίτερα, ο όρος αναφέρεται στη διεθνή συνεργασία για την επίλυση προβλημάτων με επιστημονικό, πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό περιεχόμενο. Ως κίνημα ο διεθνισμός δε σχετίζεται, αναγκαστικά, με ορισμένη πολιτική παράταξη ή ιδεολογία. Εμφανίστηκε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ:

- Γνωριμία των λαών, εφόσον τα σύνορα έχουν καταργηθεί.
- Ελεύθερες εμπορικές συναλλαγές, ελευθερία στην παραγωγή προϊόντων.

- Κοινή οικονομική πολιτική (π.χ. ευρωπαϊκή κοινότητα), παγκόσμια οικονομία, διεθνείς τράπεζες και διεθνικοποίηση του νομίσματος.

- Ανταλλαγές πολιτικών ιδεολογιών που οδηγούν σε πολιτικές ζυμώσεις και αλληλεπιδράσεις τα διοικητικά συστήματα των διαφόρων κρατών.

- Οι επιστήμες, οι τέχνες, τα γράμματα προσπαθούν να λύσουν τα προβλήματα που απασχολούν το σύγχρονο άνθρωπο σε διεθνές επίπεδο, οργανώνοντας παγκόσμια συνέδρια, προβάλλοντας απόψεις και προτείνοντας λύσεις.

- Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης με την αμεσότητα της πληροφόρησης και την ενημέρωση για τις εξελίξεις σε όλο τον κόσμο φέρνουν σε επαφή τους λαούς.

- Σμίκρυνση των αποστάσεων που οδηγεί στην άμεση επικοινωνία (μεγάλη εξέλιξη στα μέσα μαζικής μεταφοράς).

- Ύπαρξη παγκόσμιων οργανισμών (Ο.Η.Ε., UNESCO, Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης).

- Επιρροή στον τρόπο ζωής, άμβλυνση των αντιθέσεων λόγω της ανταλλαγής των ιδεών που συντελείται μέσω της άμεσης επικοινωνίας των λαών.

- Ευρύτατη διάδοση της εκμάθησης ξένων γλωσσών.

ΘΕΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

- Προσέγγιση και αλληλογνωριμία των λαών που δημιουργεί κλίμα κατανόησης, εμπιστοσύνης, φιλίας και συνεργασίας.

- Παραμερισμός του σωβινισμού και του ρατσισμού.

- Άμβλυνση των διαφορών, μείωση της πιθανότητας πολεμικών συγκρούσεων, προώθηση του διαλόγου ως μέσου επίλυσης των διαφωνιών, θεμελίωση της παγκόσμιας ειρήνης, συμβολή στην αρμονική κοινωνική συμβίωση.

- Διάδοση της γνώσης σε όλα τα επίπεδα (οικονομικό, κοινωνικό, επιστημονικό).

- Ανάπτυξη των επιστημών, των τεχνών και των γραμμάτων.

- Ο πολιτισμός γίνεται κοινό κτήμα όλης της ανθρωπότητας, καθώς μέσα από ζυμώσεις εμπλουτίζεται με στοιχεία από διάφορους λαούς.

- Εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών, ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας (συντελεί στην ελεύθερη διακίνηση των αγαθών και των υπηρεσιών) και κατά συνέπεια άνοδος του βιοτικού επιπέδου.

- Προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

- Ενημέρωση των εθνών πάνω στα καυτά κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα που απασχολούν όλη την ανθρωπότητα που οδηγεί στο «ξύπνημα» των συνειδήσεων.

- Υπεράσπιση της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης.

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

- Επικράτηση κλίματος ανταγωνισμού σε κάθε επίπεδο της ζωής, ύπαρξη επιφανειακά φιλικών σχέσεων που στηρίζονται πάνω σε συμφέροντα πολιτικά, στρατιωτικά και οικονομικά (π.χ. οι οικονομικοί ανταγωνισμοί που οδηγούν σε εκμετάλλευση των αδύνατων λαών, σε διεθνείς κρίσεις και αστάθεια).

- Καλλιέργεια στους οικονομικά και πολιτιστικά αδύναμους λαούς της ξενομανίας και της δουλικής μίμησης, με αποτέλεσμα οι λαοί αυτοί να περιφρονούν τα δικά τους προϊόντα, να ακολουθούν άκριτα ξένα πρότυπα συμπεριφοράς, να νοθεύουν τα ήθη και τα έθιμα, να αισθάνονται κατώτεροι.

- Κίνδυνος πολιτιστικής και πνευματικής υποδούλωσης, απώλεια της εθνικής ταυτότητας, της πολιτιστικής παράδοσης, της ιδιαιτερότητας κάθε έθνους, έλλειψη πρωτοβουλίας και πρωτοτυπίας.

- Κίνδυνος ακόμη και υποτέλειας ενός αδύναμου κράτους σε κάποιο ισχυρό.

- Διάδοση και των προβλημάτων που σήμερα απειλούν όλη την ανθρωπότητα, όπως της βίας, της εγκληματικότητας, της ανεργίας, του άγχους, της έλλειψης ηθικών αξιών, ποιότητας ζωής, πνευματικότητας.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ:

- Σωστή ενημέρωση και διαφώτιση των ανθρώπων για τα πλεονεκτήματα της διεθνιστικής άποψης για τη ζωή (με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, με βιβλία, με την εκπαίδευση, με την οργάνωση διεθνών συναντήσεων).

- Προσπάθεια μέσα από μια ανθρωποκεντρική παιδεία της καλλιέργειας ενός πανανθρώπινου πνεύματος.

- Ύπαρξη ψυχικής και πνευματικής ωριμότητας των ανθρώπων και των λαών που θα οδηγήσει σε μείωση των εξοπλισμών, ειλικρινή φιλία και συνεργασία, σεβασμό της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας κάθε λαού.

- Σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και επικράτηση των ανθρωπιστικών αξιών.

- Σεβασμός των εθνικών παραδόσεων και ιδιαιτεροτήτων κάθε έθνους.

- Αξιοποίηση του διαλόγου, της διαλλακτικότητας, της ανθρωπιάς.

- Γενικότερα αντίσταση σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο.

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ:

«Δεν υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές μεταξύ των ανθρώπων και των λαών. Οι λαοί δε διαφέρουν παρ' όλο που οι χάρτες και οι άτλαντες δείχνουν τις χώρες με διαφορετικά χρώματα».

Παντίτ Νεχρού

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Ανθρωπισμός είναι η αντίληψη εκείνη που θεωρεί ότι ο άνθρωπος είναι ή πρέπει να είναι το κέντρο κάθε δραστηριότητας του ίδιου του ανθρώπου και της κοινωνίας. Αντικείμενό του είναι ο σεβασμός και η ανύψωση της ανθρώπινης υπόστασης και αξιοπρέπειας.

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:

1. Κλασικός ανθρωπισμός: αναπτύχθηκε στην αρχαία Ελλάδα από τον 5^ο και μετά π.Χ. αιώνα. Απέβλεπε στην ολόπλευρη καλλιέργεια κι ανάπτυξη των σωματικών και πνευματικών δυνατοτήτων του ανθρώπου και στην καλλιέργεια της πολιτικής του συνείδησης. Πρότυπό του στάθηκε ο «καλός καγαθός» πολίτης.

2. Αναγέννηση: ο ανθρωπισμός ως πνευματικό κίνημα πια, με την ονομασία ουμανισμός (humanismus), παρουσιάζεται το 16^ο αιώνα στην Ιταλία και εξαπλώνεται και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Προήλθε από την επαφή του ευρωπαϊκού πνεύματος με τα κλασικά γράμματα. Στόχος του η αποδέσμευση του ανθρώπου από το μεσαιωνικό σκοταδισμό και η ανάπτυξη των ικανοτήτων του, σωματικών και πνευματικών, μέσω της κλασικής παιδείας.

3. Ευρωπαϊκός Διαφωτισμός: το 18^ο αιώνα στα πλαίσια του πολύμορφου αυτού κινήματος που αγκαλιάζει όλη την Ευρώπη παρουσιάζεται μια στροφή προς τον ορθολογισμό. Ο άνθρωπος αποτελεί το κέντρο όλων των επιστημονικών θεωριών και της τέχνης.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ:

Σήμερα ο όρος ανθρωπισμός χρησιμοποιεί για να τονίσει την αντίληψη εκείνη, σύμφωνα με την οποία ο άνθρωπος αποτελεί «αξία καθ' εαυτή» κι επομένως πρέπει να αντιμετωπίζεται όχι ως «μέσο» αλλά ως «σκοπός».

ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΥ:

1. Κοινωνικός ή ηθικός ανθρωπισμός: είναι η πίστη στην αξία του ανθρώπου. Ο άνθρωπος ως ανώτερο πνευματικά ον έχει δικαίωμα να ζήσει, να μορφωθεί και να δημιουργήσει, ζώντας μέσα σε μια κοινωνία που στηρίζεται στις αρχές της δικαιοσύνης και της ελευθερίας. Με τον ίδιο όρο δηλώνεται η αγάπη και ο σεβασμός προς την ανθρώπινη αξία, αυτό που ονομάζουμε ανθρωπιά.

2. Εκπαιδευτικός ανθρωπισμός: τονίζει την αξία της κλασικής παιδείας και της ηθικοπλαστικής της δύναμης. Αποβλέπει στην προαγωγή και βελτίωση του ανθρώπου και στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας.

3. Επιστημονικός ανθρωπισμός: θεωρεί πως η επιστήμη πρέπει να έχει ως κέντρο της τον άνθρωπο. Ο επιστήμονας κρίνεται αναγκαίο να διαπνέεται από ανθρωπιστικές αρχές.

ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΑ ΙΔΕΩΔΗ:

Ως ανθρωπιστικά ιδεώδη νοούνται οι ανώτερες επιδιώξεις του ανθρώπου μέσα στα πλαίσια της ηθικής:

- Πίστη στον άνθρωπο.
- Αγάπη.
- Δικαιοσύνη.
- Ελευθερία. (εσωτερική και εξωτερική).
- Ισότητα.
- Αλληλεγγύη, αλληλοβοήθεια, αυτοθυσία για το συνάνθρωπο.
- Σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.
- Αναγνώριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Φιλία.

Ο ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ ΕΠΙΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΓΚΗ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ:

Ο σημερινός άνθρωπος παραβιάζει τις ανθρωπιστικές αξίες τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Στη σημερινή πραγματικότητα επικρατούν:

- Ανταγωνισμός στις ανθρώπινες σχέσεις, υπολογιστική φρόνηση, χρησιμοθηρία.
- Ατομισμός που οδηγεί στη μοναξιά.
- Επικράτηση του υλικού πολιτισμού σε βάρος του πνευματικού.
- Έλλειψη εμπιστοσύνης στο συνάνθρωπο που οδηγεί σε φόβο και ανασφάλεια.
- Έλλειψη ποιοτικής ζωής: απομάκρυνση του ανθρώπου από τη φύση, τους συνανθρώπους, έλλειψη πνευματικότητας κ.τ.λ.
- Αύξηση των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας.
- Κρίση των θεσμών, των ηθικών αξιών, έλλειψη ανώτερων ιδανικών.
- Απειλή της παγκόσμιας ειρήνης, πολεμικοί εξοπλισμοί, καταστροφικά όπλα.

- Οικονομικοί ανταγωνισμοί, χάσμα μεταξύ προηγμένων λαών και μη.
- Καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, πείνα και αθλιότητα των φτωχών χωρών.
- Επιστημονικά επιτεύγματα που έχουν στραφεί εναντίον του ανθρώπου.
- Εξειδίκευση, τυποποίηση της εργασίας που οδηγούν σε πνευματική μονομέρεια.

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΥ:

- Καλλιέργει, μορφώνει και εξημερώνει τον άνθρωπο.
- Εφοδιάζει το άτομο με αρετές, όπως η ανθρωπιά, δικαιοσύνη, η αγάπη και οδηγεί στην ατομική και κοινωνική πρόοδο.
- Καλλιεργούνται οι ανθρωπιστικές αξίες: ελευθερία, αγάπη, δικαιοσύνη, αλήθεια, ειρήνη, μόρφωση, δημοκρατία, αξιοπρέπεια, ακεραιότητα, υπευθυνότητα.
- Επικρατεί αξιοκρατία.
- Δημιουργεί συνθήκες ατομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και οδηγεί σε ευημερία.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΙΔΕΩΔΩΝ:

1. ΑΤΟΜΟ:

- Τοποθέτηση των ανθρωπιστικών αξιών υπεράνω των υλικών.
- Προσπάθεια απαλλαγής από τα πάθη και τα ένστικτα.
- Ψυχική και πνευματική καλλιέργεια, μελέτη κλασικών συγγραφέων.
- Βελτίωση των ανθρωπίνων σχέσεων μέσα στα πλαίσια της οικογένειας, του φιλικού και κοινωνικού περιβάλλοντος.
- Καλλιέργεια δικαιοσύνης, αγάπης, αλληλεγγύης, συντροφικότητας στις σχέσεις με τους συνανθρώπους του.

2. ΚΟΙΝΩΝΙΑ:

- Παροχή ανθρωπιστικής παιδείας.
- Περιφρούρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με νόμους.
- Καλλιέργεια πνευματικών αρχών μέσα από τα πνευματικά κέντρα.
- Ενημέρωση του κόσμου για τα διάφορα διεθνή προβλήματα.
- Πίστη στην αξία της δημοκρατίας και υποστήριξη των θεσμών της δικαιοσύνης, της ισότητας, της αξιοκρατίας.
- Επιστημονική συνεργασία, καθώς η επιστήμη θα τεθεί στην υπηρεσία του ανθρώπινου παράγοντα.
- Προστασία και συντήρηση της φύσης που αποτελεί πηγή έμπνευσης και δημιουργίας.
- Πολιτική και οικονομική συνεργασία σε διεθνές επίπεδο.
- Διεθνής συνεργασία για την επικράτηση των ανθρωπιστικών αξιών: διαφύλαξη της ειρήνης, συμπαράσταση στους λαούς που καταπιέζονται, σεβασμός στην πολιτιστική παράδοση κάθε έθνους μέσω διεθνών οργανισμών (Ο.Η.Ε., UNESCO, Δικαστήριο της Χάγης, Διεθνές Δίκαιο, UNICEF).

27

ΘΕΜΑ:

«Είναι φανερό πως με την εξέλιξη και των υλικών και των πνευματικών συνθηκών της ζωής μας η Ελλάδα ολοένα παύει να είναι μια καθυστερημένη επαρχιακή γωνιά της Ευρώπης στα σύνορα της ανατολίτικης βραδυπορίας προς το σύγχρονο πολιτισμό. Οι μεγάλοι οικονομικοί και κοινωνικοπολιτικοί ανταγωνισμοί του ευρωπαϊκού κόσμου έχουν άμεσο αντίκτυπο στη ζωή μας, τα προβλήματα της ευρωπαϊκής ζωής είναι και προβλήματα δικά μας, όλο το πνευματικό και οικονομικό υπόστρωμά μας επηρεάζεται γοργά και άμεσα από τις ροπές, τις μεταπτώσεις, τους ανταγωνισμούς που συγκλονίζουν και καθορίζουν και διαμορφώνουν τη σύγχρονη ζωή».

Αφού εκθέσετε τις απόψεις σας σχετικά με τις παραπάνω σκέψεις, να αναφέρετε:

α) Ποιους επηρεασμούς δέχεται η χώρα μας από την Ευρώπη;

β) Πιστεύετε πως η Ελλάδα μπορεί να παίξει ενεργό ρόλο στις ευρωπαϊκές εξελίξεις και με ποιον τρόπο;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η Ευρώπη των μεταπολεμικών χρόνων χαρακτηρίζεται από την κοινή προσπάθεια όλων των κρατών για πρόοδο και ευημερία που θα βασίζεται σε ένα πνεύμα συνεργασίας και αλληλεγγύης. Μέσα σε αυτόν τον ευρωπαϊκό χώρο ιδιαίτερη θέση κατέχει η Ελλάδα κυρίως γιατί αποτελεί το σύνορο μεταξύ της Δύσης και του κόσμου της Ανατολής. Ειδικότερα, μετά την ένταξη της πατρίδας μας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, οι σχέσεις της με τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη έγιναν ακόμη στενότερες, με αποτέλεσμα όλες οι εξελίξεις και οι μεταβολές που σημειώνονται στα κράτη αυτά να επηρεάζουν άμεσα και την Ελλάδα.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

Αναφορά στην Ελλάδα:

1. Βελτίωση των υλικών και πνευματικών συνθηκών τα τελευταία χρόνια.
2. Άνοδος του βιοτικού και μορφωτικού επιπέδου.
3. Ένταξη στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.

Αναφορά στη γενικότερη κατάσταση της Ευρώπης:

1. Μεγάλη τεχνολογική πρόοδος.
2. Οικονομικοπολιτικοί ανταγωνισμοί.
3. Οξύτατα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα.
4. Νέοι τρόποι ζωής.
5. Αναθεώρηση πολλών ιδεών και αξιών.

Η Ελλάδα, σαν κομμάτι της υπόλοιπης Ευρώπης και κυρίως μέσα από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, επηρεάζεται θετικά και αρνητικά σε όλους τους τομείς της ζωής από τις εξελίξεις που σημειώνονται στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο.

ΕΠΗΡΕΑΣΜΟΙ:

ΘΕΤΙΚΟΙ:

1. Πολιτική ζωή: βελτίωση των πολιτικών δομών μέσα στα πλαίσια της Ευρώπης (νόμος – δίκαιο κ.τ.λ.).
2. Οικονομία: άνοδος του οικονομικού επιπέδου με τη βοήθεια των ευρωπαϊκών κατακτήσεων στο χώρο αυτό.
3. Πολιτισμός: πολιτιστική συνεργασία και ανανέωση με τη βοήθεια καινούριων πολιτιστικών και φιλοσοφικών ρευμάτων της Ευρώπης.
4. Κοινωνική οργάνωση.

ΑΡΝΗΤΙΚΟΙ:

1. Τα μεγάλα προβλήματα της Ευρώπης έχουν άμεσο αντίκτυπο στην Ελλάδα: ανεργία – πληθωρισμός – ευρύτερες κοινωνικές ανισότητες – κυρίως οικονομικά προβλήματα.
2. Κίνδυνος εθνικής και πολιτιστικής αφομοίωσης: απώλεια της εθνικής ταυτότητας και της πολιτιστικής ιδιαιτερότητάς μας.

ΜΕ ΠΟΙΟ ΤΡΟΠΟ Η ΕΛΛΑΔΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΑΙΞΕΙ ΕΝΕΡΓΟ ΡΟΛΟ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ:

1. Με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό.
2. Με το σύγχρονο ελληνικό πολιτισμό.
3. Με τις πολιτικές παραδόσεις της που χαρακτηρίζονται από την προσήλωση της χώρας μας στους δημοκρατικούς θεσμούς.
4. Με ορισμένους τομείς της οικονομικής ζωής που παρουσιάζουν ιδιαίτερη άνθιση π.χ. γεωργία – ναυτιλία – εμπόριο – τουρισμός.

28

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ

Η ευρωπαϊκή κοινότητα οικοδομήθηκε πάνω στα ερείπια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και έχει ως στόχο να προσφέρει στους πολίτες ειρήνη και ευημερία. Η διαδικασία της ένωσης είναι σταδιακή και έχει οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις. Η Συνθήκη του Μάαστριχ (1992), προσδιορίζοντας ως βασικό της στόχο την ολοένα στενότερη ένωση των λαών, μέσα από την οποία θα διέλθει, σε μεταγενέστερα στάδια, η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, υπογραμμίζει την ιστορική σημασία του τερματισμού της διαίρεσης της ευρωπαϊκής ηπείρου και επιδιώκει να δημιουργήσει σταθερές βάσεις για τη μελλοντική οικοδόμηση της Ευρώπης. Συγκεκριμένα εγγυάται:

ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- την ελεύθερη διακίνηση προσώπων, αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίου στα πλαίσια της Ευρώπης.
- τη χρηματοδότηση προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης για τους ανέργους και τον καθορισμό των ελάχιστων προδιαγραφών για τις συνθήκες εργασίας.
- την ελεύθερη επιλογή των υπηκόων όσον αφορά τη χώρα εργασίας τους και τη δυνατότητα μεταφοράς της κοινωνικής ασφάλισης και των συνταξιοδοτικών τους δικαιωμάτων σε αυτή.
- τη σύγκλιση των οικονομιών με την οικονομική και νομισματική ένωση που θα περιλαμβάνει ένα ενιαίο και σταθερό νόμισμα.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- το σεβασμό στις αρχές της ελευθερίας και της δημοκρατίας και την κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- τη θέσπιση κοινής ευρωπαϊκής ιθαγένειας για τους υπηκόους κάθε κράτους – μέλους
- τη δημοκρατική και αποτελεσματική λειτουργία των οργάνων (Συμβουλίου των Υπουργών, Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου) μέσα σε ένα ενιαίο θεσμικό πλαίσιο.

- τη δημιουργία βαθύτερων σχέσεων αλληλεγγύης μεταξύ των λαών της Ευρώπης.
- την εφαρμογή μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής, για την προαγωγή της ειρήνης και της ασφάλειας στην Ευρώπη και στην υφήλιο.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- το σεβασμό της ιστορίας, των παραδόσεων και του πολιτισμού των λαών της Ευρώπης.

Τέλος, εγγυάται ότι η οικονομική και πολιτική ολοκλήρωση Κοινότητας δε θα λειτουργήσει σε βάρος της εθνικής φυσιογνωμίας των κρατών – μελών. Η Κοινότητα, χωρίς να περιορίζει την πολιτιστική και γλωσσική ποικιλομορφία των λαών της, τους παρέχει κοινή ταυτότητα και τους εξασφαλίζει μεγαλύτερη αλληλεγγύη και αμοιβαία υποστήριξη.

ΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:

ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- Η Ελλάδα μπορεί να επωφεληθεί από την πολιτική οικονομικής σύγκλισης που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση, με σκοπό την εξασφάλιση ενός σύμμετρου επιπέδου διαβίωσης για όλες τις χώρες.
- Η οικονομική μας ανάπτυξη θα επιταχυνθεί με τη μεταφορά τεχνογνωσίας και τη δημιουργία υλικοτεχνικής υποδομής στον τόπο μας, με τη μεταφορά οικονομικών πόρων, μέσω των διαρθρωτικών ταμείων και τη δημιουργία κοινωνικών προγραμμάτων.
- Η διευρυμένη πανευρωπαϊκή αγορά των τριακοσίων πενήντα εκατομμυρίων καταναλωτών προσφέρει μια μοναδική προοπτική για την προώθηση των ελληνικών προϊόντων.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- Η Ευρωπαϊκή Ένωση ασφαλώς ενισχύει τους δημοκρατικούς θεσμούς σε κάθε χώρα και κατοχυρώνει τα πολιτικά δικαιώματα των υπηκόων κάθε κράτους – μέλους.
- Η παρουσία της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση τονίζει το κύρος της διεθνώς και αναδεικνύει την παρουσία της σε επίπεδο διακρατικών σχέσεων.
- Γενικότερα, η ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ευνοεί και την ειρήνη και την ασφάλεια της Ελλάδας και εγγυάται για την εδαφική της ακεραιότητα.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

- Αναμένεται η επιτάχυνση των ρυθμών εξέλιξης της ελληνικής κοινωνίας και η γεφύρωση της απόστασης που τις χωρίζει από τις περισσότερο αναπτυγμένες κοινωνίες.
- Παρουσιάζονται πολλές ευκαιρίες για τη διάδοση του ελληνικού τρόπου ζωής, των αξιών του, αλλά και της Ιστορίας μας και του νεοελληνικού λαϊκού πολιτισμού μας.
- Μέσα από τις πολιτιστικές ανταλλαγές εμπλουτίζεται και ενδυναμώνεται η νεοελληνική πολιτιστική ταυτότητα.

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:

ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

Είναι πιθανή η εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας από ξένα κέντρα, καθώς ο ανταγωνισμός θα είναι ιδιαίτερα οξύς. Είναι γνωστός ο φόβος για την προοπτική μας «Ευρώπης δύο ταχυτήτων». Προβλήματα όπως η ανεργία, η καθήλωση της βιομηχανικής μας ανάπτυξης και η μονόπλευρη εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας από τον τουρισμό δεν είναι άσχετα με την ένταξη της χώρας μας στην Ευρώπη.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

Μακροπρόθεσμα, μια υπερσυγκεντρωτική πανευρωπαϊκή εξουσία με έδρα την κεντρική Ευρώπη θα αφαιρούσε από τα κράτη της περιφέρειας (μεταξύ των οποίων βρίσκεται και η Ελλάδα) την εθνική κυριαρχία. Ακόμη, η χώρα μας, καθώς έχει χαρακτηριστεί «Πύλη της Ευρώπης», θα υποστεί την πίεση ενός πιθανού κύματος μετανάστευσης από τα κράτη του τρίτου κόσμου προς την ευρωπαϊκή ήπειρο.

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ:

Ελλοχεύει ο κίνδυνος διαμόρφωσης μιας απρόσωπης και μαζικής «πανευρωπαϊκής» κουλτούρα που θα ισοπεδώσει τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες κάθε ξεχωριστού λαού (ιδιαίτερα ο ελληνικός πολιτισμός θεωρείται προνομιακός λόγω της ποικιλίας των πολιτιστικών του στοιχείων).

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ:

- Η χώρα μας κατέχει προνομιακή θέση, αφού μπορεί να λειτουργήσει σα γέφυρα ενώνοντας τα κράτη της Ευρώπης με του λαούς της ανατολικής Μεσογείου και Αραβικού κόσμου. Η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα των Βαλκανίων που είναι ενταγμένη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

- Η προσφορά μας στη Ευρώπη πρέπει να αξιολογηθεί, κατά κύριο λόγο, μέσα από όρους πνευματικούς. Η χώρα μας διαθέτει έναν αξιόλογο πνευματικό πολιτισμό (Γράμματα, Τέχνες, Επιστήμες), όπως αποδεικνύουν οι βραβεύσεις και οι διακρίσεις των εργατών του πνεύματος (βραβεία λογοτεχνίας, μουσικής, κινηματογράφου, επιστημονικό δυναμικό που διαπρέπει στο εξωτερικό κτλ.).

- Ο ελληνικός τρόπος ζωής και οι αξίες του, όπως προκύπτουν από τη μελέτη της νεοελληνικής ιστορίας, μπορούν να προσφέρουν πολλά στους υπόλοιπους ευρωπαϊκούς λαούς αντισταθμίζοντας το δυτικοευρωπαϊκό πνεύμα του πιεστικού ορθολογισμού με την αμεσότητα και τον αυθορμητισμό που προβάλλει η δική μας πολιτιστική ταυτότητα. Ακόμη η παρουσία της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα λειτουργεί και ως ιδεολογικό σύμβολο που συνδέει το σύγχρονο ευρωπαϊκό με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΘΕΜΑΤΟΣ:

Η επικείμενη ενοποίηση της Ευρώπης στηρίζεται ασφαλώς στην κοινή ιστορία, τις κοινές εμπειρίες και τις συγγενείς πολιτιστικές ταυτότητες των ευρωπαϊκών λαών. Ποια η συμβολή του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού στη σταδιακή διαμόρφωση αυτής της κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

« Δεν υπάρχει «ευρωπαϊκός λαός» αλλά οι λαοί της Ευρώπης κι ένα κοινό ευρωπαϊκό πεπρωμένο, το οποίο μπορούμε να δούμε από την επιθυμία όλων αυτών των χωρών που θέλουν να ανήκουν στην Ευρώπη για πολύ βαθύτερους λόγους από ό,τι η ευημερία ή το βιοτικό επίπεδο. Οι λόγοι αυτοί αντέχουν στη δοκιμασία του χρόνου.»

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

Η συμβολή του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού στη διαμόρφωση μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας αποδεικνύεται με πολλούς τρόπους:

α) Η ίδια η λέξη «Ευρώπη» είναι ελληνική.

β) Οι Έλληνες χάραξαν τα γεωγραφικά όρια μεταξύ Ευρώπης και Ασίας (Μηδικού πόλεμοι).

γ) Οι Έλληνες γέννησαν πολιτικά την Ευρώπη (δημοκρατία).

δ) Οι Έλληνες γέννησαν πολιτιστικά την Ευρώπη (φιλοσοφία, τέχνη, πολιτισμός κτλ.)

Γενικότερα η Αρχαιοελληνική παιδεία κληροδοτήθηκε στους δυτικοευρωπαϊκούς λαούς μέσω ορισμένων διαχρονικών στοιχείων που προκύπτουν από τα πνευματικά της επιτεύγματα. Η αρχαιοελληνική παιδεία οικοδομήθηκε πάνω στην έννοια του ΜΕΤΡΟΥ, η οποία ενυπάρχει στις βασικότερες συλλήψεις – κατακτήσεις της κλασικής σκέψης. Αυτές είναι: ανθρωπιστική αντίληψη για τη ζωή (ανάπτυξη του πολιτισμού με κέντρο τον Άνθρωπο), δημοκρατία (ισορροπία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων), ελευθερία (εναρμόνιση ατομικών και κοινωνικών επιδιώξεων), καλαισθησία (συμμετρία, ισορροπία μορφής και περιεχομένου), ορθολογισμός (διαλεκτική προσέγγιση της πραγματικότητας), αθλητικό ιδεώδες (ισορροπία σώματος και πνεύματος).

Το πνευματικό αυτό οικοδόμημα μεταφέρθηκε προς τη Δύση μέσω ορισμένων ιστορικών σταθμών που είναι α) ο Αρχαιοελληνικός αποικισμός, β) η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία, γ) το Βυζαντινό κράτος και δ) μετά την κατάρρευση του Βυζαντίου, οι Έλληνες λόγιοι στη Δύση. Στη συνέχεια η περίοδος της Αναγέννησης σηματοδότησε το ξεκίνημα του ευρωπαϊκού πολιτισμού, όπως τον γνωρίζουμε σήμερα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

- Οι Ευρωπαίοι αναγνωρίζουν την Ελλάδα ως ιστορική και πνευματική τους μήτρα: «Είμαστε όλοι Έλληνες»

(Shelley).

29

ΘΕΜΑ:

Ο φανατισμός είναι ένα γνώρισμα των ανθρώπων όλων των εποχών

α) Ποια νομίζετε ότι είναι τα αίτια που τον δημιουργούν;

β) Ποιες οι συνέπειες του για τα άτομα και τις ομάδες;

γ) Πώς νομίζετε ότι μπορεί να βελτιωθεί η κατάσταση;

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Σχολιασμός του φαινομένου του φανατισμού σαν ένα μελανό χαρακτηριστικό της σύγχρονης κοινωνίας.

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Φανατισμός είναι η μέχρι πάθους προσήλωση σε κάποια ιδέα, θρησκεία, πολιτικό σύστημα, κόμμα, αθλητική ομάδα, που εξωθεί σε έχθρα ή και βιαιότητα κατά των αντιφρονούντων. Τον χαρακτηρίζει γενικά ο εγωισμός, η αυταρχικότητα, η εμπάθεια, η αδιαλλαξία και η μισαλλοδοξία.

Ο αυταρχισμός κάθε μορφής στην ιστορία του ανθρώπου για να επιβληθεί κατασκευάζει το δόγμα, φιλοσοφικές ή θρησκευτικές δοξασίες που δεν επιδέχονται αμφισβήτηση του κύρους τους. Το δόγμα για να επικρατήσει κατασκευάζει τους φανατικούς, που κινούνται μέσα στις προλήψεις και συχνά μέσα σε ουτοπίες.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

Ο φανατισμός είναι προϊόν τεχνικής προπαγάνδας.

Ο φανατικός άνθρωπος έχει τη δική του λογική που δε συμφωνεί με την κοινή λογική.

Χωρίς να ανέχεται την κριτική δύναμη της διαλεκτικής, αποκρούει το διάλογο, αρνείται τα γεγονότα και χαρακτηρίζει τις αντίθετες απόψεις κακόβουλες ή επικίνδυνες.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Η ιστορία είναι γεμάτη με σελίδες φανατισμού (θρησκευτικού, πολιτικού, φυλετικού, εθνικού, ιδεολογικού, αθλητικού) με αποκορύφωμα το θρησκευτικό (Σταυροφορίες – Ιερά εξέταση) και πολιτικό (φασισμός – ναζισμός - Χίτλερ).

ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:

1. Ο άνθρωπος από τη φύση του δημιουργεί ιδέες και λατρεύει τις ιδέες (ελευθερία, θεός, δικαιοσύνη). Μερικές φορές όμως γίνεται αιχμάλωτος των ιδεών, των διανοητικών προϊόντων του. Έτσι γίνεται φανατικός και δογματικός.

2. Το υπόβαθρο του φανατισμού είναι η αυθεντία. Στη συνείδηση των φανατικών δηλαδή υπάρχει μία πίστη ή αφοσίωση ή αγάπη προς ένα πρόσωπο ή θεσμό ή κατάσταση.

3. Πολλοί φανατικοί είναι άνθρωποι με ψυχολογικά προβλήματα και δύσκολη προσαρμογή στην κοινωνία. Αποτυχημένοι, φτωχοί, απροσάρμοστοι, αμαρτωλοί, ένοχοι, εγωιστές που

λόγω εξωτερικών εμποδίων ή κληρονομικών ελαττωμάτων έχασαν την αυτοπεποίθησή τους και στράφηκαν προς κάποια λατρεία. (εμπαθής υποστήριξη ιδεολογίας).

4. Σε ρατσισμό οδηγεί και «η πλύση εγκεφάλου» των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

5. Συχνά ο δογματισμός – φανατισμός ξεκινά από μια επιστημονική θεωρία. Ιδρύεται μια «σχολή» στην οποία οι μαθητές λατρεύουν το δάσκαλο και η σχολή μετατρέπεται σε θρησκεία.

6. Η βία γεννά φανατισμό και ο φανατισμός βία (εμφύλιες διαμάχες, δικτατορίες, τρομοκρατία).

7. Σε περιόδους κρίσεων, σεισμών, επιδημιών, οικονομικών πιέσεων και πολέμων όλοι ενεργούμε συλλογικά, είμαστε ίσως αποτυχημένοι και απογοητευμένοι και πρόθυμα υποτασσόμαστε σε έναν αρχηγό. Η υπακοή είναι το μοναδικό στέρεο σημείο στο χάος που επικρατεί. Ο άνθρωπος είναι ευάλωτος και επιρρεπής στην προπαγάνδα.

Γενικά σε ομαδικό επίπεδο η πνευματική καθυστέρηση, η ανωτερότητα, κάποιες προκαταλήψεις μαζί με κάποια πιεστικά προβλήματα μπορεί να δημιουργήσουν φανατισμούς με καταστρεπτικές συνέπειες, γιατί εκεί η προπαγάνδα βρίσκει πρόσφορο έδαφος.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:

Το άτομο: Χάνει την αυτονομία και την προσωπικότητά του και μετατρέπεται σε ένα ανώνυμο άτομο, χωρίς δική του βούληση και γνώμη. Η αλλαγή αυτή γίνεται μέσα σε μια ατμόσφαιρα φορτωμένη με πάθη, χωρίς αυτοκυριαρχία και αυτοπεποίθηση. Ο άνθρωπος γίνεται στενόμυαλος και στενόκαρδος. Το οπτικό του πεδίο είναι περιορισμένο και η θέλησή του να δει ανύπαρκτη, το πείσμα του όμως απάνθρωπο. Γίνεται ωμός, τραχύς, ακαλλιέργητος, αποθηριώνεται. Δημιουργεί καταστάσεις μίσους και εμπάθειας ακόμη και εγκληματικότητας (Μεσαίωνας). Περιορίζεται η κριτική του ικανότητα. Πιστεύει ότι κατέχει την ανώτατη γνώση. Αρνείται το διάλογο.

Στην κοινωνία: Επιβάλλεται το δίκαιο του ισχυρότερου στις κοινωνικές σχέσεις. Προξενούνται κοινωνικές ταραχές, εξάπτονται τα πάθη. Προκαλούνται εκρήξεις μεταξύ των λαών ή εμφύλιες διαμάχες ή ακόμη και διεθνείς συγκρούσεις. Πολλές φορές υπονομεύεται η δημοκρατία και η κοινωνία οδηγείται στη δικτατορία. Επίσης ο ρατσισμός είναι αποτέλεσμα του φανατισμού.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:

- Η παιδεία λυτρώνει τον άνθρωπο από το φανατισμό, γιατί τον αναγκάζει να αναρωτηθεί για πολλά και να απαιτήσει πιεστικές απαντήσεις. Μεταρρυθμιστές, φιλόσοφοι αναρωτήθηκαν, αμφισβήτησαν, απελευθερώθηκαν.

- Ο δημοκρατικός διάλογος στηρίζει τη δημοκρατία και ανατρέπει το δογματικό και φανατικό μονόλογο.

- Ο αλληλοσεβασμός και αλληλοκατανόηση διαμορφώνουν καλές ανθρώπινες σχέσεις που δεν υπονομεύονται από φανατικές ομάδες.

- Να προσπαθήσουμε με φιλοσοφημένη επιχειρηματολογία να βοηθήσουμε και στην αφύπνιση των άλλων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ο φανατισμός είναι όπως φάνηκε βασικό χαρακτηριστικό του ανθρώπου. Δύσκολα ο άνθρωπος μπορεί να λυτρωθεί απ' αυτόν. Στην εποχή μας με την περισσότερη μόρφωση και αμφισβήτηση θα περίμενε κανείς λιγότερο φανατισμό. Φαίνεται

όμως η τρομερή προπαγάνδα, και προπαντός τα ψυχολογικά άγχη και τα αδιέξοδα της εποχής μας, κάνουν καλά τη δουλειά τους. Άτομα με αυτοπεποίθηση συνήθως δε ρέπουν προς το φανατισμό.

Η βελτίωση της ηθικής στάθμης της κοινωνίας και τα υψηλότερα ιδανικά θα μειώσουν τη ροπή των νέων προς κάθε είδους φανατισμό, θα ισχυροποιήσουν τις αντιστάσεις τους, έτσι ώστε να μη γίνονται λεία των επιτήδειων εμπορών της προπαγάνδας.

Ντιντερό: «Δεν υπάρχει παρά ένα βήμα που χωρίζει το φανατισμό από τη βαρβαρότητα».

Παναγιωτόπουλος: «Ο πνευματικός άνθρωπος δεν μπορεί να είναι φανατικός »

30

ΘΕΜΑ:

Είναι γεγονός πως η γυναίκα για να μπορέσει να καταξιωθεί κοινωνικά πέρασε από ένα στάδιο συνεχών αγώνων. Όμως και η ανθρωπότητα για να τη δεχτεί σαν ένα άτομο ισότιμο με τον άνδρα, χρειάστηκε να ωριμάσει πνευματικά.

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω άποψη, απαντήστε στα ακόλουθα ερωτήματα.

α) Ποια είναι η θέση της γυναίκας στη σύγχρονη κοινωνία;

β) Πιστεύετε ότι το πρόβλημα της ισότητας των δύο φύλων εξακολουθεί να υφίσταται στη χώρα μας σήμερα, παρά τις μεγάλες προόδους που κατά γενική ομολογία έχουν σημειωθεί προς αυτήν την κατεύθυνση;

γ) Με ποιους τρόπους είναι δυνατόν να επιτευχθεί η γυναικεία χειραφέτηση και απελευθέρωση που θα οδηγήσει στην ουσιαστική εξίσωση των φύλων;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Επαναδιαπραγμάτευση του δεδομένου. Παρουσίαση της ισότητας της γυναίκας με τον άνδρα στη σύγχρονη εποχή ως μία από τις πιο μεγάλες κατακτήσεις του φεμινιστικού κινήματος.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Αναμφισβήτητα, η θέση της γυναίκας στην κοινωνία δεν ήταν η ίδια στους διάφορους λαούς κι ακόμα παρουσίαζε διαφορές κατά την εξέλιξη των κοινωνιών μέσα από τους αιώνες.

Αν ανατρέξει κανείς στην ιστορία των λαών, θα διαπιστώσει πως η θέση της γυναίκας παλαιότερα υπήρξε μειονεκτική σε σχέση με εκείνη του άνδρα και βρισκόταν σε πλήρη εξάρτηση απ' αυτόν. Παραδείγματα τα οποία αποδεικνύουν ότι η γυναίκα ήταν κοινωνικά υποδεέστερη και δεν απολάμβανε κανένα δικαίωμα, μπορούμε να αντλήσουμε από διάφορες ιστορικές περιόδους όπως την Αρχαία εποχή, το Βυζάντιο, το Μεσαίωνα. Με τη διδασκαλία του Χριστιανισμού εξυψώθηκε η θέση της και μετά το δέκατο όγδοο αιώνα ξεκινά μια περίοδος συνεχών αγώνων που οδήγησαν στην πολιτική και κοινωνική χειραφέτησή της. Όμως η γυναίκα πέρα από τις όποιες δυσκολίες, είχε ν' αντιμετωπίσει και κοινωνικούς φραγμούς. Χρειάστηκε λοιπόν ν' απαλλαγεί η ανθρωπότητα από δεισιδαιμονίες, προκαταλήψεις και να ωριμάσει πνευματικά, ώστε να δεχτεί την ισοτιμία της γυναίκας, αφού προηγουμένα την είχε καταξιώσει συνειδησιακά.

Α' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Στη δική μας εποχή, που ο άνθρωπος έχει φτάσει στις ψηλότερες βαθμίδες της πνευματικής πυραμίδας, η γυναίκα έχει μια έντονη παρουσία και η δραστηριότητά της έχει επεκταθεί σ' όλα τα επίπεδα ζωής. Σ' αυτό συντέλεσε:

1. Η νομική εξίσωση των δύο φύλων αποτέλεσε τη μεγαλύτερη επιβράβευση των αγώνων της γυναίκας. Τώρα πλέον, σύμφωνα με το Σύνταγμα, έχει ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις με τον άνδρα.

2. Αναγνωρίστηκε στη γυναίκα το δικαίωμα για εργασία και καθορίστηκε ίση αμοιβή για ίση προσφορά εργασίας. Έτσι, σήμερα της δόθηκε η ευκαιρία να διεισδύσει ακόμα και στα θεωρούμενα ως αντρικά επαγγέλματα.

3. Απόκτησε το δικαίωμα να μορφώνεται με αποτέλεσμα η γυναίκα να διακρίνεται ιδιαίτερα στον επιστημονικό χώρο και να χαρακτηρίζεται από το υψηλό επίπεδο πνευματικής της καλλιέργειας.

4. Κατέκτησε το δικαίωμα του «εκλέγειν» και «εκλέγεσθαι», γεγονός που της επιτρέπει να σταδιοδρομήσει στον πολιτικό χώρο, καταλαμβάνοντας οποιαδήποτε θέση στην πυραμίδα των πολιτικών αξιωμάτων.

5. Απελευθερώθηκε από πολλούς κοινωνικούς φραγμούς (προκαταλήψεις) που περιόριζαν το πεδίο δράσης της μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας, αποκτώντας περισσότερη ελευθερία κινήσεων.

6. Η εξίσωση των δύο φύλων επιτεύχθηκε ουσιαστικά στη σημερινή εποχή με την κατάργηση του θεσμού της προίκας.

Συμπέρασμα: Η γυναίκα στη σύγχρονη εποχή είναι φορέας πολλών κοινωνικών ρόλων (σύζυγος – μητέρα – εργαζόμενη – νοικοκυρά – ερωμένη).

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Στη χώρα μας το πρόβλημα της ισότητας των δύο φύλων εξακολουθεί να υφίσταται κυρίως στις αγροτικές περιοχές, όπου οι κοινωνικοί φραγμοί εμποδίζουν τη γυναίκα να καταλάβει τη θέση που της ανήκει. Βέβαια, δεν παρατηρείται με την ίδια ένταση, όπως παλαιότερα, και αυτό οφείλεται στις σημαντικές προόδους που έχουν σημειωθεί τα τελευταία χρόνια (αναθεώρηση του οικογενειακού δικαίου).

ΑΙΤΙΑ ΠΟΥ ΔΙΑΙΩΝΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ:

1. Ακόμη και σήμερα η γυναίκα δεν αντιμετωπίζεται όπως αρμόζει σε έναν άνθρωπο, αλλά σε σχέση με το φύλο. Αυτό οφείλεται στον κοινωνικό ρατσισμό πολλών ανθρώπων, ακόμα και μορφωμένων, οι οποίοι εξακολουθούν να κρίνουν ανάλογα με το φύλο.

2. Πολλοί άνδρες αντιμετωπίζουν με προκατάληψη τις γυναίκες, θεωρώντας πως θα πρέπει αυτές να ασχολούνται αποκλειστικά με τις δουλειές του σπιτιού. Έτσι οι γυναίκες είτε στερούνται τη δυνατότητα μιας επαγγελματικής καριέρας είτε αναγκάζονται να τη θυσιάσουν και να αφοσιωθούν στο ρόλο της συζύγου – μητέρας – νοικοκυράς.

3. Προκαταλήψεις υπάρχουν και στην περίπτωση που οι γυναίκες καταφέρουν να ενασχοληθούν με κάποιο επάγγελμα, κυρίως όταν αυτό θεωρείται ως αντρικό.

4. Πολλές φορές δεν υπάρχει ο απαιτούμενος σεβασμός απέναντι στη γυναίκα η οποία γίνεται αντικείμενο πολλαπλής εκμετάλλευσης. Συχνές είναι οι περιπτώσεις σήμερα κατά τις οποίες η γυναίκα πέφτει θύμα ψυχολογικής αλλά και σωματικής βίας.

5. Ιδιαίτερα προσβλητικός είναι ο τρόπος με τον οποίο προβάλλεται η γυναίκα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κυρίως μέσα από τη διαφήμιση. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να υποβιβάζεται και να εξευτελίζεται η προσωπικότητά της. Επίσης, χρησιμοποιείται ως μέσο για την προβολή καταναλωτικών αγαθών.

Γ' ΕΡΩΤΗΜΑ:

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

Η ίση κοινωνική θέση των ανθρώπων ανεξάρτητα από το φύλο, η δυνατότητα συμμετοχής σ' όλες τις κοινωνικές δραστηριότητες δίνουν το περιεχόμενο των όρων «χειραφέτηση» και «απελευθέρωση». Για ν' αποκτήσει λοιπόν η γυναίκα τη θέση που δικαιωματικά της ανήκει μέσα στην κοινωνία, θα πρέπει να επανατοποθετηθούν οι ανθρώπινες σχέσεις σε σωστότερες βάσεις και το κυριότερο να καταπολεμηθούν οι προκαταλήψεις που υπάρχουν σε σχέση με τη γυναίκα. Μόνο με τη βοήθεια της ανθρωπιστικής και καθολικής παιδείας είναι δυνατό να αναθεωρηθούν και να αντικατασταθούν με σεβασμό, αναγνώριση, εξύψωση της γυναίκας στο κοινωνικό βάθρο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Πριν όμως η γυναίκα ζητήσει την κοινωνική της αποδοχή, πρέπει προηγουμένα η ίδια να συνειδητοποιηθεί και ενεργοποιηθεί σ' όλα τα επίπεδα, διεκδικώντας την έκφραση, τη δικαίωση, την αυτοπραγμάτωσή της.

Κοινωνίες που στηρίζονται στην ισομερή μεταχείριση των δύο φύλων και παρέχουν ίσες ευκαιρίες διάκρισης στη γυναίκα δημιουργούν τις προοπτικές για μια ανθρωπότητα πραγματικά ελεύθερη, πραγματικά ανθρώπινη.

31

ΘΕΜΑ:

«Φυσικά υπήρχαν και υπάρχουν πάμπολλοι που ισχυρίζονται πως η Τέχνη είναι αυτοσκοπός. Χρειάζεται τάχα να πούμε πως η θέση αυτή αφυδατώνει και ευνουχίζει την Τέχνη σαν κοινωνικό φαινόμενο, την υποβαθμίζει σε προσωπική υπόθεση του δημιουργού, αποκομμένου από την κοινωνία όπου ζει και που αυτή τον δημιούργησε;»

(Μάριος Πλωρίτης)

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω άποψη να απαντήσετε στα ερωτήματα:

α) Τι είναι κατά τη γνώμη σας Τέχνη και ποια η λειτουργία της;

β) Πιστεύετε ότι ο καλλιτέχνης πρέπει να επηρεάζεται από τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες της εποχής του;

γ) Τι είναι στρατευμένη τέχνη;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η τέχνη είναι ανθρώπινο δημιούργημα, που έχει σκοπούς και δράση κοινωνικούς, υπόκειται σε μια ορισμένη αλλά ακατάπαυστα εξελισσόμενη τεχνική και δέχεται κρίση αξίας ανάλογα με ένα ορισμένο κάθε τόσο ιδανικό του ωραίου, που αλλάζει κατά καιρούς και κατά τόπους. Είναι μια πραγματικότητα που συνθέτει ο καλλιτέχνης, ο δημιουργός, με στοιχεία που δανείζεται τις περισσότερες φορές από τη φύση, τα περνάει όμως μέσα από τη δική του προσωπικότητα, μεταγγίζοντάς τους τα δικά του χαρακτηριστικά.

A. ΟΡΙΣΜΟΙ – ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ:

1. Θεώρησαν την τέχνη έκφραση του θρησκευτικού συναισθήματος, έναν τρόπο για να καταλαγιάσει ο αρχέγονος τρόμος μπροστά στο άγνωστο της φύσης. Γιατί η τέχνη μετατρέπει τον τρόπο σε ρυθμό. Είπαν πως δεν είναι τίποτε άλλο παρά απεικόνιση της φύσης και των πραγμάτων ή ένα όργανο επικοινωνίας και έκφρασης των συναισθημάτων και ιδεών του ανθρώπου, έκφραση μιας ανάγκης να νικηθεί η μοναξιά. Την ταύτισαν ακόμη με το όνειρο, τη μέθη, το παραλήρημα και τη σύγκριναν με το παιχνίδι.

2. Η ετυμολογία της λέξης, από το ρήμα «τίκτω», που σημαίνει «γεννώ», φανερώνει την προέλευσή της. Είναι η ικανότητα δημιουργίας έργων, που προκαλούν αισθητική απόλαυση, και συνιστούν την έκφραση και ερμηνεία του ωραίου.

3. Τέχνη είναι η ικανότητα του ανθρώπου με τα διάφορα δημιουργήματά του, να εκφράζει το ιδεώδες του καλού και του ωραίου.

4. Τέχνη είναι το μέσο που φέρνει τον άνθρωπο σε ισορροπία με το περιβάλλον του. Είναι ένα απαραίτητο μέσο αυτής της συγχώνευσης του ξεχωριστού ατόμου με το σύνολο της άπειρης κοινωνικοποίησής του, της συμμετοχής του στα βιώματα, στις εμπειρίες και στις ιδέες ολόκληρου του ανθρωπίνου γένους.

5. Η Τέχνη είναι μια λειτουργία που και για τον ίδιο τον καλλιτέχνη και για όσους επικοινωνούν με το έργο του, αποτελείσμα έχει τον ψυχικό καθαρισμό. Καθαίρει ψυχικά με το νόημα ότι όχι μόνο πλουτίζει αλλά και εξαγνίζει, εντείνει και συνάμα ανατείνει τη συγκινησιακή ζωή του ανθρώπου. Ευάγγελος Παπανούτσος «Αισθητική»

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Η καλλιτεχνική λειτουργία υπήρχε στον πρωτόγονο άνθρωπο και ήταν αναπόσπαστα δεμένη με το σύνολο της ψυχικής του ζωής. Οι πρώτες ενδείξεις τέχνης συντροφεύουν τα πρώτα κιόλας βήματα του ανθρώπου μέσα στον κοινωνικό του περίγυρο, αλλά εξυπηρετούν τις σκληρές ανάγκες μιας σκληρής ζωής ή αποτελούν μέρος της θρησκευτικής οικονομίας.

Στην κλασική Ελλάδα η τέχνη είναι μέσο ηθικοποίησης, γνώσης και παιδαγωγικής. Ο Σωκράτης έλεγε ότι η τέχνη οδηγεί τον άνθρωπο στο αγαθό. Ο Πλάτωνας στην αλήθεια.

Στο Μεσαίωνα, σαν έκφραση του ωραίου, η τέχνη ονομάστηκε «χαρούμενη επιστήμη». Μετά από τις διάφορες ερμηνείες της τέχνης, που κατά καιρούς επιχείρησαν μεγάλοι διανοητές και την καθαρά ιδεαλιστική και ανεδαφική, η σύγχρονη τέχνη έχει ριχθεί σε μια προσπάθεια «καθαισμού» κι αναγέννησης αντλώντας δυνάμεις και ζωτικότητα στις απαρχές της.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ:

1. Η τέχνη έχει κέντρο τον άνθρωπο. Τη ζωή του μέσα στη φύση και στην κοινωνία. Τον αγώνα του να γνωρίσει τον εαυτό του και τους άλλους. Να γνωρίσει τις ιδέες, τους πόθους και τα πάθη του.

2. Η τέχνη συλλαμβάνει τη ζωή και τη φύση, αλλά δεν τις μιμείται. Τις κατακτά πνευματικά.

3. Ο καλλιτέχνης συλλαμβάνει την εσωτερική νομοτέλεια των μορφών ή των φαινομένων, που τον ενδιαφέρουν και τα μετατρέπει σε μορφές – σύμβολα, που αποπνέουν τη δική του αποκλειστικά πνευματικότητα.

4. Το έργο τέχνης έχει δομή και εσωτερική νομοτέλεια, ακόμη και στην πιο αφηρημένη τεχνοτροπία. Για το λόγο αυτό είναι σύνθεση και όχι κατασκευάσμα.

5. Η τέχνη δεν ενδιαφέρεται να μεταδώσει γνώσεις. Αντίθετα, βλέπει τον κόσμο με μάτια πάντα καινούρια και αναζητά νέες οπτικές γωνίες, νέα επίπεδα και νέες διαστάσεις του πνεύματος, που θα μπορούσαν ν' αποδώσουν την ιδέα του καλλιτέχνη με μεγαλύτερη συνέπεια.

6. Η τέχνη ενώνει τους ανθρώπους. Προϋποθέτει μια βαθιά σχέση ανάμεσα στο δημιουργό και σ' εκείνους που βλέπουν ή ακούνε το έργο.

7. Η τέχνη απολυτρώνει τον άνθρωπο από τη μηχανιστική καθημερινότητα, τον ευχαριστεί και τον κοινωνικοποιεί, αφού τον ενώνει σ' ένα κοινό αγώνα για την υπερπήδηση φυσικών και κοινωνικών εμποδίων.

8. Η τέχνη συντελεί στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας και οδηγεί τον άνθρωπο σε μια πληρότητα ζωής.

9. Ενώνει το περιορισμένο του «εγώ» σε μια κοινωτική ύπαρξη, κοινωνικοποιεί την ατομικότητά του.

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

«Η τέχνη για την τέχνη»: Πολλοί υποστηρίζουν ότι μοναδική αποστολή της τέχνης είναι η έκφραση του ωραίου, άρα οι καλλιτέχνες δημιουργούν με μοναδικό σκοπό τους ν' αγγίξουν την τελειότητα. Κάτι τέτοιο όμως προϋποθέτει ότι ο καλλιτέχνης θα ζει αποκομμένος από το περιβάλλον του, πέρα και έξω από την εποχή του.

Ο αληθινός καλλιτέχνης όμως είναι γέννημα και εκφραστής της εποχής του. Δεν μπορεί παρά να συγκινείται και να επηρεάζεται από τις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες. Ο καλλιτέχνης είναι ο σειсмоγράφος της εποχής του. Φορτίζεται, εμπνέεται, σιτίζεται πνευματικά από το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει και δημιουργεί.

«Ο μεγάλος καλλιτέχνης δεν είναι της εποχής του, είναι η εποχή του».

Γιώργος Σεφέρης

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ:

1. Η προσωπικότητα του καλλιτέχνη, οι τάσεις, οι ευαισθησίες, τα ενδιαφέροντά του εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το ευρύτερο περιβάλλον.

2. Ο καλλιτέχνης δημιουργεί για να εκφραστεί, αλλά και για να επικοινωνήσει με τους συνανθρώπους του. Η επικοινωνία όμως απαιτεί σημεία επαφής ανάμεσα στο δέκτη και τον πομπό.

3. Γνήσια και μεγάλη είναι μόνο η Τέχνη που εκφράζει την εποχή της, τις αισθητικές αντιλήψεις, αλλά και τα κοινωνικοπολιτικά προβλήματα που την προσδιορίζουν.

4. Ο καλλιτέχνης χάρη στην ευαισθησία του συλλαμβάνει και κατανοεί τα μεγάλα προβλήματα πριν από τους άλλους. Είναι λοιπόν υποχρεωμένος να τους διαφωτίσει και να προτείνει λύσεις. Σήμερα ειδικά, που η μοναξιά και το άγχος στιγματίζουν τον άνθρωπο, που το συναίσθημα έχει κηρυχθεί έκπτωτο, οι αξίες αμφισβητούνται και απορρίπτονται, οι πυρηνικοί εξοπλισμοί πληθαίνουν, η μαζοποίηση, ο συγκεντρωτισμός της εξουσίας και ο άκρατος καταναλωτισμός αφαιρούν από τον άνθρωπο την ελευθερία και τον αυτοσεβασμό του, ο αληθινός δημιουργός έχει χρέος, μέσα από το έργο του, να επισημάνει τα λάθη και να προτείνει δρόμους διαφυγής από τα αδιέξοδα.

5. Ο καλλιτέχνης που αποκόβεται από το κοινωνικό «γίνεσθαι» υποβιβάζει την τέχνη σε εφαρμογή αισθητικών κανόνων και αντιλήψεων.

«Προορισμός του ποιητή, όπως και του επιστήμονα, είναι να κατανοήσει και στη συνέχεια να μεταδώσει στους άλλους τα φλέγοντα και τα αιώνια προβλήματα της εποχής του και της κοινωνίας του » Ίψεν

«Η τέχνη δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά κάτι μια κοινωνική λειτουργία που έχει προορισμό να βοηθήσει τον άνθρωπο, να τον χειραγωγήσει, ώστε να ξεπεράσει τα προβλήματά του, και να τον ενισχύσει στον αγώνα του για την πρόοδο από κάθε πλευρά».

I. Μ. Παναγιωτόπουλος

Γ' ΕΡΩΤΗΜΑ:

ΣΤΡΑΤΕΥΜΕΝΗ ΤΕΧΝΗ:

Με τον όρο «στράτευση» οι περισσότεροι εννοούν την πολιτικοποίηση του καλλιτέχνη. Σύμφωνα μ' αυτήν την άποψη «στρατευμένος» καλλιτέχνης είναι κατά κανόνα αυτός που τα έργα του έχουν κοινωνικό ή πολιτικό περιεχόμενο. Η μερίδα των ατόμων που εναντιώνονται στη «στρατευμένη» τέχνη ταυτίζουν τον όρο «στράτευση» με την πολιτικοποίηση. Αναγκαίο λοιπόν είναι να ξεκαθαρίσουμε τον όρο «στράτευση».

Στρατευμένη είναι η τέχνη που αναφέρεται γενικότερα στα κοινωνικά (και όχι μόνο στα πολιτικά) φαινόμενα και παίρνει μια στάση απέναντί τους. Είναι η τέχνη που εκφράζει μια ιδεολογία πολιτική, φιλοσοφική, θρησκευτική.

Όμως η στράτευση αυτού του είδους, όταν δεν είναι επιβεβλημένη από τα έξω, αλλά είναι κάτι που βγαίνει μέσα από τον καλλιτέχνη, σαν εσωτερική του ανάγκη και με τον απαραίτητο όρο ότι καταξιώνεται αισθητικά, τότε η στράτευση αυτή δεν αφορά την ταύτισή της με την πολιτικοποίηση, διότι ο καλλιτέχνης σ' αυτή την περίπτωση εκπληρώνει τους όρους της τέχνης. Το ερώτημα που τίθεται είναι το εξής: πότε και ως ποιο σημείο η «στράτευση» είναι αποτυχημένη, γιατί σκοτώνει την τέχνη και καταντά φθηνό κήρυγμα;

Η «στράτευση» καταντά αποτυχία όταν απ' έξω επιτάσσεται στον καλλιτέχνη να παίρνει πολιτικές θέσεις με το έργο του και να υπηρετεί μια σκοπιμότητα, χωρίς να βγαίνει φυσιολογικά και αυθόρμητα απ' τον ίδιο σαν δική του εσωτερική ανάγκη και κυρίως χωρίς να καταξιώνεται αισθητικά. Η πολιτική πρέπει να αποτελεί και να λειτουργεί σαν ένα ερέθισμα που έρχεται απ' έξω και προκαλεί μια συγκίνηση στον καλλιτέχνη.

Στην άλλη περίπτωση με το να αφορίζεται ολοκληρωτικά η πολιτική μέσα στην τέχνη, σαφώς υπηρετείται μια πολιτική σκοπιμότητα που δε θέλει να θίγονται τα κακώς κείμενα. Σε εποχές όμως οριακών κρίσεων (π.χ. δικτατορία) τι πρέπει να κάνει ο καλλιτέχνης; Τότε ο καλλιτέχνης δεν μπορεί να μείνει ασυγκίνητος κι αδιάφορος ή ν' αποτολμά να υποστηρίξει δημόσια ότι όλα αυτά είναι έξω από το χώρο της τέχνης και τις αρμοδιότητές της, γιατί δήθεν γι' αυτή στόχος και περιεχόμενο είναι η ομορφιά.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ο καλλιτέχνης είναι αυτός που κατανοεί και συλλαμβάνει την αιωνιότητα και την πολυτιμότητα του ωραίου και το μορφοποιεί διερμηνεύοντάς το από τη δική του οπτική. Καλλιτέχνης και εποχή δένονται άρρηκτα με μια σχέση αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης. Ο καλλιτέχνης συντελεί στη διάπλαση συνειδήσεων, στην αφύπνιση των ναρκωμένων, γιατί δεν είναι μονάχα χρωστήρας ή πέννα, είναι και στάση ζωής. Ζώντας συνειδητά στο κοινωνικό πλαίσιο της εποχής του και όχι ξεκομμένος απ' αυτήν, επηρεάζει και επηρεάζεται από τις κοινωνικοπολιτικές και πολιτιστικές αναδιπλώσεις του καιρού του.

Χρέος του όμως, όπως και της τέχνης, είναι να λειτουργήσει αυτόνομος, αέριος, απαραβίαστος από σκοπιμότητες, καιροσκοπισμούς και περιορισμούς, για να μπορεί κάθε φορά να ξεπερνά τα πλαίσια της αισθητικής αρχής και να υπηρετεί την κοινωνική πραγματικότητα και μόνο. Γιατί η τέχνη παράγεται με συνεργασία αντικειμένου και υποκειμένου και με τη συμμετοχή του θεατή δημιουργείται η αισθητική συγκίνηση, αυτή η αμοιβαία κατανόηση, η συμφωνία με τη φύση.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ:

«Σύμφωνα με μια άποψη, οι Τέχνες και ο πολιτισμός γενικότερα μπορούν ν' ανθίσουν πραγματικά μόνο σ' ευημερούσες κοινωνίες». Σχολιάστε το ρόλο του οικονομικού επιπέδου της κοινωνίας στην ανάπτυξη γραμμάτων, τεχνών, προβληματισμών κ.τ.λ.

Α. Η άποψη αυτή έχει πολλούς υποστηρικτές:

1. Οι τέχνες και τα γράμματα προϋποθέτουν υψηλής ποιότητας παιδεία, που μπορεί να προσφέρει κυρίως μια ευημερούσα κοινωνία.

2. Άλλωστε, μονάχα όταν έχουν λυθεί ζωτικά προβλήματα επιβίωσης, είναι δυνατό το πνεύμα να στραφεί στην απρόσκοπτη έρευνα και καλλιέργεια των επιστημών και τεχνών.

3. Προϋπόθεση δηλαδή ύπαρξης και ανάπτυξης των επιστημών και των τεχνών είναι τα οικονομικά μέσα και η άνεση, ο ελεύθερος χρόνος, η απερίσπαστη σκέψη κ.τ.λ.

4. Σύμφωνα με ορισμένες απόψεις, άλλη σημαντική προϋπόθεση για διακίνηση των ιδεών, ανάπτυξη και έκφραση των προβληματισμών είναι το ελεύθερο και δημοκρατικό πολίτευμα, το οποίο όμως πάλι προϋποθέτει ικανού βαθμού οικονομική άνεση και ανάλογη παιδεία.

Β'

1. Παρ' όλα αυτά η αναδίφηση στο παρελθόν παρουσιάζει πάρα πολλές περιπτώσεις κοινωνιών, που ανέπτυξαν γράμματα και τέχνες, πριν φθάσουν σε κατάσταση γενικής ευημερίας.

2. Άλλωστε βασικές πηγές έμπνευσης επιστημών & τεχνών υπήρξαν πάντα μέχρι τώρα ο πόλεμος, η δυστυχία και η οδύνη.

Γ'

Επομένως, μπορούμε να τοποθετηθούμε απέναντι στο πρόβλημα ως εξής: Οι κοινωνίες των ανθρώπων, αντιδρώντας σε διάφορες κρίσεις (έλλειψη αγαθών, πολέμους, κοινωνικές αναστατώσεις κ.τ.λ.) αναπτύσσουν έντονη δραστηριότητα που βαίνει παράλληλα στον οικονομικό, επιστημονικό, καλλιτεχνικό χώρο κ.τ.λ. Δραστηριότητα η οποία τελικά τις οδηγεί αργά ή γρήγορα σε μια ευημερούσα κατάσταση. Πιο αλήθεια θα ήταν να πούμε ότι οι Τέχνες και ο Πολιτισμός βαίνουν παράλληλα με την ευημερία, παρά το ότι το ένα είναι προϋπόθεση του άλλου.

32

ΘΕΜΑ:

Η σημασία της παιδείας στη σημερινή εποχή είναι τεράστια, γιατί αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους θεσμούς ανάπτυξης και ολοκλήρωσης του ανθρώπου με πρωταρχική λειτουργία τη μεταβίβαση στους νέους της υλικής, πνευματικής, ηθικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Με βάση τα παραπάνω να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α) Πιστεύετε ότι η παιδεία που δέχεται σήμερα το άτομο είναι η πλέον κατάλληλη; Ποιους στόχους νομίζετε ότι πρέπει να έχει προκειμένου να διαμορφώσει προσωπικότητες αξίες να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις των καιρών;

β) Ποιοι είναι οι σημαντικότεροι φορείς της παιδείας; Κατά τη γνώμη σας εκπληρώνουν σήμερα το ρόλο τους ή έχουν απομακρυνθεί απ' αυτόν;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η παιδεία έχει ως πρωταρχικό στόχο τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ανθρώπου και τη μετάδοση όλων εκείνων των στοιχείων που θεωρούνται απαραίτητα για την ατομική και κοινωνική πρόοδο. Κυρίως, σήμερα, που ο πολιτισμός έχει αποκτήσει ένα μονομερή προσανατολισμό και ο άνθρωπος έχει στρέψει το ενδιαφέρον του προς την ύλη, έχει γίνει «μονοδιάστατος», η παιδεία αποκτά πρωταρχική σημασία και θεωρείται ο κινητήριος μοχλός κάθε δραστηριότητας, καθώς επίσης και το τελευταίο καταφύγιο για το σύγχρονο άνθρωπο.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Παιδεία είναι η σκληρή και επίπονη προσπάθεια του ανθρώπου, που αρχίζει από τη νηπιακή ηλικία και τελειώνει με το θάνατό του και έχει ως σκοπό την καλλιέργεια των σωματικών, των πνευματικών του ικανοτήτων και την ολοκλήρωση της ηθικής του προσωπικότητας.

Σύμφωνα με τον Ε. Π. Παπανούτσο: «Η παιδεία είναι το κληροδοτούμενο από γενιά σε γενιά κεφάλαιο των πνευματικών αγαθών, που σχηματίζεται μέσα στην ιστορία και από την ιστορία, με τον ατομικό και συλλογικό μόχθο των ανθρώπων».

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ:

Διαχρονική εξέταση και παρουσίαση της έννοιας της παιδείας από την αρχαία εποχή μέχρι σήμερα.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ:

Α' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Α' 1

Η παιδεία, ως πρωταρχικός θεσμός, αντανακλά όλες τις μεταβολές που σημειώνονται μέσα σε μια κοινωνία. Επομένως, μια κοινωνία σε κρίση, όπως είναι η σημερινή, δεν είναι δυνατό να μην επηρεάζει το χαρακτήρα της σύγχρονης παιδείας. Η παρεχόμενη παιδεία λοιπόν διαστρεβλώνεται και αλλοιώνεται, όταν η κοινωνία από την οποία παράγεται, νοσεί.

Η παιδεία που παρέχεται στη σημερινή εποχή στους νέους ανθρώπους έχει περισσότερο χρησιμοθηρικό χαρακτήρα παρά παιδευτικό. Παρέχονται «στείρες» αναφομοίωτες γνώσεις που βοηθούν στην επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων, με σκοπό να εκπληρώσουν με επιτυχία τους στόχους της παραγωγικής διαδικασίας. Με τον τρόπο όμως αυτό ο θεσμός της παιδείας οδηγείται σε αδιέξοδο, γιατί βασική επιδίωξη δε θα πρέπει να είναι η δημιουργία εξειδικευμένων επιστημόνων και τεχνικών, χωρίς να έχει επιτευχθεί ταυτόχρονα και η ολόπλευρη καλλιέργεια του πνεύματός τους.

Δεν έχουν ουσιαστική αξία οι γνώσεις, όταν αυτές δε συνοδεύονται από τη σωστή διάπλαση του ανθρώπινου ήθους και της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Επομένως η παιδεία, ακολουθώντας τις επικρατούσες τάσεις της σύγχρονης εποχής, κρίνεται αναποτελεσματική και ανεπαρκής σε ό,τι αφορά την ουσιαστική βοήθεια που θα πρέπει να παρέχει στον άνθρωπο.

Α' 2

Η παιδεία για να μπορέσει πραγματικά να διαμορφώσει ανθρώπους ολοκληρωμένους πρέπει να πληρεί μια σειρά από προϋποθέσεις:

1. Στροφή προς τον ανθρωπισμό (ανθρωπιστική ή ουμανιστική παιδεία) Ο άνθρωπος θα πρέπει να διακρίνεται από ορισμένα ιδανικά και αξίες που διασώζουν την ανθρωπιά του και καλλιεργούν τον εσωτερικό του κόσμο. Αυτές είναι οι αξίες της αγάπης, δικαιοσύνης, αλληλεγγύης, εντιμότητας, αλληλοβοήθειας, αυτοθυσίας για το συνάνθρωπο, ελευθερίας, αξιοπρέπειας και ευθύνης για την πρόοδο του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

2. Καλλιέργεια της λογικής, κριτικής ικανότητας και του προβληματισμού πάνω σε σημαντικά σύγχρονα προβλήματα. Ο άνθρωπος σήμερα, πέρα από την αναμφισβήτητη επιστημονική πρόοδο, είναι επιρρεπής – όπως και σε παλαιότερες εποχές – στο φανατισμό, στο δογματισμό και στην παθητική υιοθέτηση μηνυμάτων, χωρίς να έχει προηγηθεί η κριτική επεξεργασία τους. Η παιδεία λοιπόν, θα πρέπει να δώσει στον άνθρωπο τις κατάλληλες γνώσεις – εφόδια, ώστε να γίνει πραγματικά ελεύθερος και ανεξάρτητος. Μόνο με την καλλιέργεια του ορθού λόγου, της κριτικής ικανότητας και του προβληματισμού είναι δυνατόν ο άνθρωπος ν' απαλλαγεί από προκαταλήψεις και δεισιδαιμονίες που οδηγούν σε πνευματικό λήθαργο.

3. Ευαισθητοποίηση των ανθρώπων Στη σημερινή εποχή, εποχή έντονης τυποποίησης και μηχανοποίησης, επιβάλλεται η ευαισθητοποίηση του ατόμου. Η ηθική καλλιέργεια μπορεί ν' αποτελέσει τρόπο αντιμετώπισης της ανηθικότητας που διαποτίζει όλους τους τομείς της κοινωνίας.

4. Δημιουργία ανθρώπων με ήθος, με συνέπεια, με υπευθυνότητα, των οποίων ο τρόπος ζωής θα βρίσκεται σε πλήρη αντιστοιχία με τον τρόπο σκέψης.

5. Μετάδοση ουσιαστικών γνώσεων που θα βοηθήσουν το άτομο όχι μόνο στο επιστημονικό ή επαγγελματικό έργο του, αλλά και στους υπόλοιπους τομείς της ζωής του.

6. Συμβολή στην ομαλή κοινωνικοποίηση των ατόμων και ιδιαίτερα των νέων. Χρέος της παιδείας, λοιπόν, είναι η καλλιέργεια κοινωνικής συνείδησης. Η κοινωνικοποίηση των ατόμων πραγματοποιείται με την: α) ένταξή τους στις οικονομικές διαδικασίες, β) στις πολιτικές διαδικασίες, γ) στις πολιτιστικές διαδικασίες.

Β' ΕΡΩΤΗΜΑ:

Β' 1

Οι σημαντικότεροι φορείς της παιδείας είναι οι εξής:

α) Η οικογένεια.

β) Το σχολείο.

γ) Οι κοινωνικές συναναστροφές.

δ) Η εποχή που ζει το άτομο.

ε) Το φυσικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει και αναπτύσσεται το άτομο.

στ) Το ίδιο το άτομο αποτελεί φορέα παιδείας.

ζ) Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.).

Δε θα πρέπει απλώς να αναφέρουμε ποιοι είναι οι σημαντικότεροι φορείς της παιδείας, αλλά και να εξηγήσουμε πως αυτοί συμβάλλουν στην δημιουργία της.

Β' 2

Οι φορείς της παιδείας σήμερα αντανακλούν την κρίση της σύγχρονης κοινωνίας. Επομένως, δεν εκπληρώνουν το ρόλο τους, αλλά τείνουν ν' απομακρυνθούν ολοένα και περισσότερο απ' αυτόν.

Συγκεκριμένα:

1. Η οικογένεια διέρχεται μια βαθιά κρίση με αποτέλεσμα να μην μπορεί να μεταδώσει τις αναγκαίες αξίες που κρίνονται απαραίτητες για την αντιμετώπιση των κινδύνων και προβλημάτων που υποκρύπτει η σύγχρονη κοινωνία.

2. Το σχολείο και το εκπαιδευτικό σύστημα που αυτό εκπροσωπεί χωλαίνει, άμεση συνέπεια των κοινωνικών συνθηκών μέσα στις οποίες επιτελεί το έργο του. Πολλές φορές παρέχει «ξερές», γενικές και αναφομοίωτες γνώσεις. Δεν προβληματίζεται και δεν κεντρίζει τα ενδιαφέροντα των νέων, με αποτέλεσμα να αλλοιώνεται ο στόχος και ο σκοπός λειτουργίας των διαφόρων βαθμίδων της εκπαίδευσης.

3. Οι κοινωνικές συναναστροφές χαρακτηρίζονται από την απουσία δεσμών φιλίας, αλληλεγγύης και αγάπης. Οι ανθρώπινες σχέσεις είναι τυπικές, απρόσωπες, επιφανειακές. Ο άνθρωπος αποξενώνεται από τους συνανθρώπους του, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται έντονες ανταγωνιστικές τάσεις και να καλλιεργούνται πρότυπα ατομικισμού.

4. Η εποχή που ζει το άτομο χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία του καταναλωτισμού, του ανταγωνισμού, της εξειδίκευσης, της τυποποίησης, μηχανοποίησης και μαζοποίησης της ζωής. Αυτά τα στοιχεία συνθέτουν το κλίμα της εποχής και επιβεβαιώνουν την απουσία προτύπων συμπεριφοράς.

5. Ο άνθρωπος στη σύγχρονη εποχή έχει αλλοτριωθεί όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον και τον εαυτό του, με αποτέλεσμα οι φορείς αυτοί να επιδρούν αρνητικά στην ολοκλήρωση της προσωπικότητάς του.

6. Τέλος, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης πολλές φορές παραπληροφορούν και διαστρεβλώνουν την κοινωνική πραγματικότητα, μετατρέποντας τους ανθρώπους σε παθητικούς δέκτες μηνυμάτων με απώτερους σκοπούς την ιδεολογική καθοδήγηση και την κατανάλωση υλικών αγαθών.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Περισσότερο από κάθε εποχή, η δική μας χρειάζεται την παιδεία. Και αυτό γιατί η εποχή μας μαστίζεται από πλήθος προβλημάτων. Η βία, η απανθρωποίηση, η απόλυτη εξειδίκευση, οι φανατισμοί και οι πυρηνικοί εξοπλισμοί αποτελούν νοσηρά φαινόμενα. Μόνο μέσω μιας παιδείας ανθρωπιστικής, καθολικής είναι δυνατό να αντιμετωπιστούν και να ξεπεραστούν.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ (1):

ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥΣ:

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ:

Δίνει στο παιδί τις απαραίτητες βάσεις, τις πρώτες γνώσεις, καλλιεργεί την κρίση του και του παρέχει πρότυπα συμπεριφοράς. Μέσα στο περιβάλλον της οικογένειας το παιδί θα κάνει τις πρώτες προσπάθειες να συνειδητοποιήσει το κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον που το περιβάλλει. Η οικογένεια λοιπόν, σημαδεύει το παιδί όσον αφορά την καλλιέργεια της προσωπικότητάς του. Εδώ βρίσκεται και η υποχρέωση των γονέων να δημιουργήσουν το απαραίτητο κλίμα γύρω από το παιδί, το οποίο θα λειτουργήσει θετικά, όχι μόνο για τα πρώτα παιδευτικά βήματά του, αλλά και για τη μετέπειτα ζωή του.

ΣΧΟΛΕΙΟ:

Είναι ο πρώτος κοινωνικός χώρος του παιδιού έξω από το γνωστό οικογενειακό του περιβάλλον. Το σχολείο με τη συστηματική αγωγή και τη μετάδοση γνώσεων είναι δυνατό να οδηγήσει το παιδί στην πνευματική και ηθική του ολοκλήρωση. Μέσα στο σχολείο το νεαρό άτομο μαθαίνει τους κανόνες του ομαδικού «παιχνιδιού». Με άλλα λόγια μαθαίνει να ζει μ' άλλα άτομα και γενικά να λειτουργεί ως μέλος ενός ευρύτερου συνόλου. Από την άλλη πλευρά το σχολείο συντελεί στον επαγγελματικό προσανατολισμό του παιδιού. Άρα, αποτελεί ένα σημαντικό φορέα κοινωνικοποίησης, συντελώντας στην ανάπτυξη του ανθρώπου και ως μέλους της κοινωνίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΝΑΣΤΡΟΦΕΣ:

Πέρα από το σχολείο και την οικογένεια, σημαντικό ρόλο στην πορεία του ανθρώπου προς την πνευματική του ολοκλήρωση, παίζουν και οι κοινωνικές συναναστροφές. Σήμερα, ο νέος άνθρωπος έχει πολλές δυνατότητες να αναπτύξει σχέσεις φιλίας μέσα από διάφορους φορείς και θεσμούς, όπως είναι το σχολείο, τα κέντρα νεότητας, οι πολιτιστικοί σύλλογοι, ο εργασιακός χώρος. Οι συναναστροφές παρέχουν στον άνθρωπο πρότυπα συμπεριφοράς που βοηθούν στη διαμόρφωση του χαρακτήρα και στην οργάνωση του πνευματικού κόσμου.

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ:

Είναι δυνατό να μεταβιβάσει στο νέο άτομο πρότυπα, αξίες και ιδανικά με βάση τα οποία μπορεί να οργανώσει τη ζωή του.

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ:

Το φυσικό περιβάλλον επιδρά στην ομαλή ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου.

ΤΟ ΙΔΙΟ ΤΟ ΑΤΟΜΟ:

Φέρει κληρονομικές καταβολές, έμφυτα χαρακτηριστικά, προδιαθέσεις που με τα κατάλληλα ερεθίσματα μπορούν να βοηθήσουν στην οργάνωση της προσωπικότητας του ατόμου. Επομένως, το ίδιο το άτομο φέρει έμφυτα κάποια γνωρίσματα τα οποία η παιδεία αργότερα καλλιεργεί.

ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ:

Επηρεάζουν την ιδεολογία και γενικά τον τρόπο ζωής, κυρίως των νέων ανθρώπων, παρέχοντας ερεθίσματα. Το γεγονός αυτό διευκολύνεται και λόγω της αμεσότητας που διακρίνει τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Φυσικά, ο θετικός ή αρνητικός προσανατολισμός του νέου εξαρτάται από την πολυφωνία και την ελευθεροτυπία που θα πρέπει να διακρίνει τα μέσα ηλεκτρονικής και γραπτής ενημέρωσης.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ:

Βοηθάει στη διάπλαση του χαρακτήρα και στον εξευγενισμό της ψυχής. Εξυψώνει τον άνθρωπο ηθικά.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ (2):

ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ:

α) Διαμόρφωση της προσωπικότητας του ανθρώπου:

Διαμόρφωση πεποιθήσεων, στάσεων, αξιών, οργάνωση της ζωής του ανθρώπου. Αυτό πετυχαίνεται με την πνευματική καλλιέργεια, που σημαίνει την κατάρτιση του ανθρώπου από άποψη γνώσεων.

Οι γνώσεις αυτές αφορούν:

1. Τον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου (αυτογνωσία). Με την αυτογνωσία ο άνθρωπος συνειδητοποιεί και μέσα από την αυτοκριτική τις δυνάμεις και τις αδυναμίες του, τα προτερήματα και τα ελαττώματα. Έτσι, απομακρύνεται από την αλαζονεία και τον εγωκεντρισμό, ενώ αντίθετα αποκτά αυτοέλεγχο, αυτοπειθαρχία και αυτοκυριαρχία. Με αυτόν τον τρόπο πετυχαίνει την πνευματική ολοκλήρωση και ηθική τελειώσή του.

2. Το εξωτερικό περιβάλλον, το οποίο διακρίνεται σε φυσικό και κοινωνικό. Ο άνθρωπος αποκτώντας γνώσεις για το φυσικό περιβάλλον το απομυθοποιεί και το βλέπει με τις πραγματικές του διαστάσεις. Από την άλλη πλευρά εξοικειώνεται με τον κοινωνικό χώρο, μαθαίνει τους μηχανισμούς λειτουργίας των κοινωνικών δομών, τις σχέσεις που διέπουν τους ανθρώπους μεταξύ τους και με αυτό τον τρόπο εντάσσεται ομαλά μέσα σ' αυτόν.

Γενικά, θα λέγαμε πως η παιδεία δίνει μια σαφή εικόνα στο άτομο του υποκειμενικού και αντικειμενικού χώρου με τη βοήθεια των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών.

β) Καλλιέργεια της λογικής, της κριτικής ικανότητας και του προβληματισμού:

Με τη βοήθεια της παιδείας ο άνθρωπος μαθαίνει να χρησιμοποιεί τη λογική του και επομένως απομακρύνεται από το μύθο, την πλάνη και την προκατάληψη. Αντίθετα, οδηγείται στον ορθό λόγο, στην επιστημονική γνώση, στην αλήθεια και αντικειμενικότητα. Έτσι αποφεύγει τον κίνδυνο να μετατραπεί σε ετερόφωτη προσωπικότητα. Απεναντίας μεταβάλλεται σε υπεύθυνη, συνειδητοποιημένη ύπαρξη, που έχει άμεση αντίληψη των κοινωνικών καταστάσεων και υποβάλλει σε βασανιστικό έλεγχο τις αποφάσεις του. Το γεγονός αυτό είναι δυνατόν να τον οδηγήσει στην εσωτερική απελευθέρωση.

Επίσης, η δημοκρατική παιδεία μπορεί να προβληματίσει τους ανθρώπους και να τους ευαισθητοποιήσει.

Με την καλλιέργεια του διαλόγου βοηθά τους ανθρώπους να διευρύνουν τους πνευματικούς τους ορίζοντες και να τους απομακρύνουν από το φανατισμό και το δογματισμό. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό κυρίως στη σημερινή εποχή όπου επικρατεί μια σύγχυση ιδεολογική σε όλα τα επίπεδα και κυριαρχεί ο φανατισμός.

γ) Ευαισθητοποίηση του ανθρώπου: (είναι απαραίτητη, λόγω της τυποποίησης και μηχανοποίησης της σύγχρονης εποχής).

Η παιδεία βοηθά στον εξευγενισμό της ψυχής του ανθρώπου. Οδηγεί στη σύλληψη και γεύση της ομορφιάς της ζωής. Καλλιεργεί και μέσω της τέχνης το ωραίο, το ιδεώδες, το υψηλό και οδηγεί στην ολοκλήρωση της πνευματικής καλλιέργειας και στην καθολική αντίληψη της ζωής. Με αυτόν τον τρόπο πετυχαίνεται ο ψυχικός εξευγενισμός του ανθρώπου και ταυτόχρονα έρχεται σε επαφή με αιώνιες και αναλλοίωτες αξίες, όπως η εσωτερική ελευθερία, η εντιμότητα, η αλληλεγγύη, η αγάπη, ο αλtruισμός και η αλληλοβοήθεια. Έτσι, ο άνθρωπος είναι σε θέση να επιλέξει ανάμεσα στο δίκαιο και στο άδικο, στην ομορφιά και στην ασχήμια, στην αλήθεια και στο ψέμα και να οδηγηθεί σε μια συνειδητοποιημένη ηθική πράξη. Σε αντίθετη περίπτωση οδηγείται στη μονομέρεια, στη μονοδιαστατικότητα και στον παρωπιδισμό.

δ) Κοινωνικοποίηση του ανθρώπου:

Ο άνθρωπος με τη βοήθεια της παιδείας εντάσσεται στην κοινωνία. Με λίγα λόγια εντάσσεται στις οικονομικές διαδικασίες, στις πολιτικές διαδικασίες και στις πολιτιστικές διαδικασίες.

Η ένταξη του ατόμου στις οικονομικές διαδικασίες πετυχαίνεται με τον ορθολογικό επαγγελματικό προσανατολισμό και την ειδική κατάρτιση. Με αυτόν τον τρόπο ο άνθρωπος πετυχαίνει την οικονομική του χειραφέτηση και έτσι, αργότερα δεν είναι αναγκασμένος στη ζωή του να κάνει συμβιβασμούς και παραχωρήσεις σε βάρος της συνείδησης και αξιοπρέπειάς του.

Η ένταξη του ατόμου στις πολιτικές διαδικασίες σημαίνει ταυτόχρονα και πολιτικοποίησή του, όχι όμως κομματικοποίησή του. Ξεπερνώντας τον ατομικισμό του, συμμετέχει στις «κοινές» υποθέσεις του κράτους και συνεργάζεται στενά με τους συνανθρώπους του για την επίλυση των προβλημάτων που ανακύπτουν.

Τέλος, ο άνθρωπος με την ένταξή του στις πολιτιστικές διαδικασίες, γίνεται μέτοχος των εξελίξεων στο χώρο των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών. Έτσι, γίνεται δέκτης κουλτούρας και μπορεί να αναλάβει τη μεταλαμπάδευση της πολιτιστικής κληρονομιάς στη νέα γενιά.

33

ΘΕΜΑ:

Ένα από τα χαρακτηριστικά της εποχής μας είναι η συνεχής επέκταση των πόλεων και η αύξηση του αστικού πληθυσμού σε βάρος του αγροτικού.

Ποιοι λόγοι πιστεύετε πως συντέλεσαν στην εμφάνιση αυτού του δημογραφικού φαινομένου;

Πιστεύετε ότι οι μεγαλουπόλεις εκπληρώνουν με τη μορφή που έχουν σήμερα, τα όνειρα των ανθρώπων για μια καλύτερη ζωή;

Ποια μέτρα προτείνετε, ώστε να αναβαθμιστεί η ποιότητα ζωής στις πόλεις αλλά και στην ύπαιθρο;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Επαναδιαπραγμάτευση του δεδομένου στη βάση της αστικοποίησης, σαν ένα οξύτατο πρόβλημα της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας.

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Αστικοποίηση: είναι η διαδικασία συγκέντρωσης του πληθυσμού σε πόλεις ή «αστικά κέντρα» (κέντρα συγκέντρωσης αστικού πληθυσμού) που προχωράει με δύο διαφορετικούς τρόπους: α) με την αύξηση του αριθμού των αστικών κέντρων, β) με την αύξηση του πληθυσμού που διαμένει σε αστικά κέντρα.

Αστυφιλία: είναι η τάση των ανθρώπων που μένουν στην ύπαιθρο να φύγουν και να εγκατασταθούν στα αστικά κέντρα.

Χαρακτηριστικά της σύγχρονης πόλης: απέραντη έκταση, αποκρουστική όψη, τεράστιος πληθυσμός.

ΑΙΤΙΑ:

1. Η βιομηχανική επανάσταση.
2. Καλύτερες συνθήκες εργασίας στην πόλη.
3. Τα αστικά κέντρα παρέχουν καλύτερη μόρφωση και ψυχαγωγία.
4. Οι πόλεις προσφέρουν καλύτερη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.
5. Στις πόλεις ο κοινωνικός έλεγχος είναι μικρότερος σε σύγκριση με τα χωριά, πράγμα που επηρεάζει ιδιαίτερα τους νέους των αγροτικών περιοχών.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΙΣ ΜΕΓΑΛΟΥΠΟΛΕΙΣ:

1. Στις μέρες μας όλες σχεδόν οι πόλεις πάσχουν από υπερπληθυσμό.
2. Υπάρχει σοβαρό πρόβλημα απασχόλησης. Ο αριθμός των ανέργων αυξάνεται ραγδαία.
3. Οι μεγαλουπόλεις αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα ρύπανσης του περιβάλλοντος.
4. Ο ρυθμός της ζωής είναι πολύ συχνά γρήγορος και εξοντωτικός.
5. Οι άνθρωποι έχουν άγχος και συχνά σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα.
6. Επιδεινώνονται οι ανθρώπινες σχέσεις. Υπάρχει πολλές φορές αδιαφορία, σκληρότητα, καχυποψία και ανταγωνιστικές τάσεις ανάμεσα στους ανθρώπους.
7. Κλιμακώνονται τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας (κοινωνική παθογένεια: αυξάνεται η βία και η εγκληματικότητα, πολλαπλασιάζονται οι τοξικομανείς και γενικά τα άτομα που παρουσιάζουν αποκλίνουσα συμπεριφορά).

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:

1. Αποσυμφόρηση των πόλεων με την αποκέντρωση, η οποία μπορεί να λειτουργήσει μόνο με τη δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων στις αγροτικές περιοχές.
2. Δημιουργία θέσεων εργασίας στην επαρχία και παροχή οικονομικών κινήτρων.
3. Αποκέντρωση δημοσίων οργανισμών και υπηρεσιών.
4. Ίδρυση εργοστασίων και εκσυγχρονισμός των καλλιεργειών.
5. Παροχή ικανοποιητικής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης Ίδρυση σχολείων με σύγχρονο εξοπλισμό και πολιτιστικών κέντρων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Συνειδητοποίηση πως η ζωή βρίσκεται έξω από την πόλη, στη γνήσια μορφή της και πως υπάρχουν θεμέλια για να χτίσουμε και εκτός πόλεων ανάλογη αν όχι ανωτέρου επιπέδου ζωή για το μέλλον.

ΘΕΜΑ:

Η αμφισβήτηση είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο που φορείς του έχει τους σύγχρονους νέους και που επιδρά σ' όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής. Με βάση αυτό το δεδομένο να απαντήσετε στα ακόλουθα:

- α) Ποια κατά τη γνώμη σας είναι τα αίτια του φαινομένου;
- β) Ποιες οι συνέπειές του για την κοινωνία;
- γ) Προτάσεις αντιμετώπισης του προβλήματος.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ**ΠΡΟΛΟΓΟΣ:**

Αναφορά στο κοινωνικό φαινόμενο της αμφισβήτησης και ένταξή του στη σύγχρονη εποχή. Ιστορική αναδρομή μέσα από την οποία θα γίνει η αναγωγή από το «χθες» στη σύγχρονη πραγματικότητα.

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Η άρνηση του κύρους μιας γνώμης, ενός πράγματος ή γεγονότος, ενός θεσμού, της παράδοσης, των αξιών του παρελθόντος.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:**ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗΣ:**

- α) Οι ταχύτατες οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές → προκαλούν ιδεολογικές διαφοροποιήσεις στον τρόπο σκέψης των ατόμων (κοινωνικές και οικονομικές αδικίες, ανισότητες).
- β) Πολλοί θεσμοί, νόμοι και πρότυπα συμπεριφοράς δεν ανταποκρίνονται στις ιδέες και τις ανάγκες των νέων.
- γ) Νέοι άνθρωποι → είναι ενθουσιώδεις, αγνοί, ιδεαλιστές, ανιδιοτελείς → γι' αυτό αμφισβητούν ό,τι αντιπροσωπεύει την υποκρισία, την αναξιοκρατία και τη διαφθορά.
- δ) Οι σημερινοί νέοι μορφώνονται (παιδεία):
 - Αποκτούν αυξημένη κρίση και μια ολοκληρωμένη εικόνα για όλα τα θέματα.
 - Δέχονται πολλά ερεθίσματα.
 - Μπορούν να διατυπώσουν άφοβα τη γνώμη τους και δε διστάζουν να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους και να διατυπώσουν απόψεις.
- ε) Παλαιότερα κυρίως, οι γονείς πολύ σπάνια συζητούσαν με τα παιδιά τους και ζητούσαν τη γνώμη τους → γι' αυτό το λόγο απομακρύνθηκαν συναισθηματικά από τις παλαιότερες γενιές, ένωσαν παραγκωνισμένοι και αντέδρασαν.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ (θετικές και αρνητικές):**ΘΕΤΙΚΕΣ:**

- α) Παραμερίζονται τα ταμπού και οι προκαταλήψεις → αυτό έχει δύο αποτελέσματα για την κοινωνία:
 1. Γίνεται πλουραλιστική.
 2. Κατοχυρώνονται οι θεσμοί και οι νόμοι.
- β) Εκσυγχρονίζονται οι θεσμοί → εξομαλύνεται η κοινωνική ζωή.
- γ) Ανανεώνεται η κουλτούρα → νέα ρεύματα στη λογοτεχνία, κινηματογράφο, θέατρο, μουσική, ζωγραφική, γλυπτική.
- δ) Μέσα από την αμφισβήτηση επιτυγχάνεται η συναισθηματική προσέγγιση, η αμοιβαία κατανόηση και η αποκατάσταση της επικοινωνίας μεταξύ των νέων και των μεγαλύτερων. Αυτό συμβαίνει, γιατί οι μεγαλύτεροι αναγκάζονται να αντιμετωπίσουν τους νέους ως ισότιμους.

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ:

- α) Αδυναμία, μέσα από την αμφισβήτηση, να αλλάξει η μορφή της κοινωνίας. Πολλοί νέοι απογοητεύονται και περιθωριοποιούνται. Κάνουν στροφή στα ναρκωτικά, την πορνεία και το έγκλημα. Η κοινωνία χάνει τη ζωτικότητα και τον ενθουσιασμό της.
- β) Βίαιη αντίδραση μιας μερίδας των νέων → ταραχές → κατασταλτικά μέτρα και νόμοι → περιορίζουν τις ελευθερίες όλων των πολιτών.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ → ΩΣΤΕ ΝΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΣΕΙ ΘΕΤΙΚΑ Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ:

Η κοινωνία θα πρέπει να εξασφαλίσει:

- α) Ελευθερία λόγου και σκέψης.
- β) Τη δημοκρατία και το διάλογο. Να αποκλείεται ο μονόλογος, έτσι ώστε να μην περιθωριοποιούνται οι αμφισβητίες.
- γ) Διασφάλιση των φυσικών και απaráβατων δικαιωμάτων του ανθρώπου.
- δ) Διασφάλιση ισονομίας και ισορροπίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ανακεφαλαίωση όλων των προηγούμενων και εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων.

35

ΘΕΜΑ:

Ο Ε. Παπανούτσος, προσπαθώντας να εντοπίσει την ουσία του διαλόγου, υποστηρίζει: «Διάλογος είναι να παραδεχτείς ότι η αλήθεια είναι πολλαπλή. Ότι είναι ανέφικτη η πλήρης αλήθεια. Και πρέπει να φωτιστεί από πολλές πλευρές για να τη συλλάβει κανείς. Επομένως, έχει ανάγκη από τον έλεγχο του άλλου, από τη δοκιμασία του άλλου, και τον χρειάζεται τον άλλο η αλήθεια».

α) Λαμβάνοντας υπόψη σας τα παραπάνω αποσπάσματα, να διευκρινίσετε την έννοια του διαλόγου και να αναφέρετε τις προϋποθέσεις που απαιτούνται, ώστε να είναι εποικοδομητικός.

β) Ποια είναι η αποτελεσματικότητα του διαλόγου για το άτομο και την κοινωνία ευρύτερα;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η λειτουργικότητα μιας κοινωνίας εξυπηρετείται από τη συνειδητοποίηση κάθε μέλους της των υποχρεώσεών του και των δικαιωμάτων του με προοπτική την επιδίωξη της εναρμόνισης του ατομικού συμφέροντος με το κοινωνικό. Η διαλεκτική σχέση του με τους συνανθρώπους του αποτελεί καθοριστικό παράγοντα κοινωνικής αρμονίας και ένας από τους ομαλότερους τρόπους με τους οποίους αυτή συντελείται είναι ο διάλογος.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

ΕΝΝΟΙΑ ΔΙΑΛΟΓΟΥ:

1. Διάλογος είναι μορφή επικοινωνίας και πραγματώνεται με:

α) Την αντιπαράθεση των απόψεων. Βασικό συστατικό στοιχείο του διαλόγου είναι η διαφωνία, που τον διακρίνει από την απλή συνομιλία.

β) Την εναλλαγή των απόψεων. Τα διαλεγόμενα μέρη αναλαμβάνουν το ρόλο πομπού και δέκτη, που αντικαθιστούν αμοιβαία ο ένας τον άλλον κατά τη συζήτηση.

2. Από τα παραπάνω συνεπάγονται αντίστοιχα τα εξής:

α) Στόχος της αντίθεσης που εκφράζεται με το διάλογο είναι η εξέταση της ορθότητας των πραγμάτων, η διαμόρφωση μιας άποψης που θα στηρίζεται στη σύζευξη των αντιπαρατιθέμενων γνώμων, η αναζήτηση της αλήθειας («την αλήθεια που την έδειξαν οι θεοί απ' την αρχή στον άνθρωπο, αλλά με το πέρασμα του χρόνου να την αναζητούν και να τη βρίσκουν όρισαν») – (Ξενοφάνης).

β) Επιβάλλεται πάντα η ύπαρξη κανόνων και προϋποθέσεων, που πρέπει να ακολουθούν οι διαλεγόμενοι, ώστε να αποφεύγεται ο κίνδυνος του μονολόγου ή της λογομαχίας.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΚΟ ΔΙΑΛΟΓΟ:

1. Η σαφής γνώση του αντικειμένου της συζήτησης, αλλά και η ευρύτερη πνευματική καλλιέργεια εξασφαλίζουν την αλληλουχία των απόψεων και τη δυνατότητα πειθούς.

2. Η ετοιμότητα και η ευστροφία είναι χαρακτηριστικά που δυναμώνουν πάντα τη θέση του ομιλητή και του επιτρέπουν να προβάλλει εύστοχη επιχειρηματολογία.

3. Αναγκαίος όρος για μια γόνιμη συζήτηση είναι η ελευθερία της έκφρασης. Είναι επιβαλλόμενο οι διαλεγόμενοι να αντιμετωπίζονται ισότιμα και να εκφράζουν αδέσμευτα όσα πρεσβεύουν.

4. Απαιτείται ωριμότητα από την πλευρά του ατόμου, ώστε να γίνονται αποδεκτά τα λάθη του και μην εκλαμβάνεται η ορθότητα της άλλης όψης ως αμφισβήτηση της αξιοπρέπειάς του.

5. Από τα δύο παραπάνω στοιχεία συνεπάγεται ότι η κατάρριψη του εγωισμού είναι απαραίτητη προϋπόθεση, που εξασφαλίζει την αυτοσυγκράτηση και δε μετατρέπει το διάλογο σε προσωπική αναμέτρηση.

6. Στόχος του διαλόγου είναι η αναζήτηση της αλήθειας και όχι η εξυπηρέτηση επιμέρους σκοπιμοτήτων ή η επίδειξη των ικανοτήτων του ατόμου.

7. Οι αποφάσεις του διαλόγου πρέπει να μετουσιώνονται σε πράξη, διαφορετικά επιτυγχάνεται μόνο η θεωρητική ικανοποίηση των ανησυχιών.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ:

Α. ΣΤΟ ΑΤΟΜΟ:

1. Ο διάλογος βοηθά το άτομο να εμπεδώσει τις γνώσεις που έχει ήδη αποκτήσει, ενώ παράλληλα συντελεί στη διεύρυνση των γνωστικών του οριζόντων. Εκτός απ' αυτό συμβάλλει στον απεγκλωβισμό από λανθασμένες αντιλήψεις ή αυθαίρετα συμπεράσματα.

2. Ταυτόχρονα επιτρέπει την καλλιέργεια της κριτικής ικανότητας, αφού το άτομο είναι υποχρεωμένο να αναπτύξει τις οποιεσδήποτε απόψεις του στηριζόμενος σε λογικά επιχειρήματα ή να προβάλλει αντίθετες απόψεις, βοηθάει το άτομο στο να αντιμετωπίζει πολύπλευρα την πραγματικότητα και να αποκτήσει μια διευρυμένη και σφαιρική αντίληψη γύρω από τα πράγματα και τα φαινόμενα. Το άτομο γίνεται αντικειμενικό.

3. Το άτομο μαθαίνει να ελέγχει τα συναισθήματά του, να κυριαρχεί σ' αυτά με την ορθή σκέψη και τη δύναμη του λόγου. Άλλοτε πάλι, εκφράζει συναισθήματα, εξωτερικεύεται, αποβάλλει την εσωστρέφεια, υποτάσσει τον εγωισμό του.

4. Καλλιεργούνται τα ηθικά στοιχεία της προσωπικότητας. Τονίζεται ο σεβασμός, εκδηλώνεται η φιλία, η άμιλλα, γίνεται αντιληπτή η αξία της ομαδικότητας και η ανάγκη της συνεργασίας.

5. Ο διάλογος αποτελεί ερέθισμα για αυτοκριτική, όταν το άτομο ανακαλύπτει μέσα απ' αυτόν τις αδυναμίες του χαρακτήρα του και την ένδεια του πνεύματός του.

6. Συμπερασματικά, γίνεται κατανοητό ότι ο διάλογος καλλιεργεί και αναπτύσσει την προσωπικότητα του ατόμου, συμβάλλοντας θετικά προς την κατεύθυνση της ηθικοπνευματικής του ολοκλήρωσης.

B. ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ:

1. Οι αποφάσεις που απορρέουν από το διάλογο – αποφάσεις κοινής αποδοχής και λογικά επεξεργασμένες – χαρακτηρίζονται από την ορθότητα και προάγουν την ασφαλέστερη αντιμετώπιση των προβλημάτων.

2. Η αντίθεση – ουσιαστικό στοιχείο του διαλόγου – αμφισβητεί κάθε κατεστημένη τάξη πραγμάτων, καταρρίπτει οτιδήποτε προβάλλει ως απόλυτο, με αποτέλεσμα τη δυναμική και δημιουργική εξέλιξη της κοινωνίας.

3. Ο διάλογος θεμελιώνει τη δημοκρατία, αφού επιλύει ομαλά τις αντιθέσεις και επιτρέπει τον κριτικό έλεγχο των αποφάσεων που λαμβάνονται στον πολιτικό χώρο.

4. Τίθενται σωστά πρότυπα κοινωνικής συμβίωσης, παραμερίζονται οι αψιμαχίες, η βία και οι αντιδικίες που καλλιεργούνται από το φανατισμό.

5. Συναφές με το παραπάνω είναι και το εξής: η αμοιβαία υποχώρηση των αντιπαρατιθέμενων που προϋποθέτει ο διάλογος εξασφαλίζει την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών και σε παγκόσμιο επίπεδο.

6. Ο διάλογος δίνει εναύσματα για ουσιαστική επικοινωνία μεταξύ των ατόμων, πράγμα ιδιαίτερα σημαντικό σήμερα που οι συγκρούσεις και ο ανταγωνισμός κλονίζουν τις ανθρώπινες σχέσεις και αποξενώνουν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ο διάλογος, τόσο σε προσωπικό όσο και σε κοινωνικό και σε διεθνές επίπεδο αποτελεί το βασικότερο παράγοντα της αρμονικής συνύπαρξης ατόμων και λαών και τον αποτελεσματικότερο κοινωνικό καταλύτη που συναιρεί τις δυνάμεις των ανθρώπων σε μια κοινή συνισταμένη για την κοινή τους πρόοδο.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ:

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ Σ' ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ:

1. ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ:

Ο διάλογος εξυπηρετεί όλους τους τομείς της. Με την ανταλλαγή απόψεων στον παραγωγικό τομέα βελτιώνονται οι διαδικασίες της οικονομικής δράσης και αυξάνεται η παραγωγικότητα. Σ' αυτό συντελεί και ο διάλογος εργαζομένων και εργοδοτών για το συντονισμό των προσπαθειών τους στον κοινό σκοπό. Οι εμπορικές συναλλαγές προωθούνται και βελτιώνονται με το διάλογο.

2. ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ:

Ο διάλογος διδασκόντων και διδασκόμενων και των μαθητών μεταξύ τους βοηθά στη σφαιρική εξέταση όλων των ζητημάτων της παιδείας, στη δημιουργική αφομοίωση των γνώσεων, καλλιεργεί την κριτική ικανότητα του μαθητή και οδηγεί στη διαμόρφωση δημοκρατικών συνειδήσεων.

3. ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ:

Ο διάλογος μεταξύ των επιστημόνων οδηγεί στην επιστημονική πρόοδο, γιατί μ' αυτόν γίνεται διασταύρωση των γνώσεων και προσέγγιση στην όσο γίνεται αντικειμενικότερη αλήθεια. Παράλληλα, αποφεύγεται η πνευματική μονομέρεια εξαιτίας της μεγάλης επιστημονικής εξειδίκευσης και συνειδητοποιεί κάθε επιστήμονας την κοινωνική του ευθύνη.

4. ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ:

Ο διάλογος βοηθά στη σωστή διαπαιδαγώγηση των νέων και στην ομαλή κοινωνικοποίησή τους. Παράλληλα, ενισχύει το θεσμό της οικογένειας, αφού εξασφαλίζει την ομαλή, αλλά και γόνιμη συμβίωση των μελών της μέσα σ' αυτήν. Τέλος, λειτουργεί ως παράγοντας άρσης του χάσματος των γενεών, αφού καλλιεργεί κλίμα αλληλοσεβασμού, συνεργασίας για την επίλυση των κοινών προβλημάτων και αλληλοκατανόησης.

5. ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ:

Στις καθημερινές συναναστροφές ο διάλογος συμβάλλει αποφασιστικά στη στενότερη επαφή και επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων, στην καταπολέμηση της μοναξιάς που αισθάνεται ο σύγχρονος άνθρωπος, με αποτέλεσμα να ενισχύεται η έννοια της φιλίας.

6. ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ:

α) Ο διάλογος μεταξύ των πολιτικών ανδρών και κομμάτων είναι αποφασιστικός παράγοντας για την ομαλή λειτουργία του πολιτεύματος και γενικότερα για την εγκαθίδρυση της ελευθερίας και της δημοκρατίας, κοινωνικοπολιτικών αξιών που δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν χωρίς το διάλογο.

β) Ο διάλογος πολίτη – κράτους βοηθά στη δημιουργία κλίματος πολιτικής σταθερότητας, στη σωστή λειτουργία του κρατικού – διοικητικού μηχανισμού, ώστε να εξυπηρετεί τις ανάγκες των πολιτών και ταυτόχρονα συμβάλλει στην ομαλή κοινωνικοποίηση των νέων.

γ) Σε διεθνές επίπεδο, ο διάλογος μεταξύ των λαών συντελεί στην ανάπτυξη της διεθνούς συνεργασίας και εξομαλύνει τις διεθνείς διαφορές. Έτσι, βοηθά στην ειρηνική επίλυση των προβλημάτων που απασχολούν τη διεθνή κοινότητα, συντελώντας στη διαφύλαξη της διεθνούς τάξης και στην παγίωση της παγκόσμιας ειρήνης.

36

ΘΕΜΑ:

Ο ουσιαστικός διάλογος εξαρτάται από ορισμένες προϋποθέσεις, τόσο κοινωνικές, όπως για παράδειγμα η ελευθερία λόγου, το μη αυταρχικό κλίμα, η λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών, όσο και ατομικές, όπως η προσωπικότητα και η συμπεριφορά των συνομιλητών.

Να αναλύσετε τις προϋποθέσεις αυτές και να δείξετε πως συμβάλλουν στην επιτυχία του διαλόγου.

(Θέμα Πανελλαδικών Εξετάσεων 1994)

ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ:

Οι προτάσεις για ανάπτυξη του θέματος που ακολουθούν δεν είναι, φυσικά, οι μόνες δυνατές. Και αυτό γιατί η έκθεση αποτελεί προσωπικό δημιούργημα και δεν πρέπει να υποτάσσεται σε τυποποιημένα σχήματα και προκαθορισμένες απαντήσεις.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ:

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

Η εισαγωγική τοποθέτηση μπορεί να έχει ως αφητηρία ένα συσχετισμό ανάμεσα στην εύρυθμη και ομαλή λειτουργία της δημοκρατίας και την ποιότητα της κοινωνικής ζωής, που αυτή συνεπάγεται και το γόνιμο και δημιουργικό διάλογο.

Μπορεί, επίσης, να ξεκινήσουμε και με αναφορά στο «έλλογο» του ανθρώπου, δηλαδή στην ικανότητα σκέψης και λόγο ή με ορισμό του διαλόγου. Διάλογος είναι η ανταλλαγή απόψεων μεταξύ δύο ή περισσότερων προσώπων. Ο διάλογος προϋποθέτει τη διαφωνία και αποκλείει το μονόλογο. Στηρίζεται στην επιθυμία για προσέγγιση της αλήθειας και αρμόζει στη φύση του ανθρώπου ως έλλογου όντος.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

Εδώ χρειάζεται να αναφερθούν οι χώροι εκδήλωσης του διαλόγου: Πολιτική (Δημοκρατία) – Επιστήμη – Τέχνη – Παιδεία – Διαπροσωπικές σχέσεις κ.α.

Μπορούμε στη συνέχεια να προχωρήσουμε σε ιστορική αναφορά στη δημοκρατική Αθήνα του 5^{ου} π.χ. αιώνα, που ανήγαγε το διάλογο σε αξία ζωής, σε στοιχείο ήθους και μέσο εξέλιξης των πολιτών και της κοινωνίας.

ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ:

Οι προϋποθέσεις του γόνιμου διαλόγου χωρίζονται σε κοινωνικές ή αντικειμενικές και ατομικές ή υποκειμενικές.

Επισήμανση:

Η διάκριση των προϋποθέσεων σε κοινωνικές και ατομικές γίνεται για λόγους μεθοδολογικούς, αφού δεν μπορούν να νοηθούν ανεξάρτητα οι μεν από τις δε, αλλά αντιθέτως συνδέονται με διαλεκτική σχέση.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ:

α) Κοινωνικές:

Αυτές πρέπει ν' αναλυθούν σε μεγαλύτερη σχετικά έκταση από τις ατομικές, καθώς η επιτυχία του διαλόγου εξαρτάται περισσότερο από τη δομή, την οργάνωση, τη λειτουργία και τα χαρακτηριστικά των κοινωνιών.

Τέτοιες είναι:

1. Η ποιότητα της δημοκρατίας, η εύρυθμη και ομαλή λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών, που εκφράζεται με τον πλουραλισμό, τη διάκριση των εξουσιών σε νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική, την ισορροπία ατομικού και κοινωνικού συμφέροντος, τη λειτουργία των πολιτικών κομμάτων, την ελευθερία λόγου – έκφρασης, την αξιοκρατία...

2. Η ισονομία που εξασφαλίζει την κοινωνική δικαιοσύνη, την έλλειψη αδικιών και ανισοτήτων, όπως και την κοινωνική συνοχή.

3. Η σωστή λειτουργία των μέσων μαζικής ενημέρωσης που πρέπει να εξασφαλίζουν την πολυφωνία και να γίνονται βήματα δημοκρατικού διαλόγου και αντιπαράθεσης ιδεών.

4. Η καλλιέργεια των ηθικοκοινωνικών αξιών, όπως η συνεργασία, η συλλογικότητα, η ομόνοια, η ενότητα, το πνεύμα αλληλεγγύης...

5. Η πλατιά και ολοκληρωμένη Παιδεία, που διαμορφώνει προσωπικότητες ελεύθερες και αυτοδύναμες και καλλιεργεί το πνεύμα του διαλόγου και το πάθος για την αναζήτηση της αλήθειας.

6. Ειδικότερα: η ελευθερία του λόγου εκφράζεται με την παρρησία (ελευθεροστομία), την εκδήλωση της δημιουργικότητας, την άσκηση κριτικής, την αμφισβήτηση των κοινωνικών δεδομένων, την πρωτοβουλία κάθε ατόμου να εκφράζει ελεύθερα τις όποιες ιδέες του και το μη αυταρχικό κλίμα εκφράζεται με πνεύμα φιλελευθερισμού, τη μη προσκόλληση σε δόγματα, τη συναίνεση των κοινωνικών δυνάμεων, την εμπιστοσύνη στον πολίτη και στις δυνατότητές του, το σεβασμό στην προσωπικότητά του και στη γνώμη του, την απουσία του φόβου και ελέγχου από το καθεστώς, την απουσία λογοκρισίας, την αποκέντρωση σε όλα τα κοινωνικά επίπεδα.

β) Ατομικές:

Εδώ απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή στις λέξεις «προσωπικότητα», που αναφέρεται στα ιδιαίτερα πνευματικά και ηθικοψυχικά γνωρίσματα του ατόμου και «συμπεριφορά», που συνδέεται με τον τρόπο εκδήλωσης αυτών των γνωρισμάτων στις σχέσεις του με τους άλλους.

Τέτοιες είναι:

1. Η πνευματική καλλιέργεια, η γνωστική κατάρτιση, η ευρυμάθεια, η ειδική γνώση, η λογική και η κριτική ικανότητα στα ορθά αξιολογικά κριτήρια, η σαφής ιεράρχηση των αξιών, η ευαισθησία και η δηκτικότητα των συνομιλητών...

2. Επιχειρηματολογία, τεκμηρίωση απόψεων, οργάνωση των σκέψεων σε λογικά επιχειρήματα, πειθώ, ικανότητα ορθολογικής αντιμετώπισης της πραγματικότητας.

3. Το ήθος των συνομιλητών, η ποιότητα του χαρακτήρα, καλή πίστη, διάθεση κατανόησης, λεπτότητα, ψυχραιμία, υπομονή.

4. Ο σεβασμός της άποψης του άλλου, η παρουσία κοινωνικής συνείδησης, η αμεροληψία, το ανοιχτό πνεύμα, η διαλλακτικότητα, η πνευματική ανεκτικότητα («Διαφωνώ με όσα λες, αλλά θα υποστηρίξω μέχρι θανάτου το δικαίωμά σου να τα λες») – Βολταίρος.

5. Η μελέτη και η αντικειμενική έρευνα των δεδομένων και η αντίσταση στην αποδοχή έτοιμων σχημάτων, στην υπερβολή, στην προπαγάνδα, στο λαϊκισμό, στη δημαγωγία και στον ατομοκεντρισμό.

ΠΩΣ ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΥΤΕΣ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ:

Κοινωνικές:

- Προσφέρουν αίσθημα ασφάλειας και εμπιστοσύνης.

- Διασφαλίζουν την άνετη διακίνηση των ιδεών.

- Προτείνουν λύσεις γενικότερα αποδεκτές (μια ιδέα αξιολογείται ανάλογα με την απήχυσή της στην ομάδα).

- Οδηγούν σε συγκεκριμένα συμπεράσματα που προέρχονται από μια διαλλακτική προσέγγιση των προβλημάτων.

- Διατηρούν την αξιοπιστία των συνομιλητών, εξουδετερώνοντας τον κίνδυνο της υποβάθμισης της προσωπικότητάς τους.

- Φανερώνουν διάθεση πειθούς και όχι επιβολής ατεκμηρίωτων απόψεων (που συνεπάγεται φόρτιση, αγανάκτηση, επιθυμία αντεκδίκησης).

- Δηλώνουν την έμπρακτη εφαρμογή των δημοκρατικών αρχών.

- Γεφυρώνουν τις αντιθέσεις ανάμεσα στους λαούς και καλλιεργούν πνεύμα συναδέλφωσης.

- Υποκινούν τη συνδυαστική διαδικασία στη σκέψη, οδηγώντας στη συνειδητοποίηση ότι «η σκέψη δεν είναι ένα τελειωμένο γεγονός, αλλά ένα διαρκώς τελειούμενο γίνεσθαι με αλληπάλληλες προσβάσεις από τη θέση στην άρνηση και ξανά σε μια καινούρια θέση (Ε. Παπανούτσος).

Ατομικές:

- Η ηθική και ισχυρή προσωπικότητα αποτελεί εγγύηση για το διάλογο (π.χ. διεθνείς μεσολαβητές).

- Η δημοκρατική συμπεριφορά και το ήθος επιβεβαιώνουν τις αρχές του διαλόγου.

ΕΞ' ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΟΥ ΑΠΟΔΕΙΞΗ:

Για να ενισχύσουμε την άποψή μας για τη συμβολή των παραπάνω προϋποθέσεων στην επιτυχία του διαλόγου, μπορούμε να αναφερθούμε, σε σχετικά περιορισμένη έκταση, στην έλλειψή τους και στις επιπτώσεις που αυτή προκαλεί. Εδώ μπορούμε ν' αναφέρουμε παράγοντες όπως: η δυσλειτουργία της δημοκρατίας, η υποβάθμιση της ποιότητας της πολιτικής ζωής, η

αλλοτρίωση των διαπροσωπικών σχέσεων, ο δογματισμός και η μονομέρεια, ο φανατισμός, οι προκαταλήψεις και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, η ισχυρογνωμοσύνη και ο εγωισμός κ.τ.λ.

Μπορούμε να επισημάνουμε την ύπαρξη τέτοιων αρνητικών φαινομένων στη σύγχρονη ζωή, που δυσχεραίνουν την επίλυση μεγάλων προβλημάτων και που οδηγούν στην υποβάθμιση του πολιτιστικού επιπέδου, στη διαμόρφωση προσωπικοτήτων μονοδιάστατων και ανελεύθερων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η ύπαρξη ουσιαστικών προϋποθέσεων, τόσο κοινωνικών όσο και ατομικών διαμορφώνει το έδαφος για την επιτυχία, δηλαδή την ευδοκίμηση του διαλόγου, αφού συμβάλλει στην εξέλιξη ατόμων και κοινωνιών. Η συνειδητοποίηση αυτής της αναγκαιότητας αποτελεί αναγκαία και ικανή συνθήκη για τη βελτίωση των όρων της ανθρώπινης ύπαρξης και την κατάκτηση του αριστοτελικού «εὖ ζῆν».

Ο διάλογος είναι τέχνη, έχει συγκεκριμένους κανόνες και ωφελεί τους συνομιλητές, ακόμη και όταν δεν καταλήγει σε συγκεκριμένα συμπεράσματα.

37

ΘΕΜΑ:

Ανάμεσα στα εκπληκτικά επιτεύγματα της εποχής μας ιδιαίτερη θέση κατέχουν αυτά που αναφέρονται στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Ποια είναι τα θετικά και ποια τα αρνητικά στοιχεία της πληροφόρησης που παρέχουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης; Πώς κατά τη γνώμη σας μπορεί να αναβαθμιστεί η λειτουργία τους;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Σήμερα την οποιαδήποτε δραστηριότητα των κοινωνιών καλύπτουν σε παγκόσμιο επίπεδο τα Μ.Μ.Ε. με την αμεσότητα που τα χαρακτηρίζει εκμηδενίζουν το χρόνο και τις αποστάσεις.

Είδη Μ.Μ.Ε.: ραδιόφωνο, τηλεόραση, τύπος (εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία).

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Είναι τα μέσα για τη μετάδοση ειδήσεων και γνώμων, που απευθύνονται στη μάζα και όχι στο μεμονωμένο άτομο. Μέσα απ' αυτά οι άνθρωποι πληροφορούνται αυτά που συμβαίνουν στις διάφορες εκδηλώσεις της κοινωνικής ζωής καθώς και τα παγκόσμια γεγονότα.

ΩΦΕΛΕΙΣ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε.:

- Ενημερώνουν το σύγχρονο άνθρωπο γρήγορα για ό,τι γίνεται και στην πιο απομακρυσμένη περιοχή του κόσμου.
- Μεταβιβάζουν απευθείας στο ακροατήριό τους (οπτικά - ακουστικά) διάφορα μηνύματα. Η πληροφόρηση είναι άμεση. Εκμηδενίζουν τις χιλιομετρικές αποστάσεις.
- Ενημερώνουν γύρω από γεγονότα και εξελίξεις τοπικού, εθνικού, παγκόσμιου χαρακτήρα.
- Παρέχουν γνώσεις εγκυκλοπαιδικού χαρακτήρα ή γνώσεις πάνω σε ένα συγκεκριμένο επιστημονικό τομέα, εκλαϊκευμένες.
- Φέρνουν τους ανθρώπους σε επαφή με ήθη, έθιμα και παραδόσεις άλλων λαών. Με αυτό τον τρόπο διαδίδεται ο πολιτισμός κάθε χώρας και το πνευματικό επίπεδο των λαών αναβαθμίζεται.
- Βοηθούν τους ανθρώπους να απολαύσουν όλα τα υλικά και πνευματικά επιτεύγματα του σύγχρονου πολιτισμού.
- Με τη διαφήμιση υποβοηθούν την ανάπτυξη της οικονομίας.
- Ενημερώνουν, μορφώνουν, ψυχαγωγούν, προβληματίζουν ειδικά τους νέους και τους βοηθούν στην ομαλή κοινωνικοποίησή τους.

ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε.:

- Καταργούν τη συζήτηση και την επικοινωνία μέσα στο σπίτι και αποξενώνουν τα μέλη της οικογένειας μεταξύ τους.
- Μονοπωλούν τον ελεύθερο χρόνο των ανθρώπων και περιορίζουν τις κοινωνικές επαφές.
- Βομβαρδίζουν το σύγχρονο άνθρωπο με πράξεις βίας και εγκληματικότητας.
- Εθίζουν στην επιθυμία υλικών αγαθών και διαμορφώνουν καταναλωτικές τάσεις.
- Το παιδί γίνεται παθητικός και ανυπεράσπιστος δέκτης μηνυμάτων της τηλεόρασης. Αχρηστεύεται η φαντασία του. Αν οι γονείς του ικανοποιούν τις επιθυμίες, που δημιουργεί η τηλεόραση, είναι ευχαριστημένο, ενώ, αν δεν τις ικανοποιούν γίνεται νευρικό, ανικανοποίητο και αντικοινωνικό.

Εκδηλώνεται μέσα από τα Μ.Μ.Ε. ένας οξύτατος και αθέμιτος ανταγωνισμός και μια εμπορευματοποίηση που διαστρεβλώνει την αλήθεια. Προβάλλουν πρότυπα, ιδέες, πρόσωπα, κόμματα και καταβάλλουν προσπάθεια να τροποποιήσουν την κοινή γνώμη. Κάνουν προπαγάνδα και παραπληροφορούν το κοινό.

- Διαστρεβλώνουν την κοινωνική πραγματικότητα.
- Οδηγούν στην τυποποίηση, μαζοποίηση και ομοιομορφία της ζωής.(συμπεριφορά, ενδυμασία, κατοικία, διασκέδαση, αντιλήψεις κ.λ.π)

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε.:

- Να μην είναι «στρατευμένα» σε κομματικές ιδεολογίες και συμφέροντα. Να μην αποπροσανατολίζουν τους πολίτες από «καυτά» κοινωνικά ή ατομικά προβλήματα. Να μη διαστρεβλώνουν την αλήθεια.
- Να διαπαιδαγωγούν και όχι να σκανδαλίζουν τις ευρύτερες μάζες και ιδιαίτερα τους νέους. Να μην προβάλλουν σκηνές βίας.
- Να προσφέρουν ενημέρωση πλουραλιστική και αντικειμενική.
- Χρησιμοποίηση της κριτικής ικανότητας από τους ανθρώπους. Διασταύρωση των πληροφοριών που προέρχονται από διάφορες πηγές, για να κάνουν συγκρίσεις.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Αναβάθμιση της λειτουργίας των Μ.Μ.Ε. σημαίνει ταυτόχρονα και αναβάθμιση της ζωής.

38

ΘΕΜΑ:

Εξέχουσα θέση στο χώρο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης κατέχει ο Τύπος. Η δυνατότητά του να καλύπτει ένα ευρύ φάσμα θεμάτων και ενδιαφερόντων και να ικανοποιεί τις πολλαπλές απαιτήσεις των ατόμων, τον ανάγει σε έναν από τους βασικότερους παράγοντες της πληροφόρησης. Αφού αναφερθείτε στα σημεία εκείνα που αποδεικνύουν την ορθότητα της παραπάνω άποψης και τη σημασία του Τύπου στη σύγχρονη εποχή να απαντήσετε στα εξής:

- Γιατί ο Τύπος χαρακτηρίζεται ως Τέταρτη Εξουσία;
- Ποιο περιεχόμενο αποδίδεται στον όρο Κίτρινος Τύπος;
- Ποιες προϋποθέσεις απαιτούνται για την αδέσμευτη πληροφόρηση και τη δημοκρατική λειτουργία του Τύπου;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Στον αιώνα της τεχνολογίας και της ταχύτητας πολλά πράγματα μεταβάλλονται, όχι μόνο όσον αφορά τη μορφή τους, αλλά και τη σημασία που αυτά κατέχουν. Παλιές μέθοδοι εγκαταλείπονται, νέες εγκαινιάζονται σε μια αδιάκοπη πορεία προόδου και εξέλιξης. Έτσι σήμερα, την οποιαδήποτε δραστηριότητα των κοινωνιών, καλύπτουν σε παγκόσμιο επίπεδο τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης, που με την αμεσότητα που τα χαρακτηρίζει εκμηδενίζουν το χρόνο και τις αποστάσεις. Ωστόσο με τα καινούρια μέσα συνυπάρχουν και τα παλιά και μερικά μάλιστα, όπως ο τύπος που «μονοπωλούσε» την πληροφόρηση επί αιώνες ολόκληρους, διεκδικούν σημαντική θέση στον τομέα της ενημέρωσης και πληροφόρησης.

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Τύπος είναι κάθε είδους έντυπα που αποσκοπούν στην ειδησεογραφία και τη πληροφόρηση. Ειδικότερα, τον διακρίνουμε σε ημερήσιο (εφημερίδες) και περιοδικό τύπο (περιοδικά, εβδομαδιαίες, μηνιαίες εφημερίδες). Το περιεχόμενό του είναι ποικίλο και αφορά θέματα κοινωνικά, πολιτικά, πολιτιστικά, επιστημονικά, εθνικά.

Οι συνηθέστερες μορφές με τις οποίες επιτυγχάνεται η πληροφόρηση καλύπτουν ένα ευρύτατο φάσμα: άρθρα, συνεντεύξεις, ανταποκρίσεις, έρευνα, ντοκουμέντα.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:

ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ:

- Ενημερώνει, πληροφορεί για όσα συμβαίνουν καθημερινά στον κόσμο. Η ποικιλία των θεμάτων που προβάλλονται, αλλά και η πολλαπλή ερμηνεία τους, προβληματίζουν, διεγείρουν τη σκέψη.
- Δίνει τη δυνατότητα επιλογής σχετικά με το θέμα που θα διαβάσει ο αναγνώστης.
- Χρησιμοποιεί το γραπτό λόγο που δίνει τη δυνατότητα μεγαλύτερης και πληρέστερης ανάλυσης των γεγονότων. Στον έντυπο λόγο ο αναγνώστης έχει τη δυνατότητα να ξαναδιαβάσει την πληροφορία, να την κριτικάρει και να την αφομοιώσει καλύτερα.
- Παρουσιάζει ευρύτερες γνώσεις που διευρύνουν την καλλιέργεια και το πνευματικό επίπεδο του ατόμου. Αυτό επιτυγχάνεται ιδιαίτερα με τη γνωστοποίηση θεμάτων επιστημονικού χαρακτήρα σε απλουστευμένη μορφή και προσιτή στο ευρύ αναγνωστικό κοινό.
- Εντοπίζει τα κοινωνικά προβλήματα και προτείνει τρόπους αντιμετώπισης.
- Διακηρύττει τα ανθρώπινα δικαιώματα.

- Καθοδηγεί τις μάζες, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις κοινωνικών ανακατατάξεων.
- Γίνεται μέσο διαμαρτυρίας για τυχόν αυθαιρεσίες απέναντι στο κοινωνικό σύνολο. Στηλιτεύει την παρανομία και την εκμετάλλευση, περιφρουρεί το δίκαιο, προστατεύει την ελευθερία.
- Υποβοηθάει την οικονομία. Με τη διαφήμιση και τις μικρές αγγελίες διευκολύνει εργοδότες και εργαζόμενους στην εργασία τους.
- Αποτελεί μαρτυρία για το παρελθόν, ιστορική πηγή.

Ο ΤΥΠΟΣ ΩΣ ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΞΟΥΣΙΑ:

Θεωρείται ότι –μετά τη Νομοθετική, Δικαιοσύνη, Εκτελεστική εξουσία – ο Τύπος αποτελεί το βασικότερο παράγοντα για τη σύσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος, την περιφρούρηση της κοινής βούλησης και έκφρασης. Η δυνατότητά του αναδεικνύεται από τα παρακάτω:

- Διαμορφώνει την κοινή γνώμη, τη στάση των ατόμων για τα γεγονότα της κοινωνικής πραγματικότητας.
- Ελέγχει την εξουσία.
- Αντιστέκεται σε πολιτικές αποφάσεις που αποπροσανατολίζουν το λαό ή υποθάλπουν τα συμφέροντά του.
- Ερεθίζει το ενδιαφέρον για τα κοινά και την πολιτική ζωή. Προτρέπει στην ενεργό συμμετοχή. Διαμορφώνει πολιτική συνείδηση.
- Γενικότερα, συμβάλλει στο χαρακτήρα της πολιτικής ζωής, ελέγχει τους ιθύνοντες, καταλύει πολιτικές «αυθεντίες».

ΚΙΤΡΙΝΟΣ ΤΥΠΟΣ:

Έτσι χαρακτηρίζονται έντυπα και εφημερίδες που επιδιώκουν την εξυπηρέτηση σκοπιμοτήτων και την εσκεμμένη προπαγάνδα ιδεών και προσώπων. Ξεφεύγουν από τα πλαίσια της αντικειμενικής πληροφόρησης και παρουσιάζουν σκάνδαλα, βία, ερωτικές σκηνές, διογκωμένες ειδήσεις προσπαθώντας να αυξήσουν την κυκλοφορία τους.

Ο κίνδυνος γίνεται μεγαλύτερος, όταν ο τύπος περιέχεται στα χέρια οικονομικών συγκροτημάτων, που μοναδικός σκοπός τους είναι η απόκτηση των μεγαλύτερων δυνατών κερδών.

Πιο συγκεκριμένα μιλούμε για «κιτρινισμό», όταν ο τύπος:

- Διαστρεβλώνει την αλήθεια, μεγιστοποιεί καταστάσεις και γεγονότα ή τα αποκρύπτει.
- Δυσφημεί συκοφαντικά, χωρίς να λαμβάνει υπόψη του τους κανόνες της δημοσιογραφικής δεοντολογίας.

39

ΘΕΜΑ:

Η διαφήμιση χαρακτηριστική μορφή επικοινωνίας στις σύγχρονες καταναλωτικές κοινωνίες, αποτελεί πλέον αναπόσπαστο στοιχείο της ζωής μας.

α) Αφού αναφερθείτε στους λόγους που συντέλεσαν στην ευρύτατη διάδοσή της, να επισημάνετε τις θετικές λειτουργίες που αυτή επιτελεί.

β) Να εντοπίσετε τις αρνητικές συνέπειες που καταλογίζονται στη διαφήμιση προτείνοντας ανάλογα μέτρα αντιμετώπισης.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η διαφήμιση ως κοινωνικό φαινόμενο πλατιάς εμβέλειας χαρακτηρίζει την εποχή μας, εποχή ανόδου των παραγωγικών δυνατοτήτων και μαζικής παραγωγής των αγαθών. Όταν κάνουμε λόγο για διαφήμιση εννοούμε τη μορφή εκείνη της επικοινωνίας με την οποία προβάλλεται στο ευρύ κοινό ένα μήνυμα αναφερόμενο στη γνωστοποίηση των πλεονεκτημάτων ενός προϊόντος, μιας υπηρεσίας, ενός ατόμου, μιας ομάδας, με σκοπό την κατανάλωσή τους. Όμως η δύναμή της κυρίως βρίσκεται στο γεγονός πως μπορεί να καθορίζει τη δική μας στάση απέναντι στη ζωή σύμφωνα με την ιδεολογία και τα πρότυπα της ζωής που υπηρετεί.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

ΕΡΩΤΗΜΑ Α':

ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΑΛΑΝ ΣΤΗ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ:

1. Η διάδοση της διαφήμισης βρίσκεται σε άμεση εξάρτηση με το καταναλωτικό πνεύμα των σύγχρονων βιομηχανικών κοινωνιών, το οποίο και εξυπηρετεί. Οι αυξημένες παραγωγικές δυνατότητες καθιστούν τη διαφήμιση αναγκαία για την προώθηση και κατανάλωση των προϊόντων.
2. Ο οξύς ανταγωνισμός που παρατηρείται σήμερα σε όλους τους τομείς δραστηριότητας του ανθρώπου.
3. Στη σημερινή εποχή τα πορίσματα της ψυχολογίας, της κοινωνιολογίας και άλλων επιστημών θεμελίωσαν σε επιστημονική βάση τη διαφήμιση.
4. Η τεχνολογική πρόοδος επιτρέπει τη μετάδοση των διαφημιστικών μηνυμάτων σε ευρεία κλίμακα με πολυποίκιλα μέσα (ραδιόφωνο, τηλεόραση, φωτεινές επιγραφές).

ΘΕΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

1. Η διαφήμιση έχει, πρώτα απ' όλα ενημερωτικό – πληροφορικό χαρακτήρα για τα παραγόμενα βιομηχανικά προϊόντα, τα άτομα και τις προσφερόμενες υπηρεσίες που προβάλλει.
2. Βοηθά τον καταναλωτή να καταλήξει σε συγκεκριμένες επιλογές χωρίς ιδιαίτερο κόπο και εξοικονομώντας χρόνο.
3. Συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη της οικονομίας.
4. Οι αυξημένες παραγωγικές ανάγκες που απορρέουν από τη διαφήμιση, αλλά και η ίδια η διαφήμιση, ως παραγωγικό αποτέλεσμα, επιβάλλουν περισσότερες και νέες θέσεις εργασίας.
5. Τα διαφημιστικά μηνύματα αποτελούν τον κύριο πλουτοπαραγωγικό πόρο των μέσων μαζικής ενημέρωσης.
6. Συμβάλλει στην ποιοτική αναβάθμιση των προϊόντων ή των υπηρεσιών, αφού κυριαρχεί ο ελεύθερος συναγωνισμός μεταξύ των εμπορικών κύκλων.
7. Μπορεί να αφυπνίσει συνειδήσεις, επιθυμίες, συνήθειες, ανάγκες, να προβληματίσει, να ωθήσει στη διάδοση του πολιτισμού, στην προσπάθεια για πνευματική και αισθητική αναβάθμιση.

ΕΡΩΤΗΜΑ Β' :

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

1. Ωθεί τα άτομα στην υπερκατανάλωση προβάλλοντας συστηματικά τα υλικά αγαθά.
2. Άμεσο αποτέλεσμα είναι η μονομερής καλλιέργεια ενδιαφερόντων μόνο στις υλικές ανάγκες, στις ατομικές και η απόκτησή τους.
3. Δημιουργείται έτσι άγχος στον καταναλωτή, που προσπαθεί με κάθε τρόπο να αποκτήσει τα προβαλλόμενα αγαθά. Αναλώνεται στην επίπονη εργασία, πολλές φορές σε δεύτερη, θυσιάζοντας τον ελεύθερο χρόνο του.
4. Όταν το άτομο συνειδητοποιήσει ότι αδυνατεί οικονομικά να αποκτήσει τα αγαθά, επιζητά τρόπους για την ικανοποίηση τους. Έτσι όσα άτομα δεν καταφεύγουν στην εργασία, ακολουθούν τον εύκολο δρόμο της βίας και εγκληματικότητας ή της καταφυγής στο εύκολο κέρδος π.χ. στα ναρκωτικά.
5. Η διαφήμιση λοιπόν ευθύνεται για τον προσανατολισμό των ανθρώπων μόνο στις ατομικές του ανάγκες, αδιαφορώντας για το πολιτικό και κοινωνικό γίνεσθαι.
6. Η συνεχής προβολή διαφημίσεων εξασθενεί την κρίση, παθητικοποιεί τον άνθρωπο, προσβάλλει τον ψυχικό του κόσμο. Εθίζει το άτομο στην αποδοχή μηνυμάτων πρώτα διαφημιστικών, ύστερα πολιτικών, με αποτέλεσμα τη χειραγωγή του και τη μετατροπή του σε άβουλο άτομο.
7. Συχνά οι διαφημίσεις δε σέβονται το μέτρο που θα έπρεπε την ανθρώπινη προσωπικότητα εξευτελίζοντάς την.
8. Επίσης ταυτίζουν ανθρώπινες ιδιότητες και συναισθήματα με την κατανάλωση συγκεκριμένων προϊόντων, γεγονός καταστρεπτικό ιδιαίτερα για τα παιδιά.
9. Δεν είναι λίγες οι φορές που η υπερβολική μετάδοση διαφημιστικών μηνυμάτων εκνευρίζει το δέκτη, οι περιπτώσεις όπου παρατηρείται αισθητική ρύπανση από τις διαφημιστικές αφίσες, τις φωτεινές επιγραφές καθώς και η ηχορύπανση.
10. Προβάλλει πρότυπα που δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, τυποποιεί την ανθρώπινη συμπεριφορά, αφαιρεί από τον άνθρωπο τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Οι παραπάνω αρνητικές συνέπειες εντοπίζονται μόνο όταν η διαφήμιση δεν πληροί ορισμένες προϋποθέσεις που διασφαλίζουν τη σωστή προβολή της και όταν οι δέκτες δεν έχουν αναπτύξει την κριτική τους σκέψη, δεν μπορούν να αποκωδικοποιήσουν ορθά το μήνυμα.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

1. Για να βοηθηθεί ο σύγχρονος δέκτης να ερμηνεύσει, να κρίνει τα διαφημιστικά μηνύματα, απαιτείται καλλιέργεια της κριτικής του ικανότητας, του ορθού τρόπου σκέψης.
2. Το παραπάνω μπορεί να επιτευχθεί με την παιδεία και τη σωστή αγωγή. Το άτομο πρέπει να μάθει από μικρό να συγκρίνει, να σκέφτεται και να αντιστέκεται αν χρειάζεται στα προβαλλόμενα διαφημιστικά μηνύματα.
3. Αλλά και οι ίδιοι οι διαφημιστές θα πρέπει να σέβονται το δέκτη, το διαφημιζόμενο προϊόν ή τις υπηρεσίες και να προβάλλουν με σωστό τρόπο χωρίς να προσβάλλουν την πνευματική μας υπόσταση, αλλά ούτε και τους ανταγωνιστές τους.
4. Ένας ουσιαστικός έλεγχος και παρέμβαση της πολιτείας στη χρήση και στο περιεχόμενο της διαφήμισης – χωρίς αυτό να αποτελεί λογοκρισία – ίσως να επέφερε θετικά αποτελέσματα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η διαφήμιση με της μορφή που έχει πάρει στη σημερινή εποχή και τη σημασία που έχει αποκτήσει είναι δυνατό να λειτουργήσει σωστά και δημιουργική. Αυτό φυσικά εξαρτάται αποκλειστικά από τους ανθρώπους και τον τρόπο με τον οποίο θα τη χρησιμοποιήσουν. Επιβάλλεται λοιπόν η διαφήμιση να μην αποτελεί παράγοντα αντιπαλότητας, προώθησης και εξυπηρέτησης ατομικών και κυρίως ιδιοτελών συμφερόντων, αλλά μια μορφή επικοινωνίας ουσιαστικής μεταξύ των ατόμων και των λαών που θα βοηθήσει στην ανέλιξη του πολιτισμού.

ΘΕΜΑ:

Ο αθλητισμός πέρα από τη συμβολή του στην ανάπτυξη του σώματος και στη διαμόρφωση της ανθρώπινης προσωπικότητας, εκφράζει μέσω της Ολυμπιακής Ιδέας διαχρονικές ιδέες και προβάλλει την ανάγκη για ειρηνική συνύπαρξη των λαών. Σήμερα, όμως, αδυνατεί να εκπληρώσει αυτούς τους στόχους, γίνεται εμπορεύσιμο είδος στο βωμό οικονομικών συμφερόντων, αλλοτριώνεται. Σχολιάστε την παραπάνω θέση προτείνοντας ανάλογα μέτρα για τη διάσωση του αθλητικού πνεύματος.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ**ΠΡΟΛΟΓΟΣ:**

Η ατομική και κατ' επέκταση η κοινωνική δραστηριότητα απλώνεται σε πολλούς τομείς και καλύπτει πολλαπλά ενδιαφέροντα. Συνήθως και κατά κανόνα οι ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν σαν αφετηρία τους την κάλυψη αντικειμενικών υλικών αναγκών, με την έννοια των βιοποριστικών, που αποτελούν απαιτήσεις των ανθρώπινων κοινωνιών. Ο αθλητισμός που αποτέλεσε πρακτική των ατόμων και των κοινωνιών σε χρονικό σημείο που απέχει από μας πολλές χιλιάδες χρόνια, εμφανίστηκε σα μη αναγκαία με την παραπάνω έννοια ενασχόληση. Βέβαια, καλύπτει και ο αθλητισμός αντικειμενικές ανάγκες αλλά δεν είναι άμεσες και δε θεωρούνται επιτακτικά αναγκαίες αν και ουσιαστικά συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:**ΟΡΙΣΜΟΣ:**

Αθλητισμός είναι η καταβολή προσπάθειας από τον άνθρωπο που σκοπό έχει την εξάσκηση του σώματος και την απόκτηση ή τελειοποίηση ικανοτήτων, για την πραγματοποίηση επιδόσεων, που στηρίζεται στην ευγενική άμιλλα με τους άλλους ενώ ταυτόχρονα καλλιεργεί και την ψυχοπνευματική του υγεία.

Όπως αναφέρθηκε, η αφετηρία του αθλητισμού χάνεται στα βάθη των αιώνων, μορφοποιήθηκε όμως με την έναρξη των Ολυμπιακών αγώνων και γρήγορα μετατράπηκε σε έκφραση των κοινωνιών σε παγκόσμια κλίμακα.

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ:

Τα κύρια σημεία στα οποία θα εστιάσουμε την προσοχή μας είναι:

- α) συμβολή του αθλητισμού στη διαμόρφωση της προσωπικότητας.
- β) προσδιορισμός της Ολυμπιακής Ιδέας και σημασίας της.
- γ) αλλοτρίωση του σύγχρονου αθλητισμού.
- δ) μέτρα αντιμετώπισης.

A. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ:

1. Η συμβολή του αθλητισμού στην ανάπτυξη του σώματος είναι καθοριστική, αφού με την άθληση ο άνθρωπος αποκτά φυσικές ικανότητες, δημιουργεί εύρωστο κορμί και διασφαλίζει την υγεία.
2. Επίσης προβάλλει τη σωματική αρμονία και το κάλλος.
3. Η άσκηση του σώματος βοηθά στην καλύτερη λειτουργία των νοητικών στοιχείων της ανθρώπινης προσωπικότητας, αναπτύσσει τις νοητικές δυνάμεις του ανθρώπου.
4. Χαρίζει και προκαλεί έντονη συγκινησιακή φόρτιση, ο ψυχικός κόσμος του ανθρώπου βρίσκεται σε εγρήγορση, βιώνει ποικίλα συναισθήματα προσπαθώντας να επιτύχει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, η διάκριση.
5. Καλλιεργεί ηθικές αξίες όπως υπομονή, εργατικότητα, φιλία, συνεργασία κ.λ.π.
6. Προτρέπει στον καθορισμό στόχων και υποδεικνύει τρόπους για την κατάκτησή τους.

B. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΙΔΕΑΣ:

Η προσφορά του αθλητισμού στην αρμονική ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας είχε γίνει αντιληπτή από τους αρχαίους Έλληνες, γι' αυτό και ο αθλητισμός απέκτησε κοινωνικό χαρακτήρα με τη μορφή πανελλήνιων αγώνων που συγκέντρωναν το ενδιαφέρον των πόλεων – κρατών. Το πνεύμα αυτό της συναδέλφωσης, της κοινής προσπάθειας, της άμιλλας εκφράζεται με την Ολυμπιακή Ιδέα, κατάλοιπα από τους Ολυμπιακούς αγώνες της αρχαιότητας.

Ειδικότερα η Ολυμπιακή Ιδέα δηλώνει:

1. Τον κοινωνικό χαρακτήρα του αθλητισμού μέσα από διακρατικές αθλητικές συναντήσεις.
2. Προβάλλει διαχρονικές αξίες που κοσμούν την ανθρώπινη οντότητα και δεν αναφέρονται σε στενά τοπικιστικά πλαίσια, αλλά αποκτούν επίκαιρη σημασία σε κάθε εποχή.
3. Συμβάλλει στην επαφή των λαών, στη γνωριμία μεταξύ τους και στην άρση των όποιων προκαταλήψεων.
4. Διακηρύσσει την ειρήνη και την αρμονική συμβίωση των λαών.

Γ. ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ:

Ο σύγχρονος αθλητισμός αμαυρώνεται από αρνητικά στοιχεία που απέχουν πολύ από τα ιδεώδη και τις αξίες του:

1. Δεν αποτελεί πλέον ερασιτεχνική απασχόληση, αλλά επάγγελμα ιδιαίτερα προσοδοφόρα. Οι αθλητές παύουν, λοιπόν, να αγωνίζονται αποκλειστικά για τη δόξα, αλλά περισσότερο για το κέρδος.
2. Η εισβολή της διαφήμισης στους αθλητικούς χώρους μετέτρεψε την αγνή προσπάθεια σε προσοδοφόρα επιχείρηση, οι αθλητές γίνονται πηγή εκμετάλλευσης.
3. Ο κερδοσκοπικός χαρακτήρας του σύγχρονου αθλητισμού οδήγησε αθλητές, ομάδες, παράγοντες στον άγονο ανταγωνισμό, στο φθόνο, στις αντιζηλίες.
4. Κύρια επιδίωξη αποτελεί το θέαμα και όχι η επιβράβευση της ανθρώπινης προσπάθειας.
5. Ο θεατής μετατρέπεται σε φανατισμένο οπαδό που δε δικαιολογεί την ήττα, δεν εκτιμά την ανθρώπινη προσπάθεια, αλλά εκδηλώνει το θαυμασμό του, την αγάπη του και τα συναισθήματά του με βίαιες ενέργειες.
6. Οι αθλητές φροντίζουν να βρίσκονται στην κορυφή. Καταφεύγουν, λοιπόν, στη λήψη χημικών ουσιών, των γνωστών αναβολικών που, πίσω από τις εκπληκτικές επιδόσεις που επιφέρουν, καταστρέφουν τον ανθρώπινο οργανισμό, καταργούν την άμιλλα και καταρρίπτουν τα αθλητικά ιδεώδη.
7. Οι πολιτικές σκοπιμότητες έχουν εισβάλει και στον αθλητικό χώρο.

Ειδικότερα:

- α) Ανελεύθερα καθεστώτα χρησιμοποιούν τον αθλητισμό σαν μέσο αποπροσανατολισμού του λαού από τα ουσιαστικά προβλήματα.
- β) Αποβαίνει μέσο άσκησης εξωτερικής πολιτικής, αφού η αποχή κρατών από διεθνείς αγώνες λειτουργεί ως ένδειξη διαμαρτυρίας για την πολιτική άλλων κοινωνιών στο διεθνή χώρο.
- γ) Αποτελεί μέσο πολιτικής προπαγάνδας για επίδειξη καθεστώτων και πολιτικής κυριαρχίας.

Δ. ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

Ο σύγχρονος αθλητισμός αδυνατεί να προσανατολίσει τους στόχους του στην ανάπτυξη της προσωπικότητας και στη σύσφιξη των ανθρώπινων σχέσεων. Έχει αλλοτριωθεί στο βωμό των οικονομικών συμφερόντων αποβαίνοντας είδος μαζικής κατανάλωσης.

Γι' αυτό απαιτείται:

1. Παιδεία, πνευματική καλλιέργεια, έμφαση στην άμιλλα και στα ιδανικά που προωθεί ο αθλητισμός τόσο στους αθλητές όσο και στους θεατές.
 2. Ήθος, αξιοπρέπεια στους αθλητικούς χώρους.
 3. Απομάκρυνση των στοιχείων εκείνων που προσβάλλουν το αθλητικό ιδεώδες, εξυγίανση των αθλητικών χώρων.
 4. Αυστηρές ποινές σε όσους από τους αθλητές και θεατές παραβιάζουν τον κώδικα δεοντολογίας.
 5. Αποδέσμευση του αθλητισμού από πολιτικά συμφέροντα και σκοπιμότητες.
- Γενικά επαναποθέτηση του αθλητισμού σε σωστές και υγιείς βάσεις.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ανακεφαλαίωση των προηγούμενων και εξαγωγή συμπερασμάτων.

41

ΗΘΙΚΗ

ΟΡΙΣΜΟΙ:

ΕΘΟΣ: έθιμο, συνήθεια, άγραφος κανόνας δικαίου, συλλογικές εκδηλώσεις των μελών μιας κοινωνίας με τις οποίες ρυθμίζεται η κοινωνική και θρησκευτική ζωή.

ΗΘΟΣ: Το σύνολο των ψυχικών ιδιοτήτων του ανθρώπου, ο χαρακτήρας του, ο τρόπος κατά τον οποίο ζει και φέρεται ένα άτομο στον κοινωνικό βίο.

ΗΘΙΚΟΤΗΤΑ: Η ιδιότητα του ηθικού ανθρώπου, η χρηστότητα, η τιμιότητα.

ΗΘΙΚΗ: Το σύνολο των άγραφων κανόνων που ρυθμίζουν τη συμπεριφορά του ανθρώπου προς τον εαυτό του και τους συνανθρώπους του σε όλους, χωρίς εξαίρεση, τους τομείς της κοινωνικής ζωής. Στην ηθική η κοινωνική αναγκαιότητα, τα αιτήματα, τα συμφέροντα της κοινωνίας εκφράζονται με τη μορφή εντολών(κανονισμών) και εκτιμήσεων που είναι γενικά αναγνωρισμένες, διαμορφωμένες αυθόρμητα και ενισχυμένες με τη δύναμη του μαζικού παραδείγματος, της συνήθειας της κοινής γνώμης. Ειδικότερα η ηθική:

- ως κλάδος της Φιλοσοφίας εξετάζει τους κανόνες που διέπουν τις ανθρώπινες σχέσεις μέσα στην κοινωνία.
- στην περιοχή της θρησκείας είναι ένα σύνολο κανόνων προς τους οποίους πρέπει να συμμορφώνονται οι πιστοί.
- στο χώρο της κοινωνιολογίας είναι ένα σύστημα πάγιων και κοινά αποδεκτών αξιών, από τις οποίες απορρέουν οι καθιερωμένες αρετές. Είναι δηλ. το σύνολο ηθών – εθίμων.
- ως στάση ζωής μπορεί να είναι μια από τις γνωστές βιοθεωρίες (στωικισμός, ρασιοναλισμός - ορθολογισμός, μηδενισμός).

ΗΘΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ: Πηγάζουν από την πανανθρώπινη ηθική συνείδηση και θεωρούνται σταθερές, αντικειμενικές και καθολικές. Τέτοιοι είναι: ο Θεός, ο ίδιος ο άνθρωπος, η οικογένεια, η κοινωνία, το έθνος. Οι ατομικές ηθικές αξίες είναι: η αγάπη, η φιλία, η ειλικρίνεια, η μετριοφροσύνη, η φιλαλήθεια, η αλληλεγγύη, η εγκράτεια, η αυτοκυριαρχία, η αυτογνωσία, η ευγένεια, η συνεργατικότητα, η υπευθυνότητα, η ελευθερία, η δικαιοσύνη, η ομόνοια, η θρησκεία, η πειθαρχία, ο αυτοσεβασμός, η εντιμότητα.

ΗΘΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ: ο εσωτερικός έλεγχος και το κριτήριο.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ:

Η ηθική (= αρετή): - για τους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους (σοφιστές, Σωκράτη, Πλάτωνα, Αριστοτέλη).

- για το Χριστιανισμό
- για του υλιστές φιλοσόφους κ.λ.π.

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΗΘΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΒΙΟΥ:

- προσφέρει σωστή εκτίμηση της ζωής, δίνει σκοπό στη ζωή του ανθρώπου.
- εξασφαλίζει την ηθική, πνευματική, πολιτιστική εξύψωση του ατόμου πάνω από τις υλικές αξίες, οριοθετεί κανόνες ηθικής συμπεριφοράς που επιτρέπουν στο άτομο να θέσει υψηλούς στόχους.
- προσδιορίζει την αξία του ανθρώπου, δημιουργεί πρότυπο προς μίμηση.
- συμβάλλει στην αυτογνωσία.
- κατοχυρώνει την ελευθερία.
- αποτελεί βασικό παράγοντα πετυχημένου εξέλιξης και επαγγελματικής σταδιοδρομίας.
- χαρίζει ειλικρίνεια, δικαιοσύνη, αλήθεια στις διαπροσωπικές σχέσεις.
- οδηγεί στην πρόοδο, στην ευημερία, προάγει την κοινωνική ζωή.
- δημιουργεί ειρηνική και ανεξάρτητη κοινωνία.

ΗΘΙΚΗ ΚΡΙΣΗ:

ΑΙΤΙΕΣ:

- το έντονο υλοκρατικό πνεύμα της εποχής, η τάση για εύκολο πλουτισμό και η κυριαρχία του ατομικού συμφέροντος.
- η καταστρατήγηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι ρατσιστικές αντιλήψεις, οι πόλεμοι, η πείνα, η ανεργία, η εκμετάλλευση, οι πυρηνικοί εξοπλισμοί, η βία, η τρομοκρατία, τα ναρκωτικά.
- η επιτυχία, η άνοδος, η καταξίωση αποτελούν «εσχατολογική προσδοκία» και συνδέονται με τη χρήση αθέμιτων μέσων.
- οι αλλοτριωμένες διαπροσωπικές σχέσεις, η χρησιμοθηρία, η δυσπιστία και η καχυποψία.
- η κρίση των θεσμών και η απουσία υγιών προτύπων και ιδανικών.
- η απομάκρυνση από το Θεό, η ψευδαίσθηση της ανθρώπινης παντοδυναμίας, απόρροια της τεχνολογικής υπερανάπτυξης και της απελευθέρωσης από την κυριαρχία της φύσης.
- το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο.
- η τάση των νέων ανθρώπων για διαφοροποίηση.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ:

- περιφρόνηση της ανθρώπινης αξίας, μεταλλαγή του πανάρχαιου θεσμού της δουλείας σε δουλεία των ανίσχυρων στους κάθε λογής ισχυρούς.
- αδιαφορία για το συνάνθρωπο στα όρια του κυνισμού, εχθρότητα.
- επικράτηση του υλισμού → πνευματικός – πολιτιστικός μαρασμός.
- κυριαρχία των ένστικτων που καθορίζουν τις επιλογές και τις πράξεις.
- επικράτηση αντί – ανθρωπιστικών αξιών.
- συμμόρφωση σε «τυπικά σχήματα» κοινωνικής συμπεριφοράς που καθιστούν τους ανθρώπους εσωτερικά κενούς, υποκριτές, καιροσκόπους.
- έλλειψη κοινωνικής συνοχής, οπισθοδρόμηση – φραγμός στην πρόοδο.
- αναρχία.
- ατομικός ευδαιμονισμός, αριβισμός, ηθικός μηδενισμός, ηθικός υλισμός.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΟΙΝΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ:

- σωστή αγωγή από την οικογένεια, το σχολείο, την εκκλησία, το κοινωνικό περιβάλλον, ηθικοπνευματική ολοκλήρωση της προσωπικότητας.
- συνειδητοποίηση της αξίας του ηθικού χαρακτήρα για το άτομο και την κοινωνία.
- βίωση των αρχών της δικαιοσύνης και του σεβασμού προς τον άνθρωπο.
- απόκτηση κοινωνικής συνείδησης που θα απομακρύνει τον ατομικισμό.

- ανθρωποκεντρική στροφή του πολιτισμού, άνθρωπος όχι μέσο αλλά τελικός σκοπός.
- προβολή παραδειγμάτων ή προτύπων για μίμηση.
- προσωπικός αγώνας, επίπονη προσπάθεια και διαρκής άσκησης της αρετής.

42

ΘΕΜΑ:

Ζούμε στην εποχή της πληροφόρησης. Η πληροφόρηση έχει όλο και μεγαλύτερη σημασία για τη ζωή μας: συμβάλλει στη διακίνηση γνώσεων και ιδεών, μας βοηθάει στη λήψη αποφάσεων και όμως, μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες, ιδιαίτερα όταν προκαλεί σύγχυση και αποπροσανατολισμό.

Να σχολιάσετε τις διαπιστώσεις αυτές, τεκμηριώνοντας τις απόψεις σας.

*** Δεν υπάρχει εμφανής διαχωρισμός του θέματος σε δεδομένα – ζητούμενα. Ζητείται να τεκμηριωθούν οι θετικές και αρνητικές συνέπειες της πληροφόρησης.**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Αναφορά στους φορείς της πληροφόρησης (Τύπος – τηλεόραση - ραδιόφωνο), που αποτελούν το σήμα κατατεθέν της εποχής, αφού ασκούν τέτοια καταλυτική επίδραση στον άνθρωπο, ώστε να λέγεται ότι αυτή η πληροφοριακή «κοσμογονία» τον έκανε πιο ελεύθερο και ευτυχισμένο, αλλά ταυτόχρονα και πιο ανελεύθερο και δυστυχισμένο. Επισήμανση ότι η μαζική πληροφόρηση αρθρώθηκε σταδιακά μέσα στη βιομηχανική κοινωνία.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ

A. ΘΕΤΙΚΕΣ ΠΛΕΥΡΕΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ:

1. Η πληροφόρηση αποτελεί σημαντικό μέσο παιδείας, γιατί γνωστοποιεί ευρέως τις κατακτήσεις στον επιστημονικό και τεχνολογικό τομέα και προβάλλει τα επιτεύγματα στο χώρο του πνεύματος και της τέχνης, καθώς και τους δημιουργούς της, που με τη σειρά τους λειτουργούν ως πρότυπα.
2. Με την πληροφόρηση δημοσιοποιούνται και κρίνονται τα γεγονότα στο χώρο της παγκόσμιας πολιτικής και οι πρωταγωνιστές τους. Έτσι, το πολιτικό γίνεσθαι γίνεται αντικείμενο επεξεργασίας από τους παράγοντες εξουσίας για τη βελτίωση της κοινωνίας και συντελείται εξυγίανση του πολιτικοκοινωνικού βίου.
3. Οι αγώνες για τη διαφύλαξη της παγκόσμιας ειρήνης και τη διάσωση του φυσικού περιβάλλοντος προβάλλονται, αποδεικνύοντας ότι ο άνθρωπος εξακολουθεί να είναι δημιουργός της μοίρας του.
4. Οι απομονωμένες και απομακρυσμένες χώρες ενιαιοποιούνται και δημιουργούν στους πολίτες τους την αίσθηση της ενότητας και της ταύτισης με τους συνανθρώπους τους.
5. Συντελεί στην κατοχύρωση του δημοκρατικού πολιτεύματος με το να προβάλλει και να υποστηρίζει τα αιτήματα της δημοκρατίας.
6. Με την προβολή θετικών προτύπων, ενισχύεται η προσπάθεια για τη διατήρηση των παραδοσιακών αξιών και θεσμών.
7. Τα μηνύματα για την αναγκαιότητα της εδραίωσης της δικαιοσύνης και της αδελφότητας οπλίζουν τους ανθρώπους με θάρρος και ελπίδα για την καταπολέμηση της αδικίας και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ανοίγουν δρόμο για δράση και δημιουργία. Ταυτόχρονα, τον απομακρύνουν από την αμάθεια, το δογματισμό και τις προκαταλήψεις.
8. Αποτελεί κύριο μοχλό για την πολιτική ωρίμανση των νέων και συντελεί στην ομαλή κοινωνικοποίησή τους με την εκμάθηση κανόνων κοινωνικής συμπεριφοράς.
9. Συμβάλλει στην αντιμετώπιση καυτών κοινωνικών προβλημάτων της σύγχρονης πραγματικότητας, όπως βία, ναρκωτικά, ρατσισμός, ανεργία κ.ά.
10. Καλλιεργεί τις νοητικές ικανότητες του ανθρώπου και ιδιαίτερα την κριτική.

B. ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ:

1. Η υπερπληροφόρηση (η χωρίς μέτρο διάδοση πληροφοριών) αποδυναμώνει την κριτική ικανότητα του ανθρώπου, αφού αυτός υποχρεώνεται να αφομοιώνει καθημερινά τεράστιο όγκο γνώσεων και γεγονότων, που είναι αδύνατο να ταξινομήσει και να ιεραρχήσει.
2. Η πολιτική εξουσία προσπαθεί να χειραγωγήσει την πολιτική βούληση του ανθρώπου με ψευδείς ειδήσεις, στην προσπάθειά της να διατηρήσει τα κεκτημένα (στρατευμένη πληροφόρηση - προπαγάνδα).
3. Ο καθημερινός και άκριτος βομβαρδισμός των πολιτών από διαφημίσεις συντελεί στη δημιουργία τεχνητών αναγκών, που οδηγούν στον καταναλωτισμό και τον εσωτερικό καταναγκασμό.
4. Η προβολή αρνητικών προτύπων σε συνδυασμό με την έλλειψη ηθικής και ο παραγκωνισμός πνευματικών ανθρώπων από τη δημόσια ζωή.
5. Η αλήθεια θυσιάζεται στο όνομα της εμπορικής σκοπιμότητας και της ικανοποίησης της νοσηρής περιέργειας του κοινού.
6. Απομυθοποίηση υψηλών εννοιών, όπως η δικαιοσύνη, η φιλαλληλία και ο σεβασμός.

7. Δημιουργία ηθικής αναληψίας από την πληθώρα σκηνών βίας και εξοικείωση με το έγκλημα και την παρανομία.
8. Ένταση του επικοινωνιακού χάσματος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η πληροφόρηση πρέπει να προασπίζεται τη δημοκρατία και τις ελευθερίες των ανθρώπων, να έχει παιδευτικούς στόχους, να μην εξυπηρετεί άνομα συμφέροντα και να εξυπηρετεί την αρχή της πολυφωνίας με αίσθημα κοινωνικής ευθύνης.

43

ΘΕΜΑ:

Αιώνες πριν, ο Ισοκράτης ανέφερε: «Σύμφωνα με την αξία του πρέπει να πράττει και να τιμάται ο κάθε άνθρωπος». Στις μέρες μας, όμως, δεν είναι λίγες οι φορές που ακούγεται πικρόχολα ότι είμαστε «η χώρα των αξιοποιημένων αναξιοτήτων και των αναξιοποίητων αξιών». Με βάση τις παραπάνω σκέψεις, να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

α) Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της αξιοκρατίας και ποια είναι η σημασία της σε μια σύγχρονη δημοκρατική και ευνομούμενη πολιτεία;

β) Πού οφείλεται η απουσία της στη σύγχρονη κοινωνική ζωή και ποιες συνέπειες επιφέρει η απουσία αυτή;

Η συγκεκριμένη εκφώνηση συνίσταται σε ένα δεδομένο και τέσσερα, ουσιαστικά, ζητούμενα, που θ' αναλυθούν σε αντίστοιχες ενότητες.

A. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ:

Ο όρος αξιοκρατία δηλώνει την αρχή σύμφωνα με την οποία η ανάληψη αξιωμάτων και θέσεων δημοσίων ή μη, η αναγνώριση και η επιβράβευση προσπαθειών γίνονται με βάση την προσωπική αξία του καθενός, χωρίς να παρεμποδίζονται απ' την καταγωγή, τον πλούτο, την πολιτική ιδεολογία ή την κοινωνική του θέση.

Αντίθετες έννοιες είναι: η αναξιοκρατία, η ευνοιοκρατία, το ρουσφέτι, ο νεποτισμός, ο φαβοριτισμός.

B. ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑΣ:

Η αξιοκρατία ορθά χαρακτηρίστηκε βασικό θεμέλιο κάθε δημοκρατικής και ευνομούμενης κοινωνίας και ουσιαστικός παράγοντας για την πρόοδο των ατόμων και τη σωστή λειτουργία των κοινωνιών. Ειδικότερα:

A) ΑΤΟΜΟ:

1. Επιβεβαιώνει και καταξιώνει το άτομο.
2. Το άτομο αποκτά κύρος, θάρρος, αυτοπεποίθηση, εμπιστοσύνη στις προσωπικές του δυνάμεις και διαμορφώνει τις φιλοδοξίες του, που αγωνίζεται για να πραγματοποιήσει με βάση τις δυνάμεις αυτές.
3. Παράλληλα, οδηγείται στην αυτογνωσία και στην επίγνωση των πραγματικών αδυναμιών, τις οποίες προσπαθεί ν' αποβάλλει, αλλά και των ικανοτήτων του που τις επιστρατεύει για την επίτευξη του στόχου του.
4. Το άτομο ηθικοποιείται και ολοκληρώνει την προσωπικότητα και το χαρακτήρα του με βάση τις αξίες που προβάλλονται (υπευθυνότητα, συνέπεια, ήθος, ευσυνειδησία, εντιμότητα).
5. Η αξιοκρατία οδηγεί στη συναισθηματική πλήρωση και στην προσωπική ικανοποίηση, εφόσον το άτομο δικαιώνεται απέναντι στον εαυτό του και αναγνωρίζεται κοινωνικά ανάλογα με τις προσπάθειες που κατέβαλε.
6. Προσδίδει αίσθημα ασφάλειας για το μέλλον του, για μια σταδιοδρομία που μπορεί να την οργανώσει και να την προγραμματίσει.
7. Συνιστά κίνητρο για ενεργοποίηση των δυνάμεων, μεγαλύτερη προσπάθεια, ανάληψη πρωτοβουλιών και αύξηση της αποδοτικότητας του ατόμου. Εγείρει τη αγωνιστικότητά του, με την οποία αντιμάχεται κάθε εμπόδιο για την πραγμάτωση των στόχων του.

B) ΚΟΙΝΩΝΙΑ:

1. Αναπτύσσεται η ευγενής άμιλλα μεταξύ των μελών της κοινωνίας.
2. Καλλιεργείται η κοινωνική συνείδηση, τα άτομα κοινωνικοποιούνται ομαλά και αισθάνονται οργανικά δεμένα με το κοινωνικό σύνολο, με αποτέλεσμα να αναπτύσσεται η συνεργασία και η αλληλεγγύη και να προάγεται η κοινωνική συμβίωση.
3. Εξασφαλίζεται η κοινωνική ισορροπία και η δικαιοσύνη, ενώ, παράλληλα, μειώνονται οι κοινωνικές και ταξικές ανισότητες και οι οικονομικές διαφορές μεταξύ των πολιτών.
4. Αξιολογούνται οι πολίτες με δίκαια και αντικειμενικά κριτήρια, ικανοποιείται το δημόσιο περί δικαίου αίσθημα και αναπτύσσεται εμπιστοσύνη στους κοινωνικούς θεσμούς και πολιτειακούς νόμους.
5. Τοποθετούνται στην κρατική μηχανή οι άξιοι και ικανοί πολίτες, οργανώνεται η πολιτεία και επαληθεύεται το γνωμικό «ο κατάλληλος άνθρωπος στην κατάλληλη θέση», με αποτέλεσμα την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών και την άριστη λειτουργία της πολιτείας.

6. Δημιουργούνται πρότυπα ήθους και εργατικότητας προς μίμηση, αφού όλοι γνωρίζουν ότι μόνο αυτά παίζουν ρόλο για την ανάληψη κάποιου αξιώματος.

7. Η αξιοκρατία στηρίζει τη δημοκρατία, διαμορφώνει το δημοκρατικό ήθος των πολιτών, διασφαλίζει τους δημοκρατικούς θεσμούς, αναβαθμίζει την πολιτική ζωή, αφού οι άριστοι των πολιτών ασκούν την εξουσία προς όφελος του συνόλου.

8. Γενικότερα, η κοινωνία ευδοκίμει και προοδεύει σ' όλους τους τομείς (ανάπτυξη της παιδείας, της επιστήμης, των τεχνών, της πολιτικής, της οικονομίας, του βιοτικού επιπέδου).

Γ. ΠΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΑΙ Η ΑΠΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑΣ:

1. Στη νοοτροπία των σύγχρονων Νεοελλήνων, σύμφωνα με την οποία το ρουσφέτι – κατάλοιπο της περιόδου της τουρκοκρατίας – αποτελεί κλειδί για την ανάδειξη και την καταξίωση.

2. Στην έλλειψη παιδείας αλλά και αληθινής κοινωνικής αγωγής και κοινωνικής συνείδησης, που ευνοούν τον ατομικισμό και την ικανοποίηση των προσωπικών στόχων και συμφερόντων, ανεξάρτητα από το κοινωνικό όφελος.

3. Το παραπάνω ενισχύεται από τον αστικό τρόπο ζωής, που ενισχύει την ανωνυμία, ευνοεί την έλλειψη κοινωνικού ελέγχου και υπηρετεί την αυθαιρεσία και την εκμετάλλευση.

4. Η επικράτηση ευδαιμονιστικού και ωφελιμιστικού πνεύματος, η προσήλωση στην ύλη και η θεοποίηση του χρήματος ερμηνεύουν προσπάθειες για επιτυχία του επιδιωκόμενου στόχου με θεμιτό ή αθέμιτο μέσο.

5. Ο αθέμιτος ανταγωνισμός και η ανεργία τροφοδοτούν την επιζήτηση της σταδιοδρομίας του ατόμου με κάθε μέσο.

6. Τα ανθρώπινα πάθη και οι αδυναμίες, όπως ο εγωισμός, η αυτοπροβολή, η φιλαυτία και η φιλαρχία υπερνικούν τις ηθικές αξίες.

7. Οι διάφοροι πολιτικοί και οικονομικοί κύκλοι που με παρασκηνακές δραστηριότητες προωθούν τους «δικούς» τους ανθρώπους, προκειμένου να εξασφαλίσουν τα συμφέροντα και τις επιδιώξεις τους.

Δ. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑΣ:

1. Καλλιεργούνται τα ανθρώπινα πάθη και ένστικτα, νοθεύεται το πνεύμα και η ψυχή, υποβαθμίζεται η προσωπικότητα.

2. Εκπίπτουν οι ηθικές αξίες, τα ιδανικά και ευνοούνται η ανηθικότητα, ο εξευτελισμός, η συναλλαγή των συνειδήσεων.

3. Μειώνεται η αποδοτικότητα, η παραγωγικότητα και οι πρωτοβουλίες των ικανών ατόμων, απογοητεύονται και, κατά συνέπεια, παθητικοποιούνται, αφού στερούνται φιλοδοξιών.

4. Επικρατεί ανασφάλεια και πνεύμα απαισιοδοξίας για το μέλλον.

5. Αίρεται η εμπιστοσύνη, η συνεργασία ανάμεσα στα άτομα, επιβάλλεται ο αθέμιτος ανταγωνισμός και το δίκαιο του ισχυρότερου.

6. Οξύνονται οι κοινωνικές ανισότητες και διαφορές, προκαλείται το δημόσιο περί δικαίου αίσθημα με κίνδυνο συνεχών αναταραχών και εξεγέρσεων.

7. Καταλύονται οι θεσμοί και οι νόμοι, εκτραχηλίζεται η κοινωνική και πολιτική ζωή.

8. Υπονομεύεται η δημοκρατία, αφού αναδεικνύονται συμφέροντα που αντιστρατεύονται το γενικό κοινωνικό συμφέρον.

9. Δημιουργούνται δύσκολα προβλήματα για την κοινωνία (οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά) που αδυνατούν να επιλυθούν, αφού τα χειρίζονται ανάξια άτομα.

10. Ανακόπτεται ο πολιτισμός, η ατομική και κοινωνική πρόοδος.

44

ΘΕΜΑ:

Πολλοί υποστηρίζουν ότι οι σύγχρονοι άνθρωποι, απορροφημένοι από τον αγώνα τους για οικονομική επιτυχία αποξενώνονται από τον εαυτό τους και δεν έχουν εσωτερικό διάλογο. Έτσι όμως στερούνται ένα από τα σημαντικότερα εφόδια για τον αγώνα τους αυτό, την αυτογνωσία.

Με βάση τα παραπάνω, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α) Για ποιους λόγους είναι αναγκαίο η αυτογνωσία για την πρόοδο του σύγχρονου ανθρώπου;

β) Ποιος ο ρόλος της με την έννοια της εθνικής αυτογνωσίας;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ:

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Με τον όρο αυτογνωσία εννοούμε την ακριβή γνώση των σωματικών, πνευματικών και ηθικοπνευματικών ικανοτήτων και αδυναμιών του εαυτού μας.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ:

Η λέξη προέρχεται από την αντωνυμία αυτός και το ουσιαστικό γνώση (γινώσκω) και σημαίνει: η γνώση του εαυτού μας.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ:

- α) Η παιδεία με τη σημασία της γενικότερης μόρφωσης,
- β) Το σχολείο,
- γ) Η οικογένεια,
- ε) Το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον,
- στ) ο συνεχής αυτοέλεγχος και αυτοκριτική,
- ζ) Η έλλειψη εγωισμού,
- η) ο προσωπικός αγώνας και προσπάθεια.

ΠΡΟΛΟΓΙΚΑ:

Βασικός συντελεστής της προόδου σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο είναι η ανάπτυξη και ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ανθρώπου. Αυτή πραγματοποιείται με τον περιορισμό και την εξαφάνιση των αρνητικών στοιχείων και την καλλιέργεια αυτών που συμβάλλουν στην επιτυχία. Για να επισημανθούν, όμως, αυτά τα στοιχεία είναι απαραίτητο να έχει επιτευχθεί πρώτα η αυτογνωσία από το κάθε άτομο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ:

Στο σημείο αυτό μπορεί να δοθεί ο ορισμός της έννοιας αυτογνωσία.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

Προτού απαντήσουμε στα ερωτήματα που μας θέτει το θέμα, είναι αναγκαίο να προσδιορίσουμε τη σύγχρονη πραγματικότητα, ώστε να επισημάνουμε την αναγκαιότητα, κυρίως σήμερα, της αυτογνωσίας και στη συνέχεια να περάσουμε στην απάντηση του πρώτου ερωτήματος, αναζητώντας τους λόγους που επιβάλλουν την ύπαρξή της.

Ο πολιτισμός των σημερινών κοινωνιών χαρακτηρίζεται ως μονοδιάστατος. Ο άνθρωπος έχει επιδοθεί σε ένα συνεχές κυνήγι απόκτησης αγαθών για την προσωπική του ευημερία. Όμως, εξαιτίας της προσπάθειάς του αυτής έχει απομακρυνθεί όχι μόνο από τους συνανθρώπους του, αλλά και από τον ίδιο τον εαυτό του. Γι' αυτό το λόγο νιώθει μόνος όσον αφορά τον κοινωνικό του περίγυρο και τον εσωτερικό του κόσμο, γεγονός που αποτελεί βασικό ανασταλτικό παράγοντα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Επομένως, η σύγχρονη εποχή μέσα από τις αλλοτριωτικές επιδράσεις που ασκεί στον άνθρωπο, επιβάλλει την αυτογνωσία ως το βασικότερο παράγοντα με τη βοήθεια του οποίου, αντιμετωπίζοντας την εσωτερική του μοναξιά θα μπορέσει να προοδεύσει σε όλους τους τομείς.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ:

Η ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΠΡΟΟΔΟΥ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ, ΓΙΑΤΙ:

α) Συντελεί στην εξερεύνηση και επισήμανση όλων των σωματικών, ηθικών και ψυχοπνευματικών του δυνατοτήτων. Με αυτό τον τρόπο γνωρίζει τις δυνάμεις του και ανάλογα με αυτές καθορίζει τους τομείς δράσης του μέσα στην κοινωνία.

β) Οδηγεί στην ανακάλυψη, καλλιέργεια και αξιοποίηση των θετικών στοιχείων της προσωπικότητάς του (αρετές). Τα αποτελέσματα είναι θετικά κυρίως σε ότι αφορά το σωστό επαγγελματικό προσανατολισμό του.

γ) Αντίστοιχα, οδηγεί στην ανακάλυψη και αποδοχή των αδυναμιών και γενικά όλων των ελαττωμάτων του (άσχημα ένστικτα, κακία, εγωισμός κ.τ.λ.). έτσι, με τη διαρκή προσπάθεια και επιμονή βελτιώνει το χαρακτήρα του και ολοκληρώνει την προσωπικότητά του, απαραίτητη προϋπόθεση προόδου.

δ) Γνωρίζοντας τις δυνάμεις του δεν προβαίνει στην υπερβολική εκτίμησή τους. Αυτό οδηγεί στην απόκτηση κοινωνικών αρετών όπως ο αυτοέλεγχος, η σύνεση και η μετριοφροσύνη. Από την άλλη πλευρά καταπολεμά τον εγωισμό, τη φιλαυτία και τα πάθη του. Επομένως, κάνει πάντα τις σωστές επιλογές και επιτυγχάνει όχι μόνο την ατομική πρόοδό του αλλά, μέσα από τη συνεργασία με τους συνανθρώπους του, και την κοινωνική.

ε) Επιπλέον, δεν προβαίνει και στην υποτίμηση των δυνατοτήτων του και άρα του εαυτού του. Αντίθετα, αποκτά θάρρος, αυτοπεποίθηση και πίστη για την ευόδωση των αγώνων του. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις δυσκολίες και θέτοντας στόχους να προσπαθεί να τους πραγματοποιήσει.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΡΩΤΗΜΑ:

Η αυτογνωσία συνδέεται άρρηκτα με την έννοια της εθνικής αυτογνωσίας. Όταν τα μέλη ενός έθνους έχουν αυτοέλεγχο και επιδιώκουν πάντοτε την ολοκλήρωση της προσωπικότητάς τους, τότε συνεργάζονται για την εξυπηρέτηση του κοινωνικού συμφέροντος, του εθνικού καλού.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΟΔΕΙΚΝΟΥΝ ΠΩΣ Η ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΟΔΟ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ:

α) Εθνική αυτογνωσία σημαίνει απόκτηση ιστορικής μνήμης. Με τη βοήθεια της ιστορικής μνήμης οι πολίτες γνωρίζουν την εθνική τους ιστορία, κατανοούν την κοινή καταγωγή τους, τους κοινούς αγώνες και θυσίες του παρελθόντος. Έτσι, συνεργάζονται στενά και καταβάλλουν κοινές προσπάθειες για την επίτευξη κοινών έργων (εθνική αυτογνωσία → εθνική συνείδηση).

β) Η εθνική αυτογνωσία οδηγεί στη γνώση της παράδοσης και στην προσπάθεια για τη διατήρησή της. Όταν λοιπόν διαφυλάσσεται η παράδοση, ταυτόχρονα διαφυλάσσεται και η εθνική φυσιογνωμία, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την επιβίωση και πρόοδο του έθνους.

γ) Επίσης, η εθνική αυτογνωσία βοηθά στην επισήμανση και αποφυγή των αδυναμιών και μειονεκτημάτων σε εθνικό επίπεδο. Με αυτό τον τρόπο βελτιώνονται τα μεμονωμένα άτομα και επομένως επέρχεται βελτίωση στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο.

δ) Συμπερασματικά, η εθνική αυτογνωσία καλλιεργεί τις κοινωνικές αρετές (κυρίως το θάρρος, την αυτοθυσία, τον ηρωισμό) και οδηγεί στην ατομική και εθνική ανέλιξη.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ:

Στο σημείο αυτό, πριν από τον επίλογο θα μπορούσε να εφαρμοστεί η μέθοδος της εξ' αντιστρόφου απόδειξης. Να αναφέρουμε, σε μία παράγραφο, τις αρνητικές συνέπειες που προκύπτουν, όταν δεν υπάρχει αυτογνωσία σε ατομικό και εθνικό επίπεδο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

* [Μπορεί να έχει τη μορφή ενός γενικού συμπεράσματος, που προκύπτει από τη συνολική ανάπτυξη της έκθεσης].

Η αυτογνωσία λοιπόν συμβάλλει αποφασιστικά στην ολοκλήρωση και ευτυχία του ατόμου, αλλά και στην πρόοδο ολόκληρου του έθνους.

45

ΘΕΜΑ:

Να εντοπίσετε και να αναλύσετε τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία του διαδικτύου (Internet) στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα της ζωής του ανθρώπου.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Γενική τοποθέτηση:

Το διαδίκτυο προσφέρει αμφίδρομη και χωρίς περιορισμούς επικοινωνία. Οι άνθρωποι επικοινωνούν μεταξύ τους, ακόμα κι αν κατοικούν στις δύο άκρες του πλανήτη.

Πλεονεκτήματα του διαδικτύου:

1. Ανεξάντλητη πηγή πληροφόρησης, στην οποία όλοι οι πολίτες με χαμηλό κόστος έχουν πρόσβαση.
2. Διευρύνει τις δυνατότητες επικοινωνίας και γνωριμίας μεταξύ των ανθρώπων.
3. Συμβάλλει στην κατανόηση και στο σεβασμό της διαφορετικότητας των άλλων.
4. Αποτελεί σύγχρονη μορφή οικονομίας, αφού δημιουργεί χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας, ακόμη κι ηλεκτρονικές επιχειρήσεις.
5. Εκδημοκρατίζει τη σκέψη. Η γνώση δεν ανήκει πλέον στα χέρια των λίγων και ισχυρών, αλλά μπορεί να γίνει κτήμα όλων.
6. Αναπτύσσει συνολικά τον παγκόσμιο πολιτισμό, αφού αποτελεί χώρο επιστημονικού καλλιτεχνικού και εκπαιδευτικού διαλόγου.

Μειονεκτήματα του διαδικτύου:

1. Παθητικοποιεί το άτομο.
2. Καταργεί τις κοινωνικές σχέσεις.
3. Προσφέρει πληροφόρηση χωρίς έλεγχο και περιορισμούς.
4. Πολλές φορές γίνεται αντικείμενο ανεξέλεγκτης προπαγάνδας.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

A. ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

Η σημερινή **Ευρωπαϊκή Ένωση** δεν ικανοποιεί μόνο το αίτημα για πολυεπίπεδη συνεργασία των λαών της γηραιάς ηπείρου (με αμφίβολα βέβαια κάποιες φορές αποτελέσματα), αλλά κυρίως υπάρχει προκειμένου να συγκεράσει τον πλουραλισμό απόψεων των ευρωπαϊκών χωρών, αλλά και την ποικιλία των συμφερόντων τους, με πρωταρχικό στόχο την αποφυγή συγκρούσεων και την εδραίωση της ευρωπαϊκής ειρήνης και ευημερίας. Αυτός ήταν και ο κεντρικός άξονας της ιδέας για ευρωπαϊκή ενοποίηση και συνεργασία, που γεννήθηκε μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου.

ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΟΠΙΩΣΗΣ:

- **1950** : Ο Γάλλος ΥΠ.ΕΞ. **Robert Schuman** προτείνει τη συνένωση των βιομηχανιών ΑΝΘΡΑΚΑ και ΧΑΛΥΒΑ της Δυτικής Ευρώπης.
- **1951** : ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΠΑΡΙΣΙΟΥ → Ίδρυση της ΕΚΑΧ (Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα). Την κοινότητα αποτελούν 6 μέλη: Γαλλία, Δυτ. Γερμανία, Ιταλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο (οι τρεις τελευταίες είναι οι χώρες της Μπενελούξ).
- **1957** : ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ → Ίδρυση της Ε.Ο.Κ. (Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα) και της ΕΥΡΑΤΟΜ (Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας), με τα ίδια 6 μέλη της ΕΚΑΧ.
- **1973** : 1^η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΜΕΛΩΝ → Δανία, Ιρλανδία και **Ηνωμένο Βασίλειο*** (Ευρώπη των 9).
- **1981** : 2^η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΜΕΛΩΝ → Η Ελλάδα εντάσσεται επισήμως στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ως το 10ο μέλος της (Ευρώπη των 10).
- **1986** : 3^η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΜΕΛΩΝ → Πορτογαλία και Ισπανία (Ευρώπη των 12).
- **1992** : ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ (Ολλανδία) → Η Ε.Ο.Κ. μετονομάζεται σε Ε.Ε. (Ευρωπαϊκή Ένωση). Η συνθήκη διευρύνει τη συνεργασία των κρατών – μελών και πέραν του οικονομικού τομέα (άμυνα, δικαιοσύνη, εσωτερικές υποθέσεις κτλ). **Οι ηγέτες των κρατών – μελών αποφασίζουν τη δημιουργία ΕΝΙΑΙΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ (ευρώ, €), σε μία δεκαετία.**
- **1995** : 4^η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΜΕΛΩΝ → Αυστρία, Φιλανδία και Σουηδία (Ευρώπη των 15).
- **2002** : 12 από τα 15 κράτη – μέλη υιοθετούν το ευρώ (εκτός η Αγγλία, Σουηδία και Δανία).
- **2004** : 5^η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΜΕΛΩΝ → Δέκα (10) νέες χώρες εντάσσονται στην Ε.Ε. (Εσθονία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία, Τσεχία και Σλοβενία – Ευρώπη των 25). **ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΓΙΑ ΕΝΙΑΙΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ – ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΘΗΚΗ** (δεν κυρώθηκε από όλα τα κράτη – μέλη και παρέμεινε σε εκκρεμότητα μέχρι το 2007).
- **2007** : 6^η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΜΕΛΩΝ → Βουλγαρία και Ρουμανία.
- **2013** : 7^η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΜΕΛΩΝ → Κροατία.

*** Στις 23/6/2016 ο βρετανικός λαός ψήφισε έξοδο της χώρας από την Ε.Ε. (Brexit). Η διαδικασία εξόδου βρίσκεται σε εξέλιξη...**

ΕΥΡΩΠΗ ΤΩΝ 28 ΚΡΑΤΩΝ – ΜΕΛΩΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Το 2007 το ευρώ υιοθέτησε και η Σλοβενία. Το 2008 η Κύπρος και η Μάλτα. Το 2009 η Σλοβακία, το 2011 η Εσθονία, το 2014 η Λετονία και το 2015 η Λιθουανία (**ΣΥΝΟΛΟ: 19 ΜΕΛΗ ΣΤΗ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ**).
2. Το ζήτημα της ευρωπαϊκής συνταγματικής ενοποίησης λύθηκε το **2007** με τη ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ, η οποία προσπάθησε να αμβλύνει τα προβλήματα και τις διαφωνίες των ευρωπαίων για ενοποίηση στο θέμα της νομοθεσίας (η συνθήκη τέθηκε σε ισχύ το 2009).
3. Στην αρχή της δεύτερης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα το μείζον πρόβλημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η οικονομική καχεξία, η οποία πλήττει τόσο τη γηραιά ήπειρο όσο και τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου. Με αφορμή τις περιπτώσεις κρατών – μελών της ένωσης, που βρέθηκαν στα πρόθυρα της χρεοκοπίας (όπως η Ελλάδα και η Ουγγαρία) ή αντιμετωπίζουν μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα (Ισπανία, Πορτογαλία) και μετά την παροχή οικονομικής στήριξης στις χώρες αυτές από τους άλλους ευρωπαίους εταίρους, **γίνονται συζητήσεις για την αποφυγή τέτοιων δυσάρεστων εξελίξεων στο μέλλον, με τη δημιουργία ενός μόνιμου μηχανισμού υποβοήθησης των υπερχρεωμένων κρατών, καθώς και για την επιβολή κάποιου είδους κυρώσεων για τα κράτη – μέλη που παρουσιάζουν προβληματικά οικονομικά μεγέθη και έτσι επιβραδύνουν τη συνολική οικονομική ευημερία της ευρωπαϊκής οικογένειας.**

4. Σήμερα έχουν τυπικά ξεκινήσει (ήδη από το 2005) οι διαπραγματεύσεις ένταξης στην Ε.Ε. για 3 ακόμη χώρες: **Σκόπια, Τουρκία και Ισλανδία (από το 2010)**. Η ολοκλήρωσή τους εξαρτάται από το βαθμό προσαρμογής των χωρών αυτών στα κριτήρια ένταξης, που έχουν ήδη αποφασίσει οι ιθύνοντες της Ε.Ε.
5. Ως πιθανές, μελλοντικές, υποψήφιες χώρες προς ένταξη στην Ε.Ε. αναγνωρίζονται οι δυτικές βαλκανικές χώρες (**Αλβανία, Μαυροβούνιο, Σερβία, Βοσνία – Ερζεγοβίνη και Κοσσυφοπέδιο**).

ΕΠΙΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Εδώ και μια τριακονταετία η Ελλάδα αποτελεί επίσημο και ισότιμο μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας, που αριθμεί σήμερα 27 κράτη – μέλη. Η πολιτική των κυβερνήσεων σε τρεις διαφορετικές δεκαετίες είναι σαφώς προσανατολισμένη στη συνεπή παραμονή της χώρας μας στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διατύπωση αντικειμενικής άποψης αναφορικά με αυτή την παραμονή είναι εξαιρετικά δύσκολο θέμα και σίγουρα αμφιλεγόμενο.

Αν σκεφτεί κανείς τις τρέχουσες οικονομικές συγκυρίες κρίσης που αντιμετωπίζει η γηραιά ήπειρος, τους κλονισμούς που περνά το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα και την προοδευτική όξυνση των κοινωνικών προβλημάτων στις ευρωπαϊκές χώρες και ειδικά στον τόπο μας, δυσκολεύεται ακόμη περισσότερο να εκφράσει σίγουρη και σταθερή άποψη για την ευρωπαϊκή μας προοπτική. Από την άλλη, όσο κι αν πείστηκε η Ελλάδα να συγκλίνει με τις άλλες πιο ανεπτυγμένες από αυτήν χώρες της Ευρώπης σ' αυτά τα τριάντα χρόνια, ένα υποτιθέμενο διαζύγιο με την Ευρωπαϊκή Ένωση μόνο επωδυνο θα μπορούσε να είναι.

Μια κοινωνία συνηθισμένη, λίγο μετά τη μεταπολίτευση και ως την αυγή του 21^{ου} αιώνα, στο ευρωπαϊκό όνειρο αλληλεγγύης, συνεργασίας και ειρήνης, ομολογουμένως δύσκολα θα μπορούσε να περάσει σε μια ριζικά διαφορετική διάδοχη κατάσταση. Η μικρή Ελλάδα της νοτιοανατολικής γωνιάς της Ευρώπης, θα έπρεπε να αντιμετωπίσει σήμερα μόνη της τόσο την παγκόσμια οικονομική ύφεση όσο και να σταθεί χωρίς σταθερούς εταίρους πλάι της, στην ιστορικά ρευστή γεωγραφική περιοχή της βαλκανικής χερσονήσου. Και εκτός όλων αυτών, θα έπρεπε εντελώς μόνη και ίσως διπλωματικά απομονωμένη να διαπραγματευτεί την επίλυση ζωτικών διαφορών, που επί δεκαετίες έχει με τον ανατολικό της γείτονα, την Τουρκία.

Το οριστικό συμπέρασμα για το αν η Ελλάδα ωφελείται ή βλάπτεται από την παραμονή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι τελικά προσωπική υπόθεση του κάθε Έλληνα. Σίγουρα όμως θα είναι συμπέρασμα ρευστό και στην πάροδο του χρόνου αναθεωρήσιμο. Και αυτό όχι μόνο γιατί τα δεδομένα της πορείας της γηραιάς ηπείρου αλλάζουν ραγδαία, αλλά και γιατί η Ελλάδα και όλα να τα χάσει, τουλάχιστον στην ευρωπαϊκή οικογένεια δεν κινδυνεύει από εκείνο που κυρίως την ταλαιπώρησε ιστορικά, τον πόλεμο. Οφείλει όμως να προστατεύσει τη θέση της, να αποφύγει την κηδεμονία των ισχυρών και να ενισχύσει την διπλωματική της φωνή.

Εύκολα πράγματι είναι τα προηγούμενα λόγια, αλλά δύσκολη η πραγμάτωσή τους. Μόνο ίσως η συνέπεια, πειθαρχία, συνεργασία και αδελφσύνη των Ελλήνων θα μπορούσαν να δημιουργήσουν τέτοιες προϋποθέσεις. Χαρακτηριστικά όμως που ακόμη δεν κατάφερε να κατακτήσει ουσιαστικά ο ελληνικός λαός.

B. Εθνισμός – Εθνικισμός – Διεθνισμός (ΣΥΝΟΠΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ)

Οι όροι **εθνισμός – εθνικισμός – διεθνισμός** αποτελούν ένα τρίπτυχο εννοιών που σχετίζονται με τις ιδέες του **έθνους** και της **πατρίδας**.

Λέγοντας **έθνος** εννοούμε μια διακριτή κοινότητα ανθρώπων με κοινά ενοποιητικά χαρακτηριστικά, τα οποία έχουν να κάνουν με τη γλώσσα, το θρήσκευμα, την ιστορία και τη συνείδηση εθνικής ταυτότητας.

Η έννοια της **πατρίδας** αναφέρεται στο γεωγραφικό έδαφος και την αφηρημένη ιδέα που χαρακτηρίζει ένα σύνολο ανθρώπων, οι οποίοι γεννήθηκαν στο έδαφος αυτό και συνδέονται μεταξύ τους με κοινούς δεσμούς παράδοσης.

Οι όροι **εθνισμός – εθνικισμός – διεθνισμός** έχουν σαφείς διαφορές μεταξύ τους στη σύγχρονη κοινωνία των ανθρώπων και σε μια πρώτη προσέγγιση περιγράφουν το βαθμό προσήλωσης ενός ατόμου στις ιδέες του **έθνους** και της **πατρίδας**. Η αξιολόγηση αυτής της προσήλωσης, η ανάλυση των χαρακτηριστικών της, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζονται αλλοεθνείς και άνθρωποι με διαφορετική πατρίδα, αποδίδει και τους ορισμούς των εν λόγω τριών εννοιών.

Ορισμοί και διευκρινίσεις:

ΕΘΝΙΣΜΟΣ: η λέξη προέρχεται από το **έθνος** και δηλώνει τη φιλοπατρία, τη συνείδηση ότι ανήκουμε σε κάποια οργανωμένη πολιτιστική κοινότητα ανθρώπων και μαζί περιλαμβάνει και το πατριωτικό αίσθημα που εκπηγάει από αυτή τη συνείδηση. Διακρίνεται από ευγένεια και ωριμότητα. Δεν διαιρεί τους λαούς, αλλά τους ενώνει. Με έναν όρο περιγράφει τον **αγνό πατριωτισμό**.

ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ: η λέξη προέρχεται από το επίθετο *εθνικός*, το οποίο στην αρχαιότητα χρησιμοποιούσαν οι Εβραίοι για να ονομάζουν τους ειδωλολάτρες και περισσότερο τους Έλληνες. Επομένως, ο όρος *εθνικός* έχει από παλιά αρνητικό φορτίο και σημασία θρησκευτικού φανατισμού.

Στη νεότερη ευρωπαϊκή ιστορία, το ιδεώδες του εθνικισμού κυριάρχησε στις εξελίξεις της γηραιάς ηπείρου. Πρόκειται για την τάση διεκδίκησης ανεξαρτησίας που ανέπτυξαν διάφοροι λαοί, οι οποίοι διαβιούσαν υπό το βάρος της κηδεμονίας και εκμετάλλευσης των μεγάλων πολυεθνικών αυτοκρατοριών. Άρα, η έννοια του εθνικισμού, κυρίως κατά το 19^ο αιώνα, έχει το πατριωτικό χρώμα της συνειδητοποίησης της εθνικής ταυτότητας και της απόκτησης εθνικής ελευθερίας, έναντι ενός ξένου και σκληρού δυνάστη.

Κατά τη διάρκεια όμως του 20^{ου} αιώνα, λόγω της φανατικής προσήλωσης κάποιων λαών στις ιδέες του έθνους και της πατρίδας (π.χ. φασιστική Ιταλία του Μπενίτο Μουσολίνι, εθνικοσοσιαλιστική Γερμανία του Αδόλφου Χίτλερ, Ιαπωνία του αυτοκράτορα Χιροχίτο), **η εθνικιστική ιδεολογία εξελίχθηκε σε αρρωστημένο και φανατικό πατριωτισμό.**

Σήμερα, λέγοντας *εθνικισμό* εννοούμε την υπερβολική προσήλωση στο έθνος και τα εθνικά ιδανικά, που χαρακτηρίζεται από τάση για εκμετάλλευση, για υποδούλωση των ατόμων στο κράτος και πολλές φορές για επικράτηση σε βάρος άλλων εθνών. Με μια λέξη η έννοια του *εθνικισμού* περιγράφει το **σοβινισμό**, όρος που πλάστηκε από το όνομα του Γάλλου εθνικιστή N.Chauvin, ο οποίος έζησε κατά την εποχή του Μ.Ναπολέοντα.

ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΣ: είναι η θεωρία που βρίσκεται στον αντίποδα του εθνικισμού και πρεσβεύει το ιδεώδες της αगाστής συνεργασίας και επικοινωνίας των διαφόρων κρατών, με σκοπό την επικράτηση παγκόσμιων αρχών δημοκρατικής αρμονίας. Με μια φράση ο *διεθνισμός* αποτελεί το ιδεώδες της πολυπολιτισμικής οικουμένης.

ΑΙΤΙΑ ΑΝΑΒΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΟΣΜΟ:

1. Η δημιουργία πολυεθνικών κρατών με τη βία, για την εξυπηρέτηση πολιτικών σκοπιμοτήτων, αφήνει ανεκπλήρωτα οράματα και διεκδικήσεις μειονοτήτων για εθνική ανεξαρτησία.
2. Η ύπαρξη μειονοτήτων σε ένα κράτος και η συχνή καταπάτηση των δικαιωμάτων τους.
3. Η έλλειψη οργανωμένης και ισορροπημένης μεταναστευτικής πολιτικής από μέρους της πολιτείας.
4. Η εκμετάλλευση των οικονομικά ισχυρών κρατών έναντι των αδύναμων.
5. Η οικονομική διείσδυση κρατών σε χώρες υπανάπτυκτες.
6. Ενίσχυση φαινομένων μισαλλοδοξίας και ρατσισμού.
7. Η πολιτική κυβερνήσεων με στόχο τον αποπροσανατολισμό από τα προβλήματα.

ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΕΓΚΥΜΟΝΕΙ Ο ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ:

1. Φανατισμός και συγκρούσεις.
2. Υπερεκτίμηση του έθνους, των εθνικών αξιών και αρετών, καθώς και η ταυτόχρονη υποτίμηση άλλων λαών.
3. Εκδήλωση μεγαλοϊδεατικών βλέψεων, οι οποίες φτάνουν μέχρι την προσδοκία υποδούλωσης άλλων λαών.
4. Απομονωτισμός, δηλαδή έλλειψη καλών σχέσεων με γειτονικά κράτη και γενικότερα με τα κράτη – μέλη της διεθνούς κοινότητας.
5. Δυναμιτίζονται οι αρμονικές σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων.
6. Κατάλυση των δημοκρατικών ελευθεριών και καταφυγή στην πολιτική βία και τον ολοκληρωτισμό.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

1. Καλλιέργεια του υγιούς πατριωτισμού (εθνισμού).
2. Διάλογος σε εθνικό και διακρατικό επίπεδο.
3. Αποφυγή επεκτατικών βλέψεων και γενικότερα ιμπεριαλιστικής πολιτικής σε βάρος άλλων λαών.
4. Προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων.
5. Ουσιαστική ανθρωπιστική παιδεία.
6. Σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ:

1. Παραβίαση της διεθνούς νομιμότητας και ισορροπίας. Καταλύεται η θεμελιώδης πολιτική και ηθική αρχή για το σεβασμό της ιδιαιτερότητας κάθε έθνους και για αυτόνομη κρατική υπόσταση.

2. Μισαλλοδοξία και φανατισμός μεταξύ των κρατών.
3. Μεγαλοϊδεατικά ανεκπλήρωτα εθνικιστικά οράματα εναντίον της εδαφικής ακεραιότητας κρατών. Θανασιμη απειλή για την ειρήνη.
4. Έλλειψη καλών σχέσεων με γειτονικά κράτη, εθνική απομόνωση.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ ΕΝΟΣ ΕΘΝΟΥΣ:

1. Κατάλυση δημοκρατικών ελευθεριών, πολιτική βία, ολοκληρωτισμός.
2. Προβλήματα μειονοτήτων, στέρηση των δικαιωμάτων τους, κοινωνικές αναταραχές. Διάρρηξη ομαλών σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων.
3. Αποτυχία ανταλλαγής πολιτισμικών στοιχείων και κατάργηση του πλουραλισμού στην κοινωνική πραγματικότητα.

ΕΠΙΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ «ΕΘΝΙΣΜΟΣ – ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ – ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΣ»:

Ο εθνικισμός στις πρώτες δεκαετίες του 21^{ου} αιώνα αποτελεί μια θανάσιμη απειλή για την ανθρωπότητα. Και αυτό γιατί συνεχίζει ολοένα και πιο επιθετικά να κερδίζει έδαφος στις συνειδήσεις των ανθρώπων, οι οποίοι μοιάζουν να έχουν ασθενική μνήμη, αφού βιαστικά λησμονούν τις θηριωδίες που η ιδεολογία αυτή προκάλεσε στον κόσμο μας τον περασμένο μόλις αιώνα (πρβλ. ναζιστική παράνοια). Δεν είναι δυστυχώς λίγα τα παραδείγματα διακρατικής και επιχώριας εθνικιστικής έξαρσης από συγκεκριμένες ομάδες ανθρώπων, οι οποίες έχουν υιοθετήσει την εν λόγω μισαλλόδοξη και ρατσιστική πρακτική.

Από την άλλη προβάλλει σαν όαση πολιτισμού και πνευματικής ανθρωπίνης ωρίμανσης η διεθνιστική πρόταση αδελφοσύνης των λαών. Πρόκειται για ένα σίγουρο καταφύγιο, το οποίο μπορεί να εξασφαλίσει έναν μέλλον ευημερίας για την ανθρωπότητα, εάν φυσικά υιοθετήσουν τα μηνύματά του οι σύγχρονοι άνθρωποι. Κοντά σε αυτή την ανώτερη φιλοσοφία κοινωνικής συμφιλίωσης, δεν θα πρέπει βέβαια να ξεχνά κανείς και την εθνική του ταυτότητα και υπόσταση, καλλιεργώντας παράλληλα και τον υγιή πατριωτισμό του.

Επομένως, είναι λογικό να υποθέσουμε ότι, όταν ο σύγχρονος κόσμος κατανοήσει πως η αρμονική του εξέλιξη εξαρτάται από τον συνδυασμό ώριμης πατριωτικής συνείδησης και πολιτισμένης συνεργασίας, μόνο τότε θα έχει βάλει τα ασφαλή θεμέλια ενός ευτυχισμένου μέλλοντος.

Γ. Η ευθύνη του επιστήμονα

στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα

(ΣΥΝΟΠΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ)

Ο όρος **επιστήμη** σημαίνει **γνώση**, αφού η λέξη προέρχεται από το **ρ. επίσταμαι (=γνωρίζω καλά)**. **Επιστήμη** λοιπόν είναι η τέλεια, ακριβής και συστηματική γνώση πάνω σ' ένα συγκεκριμένο τομέα του επιστητού, που υπόκειται σε έλεγχο και απόδειξη. Επομένως, οι επιστημονικές γνώσεις είναι ταξινομημένες, οργανικά συνδεδεμένες και αποδεδειγμένες.

Προσφορά της επιστήμης στην κοινωνία:

1. Οδηγεί στην υλική και πνευματική δύναμη.
2. Στον υλικό τομέα συγκεκριμένα επιδρά στη βελτίωση του τρόπου ζωής των ανθρώπων (τεχνολογικά επιτεύγματα).
3. Συντελεί στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και του βιοτικού επιπέδου (χρησιμοποίηση της μηχανής και αυτοματοποίηση εργασίας).
4. Προωθεί την εξέλιξη της ιατρικής (καταπολέμηση ανιάτων ασθενειών και θνησιμότητας, άνοδος του μέσου όρου ζωής).
5. Εδραιώνει την κυριαρχία του ορθολογισμού, της κριτικής ικανότητας και της λογικής στη σκέψη του ανθρώπου (χαρακτηριστικά που είναι και γενικότερα θεμελιώδη γνωρίσματα της επιστήμης).

Η **επιστήμη** λοιπόν θεωρείται **δύναμη**. Φορέας της επιστήμης είναι ασφαλώς ο επιστήμονας και αποκλειστικά υπεύθυνος για τον ορθό χειρισμό της δύναμης αυτής.

Α) Ευθύνη του επιστήμονα απέναντι στην επιστήμη:

1. Πρέπει να διακρίνεται από υψηλή επιστημονική κατάρτιση και να ανανεώνει τις γνώσεις του.
2. Πρέπει να έχει ερευνητική διάθεση, διαρκή επιμόρφωση, συστηματική εργασία και κριτική ικανότητα.
3. Πρέπει να αναλαμβάνει πλήρως τις ευθύνες των προσωπικών του αποτυχιών.

4. Πρέπει να τηρεί την επιστημονική δεοντολογία (όχι εμπάθεια, μισαλλοδοξία και φανατισμό για τους συναδέλφους του).
5. Πρέπει να έχει ευρύ πνεύμα, να είναι «ανοιχτός» σε κάθε νέα εξέλιξη και να μην είναι μονοδιάστατος.

Β) Ευθύνη του επιστήμονα απέναντι στην κοινωνία:

1. Να συνειδητοποιήσει την αποστολή και το χρέος του απέναντι στο κοινωνικό σύνολο.
2. Να μην αποκόβεται από την κοινωνική πραγματικότητα (σφαιρική γνώση γεγονότων και όχι πνευματική μονομέρεια).
3. Να είναι φορέας ανθρωπιστικής παιδείας (πρώτα άνθρωπος και μετά επιστήμονας).
4. Να έχει ηθικές αξίες και αναστολές (να ξέρει που σταματούν τα όρια της επιστήμης).
5. Να ανυψώνει την κοινωνία με τα επιτεύγματά του.
6. Να βάζει το κοινωνικό συμφέρον πάνω από το ατομικό.
7. Να εκλαϊκεύει τη γνώση, ώστε να γίνεται κτήμα των απλών ανθρώπων.
8. Να μην αποσιωπά τις αρνητικές συνέπειες των ανακαλύψεών του.
9. Να καθοδηγεί το λαό ως φωτεινό παράδειγμα και πρότυπο για μίμηση.
10. Να είναι ανιδιοτελής, αφιλοχρήματος, χωρίς εγωισμό και φιλαυτία.

Γ) Ευθύνη του επιστήμονα απέναντι στην εποχή του:

1. Να εντοπίζει τα προβλήματα και να δίνει λύσεις.
2. Να συνεχάζεται σε διεθνές επίπεδο με άλλους συναδέλφους του.

Αίτια παρεκτροπής επιστήμης από την αποστολή της:

1. Χρησιμοποίηση γνώσης για ικανοποίηση προσωπικών φιλοδοξιών.
2. Κυριαρχία δόγματος «η επιστήμη για την επιστήμη».
3. Ο επιστήμονας όργανο σκοπιμοτήτων, πολιτικοκοινωνικής εκμετάλλευσης και στράτευσης.
4. Οικονομική εξάρτηση επιστήμης απ' το κράτος (ανεύρεση κονδυλίων έρευνας).

Αποτελέσματα:

1. Υπερβολική ανάπτυξη υλικοτεχνικού πολιτισμού και στασιμότητα του πνευματικού.
2. Μόλυνση – καταστροφή φυσικού περιβάλλοντος.
3. Κίνδυνος πυρηνικού πολέμου.
4. Αλλοτρίωση επιστήμονα.

Δ. Θανατική ποινή

(ΣΥΝΟΠΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ)

Η εσχάτη των ποινών, δηλαδή η επιβολή θανατικής καταδίκης, έχει πλέον στην Ελλάδα συνταγματικά καταργηθεί μετά την αναθεώρηση του Ελληνικού Συντάγματος το 2001. Είχε προηγηθεί το 1994 νομοθετική παρέμβαση, η οποία εμπόδιζε την ποινική δικαιοσύνη να επιβάλει και ασφαλώς να εκτελέσει τη συγκεκριμένη ποινή. Σε περιπτώσεις ειδικών εγκλημάτων, η εσχάτη των ποινών ήταν και είναι πλέον η ισόβια κάθειρξη.

Στην Ελλάδα, ο τελευταίος ποινικός κρατούμενος που καταδικάστηκε σε θάνατο και η ποινή του εκτελέστηκε από δωδεκαμελές απόσπασμα το 1972 ήταν ο Βασίλειος Λυμπέρης, ο οποίος κρίθηκε ένοχος για την εν ψυχρώ δολοφονία της εν διαστάσει συζύγου του στην Αθήνα, της πεθεράς και των δύο ανήλικων παιδιών του (δυόμισυ και ενός έτους αντίστοιχα). Η εκτέλεση του Λυμπέρη ήταν η τελευταία που έλαβε χώρα εντός του ελληνικού εδάφους.

Η θανατική ποινή από το 1974 και μετά δεν εφαρμόστηκε ποτέ μέχρι την κατάργησή της. Στο Ελληνικό Σύνταγμα, όπως αυτό αναθεωρήθηκε το 2001 και συγκεκριμένα στο δεύτερο μέρος του (ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα), άρθρο 7, παράγραφος 3 ορίζεται: «...Θανατική ποινή δεν επιβάλλεται, εκτός από τις περιπτώσεις που προβλέπονται στο νόμο για κακουργήματα τα οποία τελούνται σε καιρό πολέμου και σχετίζονται με αυτόν».

Επομένως, ο Ελληνικός Καταστατικός Χάρτης διατηρεί ακόμα τη θανατική ποινή σε περιπτώσεις για παράδειγμα λιποταξίας εν καιρώ πολέμου, αλλά την έχει πλήρως απαγορεύσει σε περιπτώσεις ποινικών αδικημάτων.

Σε ολόκληρο τον κόσμο, περίπου 150 χώρες έχουν ουσιαστικά καταργήσει τη θανατική ποινή, θεωρώντας ότι η επιβολή της δεν συνάδει με το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κάποιες άλλες όμως συνεχίζουν να έχουν ενεργή στην ποινική νομοθεσία τους τη συγκεκριμένη ποινή, υποστηρίζοντας ότι πρέπει να χρησιμοποιείται αυτή σε ειδικές περιπτώσεις

αμετανόητων εγκληματιών. Μέσα σε αυτές τις χώρες είναι και κάποιες πολιτείες των Η.Π.Α., χώρας που φημίζεται κατά τα άλλα για το υψηλό επίπεδο κοινωνικής και πολιτικής της ωρίμανσης.

ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΘΑΝΑΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΗΣ:

1. Η θανατική ποινή μοιάζει με εν ψυχρώ και εκ προ μελέτης δολοφονία της πολιτείας.
2. Παραβιάζει τα βασικά δικαιώματα της ανθρώπινης ζωής και αξιοπρέπειας, ενώ καταργεί παράλληλα και το ανθρώπινο – κοινωνικό πρόσωπο της δικαιοσύνης (σωφρονισμός).
3. Πρόκειται για μια ιδιαίτερα σκληρή ποινή, η οποία δεν λαμβάνει υπόψη της την ψυχική οδύνη του θανατοποινίτη.
4. Δεν έχει αποδειχτεί επιστημονικά η αποτρεπτική δύναμη της θανατικής ποινής για τους επίδοξους εγκληματίες ούτε η μεγαλύτερη αποτελεσματικότητά της σε σχέση με την ισόβια κάθειρξη.
5. Η πολιτεία μέσω της θανατικής καταδίκης αναλαμβάνει ρόλο απόλυτου και αλάνθαστου δικαστή.
6. Η επιβολή και εκτέλεση της θανατικής ποινής ενέχει πάντοτε το ενδεχόμενο του δικαστικού σφάλματος (πλάνη).
7. Αποτελεί αμετάκλητη και μη επανορθώσιμη ποινή.

ΑΠΟΨΕΙΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΘΑΝΑΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΗΣ:

1. Η θανατική ποινή δεν έρχεται σε αντίθεση με το κοινό αίσθημα.
2. Η ανικανότητα της θανατικής ποινής να αποτρέψει στο μέλλον ειδική εγκλήματα δεν έχει αποδειχτεί στην πράξη.
3. Η ικανοποίηση του περί δικαίου αίσθήματος της κοινωνίας.
4. Ο ισχυρός παραδειγματισμός των δραστών.

ΕΠΙΛΟΓΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ:

Θα ήταν λάθος να εκφραστεί κανείς απόλυτα υπέρ ή κατά της θανατικής ποινής, ως μέσο τιμωρίας των εγκληματιών και παραδειγματισμού των επίδοξων διαδόχων τους. Είναι όχι μόνο από τα πιο αμφιλεγόμενα θέματα που έχουν απασχολήσει την ανθρωπότητα και ειδικότερα τη δικαιοσύνη, αλλά και από εκείνα στα οποία εύκολα μπορεί κανείς να βρει υποστηρικτές και των δύο απόψεων.

Το σίγουρο είναι ότι απαιτείται διαχωρισμός των εγκλημάτων και απονομή της δικαιοσύνης, ανάλογα με τη βαρύτητα των αξιόποινων πράξεων. Η θανατική ποινή σε κάποιες περιπτώσεις ικανοποιεί το αίσθημα αποκατάστασης του δικαίου που διακατέχει μια κοινωνία, όταν αυτή έρχεται αντιμέτωπη με μια φρικαλέα πράξη. Σε άλλες όμως περιπτώσεις, μοιάζει η επιβολή της το ίδιο αποτρόπαιη, όπως και η πράξη του δράστη.

Τελικά, το επίπεδο κοινωνικής ωρίμανσης μιας εποχής είναι εκείνο που θα καθιερώσει στις συνειδήσεις των ανθρώπων τη θανατική ποινή ή θα την καταργήσει, χωρίς απαραίτητα να σημαίνει ότι η επιδοκιμασία της είναι δείγμα βαρβαρότητας ή η αποδοκιμασία δείγμα ανώτερης πολιτισμικής εξέλιξης.

Ε. Κοινωνία και άτομο – Κοινωνικός κομφορμισμός

(ΣΥΝΟΠΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ)

Ενδεικτική προλογική σκέψη (με ορισμό):

Κοινωνία δεν είναι μόνο το απρόσωπο σύνολο ανθρώπων που έχουν κοινά πολιτιστικά γνωρίσματα, συνδέονται με κοινές παραδόσεις και αξίες και επιδιώκουν κοινούς στόχους· κοινωνία είναι και οι θεσμοί, οι κανόνες, οι αρχές και οι ιδέες που ρυθμίζουν τη ζωή των ανθρώπων που την αποτελούν. Τα ιδεολογικά και οργανωτικά αυτά σχήματα είναι προϊόντα της μακράς συμβίωσης των ανθρώπων. Χωρίς αυτά δε θα υπήρχε κοινωνική οργάνωση και συνοχή και επομένως ούτε και κοινωνική ζωή.

Ανάλυση της έννοιας:

Ορισμός:

Κοινωνικός κομφορμισμός είναι η επίδραση που δέχεται το άτομο από την κοινωνία στη διαμόρφωση των αντιλήψεων, των κρίσεων, των αποφάσεων και της συμπεριφοράς του.

Διαίρεση:

Το φαινόμενο του κοινωνικού κομφορμισμού παρατηρείται:

1. στη γλώσσα που μιλούμε,

2. στην ηθική που έχουμε,
3. στη θρησκεία που πιστεύουμε και στον τρόπο με τον οποίο εκδηλώνουμε τη λατρεία μας,
4. στις αρχές και τις αξίες με τις οποίες διαπαιδαγωγούμαστε,
5. στα ήθη και στα έθιμά μας,
6. στα πρότυπα που μιμούμαστε,
7. στην επιρροή που ασκεί πάνω μας η κοινή γνώμη,
8. στη συμμόρφωσή μας στις επιταγές της μόδας,
9. στις ομαδικές ιδεοληψίες μας,
10. στις στερεότυπες αντιλήψεις και τις προκαταλήψεις που έχουμε.

Που οφείλεται ο κοινωνικός κομφορμισμός:

1. Στην κοινωνική φύση του ανθρώπου.
2. Στην ανάγκη να διατηρείται αδιάσπαστη και συμπαγής η ομάδα – κοινωνική ή εθνική.
3. Στη δύναμη που έχουν οι δοκιμασμένες και καθιερωμένες παραδοσιακές αντιλήψεις.
4. Στην αίσθηση ασφάλειας και στη σιγουριά που προσφέρει η συμφωνία με τους πολλούς.
5. Στην καθοριστική επίδραση που ασκούν στη διαμόρφωση της προσωπικότητας οι φορείς κοινωνικοποίησης του ατόμου, όπως είναι η οικογένεια και το σχολείο.
6. Στις επιπτώσεις που έχει για το άτομο η άρνησή του να συμμορφωθεί με την κοινωνική δεοντολογία, με τους κανόνες δηλαδή που επιβάλλει η κοινωνική ζωή.
7. Στην έλλειψη ηθικής ανδρείας και πνευματικής εντιμότητας, ώστε να μπορεί το άτομο να προβάλλει αντίσταση στη δύναμη της μάζας.

Θετικές επιδράσεις της κοινωνίας στο άτομο:

1. Μέσα στους κόλπους της κοινωνίας γεννιέται, αναπτύσσεται, δημιουργεί και ζει το άτομο.
2. Με την επικοινωνία, τη συνεργασία και την αλληλεγγύη των μελών της προσφέρει στο άτομο την ασφάλεια που είναι απαραίτητη για την ειρηνική και δημιουργική ζωή του.
3. Συντονίζει τις προσπάθειες και τους αγώνες των μελών της στην επιδίωξη και την πραγματοποίηση κοινών στόχων. Διαμορφώνει την πολιτική συνείδησή τους.
4. Με τους κανόνες της του απαγορεύει να εκτρέπεται σε πράξεις που προκαλούν την κοινή περί δικαίου συνείδηση και βλάπτουν το κοινό συμφέρον. Απεναντίας, ενθαρρύνει το άτομο και το επαινεί για ενέργειες που εξυπηρετούν το κοινό καλό. Διαπαιδαγωγεί και ηθικοποιεί τον άνθρωπο.
5. Με τη συλλογική ζωή ενισχύει το αίσθημα της κοινότητας και των ιδιαιτεροτήτων της.
6. Μέσα στην κοινωνία το άτομο ολοκληρώνεται και ως πολίτης και ως άνθρωπος.

Αρνητικές επιδράσεις της κοινωνίας στο άτομο:

1. Θέτοντας υπό έλεγχο κάθε ατομική δραστηριότητα και πρωτοβουλία περιορίζει τον αυθορμητισμό, την πρωτοβουλία και την ατομική ελευθερία.
2. Όσο πιο τολμηρή και πρωτότυπη είναι μια ιδέα ή μια ενέργεια, τόσο πιο σθεναρή αντίδραση μπορεί να αντιμετωπίσει από τον κοινωνικό κομφορμισμό, που από τη γένεσή του είναι παραδοσιακός και συντηρητικός.
3. Περιορίζεται η ελευθερία σκέψης και έκφρασης, η αμφισβήτηση και η κριτική.
4. Αποθαρρύνοντας και αποτρέποντας τα άτομα από καινοτόμες, ρηξικέλευθες ιδέες και πράξεις αναστέλλει την πρόοδο.
5. Οδηγεί στην ομοιομορφία και στη μαζικοποίηση.
6. Ευκολότερη χειραγωγήση της μάζας.
7. Όταν χάνεται η προσωπική βούληση και κρίση, διευκολύνεται η διάδοση και η επικράτηση φαινομένων δημαγωγίας, φανατισμού και μισαλλοδοξίας.

Ποια είναι η στάση των νέων απέναντι στον κοινωνικό κομφορμισμό:

Οι νέοι αποτελούν οργανικό μέλος του κοινωνικού σώματος και, επομένως, δεν αποτελούν εξαίρεση στο φαινόμενο του κοινωνικού κομφορμισμού.

Αποκοτούν τις συνήθειες, τις αξίες, τις ιδέες και τη συμπεριφορά που υπαγορεύει ή έμμεσα επιβάλλει η κοινωνία με:

1. Την οικογενειακή ανατροφή.
2. Τη διαπαιδαγώγησή τους από το σχολείο.
3. Με τη μίμηση των προτύπων και του τρόπου ζωής που προβάλλονται και διαφημίζονται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.
4. Με την ένταξή τους σε μικρότερες ομάδες ή συλλόγους.
5. Με τη συμμόρφωσή τους στους κανόνες της κοινωνίας και της πολιτείας.

Εντούτοις, οι νέοι διακρίνονται και από μια τάση αντικομφορμισμού, περισσότερο, πάντως, απ' ό,τι οι ηλικιωμένοι. Αυτό οφείλεται:

Στα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της νεανικής ηλικίας:

1. αμφισβήτηση,
2. επαναστατικότητα,
3. φαντασία,
4. διάθεση για πρωτοτυπία και καινοτομίες,
5. αυθορμητισμός
6. ρομαντισμός,
7. ενθουσιασμός,
8. παρορμητισμός
9. θάρρος, τόλμη,
10. σωματική δύναμη και ψυχικό σθένος,
11. επιθυμία για διάκριση και αναγνώριση.

Στις συνθήκες που μεγαλώνουν και στις επιδράσεις που δέχονται:

1. Ζουν σε κοινωνίες αφθονίας, φιλελεύθερες και δημοκρατικές, ανοιχτές σε νέα ιδεολογικά, κοινωνικά και αισθητικά ρεύματα.
2. Μορφώνονται.
3. Επικοινωνούν εύκολα με άλλους ανθρώπους, ταξιδεύουν, γνωρίζουν ξένους πολιτισμούς και δέχονται επιδράσεις από αυτούς.
4. Αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα, πολλά από τα οποία οφείλονται σε κοινωνικές δομές και αντιλήψεις, σε καθιερωμένες αξίες, σε συντηρητισμό κ.λπ.
5. Η εποχή μας ευνοεί την αμφισβήτηση καθιερωμένων αντιλήψεων, αρχών και συμπεριφοράς.

Επίλογος:

Χρέος των ατόμων είναι να συμβάλλουν με κάθε τρόπο στη διαμόρφωση κοινωνιών που θα είναι φιλελεύθερες, δημοκρατικές, ανεκτικές, που θα ευνοούν την αμφισβήτηση και θα είναι ανοιχτές σε νέες ιδέες, σε πρωτοβουλίες και καινοτομίες.

ΣΤ. Καταναλωτισμός

Τελικά ο σύγχρονος homo (=άνθρωπος) είναι sapiens (=σοφός), όπως τον χαρακτηρίζουν οι επιστήμονες; Μάλλον είναι consumens (=καταναλωτικός), συνήθεια που τραυματίζει καθοριστικά τη σοφία του.

(ΣΥΝΟΠΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ)

Προλογικές σκέψεις:

Ο σύγχρονος άνθρωπος, μέσα στις πολλές ιδιομορφίες που τον χαρακτηρίζουν, έχει υιοθετήσει και την πρακτική της καταναλωτικής μανίας, προσπαθώντας έτσι να εξισορροπήσει το εσωτερικό του κενό, την παθητικότητα, τη μοναξιά και το άγχος του. Η ικανοποίηση των υλικών αναγκών μοιάζει πλέον μονόδρομος για την κατάκτηση της ευτυχισμένης ζωής. Και το πιο θλιβερό είναι ότι η πλειοψηφία των ανθρώπων έχει αποδεχτεί το καταστροφικό αυτό ολισθήμα της σύγχρονης κοινωνίας

στην υπερκατανάλωση, τακτική η οποία έχει προσεκτικά ενσωματωθεί και στα διάφορα διαφημιστικά μηνύματα, που ταυτίζουν προκλητικά την ύλη με την ολοκλήρωση της ευτυχίας.

Ορισμός:

Καταναλωτισμός είναι η τάση του ανθρώπου να αγοράζει και να καταναλώνει περισσότερα αγαθά απ' όσα πραγματικά χρειάζεται. Φτάνει έτσι στο σημείο να ζει για να καταναλώνει κι όχι να καταναλώνει για να ζει.

Ιστορική αναδρομή:

Το φαινόμενο του καταναλωτισμού έχει τις ρίζες του στην εποχή της εξάπλωσης της Βιομηχανικής Επανάστασης κατά το 19^ο αιώνα στις χώρες της Ευρώπης. Η μαζική παραγωγή αγαθών με τη βοήθεια των μηχανών, η ανάγκη να καταναλωθούν αυτά τα αγαθά, καθώς και η λαχτάρα του κόσμου για υλιστική επάρκεια στη στερημένη μέχρι τότε ζωή του, αποτελούν τις βασικές πτυχές διαμόρφωσης μιας νοοτροπίας αλόγιστης κατανάλωσης. Η αντίληψη αυτή αρχίζει να γίνεται πραγματική μανία μετά το οικονομικό κραχ των ετών 1929 – 1932, παίρνει ακόμα μεγαλύτερες διαστάσεις μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου πολέμου και καταλήγει σήμερα στον 21^ο αιώνα να έχει τη μορφή πραγματικής λαίλαπας και να απασχολεί το σύγχρονο άνθρωπο ως ένα από τα πλέον φλέγοντα κοινωνικά προβλήματα.

Αίτια του καταναλωτισμού:

1. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας και η μαζική παραγωγή αγαθών δημιούργησε πληθώρα προϊόντων διαθέσιμων προς κατανάλωση.
2. Οι συνεχώς πιο εκλεπτυσμένες υλικές ανάγκες του σύγχρονου ανθρώπου.
3. Βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των ανεπτυγμένων λαών, κυρίως σε ό,τι αφορά την αύξηση των αμοιβών εργασίας, που έδωσε την ευκαιρία για καταλωτικές απολαύσεις.
4. Η εδραίωση καταναλωτικής νοοτροπίας μέσω των Μ.Μ.Ε. και της διαφήμισης.
5. Η ταύτιση της ευτυχίας με την κατανάλωση στις συνειδήσεις των σύγχρονων ανθρώπων.
6. Η ανάδειξη του χρήματος σε μοναδική αξία και κινητήριο δύναμη του κόσμου, καθώς και η επιβεβαίωση της οικονομικής αξίας του ανθρώπου μέσω της κατοχής καταναλωτικών αγαθών.
7. Η έλλειψη κάθε ουσιαστικής χαράς στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου, ο οποίος αντικατέστησε την έλλειψη αυτή με τη χαρά της κατανάλωσης (shopping therapy).

Συνέπειες του καταναλωτισμού:

1. Η ανεξέλεγκτη παραγωγή καταναλωτικών αγαθών θα οδηγήσει σε έλλειψη πρώτων υλών, θα προκαλέσει ενεργειακά προβλήματα και θα καταστρέψει μακροπρόθεσμα την οικολογική ισορροπία.
2. Εξάρτηση των αναπτυσσόμενων χωρών από τις βιομηχανικά αναπτυγμένες, γεγονός που επιφέρει εξαγωγή συναλλάγματος και ύφεση της εγχώριας οικονομίας.
3. Ο άνθρωπος εργάζεται εξοντωτικά, προκειμένου να κερδίσει χρήματα και να ικανοποιήσει τις ολόένα αυξανόμενες υλιστικές του επιθυμίες. Έτσι, μειώνεται ο ελεύθερος χρόνος του, εξουθενώνεται σωματικά και ψυχικά και κατακλύζεται από καταναλωτικό άγχος.
4. Ο άνθρωπος γίνεται μονοδιάστατος. Παραμελεί την πνευματική καλλιέργεια και την ηθική του συγκρότηση και αφοσιώνεται στην αγορά και κατανάλωση αγαθών, υιοθετώντας στη ζωή του ένα στείο καταναλωτικό πρότυπο.
5. Η πράξη της αγοράς και της κατανάλωσης έχει γίνει αυτοσκοπός και ψευδαίσθηση ευχαρίστησης.
6. Ο άνθρωπος υποδουλώνεται από το σφυροκόπημα των διαφημιστικών μηνυμάτων και χάνει την ιδιαιτερότητα της προσωπικότητάς του μέσα στην καταναλωτική μάζα.
7. Ο άνθρωπος ταυτίζει το «έχειν» με το «είναι» και στην προσπάθειά του να καταξιωθεί κοινωνικά δεν θα διστάσει να στραφεί στη βία και το έγκλημα, για να αποκτήσει το «διαβατήριο» της κοινωνίας της αφθονίας.

Τρόποι αντιμετώπισης του καταναλωτισμού:

1. Η ολοκληρωμένη ανθρωπιστική παιδεία θα κάνει τον άνθρωπο να αντιληφθεί το πραγματικό νόημα της ζωής, να αξιολογήσει και να ιεραρχήσει τις πραγματικές του υλικές ανάγκες και θα καλλιεργήσει μέσα του την κριτική ικανότητα, ώστε να αντισταθεί στην καταναλωτική μανία της εποχής μας.

2. Το άτομο είναι σκόπιμο να κατανοήσει ότι ποιότητα ζωής δεν σημαίνει απόκτηση υλικών αγαθών, αλλά συνδυασμός μιας άνετης ζωής που συνοδεύεται από πνευματική και ηθική καλλιέργεια.
3. Η πολιτεία μπορεί να καλλιεργήσει τη δημιουργικότητα των πολιτών της και να τους δείξει ότι πέρα από τη χαρά της κατανάλωσης, υπάρχει και η χαρά της προσωπικής δημιουργίας μέσω της εργασίας.
4. Η πολιτεία οφείλει να επιβάλει στους διαφημιστές δεοντολογία αντικειμενικής πληροφόρησης των καταναλωτών και να ενημερώνει τακτικά για τους κινδύνους της υπερκατανάλωσης.

Επιλογικές σκέψεις:

(τελικά πόσο ελεύθερος είναι ο άνθρωπος μέσα στον ωκεανό της διαφημιστικής προπαγάνδας, η οποία τον ωθεί προκλητικά στην υπερκατανάλωση;)

Ο σύγχρονος άνθρωπος είναι πραγματικά υπόδουλος τόσο στο υλιστικό πρότυπο της νοσηρής κοινωνίας του όσο και σε μηχανισμούς που ρυθμίζουν την υποδούλωσή του αυτή. Ένας τέτοιος μηχανισμός είναι η διαφήμιση, τα τεχνάσματα της οποίας χρησιμοποιούνται ως προωθητικά εργαλεία για την αλόγιστη αγορά αγαθών, αλλά και για την ταύτιση ύλης και ευτυχίας. Μόνο εκείνος που είναι έτοιμος να συγκρουστεί με αυτήν την καλοστημένη μηχανή προώθησης θα γλιτώσει τον εαυτό του από την αφομοίωση της καταναλωτικής μάζας. Πρέπει όμως να στερηθεί πολλές από τις υλικές απολαύσεις, στις οποίες τον έμαθαν οι κερδοσκόποι της αγοράς.

Z. ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

(περίπου 400 λέξεις)

Το πρώτο πράγμα που πρέπει να εξασφαλίσει σήμερα ο άνθρωπος είναι η ελευθερία του από κάθε εξωτερικό και εσωτερικό καταναγκασμό.

Η ελευθερία του ανθρώπου δεν είναι για τον ίδιο μόνο αυτονόητο δικαίωμα, αλλά είναι και κατάκτησή του στις σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες, για την οποία έχει με σθένος αγωνιστεί επί αιώνες. Επομένως, οφείλει να προασπίσει με κάθε τρόπο την κατάκτησή του αυτή και να απαλλαγεί από τις «σειρήνες» της υποδούλωσης σε διάφορους μηχανισμούς χειραγώγησης του.

Η εξωτερική ελευθερία του ατόμου σχετίζεται με το αυτεξούσιο του εαυτού του και την κατοχύρωση του δικαιώματος έκφρασης της προσωπικής του βούλησης. Στην εποχή μας αυτά πραγματώνονται με την αναγνώριση του ελεύθερου δικαιώματος ψήφου, με την ανεμπόδιση διατύπωση γνώμης, με το δικαίωμα στην εργασία και την οικονομική δραστηριότητα. Συμπληρώνονται με την αποδέσμευση του ανθρώπου από την εξάρτηση των νόμων της φύσης και την ανάπτυξη προϋποθέσεων για ατομική ευημερία. Κάθε μηχανισμός που οδηγεί στην καταπίεση και υποδούλωση του ανθρώπου πρέπει να θεωρείται ασυμβίβαστος με το πνεύμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητάς του. Τέτοιοι μηχανισμοί σχετίζονται με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τη διαφήμιση, που οδηγούν σε καταναλωτισμό και άσκηση μαζικής προπαγάνδας, με την ύπαρξη κοινωνικών ανισοτήτων που περιορίζουν την ισότητα των πολιτών και γενικότερα με την τακτική των ανταγωνιστικών σχέσεων στην καθημερινότητά μας, οι οποίες υποβαθμίζουν την ανεξάρτητη φύση μας.

Η υψηλότερη όμως μορφή ελευθερίας θεωρείται η ηθική – εσωτερική ελευθερία, η οποία έχει να κάνει με την αποδέσμευση του ανθρώπου από τα πάθη, τις ορμές, τα άσχημα ένστικτα και τις προκαταλήψεις. Αυτή η μορφή ελευθερίας είναι εξαιρετικά δύσκολο να επιτευχθεί, γιατί απαιτεί συνεχή εσωτερικό αγώνα και ανθρωπιστική καλλιέργεια από μέρους του ατόμου. Μοιάζει με πραγματική νίκη του ανθρώπου απέναντι στην ίδια τη φύση του, αφού καλείται να υπερβεί τόσο κληρονομικά στίγματα του εαυτού του όσο και καταστάσεις που διαμορφώνονται από τα ποικίλα προβλήματα της κοινωνίας. Χρειάζεται λοιπόν ηθική και ψυχολογική τόλμη, πνευματική διαύγεια και ηρεμία, καθώς και αφοσίωση στο πραγματικό νόημα και περιεχόμενο της ζωής. Νόημα και περιεχόμενο, τα οποία ο άνθρωπος καλό θα ήταν να αναζητήσει στην αγάπη, την αλληλεγγύη, την εργατικότητα, τη φιλία και την εντιμότητα.

Η πραγματική ελευθερία είναι τελικά για τον άνθρωπο η βάση της ατομικής του ευτυχίας. Μόνο μέσα από αυτήν μπορεί να ολοκληρωθεί και να αποκτήσει λόγο ύπαρξης. Και αφού ο άνθρωπος είναι το ζωτικό κύτταρο του κόσμου μας, κατακτώντας για τον εαυτό του την ελευθερία, θα προωθήσει, σε ό,τι τουλάχιστον τον αφορά προσωπικά, και την συλλογική ωρίμανση και ευημερία της κοινωνίας.

(Λέξεις ~ 380)

H. ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

(περίπου 100 λέξεις)

Δεν υπάρχει σήμερα ισομέρεια ανάπτυξης των μορφών του πολιτισμού, αφού ο τεχνικός έχει παραγκωνίσει τον πνευματικό πυλώνα των ανθρώπινων επιτευγμάτων.

Το σύνολο των επιτευγμάτων του ανθρώπου σε πολιτισμικό επίπεδο αποτελείται από δύο πυλώνες: τον τεχνικό και τον πνευματικό. Η πρώτη μορφή πολιτισμού αφορά την τεχνολογική πρόοδο και την οικονομία, ενώ η δεύτερη την ηθικοπνευματική ωρίμανση της κοινωνίας και του ατόμου. Είναι γεγονός μάλιστα ότι ο άνθρωπος έχει σήμερα παραμελήσει την ανάπτυξη του πνευματικού πολιτισμού, λόγω της αφοσίωσης που επιδεικνύει στην πρόοδο της τεχνολογίας. Η πραγματικότητα αυτή δημιουργεί ανισομέρεια πολιτισμικής εξέλιξης και διαταράσσει το μέτρο και την αρμονία στην περαιτέρω πορεία της ανθρωπότητας. Η πολιτισμική αυτή ανισορροπία, που είναι πάνω απ' όλα κρίση προσανατολισμού, πρέπει να σταματήσει, προκειμένου να διασφαλιστεί η ολόπλευρη βελτίωση της ανθρώπινης ποιότητας ζωής. (λέξεις ~ 106)

Θ. ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΟΜΦΟΡΜΙΣΜΟ

(150 λέξεις)

Η ένταξη και προσαρμογή του ανθρώπου στην κοινωνία και στις διάφορες επιμέρους ομάδες της είναι απολύτως αναγκαία διαδικασία. Δεν πρέπει όμως να εξελιχθεί σε δουλική μίμηση προτύπων και υποταγή στη νοοτροπία και τις απόψεις του συνόλου.

Ο άνθρωπος είναι από τη φύση του κοινωνικό ον. Είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να επιβιώσει αποκομμένος από τους συνανθρώπους του. Επομένως, η ένταξή του στην κοινωνία και στα υποσύνολά της είναι διαδικασία όχι μόνο αναπόφευκτη, αλλά και απαραίτητη για τη συνολική του ωρίμανση. Η κοινωνικοποίηση όμως κρύβει και κάποιους σημαντικούς κινδύνους, όταν μετατρέπεται σε δουλική προσαρμογή. Αυτοί οι κίνδυνοι έχουν σχέση κυρίως με την αφομοίωση της ιδιαιτερότητας του κάθε ανθρώπου από τη μάζα και την άκριτη υιοθέτηση από μέρους του ιδεών και προτύπων. Μια τέτοια εξέλιξη, χαρακτηρίζεται καταστροφική για την προσωπικότητα του ατόμου, γιατί του αφαιρεί το προνόμιο της ελεύθερης βούλησης, αλλά το μετατρέπει και σε παθητικό δέκτη ερεθισμάτων του περιβάλλοντός του. Μπροστά σ' αυτούς τους κινδύνους, ο άνθρωπος οφείλει να αντιδράσει, προκειμένου να περισώσει τη μοναδικότητα του εαυτού του, προσέχοντας ταυτόχρονα την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και πετυχαίνοντας την αποφυγή της περιθωριοποίησής του. (λέξεις ~ 150)

Ι. ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟ - ΔΙΕΘΝΙΣΜΟ

(2 παράγραφοι)

Όσο μεγαλύτερη ανοχή στο διαφορετικό υιοθετήσει μια κοινωνία τόσο πιο πολύ θα προοδεύσει.

Στη σύγχρονη εποχή, λόγω της πολυπολιτισμικής μας κοινωνίας και στο πλαίσιο της παγκόσμιας και εγχώριας συμφιλίωσης και αλληλεγγύης, οφείλουμε να υιοθετήσουμε τη φιλοσοφία της ανοχής και του σεβασμού σε καθετί διαφορετικό. Η αναγωγή του διαφορετικού σε ευκαιρία σύνθεσης μιας διαπολιτισμικής κοινωνίας, θα προάγει την ποιοτική μας ωρίμανση. Ο φυλετικός, εθνικός, θρησκευτικός και γλωσσικός πλουραλισμός είναι μια αναπόφευκτη κατάσταση στα δισεκατομμύρια των ανθρώπων. Όπως βέβαια είναι και η ποικιλία παραδόσεων, ηθών, εθίμων και ιδεολογιών. Αυτό το κράμα ανόμοιων χαρακτηριστικών δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως εμπόδιο εξέλιξης. Αντίθετα, μόνο μέσα από το συνδυασμό διαφορετικών πραγμάτων, μπορεί να προκύψει κάτι καλύτερο και ευεργετικότερο για όλους μας. (λέξεις ~ 100)

Εθνικισμός και διεθνισμός είναι σήμερα έννοιες αντίθετες, αφού η μια τροφοδοτεί τις έριδες μεταξύ κρατών και κοινωνικών ομάδων και η άλλη αμβλύνει τις διαφορές ανάμεσά τους.

Εθνικισμός και διεθνισμός προβάλλουν στη σύγχρονη εποχή ως ιδεολογίες αντίρροπες. Η πρώτη, αντιπροσωπεύοντας τον αρρωστημένο και φανατικό πατριωτισμό, καλλιεργεί τεταμένες διακρατικές σχέσεις και υποδαυλίζει σε εγχώριο επίπεδο συγκρούσεις, ανάμεσα σε κοινωνικές ομάδες με διαφορετικά χαρακτηριστικά. Η δεύτερη, εκπροσωπώντας τις ώριμες αρχές της δημοκρατικής αρμονίας και της πολυπολιτισμικότητας, εξομαλύνει τις διαφορές ανάμεσα στους λαούς και εδραιώνει την ουσιαστική επαφή και συνεργασία των ανθρώπων. Είναι στο χέρι μας λοιπόν να κρίνουμε ψύχραιμα ποια από τις δύο παραπάνω τακτικές θα εξασφαλίσει το μέλλον της ανθρωπότητας και θα δημιουργήσει προϋποθέσεις κοινωνικής ευημερίας. Μάλλον η επιλογή δεν θα είναι δύσκολη, αφού ουσιαστικά αντιπαραβάλλονται μια μισαλλόδοξη και ρατσιστική φιλοσοφία με μια δημοκρατική νοοτροπία ανώτερου ανθρώπινου πολιτισμού. (λέξεις ~ 110)

ΙΑ. ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

(100 λέξεις)

Η εξανθρώπιση και η καλλιέργεια της ανθρώπινης αρετής είναι αξίες που αποτελούν το ιδανικό της ανθρωπιστικής παιδείας.

Σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη εποχή, κρίνεται επιβεβλημένη η υιοθέτηση του ανθρωπιστικού ιδεώδους. Δηλαδή η ωρίμανση της προσωπικότητας του σύγχρονου ανθρώπου μέσω της πίστης στο συνάνθρωπο και την αξία του, της αγάπης,

δικαιοσύνης και ελευθερίας. Η εδραίωση ενός τέτοιου ανώτερου επιπέδου αρετής από μέρους των μελών της κοινωνίας, θα οδηγήσει στο σεβασμό της ανθρωπίνης προσωπικότητας, θα προωθήσει την αλληλεγγύη και αλληλοβοήθεια και θα ενδυναμώσει την ισότητα και τη φιλία μεταξύ μας. Επομένως, η πίστη στα ανθρωπιστικά ιδεώδη και η εφαρμογή αυτών θα κάνουν τον άνθρωπο περισσότερο άνθρωπο μέσα του και απέναντι στους γύρω του. (λέξεις ~ 95)

ΙΒ. ΓΙΑ ΤΗ ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ

(150 λέξεις)

Η θανατική ποινή, έσχατο μέσο απονομής δικαιοσύνης, μοιάζει σε κάποιες περιπτώσεις ως ο μοναδικός τρόπος ικανοποίησης του περί δικαίου κοινωνικού αισθήματος.

Δεν είναι λίγα τα περιστατικά ειδεχθών εγκλημάτων στις μέρες μας. Η κοινωνία μας έρχεται αντιμέτωπη τακτικά με στυγνούς και κατά συρροή εγκληματίες, οι οποίοι όχι μόνο εμφανίζονται προκλητικά αμετανόητοι για τις πράξεις τους, αλλά δηλώνουν θρασύτατα ότι αν τους δινόταν η ευκαιρία, θα εγκληματούσαν το ίδιο εύκολα, χωρίς κανέναν απολύτως ενδοιασμό. Σε τέτοιες λοιπόν ομολογουμένως ακραίες περιπτώσεις, μοιάζει μονόδρομος στη συνείδηση των ανθρώπων η τιμωρία των ενόχων με την εσχάτη των ποινών, τη θανάτωση. Και αυτό γιατί μόνο έτσι φαίνεται ότι ικανοποιείται επαρκώς το περί δικαίου αίσθημα των πολιτών και ησυχάζει η κοινωνική κατακραυγή. Δεν θα ήταν όμως άδικοι όσοι θα επισήμαναν σε μια τέτοια πρακτική, μία τάση αντεκδίκησης της πολιτείας που γίνεται ίσως και όμηρος των πολιτών της, η οποία ασφαλώς δεν συνάδει με το σωφρονιστικό νόημα που επιβάλλεται να έχουν οι ποινές. Επομένως, χρειάζεται περαιτέρω προβληματισμός για το ζήτημα της επιβολής της θανατικής ποινής, μιας και είναι ένα μέσο απονομής δικαιοσύνης ακόμα αμφιλεγόμενο και ως προς την ουσία, αλλά και ως προς την αποτελεσματικότητά του. (λέξεις ~ 160)

ΙΓ. ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ

(150 λέξεις)

Το αίσθημα ευθύνης του επιστήμονα απέναντι στην κοινωνία περιορίζει κάθε αυθαιρεσία του, η οποία εκπορεύεται από επιστημονικό οίστρο, επιθυμία κέρδους και δόξας, αλλά διαφυλάσσει και το μέλλον της ανθρωπότητας.

Η επιστήμη είναι ένα ισχυρό εργαλείο γνώσης και δύναμης. Όχι μόνο βελτίωσε τον κόσμο και το βιοτικό επίπεδο του ανθρώπου, αλλά διεύρυνε και τους πνευματικούς του ορίζοντες, δημιουργώντας πεδία που παλαιότερα ούτε καν ο ίδιος είχε φανταστεί. Υπό αυτήν την έννοια είναι ένας τομέας συνεχώς εξελίξιμος, γοητευτικός για την εξουσία που παρέχει και νευραλγικός, γιατί καθορίζει το μέλλον της ανθρωπότητας. Οι επιστήμονες είναι άνθρωποι του πνεύματος, της έρευνας και εραστές της γνώσης. Δεν είναι λίγοι εκείνοι που διακατέχονται από το πάθος της δόξας, του κέρδους και από έναν ακατάπαυστο επιστημονικό ενθουσιασμό για νέες ανακαλύψεις. Ίσως θα μπορούσε κανείς να ονομάσει και θεμιτές τις προηγούμενες φιλοδοξίες. Γίνονται όμως αυτές επικίνδυνες, όταν δεν συνοδεύονται από αίσθημα ισχυρής κοινωνικής ευθύνης. Μια νοοτροπία δηλαδή, που σίγουρα τιθασειύει τις υπερφίαλες φιλοδοξίες των επιστημόνων και αντιπροσωπεύει την εκδήλωση από μέρους τους ενδιαφέροντος, για τα αποτελέσματα των ανακαλύψεών τους στο κοινωνικό σύνολο. Η κοινωνική αυτή ευαισθησία εξασφαλίζει ένα ευτυχές μέλλον για τον κόσμο μας και όταν υιοθετείται από έναν επιστήμονα, αξίζει να βραβευθεί αυτός με το «νόμπελ ανθρωπιάς». (λέξεις ~ 170)

ΙΔ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΑΤΟΜΟ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΚΟΜΦΟΡΜΙΣΜΟΣ

(θέμα παραγωγής κειμένου και ενδεικτικό σχεδιάγραμμα)

(ΘΕΜΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ)

Σε ένα άρθρο που θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα του δήμου σας να προβληματιστείτε πάνω στα εξής ερωτήματα:

- α)** Υπάρχει σχέση ανάμεσα στην κοινωνία και το άτομο και ποια είναι τα χαρακτηριστικά της;
- β)** Αξίζει ο άνθρωπος να διαφοροποιείται από την κοινωνική μάζα; Μήπως μια τέτοια τακτική είναι διασπαστική της κοινωνικής συνοχής και ισορροπίας;
- γ)** Ποια είναι τα όρια μιας τέτοιας διαφοροποίησης και ποιοι πρέπει να είναι οι στόχοι της;
- δ)** Θα επιβίωνε ένας κόσμος απόλυτα ομοιόμορφος;

(περίπου 600 λέξεις)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Ενδεικτικός τίτλος άρθρου: Ελεύθερος ή δέσμιος ο άνθρωπος της κοινωνικής ομάδας;

§1: Πρόλογος: Παρουσίαση της έννοιας «κοινωνικοποίηση», τι ακριβώς σημαίνει, ποιο είναι το εύρος της χρονικά και μέσω ποιων φορέων πραγματώνεται.

Μεταβατική κατακλείδα: Άρρηκτη είναι η σχέση κοινωνίας και ατόμου, γιατί το άτομο δεν μπορεί να ζήσει μόνο του (πρβλ. ότι ο άνθρωπος είναι από τη φύση του κοινωνικό ον).

Κύριο μέρος (απάντηση ερωτημάτων του θέματος):

Ερώτημα (α):

§2 Τα άτομα είναι οι μονάδες που στελεχώνουν την κοινωνία. Χωρίς ομαλή και οργανωμένη συνύπαρξη των ανθρώπων (συνεργασία, αλληλεγγύη, νομοθετικό πλαίσιο) δεν υπάρχει κοινωνία και προοπτική προόδου.

ομαλό «δέσιμο»

§3 Η κοινωνία και οι διάφορες κοινωνικές ομάδες, στις οποίες εντάσσεται ο άνθρωπος, επηρεάζουν καταλυτικά τη συμπεριφορά του. Πολλές φορές η συμπεριφορά του ατόμου ομοιάζει με εκείνη της ομάδας του, μόνο και μόνο από ψυχολογική ταύτιση με αυτήν (υπάρχει πάντα ο φόβος της διαφοροποίησης, που ενδεχομένως θα οδηγήσει στην περιθωριοποίηση του εκφραστή κάθε εναλλακτικής πρότασης).

Μεταβατική κατακλείδα: Παρ' όλα αυτά αξίζει κανείς να διαφυλάσσει τη διαφορετικότητα της προσωπικότητάς του.

Ερώτημα (β):

§4 Η κοινωνική μάζα καταπίνει τον άνθρωπο, εάν ο ίδιος δεν αντιδράσει, προκειμένου να περισώσει τη μοναδικότητα της ύπαρξής του. Η μάζα έχει την τάση να τυποποιεί την ανθρώπινη συμπεριφορά, καταργώντας κάθε έννοια υγιούς πλουραλισμού. **Συμπέρασμα:** αξίζει ο άνθρωπος να διαφοροποιείται από τη μάζα, για χάρη της ποικιλίας των ιδεών.

ομαλό «δέσιμο»

§5 Η διαφοροποίηση από την κοινωνική μάζα δεν είναι διασπαστική κίνηση ούτε θέτει σε κίνδυνο την κοινωνική συνοχή και ισορροπία, **αρκεί να έχει τα σωστά όρια και να εκδηλώνεται με ειρηνικούς και υγιείς τρόπους.**

Μεταβατική κατακλείδα: Κάθε πράξη διαφοροποίησης από το περιβάλλον μας, ενέχει στοιχεία ριζοσπαστικής τακτικής και οφείλουμε να δίνουμε σ' αυτήν σαφή όρια και να προσδιορίζουμε τα μέσα εκδήλωσής της. **Στόχος:** η διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής.

Ερώτημα (γ):

§6 Τα όρια της διαφοροποίησης από την κοινωνική μάζα είναι εκεί που οι ενέργειές μας απειλούν την κοινωνική συνοχή. Εάν ξεπεράσουμε αυτά τα όρια, τότε δεν ενισχύουμε με τη στάση μας τον κοινωνικό πλουραλισμό, αλλά συμβάλλουμε στην αποσταθεροποίηση του κοινωνικού ιστού, πράγμα ανεπίτρεπτο.

ομαλό «δέσιμο»

§7 Στόχοι της διαφοροποίησής μας πρέπει να είναι η διατύπωση υγιών διαφορετικών θέσεων, που θα προτείνουν εναλλακτικές απόψεις και θα διευκολύνουν στην επίλυση προβλημάτων μέσω αποτελεσματικών οδών. Κατόπιν, οφείλουμε να προωθήσουμε τη σύνθεση των διαφορετικών απόψεων που διατυπώνονται.

Μεταβατική κατακλείδα: Δεν υπάρχει περίπτωση ο ανθρώπινος κόσμος να είναι ομοιόμορφος. Πάντα θα υπάρχουν μικρές ή μεγάλες τάσεις διαφοροποίησης από τα μέλη του. Ίσως μόνο έτσι να διασφαλίζεται, μέσω του διαφορετικού, η προοπτική εξέλιξης της κοινωνίας.

Ερώτημα (δ):

§8 Δεν θα επιβίωνε σε καμία περίπτωση ένας κόσμος απόλυτα ομοιόμορφος, εφόσον θα υπήρχε περίπτωση να υπάρξει. Και αυτό γιατί η διαφορετικότητα προωθεί την εξέλιξη. Η ομοιομορφία είναι καταφύγιο της στασιμότητας.

Μεταβατική κατακλείδα: Ο άνθρωπος έχει ανάγκη την κοινωνία και πρέπει να συμμετέχει στα υποσύνολά της.

Επίλογος:

§9: Αναφορά στο όραμα μιας κοινωνίας που τα μέλη της συνεργάζονται αρμονικά και διαφοροποιούνται κριτικά απέναντι στα προβλήματα που παρουσιάζονται. Επισημάνση της αναγκαιότητας σύνθεσης των διαφορετικών απόψεων για μια κοινωνία ευημερίας και καλύτερης συνοχής.

«Θεματική ενότητα: Παιδεία – Εκπαίδευση – Δια βίου μάθηση»

(Να σχολιαστεί η παρακάτω φράση σε 100 περίπου λέξεις)

Η δια βίου ολοκληρωμένη ανθρωπιστική παιδεία εξασφαλίζει την ηθική και ψυχολογική ωρίμανση του ανθρώπου, διευρύνει τους πνευματικούς του ορίζοντες και τον απαλλάσσει από τα δεσμά μιας αποκλειστικά γνωστικής και επομένως στείρας εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Παιδεία και εκπαίδευση είναι έννοιες αλληλένδετες και αλληλοεξαρτώμενες. Η πρώτη περιέχει τη δεύτερη, αφού με τον όρο παιδεία εννοούμε τη δια βίου πνευματική, ηθική, ψυχολογική και σωματική ωρίμανση του ατόμου, ενώ ως εκπαίδευση ορίζεται η εξέλιξη του ανθρώπου σε συγκεκριμένο κάθε φορά τομέα γνώσης. Η παιδεία γίνεται μάλιστα περισσότερο αποτελεσματική, όταν το περιεχόμενό της στοχεύει στην καλλιέργεια των ανθρωπιστικών αξιών. Στην περίπτωση αυτή, ο άνθρωπος γίνεται το κέντρο του ενδιαφέροντος, ενώ αναγνωρίζεται η μοναδικότητα και η αξία της ύπαρξής του. Η παιδεία που έχει λοιπόν περιεχόμενο ανθρωπιστικό, εξασφαλίζει την ποιοτική εξέλιξη της προσωπικότητας του ανθρώπου, τον απομακρύνει από τη στείρα αφομοίωση γνώσεων και δημιουργεί προϋποθέσεις κοινωνικής ευημερίας. (λέξεις 107)

«Θεματική ενότητα: Ανθρωπισμός – Ανθρώπινα Δικαιώματα»

(Να σχολιαστεί η παρακάτω φράση σε 100 περίπου λέξεις)

Η αναγνώριση και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε κάθε κοινωνία δεν είναι μόνο κάτι το αυτονόητο, αλλά και απαραίτητο συστατικό της κοινωνικής προόδου.

Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η αναγνώριση της μοναδικότητας της αξίας του ανθρώπου πρέπει να εφαρμοστούν στη σύγχρονη εποχή κατά προτεραιότητα. Τίποτε άλλο δεν θα εξασφαλίσει καλύτερα το μέλλον της ανθρωπότητας, από την πεποίθηση ότι ο άνθρωπος είναι το κορυφαίο και αναντικατάστατο κύτταρο της κοινωνίας. Μόνο η προστασία της ύπαρξης και η βελτίωση των όρων ζωής του δημιουργούν τις προϋποθέσεις για πρόοδο και ευημερία. Όσα λοιπόν κι αν κατακτήσει ο άνθρωπος, όσο κι αν προωθήσει τη γνώση και την τεχνολογία, ποτέ δεν θα είναι απολύτως ασφαλής και ευτυχισμένος πάνω στη γη, παρά μόνο εάν σεβαστεί την ίδια του την εικόνα, δηλαδή τον εαυτό του και τους γύρω του. (λέξεις 109)

«Θεματική ενότητα: Άνθρωπος και Φυσικό Περιβάλλον»

(Να σχολιαστεί η παρακάτω φράση σε 100 περίπου λέξεις)

Η φύση, όσο κι αν απομακρύνεται ο άνθρωπος απ' αυτήν, είναι για τον ίδιο το ζωτικό περιβάλλον επιβίωσής του και επομένως αποτελεί το πρώτο πράγμα που οφείλει να προστατεύσει.

Το φυσικό περιβάλλον είναι ο ζωτικός χώρος ύπαρξης για τα έμβια όντα. Ο άνθρωπος φιλοξενείται από τη φύση, γι' αυτό οφείλει να τη σέβεται, να τη φροντίζει και να την προστατεύει. Ακόμα κι αν στη σύγχρονη εποχή έχει απομακρυνθεί από κοντά της, λόγω της εξέλιξης της τεχνολογίας, πάλι η φύση αποτελεί για τον ίδιο προϋπόθεση επιβίωσης, αφού από αυτήν εξαρτάται το αυτονόητο, δηλαδή η ζωή και η συνέχισή της. Όσες γνώσεις κι αν αποκτήσει ο άνθρωπος, είναι στη μοίρα του να μην καταφέρει να κερδίσει τη φύση. Απόδειξη αυτού είναι ότι όταν καταστρέφεται το περιβάλλον, χάνεται μαζί του και ο ίδιος ο άνθρωπος. (λέξεις 103)

«Θεματική ενότητα: Διαφήμιση»

(Να σχολιαστεί η παρακάτω φράση σε 100 περίπου λέξεις)

Η διαφήμιση, ως προωθητικός μηχανισμός των διαφόρων αγαθών στη συνείδηση των καταναλωτών, αποτελεί πραγματικότητα στη σύγχρονη εποχή, με την οποία πρέπει να μάθουμε να ζούμε.

Η μαζική παραγωγή αγαθών στη σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία και οι ανταγωνισμοί των επιχειρηματικών δυνάμεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό καθιστούν τη διαφήμιση αδήριτη ανάγκη. Και αυτό γιατί μόνο μέσα από τη διαφήμιση είναι δυνατή η προώθηση των προϊόντων στη συνείδηση των υποψήφιων καταναλωτών. Επομένως, οφείλουμε να μάθουμε να αντιμετωπίζουμε τη διαφήμιση με ψυχραιμία και προπάντων κριτική ικανότητα και να μην δαιμονοποιούμε τις ενδεχόμενες αρνητικές της επιπτώσεις στη ζωή μας. Είναι δηλαδή στο χέρι μας να κατευνάσουμε τον καταναλωτικό οίστρο, στον οποίο

σίγουρα επιδιώκει να μας παρασύρει. Από την άλλη μπορούμε να εκμεταλλευτούμε την ευκαιρία που μας δίνεται για ενημέρωση πάνω στις τρέχουσες εξελίξεις παραγωγής αγαθών γύρω μας. (λέξεις 107)

«Θεματική ενότητα: Η ευθύνη του επιστήμονα»

(Να σχολιαστεί η παρακάτω φράση σε 100 περίπου λέξεις)

Η επιστήμη είναι δύναμη ουδέτερη. Φορτίζεται όμως θετικά ή αρνητικά, ανάλογα με τους χειρισμούς των επιστημόνων.

Η επιστήμη είναι δύναμη γνώσης στα χέρια του ανθρώπου. Δεν θα ήταν σκόπιμο να σταματήσουμε την επιστημονική εξέλιξη, γιατί κάτι τέτοιο θα μας γύριζε πίσω σε εποχές βαρβαρότητας. Άρα, η επιστήμη είναι μια από τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την κοινωνική εξέλιξη. Έχει όμως χαρακτήρα ουδέτερο. Με άλλα λόγια καμία επιστημονική ανακάλυψη δεν έχει θετικό και αρνητικό φορτίο από μόνη της. Χαρακτηρίζεται εκ των υστέρων θετική ή αρνητική, ανάλογα με τον τρόπο που την χειρίζονται και την αξιοποιούν είτε οι επιστήμονες είτε αυτοί που τους ελέγχουν. Επομένως, οφείλουμε να αποδίδουμε θετικό χρώμα στις επιστημονικές ανακαλύψεις, υιοθετώντας ως επιστήμονες και γενικότερα ως άνθρωποι βαθύ αίσθημα κοινωνικής ευθύνης. (λέξεις 105)

ΙΣΤ. ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

(άρθρο περίπου 600 λέξεων)

Τα μνημεία του ελληνικού πολιτισμού είναι απλώς άψυχα κτίσματα ή μπορούν να λειτουργήσουν ευεργετικά στη σύγχρονη πραγματικότητα; Αν πιστεύετε το δεύτερο, να εξηγήσετε την ευεργετική αυτή λειτουργία σε άρθρο σας περίπου 600 λέξεων.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Τα μνημεία μας καθρέφτης του παρελθόντος, στολίδι του παρόντος και οδηγός του μέλλοντος

Η Ελλάδα είναι μια χώρα με μακραίωνη ιστορία και θαυμαστό πολιτισμό. Έχει κατά καιρούς προσφέρει τα φώτα της σε άλλους λαούς, προκειμένου και εκείνοι να προωθήσουν την πολιτισμική τους εξέλιξη. Η ιστορική έρευνα έχει καταγράψει αναλυτικά το μέγεθος της αξίας και την ποιότητα της ελληνικής πολιτιστικής ταυτότητας του παρελθόντος και έχει αποδείξει τεκμηριωμένα την προσφορά της στην ανθρωπότητα. Απτές αποδείξεις αυτού του ένδοξου πολιτισμικού παρελθόντος αποτελούν τα διασωθέντα μνημεία του.

Με τον όρο μνημεία, βέβαια, δεν εννοούμε απλώς ένα μουσειακό εύρημα που παρουσιάζει αρχαιολογικό ενδιαφέρον και προσφέρεται μόνο για παρατήρηση και αισθητική απόλαυση. Εννοούμε πάνω απ' όλα ένα δείγμα πολιτισμού παλαιότερης εποχής, το οποίο οφείλουμε να αντιμετωπίσουμε σήμερα με σεβασμό, ευλάβεια και προφύλαξη. Κυρίως, γιατί μέσω αυτού συνδεόμαστε βιωματικά με τις ρίζες μας, ενοποιούμε τις διάφορες φάσεις της ιστορικής μας εξέλιξης και διδασκόμαστε για το μέλλον.

Τα μνημεία επομένως της ελληνικής ιστορίας δεν είναι σε καμία περίπτωση άψυχα κτίσματα, αλλά ζωντανά ευρήματα του ελληνικού πολιτισμού, που μπορούν να λειτουργήσουν ευεργετικά στη σύγχρονη πραγματικότητα. Μπορούν να συμπληρώσουν το φυσικό κάλλος, να το αναδείξουν και να αναδειχθούν από αυτό, προσφέροντας αισθητική απόλαυση μοναδικής ποιότητας. Επίσης, αποτελούν αξιόπιστη ένδειξη των αξιών, ιδεών και αισθητικών αντιλήψεων μιας περασμένης λαμπρής εποχής, η οποία όμως μπορεί να γίνει παράδειγμα και σήμερα. Τέλος, τα μνημεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για λατρευτικούς ή άλλους πολιτιστικούς σκοπούς (μουσικές συναυλίες, διαλέξεις, θέατρο), εξυπηρετώντας για άλλη μια φορά το ρόλο για τον οποίο πριν πολλά χρόνια δημιουργήθηκαν.

Σε γενικές γραμμές, η μνημειακή κληρονομιά της χώρας μας είναι η ζωντανή απόδειξη του λαμπρού ελληνικού πολιτισμού. Τα ίδια τα μνημεία είναι οι πιο χειροπιαστές ιστορικές πηγές, οι οποίες δεν μας υπενθυμίζουν απλώς ότι καταγόμαστε από ένδοξους προγόνους, αλλά μας παροτρύνουν να τιμούμε και να συνεχίσουμε τη μεγαλοπρεπή καταγωγή μας. Αυτός είναι και ο βασικός λόγος που επιβάλλει το σεβασμό μας απέναντί τους. Οφείλουμε να τα εντάξουμε αρμονικά στο σύγχρονο αστικό περιβάλλον, να χαϊρόμαστε την παρουσία τους, να τα αξιοποιούμε αρχαιολογικά και κυρίως να τα συντηρούμε με προσοχή και μεράκι.

Ένας λαός που περιβάλλει με στοργή τα κειμήλια του παρελθόντος του έχει εξασφαλίσει το παρόν και το μέλλον του. Όχι γιατί δεν πρέπει να αγωνιστεί για να επιτύχει την εξέλιξή του, πράγμα εντελώς αυτονόητο, αλλά γιατί έχει αντιληφθεί κάτι πολύ σημαντικό, ότι δηλαδή θεμέλιο προόδου για μια κοινωνία είναι η δημιουργική μελέτη και αξιοποίηση του παρελθόντος της. Άλλωστε, η ιστορία επαναλαμβάνεται μέσα από διαφορετικές κάθε φορά συνθήκες. Τα ζωντανά μάλιστα αποτυπώματά της, δηλαδή τα μνημεία, μπορούν να γίνουν ο πνευματικός οδηγός για την αποφυγή παλαιών λαθών και αποπημάτων.

Αφού λοιπόν η λειτουργία της μνημειακής μας κληρονομιάς κρίνεται τόσο σπουδαία, χρήσιμο θα ήταν να επιδιώξουμε την καλλιέργεια εκπαιδευτικών στόχων στα σχολεία μας για τη γνωριμία των μαθητών με τα μνημεία. Έτσι, θα βοηθήσουμε τη νεολαία μας να συνηθίσει τη συναναστροφή μαζί τους και να εξοικειωθεί βιωματικά με την εθνική μας ταυτότητα. Οι στόχοι

αυτοί μπορούν να επιτευχθούν μέσω της σύνδεσης των μνημείων με τη διδασκαλία των σχολικών μαθημάτων, αλλά και με την οργανωμένη επίσκεψη των μαθητών σε χώρους αρχαιολογικού ενδιαφέροντος.

Η Ελλάδα είναι μια χώρα στη νοτιοανατολική γωνιά της γηραιάς ηπείρου. Κάποτε αποτελούσε με το κύρος και τη δύναμή της το κέντρο του κόσμου. Η εποχή αυτή φυσικά έχει περάσει ανεπιστρεπτί. Κάτι όμως έχει απομείνει από τότε, καθώς και από άλλα ένδοξα χρόνια. Οι σύγχρονοι Έλληνες, παρ' όλα τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν, έχουν χρέος να μην ξεχνούν ότι προέρχονται από εκείνους που φώτισαν με το πνεύμα τους όλους τους υπολοίπους. Η σκέψη αυτή δεν πρέπει να είναι απλώς αφορμή για έπαρση ούτε μόνο στείρα ανάμνηση. Πρέπει να είναι δημιουργική ώθηση για βελτίωση και πρόοδο. Και δεν είναι δύσκολο να το εμπεδώσουμε αυτό. Αρκεί να κοιτάζουμε τα μνημεία μας με διεισδυτικό μάτι και να αφουγκραζόμαστε το ουσιαστικό τους μήνυμα. Μόνο τότε έχουμε προοπτικές στο παρόν και ελπίδες για το μέλλον.

(λέξεις ~ 620)

ΙΖ. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΕΛΓΙΝΕΙΩΝ ΜΑΡΜΑΡΩΝ

(περίπου 400 λέξεις)

Η συλλογή γλυπτών γνωστή με την ονομασία Ελγίνεια Μάρμαρα κοσμεί σήμερα τις αίθουσες του Βρετανικού Μουσείου. Πρόκειται για άδικη ληστρική επιδρομή σε βάρος της εθνικής μας πολιτιστικής κληρονομιάς, που εδώ και διακόσια χρόνια δεν έχει αποκατασταθεί. Σε 400 περίπου λέξεις να παρουσιάσετε συνοπτικά το θέμα των Ελγινείων Μαρμάρων και να συγκεντρώσετε όσα περισσότερα επιχειρήματα μπορείτε, τα οποία θα συνηγορούν υπέρ της διεκδίκησης της χώρας μας για επιστροφή των μαρμάρων στον ελληνικό λαό, δηλαδή στον τυπικά και ηθικά δικαιούχο τους.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Η Ελλάδα είναι μια χώρα με ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά τεράστιας αξίας και ποιότητας. Μέρος αυτής της παρακαταθήκης των προγόνων μας φυλάσσεται και εκτίθεται στο Βρετανικό Μουσείο. Πρόκειται για μια συλλογή γλυπτών του Παρθενώνα, γνωστή με την ονομασία Ελγίνεια Μάρμαρα, τα οποία προκλητικά και με χαρακτηριστικά καθαρής ληστείας αφαιρέθηκαν από το φυσικό τους χώρο, με πρωτοβουλία του ομώνυμου πρεσβευτή της Βρετανίας στην Ελλάδα, γεγονός που έλαβε χώρα πριν από διακόσια περίπου χρόνια κατά τη διάρκεια της οθωμανικής δουλείας. Οι ελληνικές κυβερνήσεις έχουν κατά καιρούς διατυπώσει σε κάθε τόνο το αίτημα της επιστροφής των μαρμάρων στον τόπο που ανήκουν, αλλά έχουν εισπράξει την πεισματική άρνηση των Βρετανών, οι οποίοι προφασίζονται διάφορα επιχειρήματα, προκειμένου να συνεχίζουν να εκμεταλλεύονται τουριστικά τα συγκεκριμένα εκθέματα.

Η παρακράτηση της κυριότητας των μαρμάρων αυτών είναι φυσικά αδικαιολόγητη και νομικά και ηθικά αστήρικτη, εφόσον αποτελούν αναπόσπαστο «κομμάτι» του ελληνικού πολιτισμού και επομένως αδιαφιλονίκητο κτήμα των Ελλήνων. Η άποψη μάλιστα ότι παραχωρήθηκαν στους Βρετανούς από τη «νόμιμη» τότε οθωμανική εξουσία, σε καμιά περίπτωση δεν αποτελεί επαρκή δικαιολογία για τη μη επιστροφή τους στο σημερινό επίσημο ελληνικό κράτος. Επιπλέον, προσχηματικά χαρακτηρίζονται και τα επιχειρήματα περί αδυναμίας των Ελλήνων να τηρήσουν υψηλούς όρους ασφάλειας και συντήρησης των μαρμάρων, με το δεδομένο ότι από το καλοκαίρι του 2009 η χώρα μας διαθέτει ένα από πιο εξελιγμένα μουσεία του κόσμου δίπλα στον ιερό βράχο της αθηναϊκής Ακρόπολης, που είναι και ο φυσικός χώρος της συγκεκριμένης συλλογής. Άλλωστε, τα μνημεία του Παρθενώνα, δεν είναι απλά και άψυχα μουσειακά εκθέματα που αποπνέουν στείρο τουριστικό ενδιαφέρον, αλλά είναι δυναμικές προβολές του αρχαιοελληνικού πολιτιστικού θαύματος στη σύγχρονη εποχή και αποκτούν περιεχόμενο και ουσία μόνο στον τόπο που τα δημιούργησε.

Τα Ελγίνεια Μάρμαρα είναι τελικά μνημείο του παγκόσμιου πολιτισμού. Ανήκουν στη χορεία των επιτευγμάτων που διαμόρφωσαν την ανθρώπινη αισθητική και πολιτιστική ιστορία. Επομένως, είναι κτήμα ολόκληρης της ανθρωπότητας, αλλά επιβάλλεται να βρίσκονται στο χώρο που κάποτε γεννήθηκαν ως αποκυήματα ενός αξεπέραστου πολιτισμικού μεγαλείου. Σε οποιαδήποτε άλλη χώρα του κόσμου και στο περιβάλλον ενός ξένου ανήλιαγου μουσείου, μοιάζουν με άχρηστες πέτρες που απλώς αποφέρουν έσοδα εισιτηρίων από τις επισκέψεις των τουριστών. Η Ελλάδα, ενώ δεν εκθέτει στα μουσεία της κανένα μνημείο ξένης πολιτιστικής ταυτότητας, κοσμεί με την κληρονομιά της τους πιο διάσημους μουσειακούς χώρους παγκοσμίως. Μαζί λοιπόν με τα Ελγίνεια Μάρμαρα, πρέπει με

σθένος να απαιτήσει την επιστροφή όλων εκείνων των ευρημάτων ανά τον κόσμο που επιβεβαιώνουν ότι κάποτε έδωσε τα «φώτα» του πνεύματος και του πολιτισμού στις υπόλοιπες χώρες.

(λέξεις ~ 400)

ΙΗ. Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

(περίπου 400 λέξεις)

Να αναλύσετε σε 400 περίπου λέξεις τη σημασία και την προσφορά του μαθήματος της έκφρασης έκθεσης (παραγωγή κειμένου) στην ελληνική νεολαία και την ελληνική εκπαίδευση.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Το μάθημα της έκφρασης – έκθεσης είναι μια ευκαιρία ελεύθερης διατύπωσης προσωπικών θέσεων, με εργαλείο τη λεξιλογική ποικιλία της ελληνικής γλώσσας. Στο μαθητή προσφέρεται η δυνατότητα να εκφραστεί με κείμενο και να παρουσιάσει τα επιχειρήματά του για τα σύγχρονα θέματα κοινωνικού προβληματισμού. Επομένως, η παραγωγή λόγου στο πλαίσιο του συγκεκριμένου μαθήματος είναι μια καθαρά προσωπική δημιουργία, που απελευθερώνει τον ιδεολογικό πλούτο που κρύβει μέσα του ο καθένας από εμάς.

Η συγγραφή κειμένου μας φέρνει πάνω απ' όλα σε επαφή με τη γλώσσα και την πειστική της δύναμη. Έτσι βελτιώνουμε την έκφρασή μας και κάνουμε ποιοτικότερη την εκφορά του λόγου μας. Συνηθίζουμε στην τακτική της καταγραφής τεκμηριωμένων επιχειρημάτων, τα οποία ακολουθούν μια ιεραρχημένη σειρά παρουσίασης, έχουν μεταξύ τους συνοχή και αλληλουχία. Προάγουν μάλιστα εποικοδομητικά τον προβληματισμό και την ευαισθησία μας για θέματα που απασχολούν έντονα τη σύγχρονη κοινωνία. Άρα, η έκθεση ιδεών οξύνει την κριτική μας σκέψη και μας προσανατολίζει σ' αυτά που οφείλουμε να μελετήσουμε καλύτερα και να δώσουμε άμεσες λύσεις.

Η παραγωγή κειμένου είναι κεντρική διαδικασία στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Απόδειξη αυτού είναι ότι συμπεριλαμβάνεται ως βασικός πυλώνας αξιολόγησης της μαθητικής μας προόδου. Κάτι τέτοιο είναι λογικό, αφού πρωταρχική υποχρέωση του μαθητή για την πνευματική του ανέλιξη είναι η ουσιαστική επαφή με τη γλώσσα του. Όσο λοιπόν πιο εξοικειωμένος παρουσιάζεται με το γλωσσικό του όργανο, τόσο πιο πετυχημένη είναι η διείσδυσή του στα υπόλοιπα πεδία της γνώσης, με τα οποία έρχεται σε επαφή κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής πράξης.

Η ποιοτική όμως εκφορά του λόγου είναι δύσκολο και επίπονο θέμα. Απαιτεί συνεχή εξάσκηση, υπομονή και μεγάλο επίπεδο συγκέντρωσης. Δεν συγχωρεί χαλάρωση και εφησυχασμό. Επειδή μάλιστα το μέσο που αξιοποιεί, δηλαδή η γλώσσα, είναι εξαιρετικά ρευστό, γι' αυτό και κάθε κείμενό μας ενδεχομένως είναι διαφορετικής ποιότητας. Με τη συστηματική όμως τριβή μας στην παραγωγή κειμένων, μπορούμε να επιτύχουμε μια σταθερή ποιοτική βάση έκφρασης και να χρησιμοποιήσουμε τις λέξεις και γενικότερα τη γλώσσα μας για τον πραγματικό επιδιωμένο σκοπό τους, δηλαδή για τη διατύπωση σφιχτοδεμένων, αιτιολογημένων, αποτελεσματικών και πρωτοποριακών επιχειρημάτων, που θα προσφέρουν λύσεις και δημιουργικό προβληματισμό.

Η ενασχόληση με τη γλώσσα είναι υποχρέωσή μας και έχουμε να ωφεληθούμε ουσιαστικά απ' αυτήν. Άλλωστε, τα πάντα κινούνται γύρω μας με τη βοήθειά της. Αν δεν υπήρχε κώδικας γλωσσικής επικοινωνίας, δεν θα ήταν δυνατή η μεταξύ μας συνεννόηση. Η παραγωγή κειμένων λοιπόν στο επίπεδο των μαθητικών υποχρεώσεων, όσο κι αν μοιάζει ανιαρή, κουραστική και δύσκολη διαδικασία, είναι μια μοναδική ευκαιρία να καλλιεργήσουμε τη γλωσσική μας επάρκεια και να δραστηριοποιηθούμε αργότερα στην κοινωνία μας ως ώριμοι πολίτες, που έχουν μάθει να εκφράζονται και επομένως να επικοινωνούν ποιοτικά.

(λέξεις ~ 420)

ΙΘ. Ο ΜΕΣΣΙΑΝΙΣΜΟΣ

(περίπου 150 λέξεις)

Ο Μεσσιανισμός δε συνάδει ως αντίληψη με τους ελεύθερους ανθρώπους που διαμορφώνουν οι ίδιοι τη ζωή τους και είναι υπεύθυνοι γι' αυτήν.

Ο Μεσσιανισμός είναι μια λυτρωτική νοοτροπία που υιοθετεί ο άνθρωπος, προκειμένου να ξεφύγει από το βάρος των προβλημάτων που τον απασχολούν. Έτσι, εναποθέτει τις ελπίδες βελτίωσης των συνθηκών ζωής του σε προσωπικότητες, για τις οποίες τρέφει την απατηλή πεποίθηση ότι διαθέτουν υπερφυσικές ικανότητες, εκπληκτική ευφυΐα και μπορούν να δώσουν λύσεις σχεδόν «μαγικές» σε θέματα που χρονίζουν και ταλανίζουν την καθημερινότητά του. Στην ουσία πρόκειται για μια

μορφή καθαρής αυτοπαραίτησης από την προσπάθεια επίλυσης των προβλημάτων και για προσήλωση σε ουτοπικά όνειρα. Με τον τρόπο αυτό, ο άνθρωπος υποδουλώνεται και εγκλωβίζεται στον ίδιο του τον εαυτό, ενώ την ίδια στιγμή αποδέχεται την ανικανότητά του να διαμορφώσει εκείνος τους όρους για την ομαλή του διαβίωση. Μια τέτοια καταρράκωση της προσωπικότητάς του συντελεί στην υιοθέτηση και ανάπτυξη φοβικών συμπλεγμάτων, καθώς και σε απώλεια της κριτικής του ικανότητας, πράγμα που τον καθιστά ευάλωτο στη χειραγώγηση. (λέξεις ~ 130)

Κ. ΠΕΡΙ ΕΥΘΑΝΑΣΙΑΣ

(άρθρο περίπου 700 λέξεις)

Ευθανασία – Ένα σύγχρονο αμφιλεγόμενο ζήτημα βιοηθικής

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

(περίπου 700 λέξεων)

Η λέξη «ευθανασία» ετυμολογικά σημαίνει τον καλό θάνατο. Σε μια βαθύτερη όμως θεώρηση της σημασίας της εννοούμε τον ανώδυνο θάνατο που προκαλείται ή επισπεύδεται με τη χρήση ιατρικών μέσων, όταν δεν υπάρχει ελπίδα σωτηρίας που να στηρίζεται σε ανθρώπινη πρόβλεψη. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας διαδικασίας, ο άνθρωπος επωμίζεται την ευθύνη του τερματισμού μιας ζωής, την οποία έχει από πριν καταδικάσει ως ανίκανη να επιβιώσει.

Πρόκειται για ένα εξαιρετικά αμφιλεγόμενο ζήτημα της σύγχρονης ηθικής. Περισσότερο δημιουργεί προβληματισμό για τα όρια της ανθρώπινης πρωτοβουλίας σε θέματα ζωής και θανάτου και για το πόσο ανεκτή είναι η στάση του ανθρώπου, όταν αυτός επιχειρεί να υποκαταστήσει τον ίδιο το δημιουργό του, όποιος κι αν είναι αυτός, ο θεός ή η φύση.

Ο προμελετημένος πάντως ανθρώπινος θάνατος από κάποιον συγκεκριμένο αυτουργό είναι προοπτική που διχάζει την παγκόσμια κοινότητα. Απόδειξη αυτού είναι ότι σε όσες χώρες έχουν καταγραφεί ανάλογα περιστατικά, η κοινή γνώμη τα έχει αντιμετωπίσει με εξαντλητικό σκεπτικισμό.

Μια σημαντική μερίδα ανθρώπων υποστηρίζει απόλυτα το δικαίωμα των συνανθρώπων μας στη ζωή και στο θάνατο κι ως εκ τούτου υπερθεματίζει αναφορικά με το ενδεχόμενο νομιμοποίησης ή αποποινικοποίησης της ευθανασίας. Η σκέψη της περιέχει τα επιχειρήματα του δικαιώματος στον αξιοπρεπή θάνατο, τη φιλευσπλαχνία προς τους ανιάτως πάσχοντες, το δικαίωμα του γιατρού να δρα προς ό,τι εκείνος κρίνει ως όφελος του ασθενούς, ακόμα και την οικονομική επιβάρυνση της κοινωνίας από άτομα χρονίως πάσχοντα ή ανήμπορα λόγω αναπηρίας να εργαστούν! Ομολογουμένως πρόκειται για πολύ προχωρημένες σκέψεις, που σε κάποιες περιπτώσεις, όπως η τελευταία, σοκάρουν, αλλά σε γενικές γραμμές διατυπώνουν θαρραλέα την προτίμηση ενός καλού και ήσυχου θανάτου από την παράταση μιας καταδικασμένης στη δυστυχία ζωής.

Από την άλλη πλευρά, οι φανατικοί επικριτές της ευθανασίας στηρίζουν τον πυρήνα της διαφωνίας τους κυρίως σε θρησκευτικές ευαισθησίες και πιστεύω. Θεωρούν ότι ο μοναδικός, ισόβιος και απαράβατος δωρεοδότης της ζωής είναι ο Θεός και μόνο αυτός δικαιούται να αποφασίζει για το τέλος ενός ανθρώπου. Κοντά σ' αυτήν τη θρησκευτικού χαρακτήρα προσέγγιση του θέματος, οι πολέμιοι της ευθανασίας διατυπώνουν και την άποψη ότι ποτέ κανείς δεν μπορεί να προβλέψει με ασφάλεια το τέλος μιας ζωής και πολύ περισσότερο να καταδικάσει το συνάνθρωπό του σε θάνατο. Και αυτό γιατί δε σπανίζουν σήμερα οι περιπτώσεις ασθενών που θεωρήκαν έως και κλινικά νεκροί, κι όμως επανήλθαν στη ζωή σαν από θαύμα, εκπλήσσοντας και τους πιο έμπειρους γιατρούς.

Μετά από όλα αυτά, είναι ομολογουμένως εξαιρετικά δύσκολο να αποφανθεί κανείς οριστικά και αμετάκλητα υπέρ ή κατά της ευθανασίας. Ίσως γιατί και οι δύο αντικρουόμενες απόψεις σχετικά μ' αυτό το θέμα εμπεριέχουν ισχυρές δόσεις αλήθειας και λογικά επιχειρήματα. Στο επίπεδο μιας κοινωνίας, τη λύση στο συγκεκριμένο ζήτημα θα δώσει το υφιστάμενο καθεστώς ηθικής. Με άλλα λόγια το αν και κατά πόσο είναι ψυχολογικά έτοιμοι οι άνθρωποι να αποδεχτούν ότι ίσως θα έπρεπε να τους αναγνωριστεί το δικαίωμα στο σταμάτημα της ύπαρξής τους. Το πόσο δύσκολο είναι αυτό να εμπεδωθεί το επιβεβαιώνει το γεγονός ότι μόνο λίγες χώρες στον πλανήτη έχουν κατοχυρώσει νομικά την ευθανασία ή τουλάχιστον δε διώκουν συνήθως την εφαρμογή της. Στην Ελλάδα φυσικά, αφού είναι έντονα ανεπτυγμένο το θρησκευτικό συναίσθημα σε μεγάλη μερίδα του πληθυσμού, η άποψη της επίσημης ορθόδοξης χριστιανικής εκκλησίας για την ευθανασία, περί ύβρεως κατά του Θεού, έχει αναλόγως επηρεάσει και το ποινικό μας δίκαιο, που σαφώς καταδικάζει ως ανθρωποκτονία κάθε απόπειρα αφαίρεσης ζωής κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες.

Εξετάζοντας πάντως σε βάθος την ουσία του ζητήματος της ευθανασίας και κρίνοντας αποκλειστικά με τη λογική, θα μπορούσαμε να συναινέσουμε στην εφαρμογή της κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες και μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, που αποδεδειγμένα το τέλος είναι κοντά και κρίνεται αναπόφευκτο. Έτσι, θα διευκολύνουμε ανθρώπους που υποφέρουν από ανίατες ασθένειες ή θα αποφεύγαμε τη γέννηση παραμορφωμένων ή ανάπηρων παιδιών, που θα ήταν καταδικασμένα σε μια δύσκολη ζωή για τα ίδια και τους γύρω τους.

Το θέμα της ευθανασίας είναι τελικά ένα από τα πιο δύσκολα ερωτήματα που απασχολούν το σύγχρονο άνθρωπο. Εάν από τη μια επιτρέψει στον εαυτό του το ρόλο που επί αιώνες αποδίδεται στο Θεό, τότε υποτίθεται ότι διαπράττει ύβρη. Εάν από την άλλη παραιτηθεί από το δικαίωμά του να ζει και να πεθαίνει ελεύθερα, τότε ίσως νιώσει δέσμιος ενός αόρατου εξουσιαστή – Θεού. Όποια άποψη κι αν ωριμάσει στην κοινωνία μας όμως, πολύ περισσότερο η πρώτη, πρέπει να θωρακιστεί από νομικό πλαίσιο εξονυχιστικού ελέγχου των εν λόγω ενεργειών.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Το παραπάνω άρθρο είναι ενδεικτική ανάπτυξη του θέματος της ευθανασίας. Ξεπερνά μάλιστα αρκετά το ζητούμενο όριο 500 – 600 λέξεων που προσδιόριζε η εκφώνηση του θέματος. Μπορείτε να αξιοποιήσετε μέρος μόνο των επιχειρημάτων που καταγράφονται παραπάνω, εφόσον σας χρειαστεί σε μια παρόμοια άσκηση παραγωγής κειμένου. Προσπάθησα να αναπτύξω όσο το δυνατόν πιο σφαιρικά το αμφιλεγόμενο ζήτημα της ευθανασίας, προσέχοντας να αναγνωρίσω μερίδιο εύστοχων επιχειρημάτων και στις δύο αντικρουόμενες απόψεις που την αφορούν, αλλά και να διατυπώσω προσεκτικά την προσωπική μου άποψη χωρίς απόλυτες σκέψεις.

ΚΑ. Η ΦΑΡΜΑΚΟΔΙΕΓΕΡΣΗ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

(άρθρο περίπου 700 λέξεις)

(ΘΕΜΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ)

Η εμπορευματοποίηση του αθλητισμού στο βωμό οικονομικών και όχι μόνο συμφερόντων είναι στη σύγχρονη κοινωνία μία αλήθεια αναμφισβήτητη. Δυσάρεστη εκδήλωση της αλλοίωσης του ευγενούς αθλητικού ιδεώδους είναι η φαρμακοδιέγερση (ντόπινγκ), φαινόμενο που δυστυχώς επιβεβαιώθηκε στο πρόσφατο παρελθόν και σε περιπτώσεις Ελλήνων αθλητών.

Σε ένα άρθρο 500 – 600 λέξεων να αναλύσετε τα αίτια και τις συνέπειες εκτροπής του σύγχρονου αθλητισμού στο φαινόμενο της φαρμακοδιέγερσης και να προτείνετε συγκεκριμένους τρόπους αντιμετώπισης.

Αθλητισμός: Ένας σοβαρά άρρωστος

Ο αθλητισμός είναι μια ευγενής ενασχόληση για τον άνθρωπο εδώ και αιώνες, η οποία του δίνει την ευκαιρία να αναπτύξει τις φυσικές σωματικές του ικανότητες, να προβάλει την ομορφιά του και να βελτιώσει τις νοητικές και ψυχικές του δυνάμεις. Έτσι, η συμβολή του αθλητισμού στη γενικότερη διαμόρφωση της ανθρωπίνης προσωπικότητας είναι καθοριστική και αναντικατάστατη. Επομένως, η άθληση μοιάζει απαραίτητη σε κάθε ηλικία, λόγω των ευεργετικών της αποτελεσμάτων.

Η σύγχρονη κοινωνία μας βέβαια έχει αλλοιώσει το αγνό αθλητικό ιδεώδες με ποικίλους τρόπους. Από τη μια πλευρά, οι περισσότεροι από μας στο βωμό των γρήγορων εξελίξεων της καθημερινότητάς μας έχουμε αμελήσει κάθε προσπάθεια αθλητικής δραστηριότητας. Από την άλλη παρακολουθούμε γύρω μας να αμαυρώνεται ο αθλητισμός από αρνητικά στοιχεία που απέχουν πολύ από τις αξίες του. Ο πιο σημαντικός λόγος αυτής της εκτροπής είναι ασφαλώς η εμπορευματοποίηση της αθλητικής ιδέας και η νόθευσή της με οικονομικά κυρίως συμφέροντα.

Ο αθλητισμός έχει καταντήσει ένα κερδοσκοπικό παιχνίδι παραγόντων και αθλούμενων. Ο άγονος και αθέμιτος ανταγωνισμός, ο φθόνος, οι αντιζηλίες και προπάντων το κυνήγι του χρήματος έχουν πάρει τη θέση της αγνής προσπάθειας και της ευγενούς άμιλλας. Η ενασχόληση με τον αθλητισμό, είτε από τη θέση του αθλητικού παράγοντα είτε από τη θέση του αθλητή, έχει μετατραπεί σε προσοδοφόρα επιχείρηση.

Στα πλαίσια αυτού του οικονομικού παιχνιδιού, αθλητές και αθλήτριες γίνονται συχνά αντικείμενα εκμετάλλευσης, ενώ υποκύπτουν και στο όνειρο της μεγάλης διάκρισης. Η κορυφή μοιάζει εξαιρετικά γοητευτική και πολλοί που ασχολούνται με τον αθλητισμό ή καλύτερα με τον πρωταθλητισμό, δυστυχώς, είναι έτοιμοι να κάνουν τα πάντα για να την κατακτήσουν.

Μία από τις πιο δυσάρεστες εξελίξεις στο πλαίσιο της κατάπτωσης του σύγχρονου αθλητικού ιδεώδους, που δυστυχώς επιβεβαιώθηκε και στο χώρο του ελληνικού αθλητισμού, είναι η χρήση απαγορευμένων αναβολικών ουσιών, με στόχο τη διάκριση και την πρωτιά. Το ζήτημα αυτό της λεγόμενης φαρμακοδιέγερσης δεν μαρτυρεί μόνο την κατάντια ορισμένων, οι οποίοι για ένα μετάλλιο ξεπουλούν κάθε αρχή υγιούς ανταγωνισμού και βάζουν σε κίνδυνο ακόμα και την ίδια τους τη ζωή,

αλλά πάνω απ' όλα αποδεικνύει τον ολισθηρό και επικίνδυνο δρόμο στον οποίο βρίσκεται ολόκληρη η κοινωνία μας. Άλλωστε, ο αθλητισμός και ο τρόπος που αντιμετωπίζουμε την ουσία του αποτελεί ένα καθοριστικό βαρόμετρο του κοινωνικού μας επιπέδου. Με άλλα λόγια, η τακτική με την οποία χειριζόμαστε τον αθλητικό συναγωνισμό, μπορεί να επιβεβαιώσει και το βαθμό πνευματικής και ηθικής μας ωρίμανσης.

Δεν είναι δύσκολο κανείς να εντοπίσει τις ρίζες του φαινομένου της φαρμακοδιέγερσης στην Ελλάδα και διεθνώς. Το κηνύγι των εκπληκτικών και κάποιες φορές υπεράνθρωπων επιδόσεων είναι μια βασική αιτία, η οποία σχεδόν πάντοτε συμπληρώνεται και με το ανάλογο οικονομικό κίνητρο. Άλλωστε, σ' αυτή τη νοσηρή πλευρά του αθλητισμού δόξα και κέρδος πηγαίνουν μαζί. Η έννοια της νίκης δεν έχει πλέον το ευγενές περιεχόμενο της αγνής επιβράβευσης της ανθρώπινης προσπάθειας, αλλά νοθεύεται από σκοπιμότητες, συμφέροντα και φανατισμό.

Η εκτροπή αυτή των αθλητών και αθλητριών στη χρήση αναβολικών ουσιών πρώτα απ' όλα βάζει σε κίνδυνο την ίδια τους τη ζωή, αφού είναι επιστημονικά τεκμηριωμένη η αυξημένη επικινδυνότητα αυτών των σκευασμάτων. Δεν λείπουν και οι περιπτώσεις που η παγκόσμια αθλητική κοινότητα έχει πληροφορηθεί τον αιφνίδιο θάνατο μελών της, εξαιτίας της χρήσης τέτοιων ουσιών. Επομένως, πέρα από την ιδεολογική και ηθική διάσταση του θέματος, η οποία αφορά την ουσία και το βαθύτερο περιεχόμενο της αθλητικής ιδέας, το ζήτημα του ντόπινγκ όχι μόνο διαβρώνει συνειδήσεις αλλά κοστίζει και ζωές.

Το φαινόμενο, βέβαια, του ντοπαρίσματος είναι μόνο μία πτυχή της αδυναμίας του σύγχρονου αθλητισμού να προσανατολίσει τον άνθρωπο στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς του με υγιή τρόπο και να συμβάλει στην ουσιαστική σύσφιξη των σχέσεων με τους γύρω του. Πρόκειται όμως για μία πολλή οδυνηρή κατάσταση στους αθλητικούς χώρους, η οποία απαιτεί συντονισμένη αντιμετώπιση και κυρίως αλλαγή νοοτροπίας.

Εάν ο αθλητισμός αρχίσει πάλι να αντιμετωπίζεται ως παιχνίδι και ευκαιρία σωματικής και πνευματικής ευρωστίας, τότε αυτόματα θα πάψουν και τα φαινόμενα φαρμακοδιέγερσης των αθλητών. Επειδή όμως κάτι τέτοιο δεν είναι και πολύ πιθανό στην κερδοσκοπική εποχή που ζούμε, το βάρος της αντιμετώπισης του προβλήματος πέφτει αποκλειστικά στους επόπτες των αθλητικών διοργανώσεων, οι οποίοι οφείλουν να είναι αμείλικτοι σε περιπτώσεις αλλοίωσης αποτελεσμάτων λόγω χρήσης αναβολικών. Αν και η αυστηρή καταστολή νοσηρών φαινομένων δεν είναι πάντα ο τρόπος για την οριστική εξάλειψή τους, είμαστε υποχρεωμένοι να πατάξουμε αλύπητα το ντόπινγκ και να επιδοθούμε παράλληλα σε τακτικές πρόληψης τέτοιων δυσάρεστων εξελίξεων στους αθλητικούς αγώνες, καλλιεργώντας από την αρχή το ιδεώδες της αγνής και ανιδιοτελούς αθλητικής προσπάθειας.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Το παραπάνω άρθρο είναι ενδεικτική ανάπτυξη του θέματος της φαρμακοδιέγερσης στον αθλητισμό. Ξεπερνά μάλιστα αρκετά το ζητούμενο όριο 500 – 600 λέξεων που προσδιόριζε η εκφώνηση του θέματος. Μπορείτε να αξιοποιήσετε μέρος μόνο των επιχειρημάτων που καταγράφονται παραπάνω, εφόσον σας χρειαστεί σε μια παρόμοια άσκηση παραγωγής κειμένου. Προσπάθησα να αναπτύξω όσο το δυνατόν πιο σφαιρικά το πρόβλημα της αλλοίωσης του αγνού αθλητικού ιδεώδους, με επίκεντρο βέβαια το πρόβλημα της χρήσης απαγορευμένων αναβολικών ουσιών.

ΚΒ. Η ΒΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ

(άρθρο περίπου 400 λέξεις)

Να καταγράψετε τις σκέψεις σας για το νοσηρό φαινόμενο της βίας στους αθλητικούς χώρους σε ένα κείμενο 400 περίπου λέξεων.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Η βία στους αθλητικούς χώρους είναι από τα πιο νοσηρά κοινωνικά στίγματα της σύγχρονης εποχής. Μαρτυρεί όχι μόνο υποβάθμιση της σημασίας και της αξίας του αθλητικού ιδεώδους της άμιλλας, αλλά προπάντων υποδηλώνει τη γενικότερη κρίση αξιών της εποχής μας.

Οι αθλητικές συγκεντρώσεις έχουν μετατραπεί από διάφορους θερμοκέφαλους σε πεδία εκτόνωσης των νεύρων και του φανατισμού τους, τη στιγμή που έπρεπε να αντιμετωπίζονται με τη δέουσα ωριμότητα και σεβασμό για την υπερπροσπάθεια των αθλητών για διάκριση.

Τα αίτια του συγκεκριμένου θλιβερού φαινομένου είναι ποικίλα και τροφοδοτούνται κυρίως από την εμπορευματοποίηση του σύγχρονου αθλητισμού. Το οικονομικό κέρδος έχει γίνει αποκλειστικός σκοπός αθλητών και παραγόντων. Το ίδιο ισχύει και για το επιθυμητό αποτέλεσμα, δηλαδή τη νίκη ή τη διάκριση. Τα κίνητρα αυτά, που έχουν ισχυρό χαρακτήρα συμφέροντος, φανατίζουν τους οπαδούς που παρακολουθούν τις αθλητικές συγκεντρώσεις.

Η βία όμως στον αθλητισμό έχει κι άλλα ταπεινά ελατήρια. Φανερώνει μια καταπιεσμένη και μύχια βάρβαρη νοοτροπία εκδίκησης απέναντι στους οπαδούς της αντίπαλης ομάδας ή ακόμη και εναντίον των αστυνομικών δυνάμεων που εποπτεύουν την τάξη στους αθλητικούς χώρους. Πολλές φορές η απαράδεκτη αυτή συμπεριφορά εφαρμόζεται και σε βάρος των ίδιων των αθλούμενων και των αθλητικών παραγόντων, ενώ δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που οι βιαιοπραγίες έχουν μεταφερθεί και σε χώρους εξωαθλητικούς, με θύματα βέβαια τους αθώους πολίτες και τις περιουσίες τους.

Μένει κανείς άφωνος με την αγριότητα και τους βανδαλισμούς των χούλιγκανς στις αθλητικές συγκεντρώσεις. Νεαρά παιδιά σπαταλούν την ορμητικότητα της νιότης τους σε πράξεις βίας, ενώ την ίδια στιγμή θα μπορούσαν με την ενεργητικότητα και δημιουργικότητά τους να πρωταγωνιστήσουν σε μια πορεία ευημερίας για την κοινωνία. Εκείνα όμως επιλέγουν την εκτονωτική μέθοδο της βίας, που έχει κοστίσει στον παρελθόν ακόμη και ανθρώπινες ζωές.

Επομένως, το φαινόμενο της αθλητικής βίας όχι μόνο εξαχρειώνει τα ήθη των σύγχρονων ανθρώπων, αλλά απομακρύνει από τους αθλητικούς χώρους και τους φιλήσυχους φιλάθλους. Με τον τρόπο αυτό αποδυναμώνεται και η προσπάθεια των αθλητών, αφού πολλές φορές αγωνίζονται σε άδεια στάδια, λόγω συνειδητής αποχής των θεατών ή λόγω τιμωρίας για προηγούμενες ανάρμοστες συμπεριφορές.

Ο αθλητισμός όμως ανήκει στους φιλάθλους και μόνο από αυτούς παίρνει ζωή, αφού αυτοί μπορούν να επιβραβεύσουν τις προσπάθειες των αθλητών με το χειροκρότημά τους. Άρα, η πολιτεία και όλοι οι αρμόδιοι φορείς επιβάλλεται να αυστηροποιήσουν το πλαίσιο αντιμετώπισης και καταστολής φαινομένων βίας, ενώ ταυτόχρονα πρέπει να αφοσιωθούν στην καλλιέργεια ώριμης και ανιδιοτελούς αθλητικής συνείδησης.

Δεν σηκώνουν τα στάδιά μας άλλες βίαιες καταστάσεις. Η χώρα που γέννησε την αγνή Ολυμπιακή Ιδέα του ευγενούς αγώνα δεν νοείται να παραμένει άπραγη μπροστά στη «δολοφονία» της. Άλλωστε, κάθε δολοφόνος κάποτε τιμωρείται. Το ίδιο πρέπει να συμβεί και σε όσους τραυματίζουν το μεγαλείο και τη γοητεία που ασκούν πάνω μας οι αθλητικές συγκεντρώσεις. (λέξεις ~ 420)

ΚΓ. ΠΕΡΙ ΛΑΪΚΙΣΜΟΥ

(άρθρο περίπου 600 λέξεις)

Ο λαϊκισμός είναι μια ύπουλη τακτική χειραγώγησης των μαζών που παρουσιάζεται με το προσωπείο της λαϊκότητας και της προστασίας των συμφερόντων των απλών ανθρώπων. Σε ένα άρθρο σας 500 – 600 λέξεων να προσπαθήσετε να παρουσιάσετε τα χαρακτηριστικά ενός λαϊκιστή πολιτικού άνδρα, χρησιμοποιώντας παράλληλα παραδείγματα λαϊκισμού από το χώρο της πολιτικής, της εκπαίδευσης, του αθλητισμού και της τέχνης.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ Το δόλιο προσωπείο του λαϊκισμού

Ο λαϊκισμός είναι κατά βάση μια βαθιά αντιδημοκρατική πρακτική, η οποία φορά τη μάσκα της ανιδιοτελούς προσφοράς στη λαϊκή μάζα. Πρόκειται για καθαρή νοθεία απέναντι στον απλό κόσμο, που αν και αναγορεύεται ως κυρίαρχος των εξελίξεων, στην ουσία γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης και γρανάζι σε μια καλοστημένη μηχανή εξυπηρέτησης συμφερόντων. Τη μηχανή αυτή χειρίζονται σε αρκετές περιπτώσεις οι πολιτικοί μας, αποδεικνύοντας ότι αυτοί είναι οι κατ' εξοχήν εκπρόσωποι αυτής της δημαγωγικής τακτικής. Επομένως, ο λαϊκισμός είναι στις περισσότερες εκφάνσεις του μια νόθη αλλά μεθοδική πολιτική στάση, τα χαρακτηριστικά της οποίας όμως τα εντοπίζουμε και σε άλλα, εκτός πολιτικής, πεδία της κοινωνικής μας ζωής.

Με δυο λόγια ο λαϊκισμός είναι η ψεύτικη λαϊκότητα, αφού διαστρέφει τις γνήσιες λαϊκές αξίες όσο κι αν επαγγέλλεται τη στήριξή τους. Ένας λαϊκιστής λοιπόν πολιτικός άνδρας διακηρύσσει τα δίκια του λαού, υπερασπίζεται τα δικαιώματά του, θυσιάζεται δήθεν για το συλλογικό συμφέρον, στην πραγματικότητα όμως επιδιώκει να ικανοποιήσει ίδια συμφέροντα και προπάντων να κερδίσει την εξουσία και τα προνόμιά της. Στην πορεία αυτή μεταχειρίζεται ποικίλα μέσα, πίσω από ένα φαινομενικά προοδευτικό προσωπείο, ενώ η δύναμή του έγκειται στην ικανότητά να κολακεύει, να δημαγωγεί και εν γένει να γίνεται ευχάριστος. Δε διστάζει λοιπόν να «χαϊδεύει τα αυτιά» του λαού, εξασφαλίζοντάς του προσκαιρη ή εικονική ευημερία.

Δυστυχώς τα παραδείγματα της παραπάνω νοσηρής κατάστασης περισσεύουν στην ιστορία της ανθρωπότητας, ενώ εμφανίζονται ολοένα και πιο επιθετικά και επικίνδυνα στην καθημερινότητά μας. Η επικράτηση ας πούμε της φασιστικής και ναζιστικής ιδεολογίας στη μεσοπολεμική Ιταλία και Γερμανία αντίστοιχα, όπως και η φυσιογνωμία των κομμουνιστικών καθεστώτων στη Ρωσία και τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης, είναι κραυγαλέες περιπτώσεις ιδεολογιών που επιβλήθηκαν στις συνειδήσεις των απλών ανθρώπων, χρησιμοποιώντας τα πιο αθέμιτα μέσα. Και λέγοντας αυτό δεν εννοούμε κυρίως την άσκηση σωματικής βίας, αλλά το βιασμό ανθρώπινων συνειδήσεων μέσω μιας άθλιας προπαγάνδας.

Ο κατάλογος των λαϊκιστικών φαινομένων δεν έχει τελειωμό. Στο χώρο της εκπαίδευσης δεν είναι λίγες οι φορές που έχουμε γίνει μάρτυρες μιας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που «στρώνει με ρόδα» το δρόμο των μαθητών προς το μορφωτικό αγαθό. Λαϊκιστικές είναι όμως και οι συχνές επαγγελίες περί ίσων ευκαιριών και δωρεάν παιδείας, τη στιγμή που είναι γνωστό πως βρισκόμαστε μακριά από τέτοιες ιδανικές καταστάσεις.

Ο λαϊκισμός είναι τελικά ένα ανθεκτικό στην πορεία του χρόνου μικρόβιο, που εισχωρεί εύκολα και μολύνει τα πάντα, ακόμη και τομείς που θεωρητικά δεν έπρεπε να έχουν καμία σχέση μαζί του. Στον αθλητισμό για παράδειγμα, τα περί διαφανών διαδικασιών και απόλυτης καθαρότητας στις αθλητικές δραστηριότητες, τη στιγμή που όλοι γνωρίζουν τι συμβαίνει με το χρηματισμό παραγόντων, τους «πουλημένους» αγώνες και τη χρήση αναβολικών, αποτελούν ένα γελοίο πρόσχημα μπροστά από την αλήθεια της λαϊκιστικής πατρωνίας. Το ίδιο ισχύει και με τη θεοποίηση αθλητών και αθλητικών συλλόγων, αλλά και με τη σύνδεση του αθλητισμού με πολιτικές δραστηριότητες ή παρατάξεις.

Ακόμη και στο χώρο της τέχνης μπορεί κανείς να συναντήσει «εύπεπτα» και χαμηλού επιπέδου δείγματα λαϊκισμού. Παραδείγματος χάρη μια ανούσια και «φτηνής» ποιότητας εκπομπή στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο ή ακόμα μια κινηματογραφική παραγωγή που στηρίζεται στην προβολή ερωτικών σκηνών για την επιτυχία της.

Τελικά, ο λαϊκισμός είναι μια κατάσταση χάνωσης της λαϊκής συνείδησης και δύναμης. Ο ευνουχισμός αυτός της λαϊκής αξίας πρέπει να σταματήσει. Το κλειδί πάντως που κλειδώνει τους λαϊκιστές έξω από τις ζωές μας βρίσκεται μέσα μας. Λέγεται κριτική ικανότητα σκέψης και ανθρωπιστική καλλιέργεια. Η ωρίμανσή μας σε ένα τέτοιο επίπεδο ασφαλώς θα συντελέσει, αν όχι στην εξάλειψη, σίγουρα όμως στον περιορισμό κάπως της φαλκίδευσης και νοθείας της λαϊκής ψυχής.

(λέξεις 565)

ΚΔ. ΠΕΡΙ ΚΛΩΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

(2 παράγραφοι – περίπου 100 λέξεων)

Η κλωνοποίηση ανθρώπων, εάν ποτέ εφαρμοστεί, θα αποτελέσει κατάφωρη παραβίαση της φυσικής διαδικασίας αναπαραγωγής και εξέλιξης του ανθρώπινου είδους. Συμφωνείτε με την άποψη αυτή; (Να απαντήσετε σε 120 περίπου λέξεις).

Η κλωνοποίηση δεν είναι μόνο μία από τις πιο πρόσφατες κατακτήσεις της γενετικής επιστήμης αλλά και ένα βαθύτερο ζήτημα βιοηθικής. Ομολογουμένως, προσφέρει ευεργετικές λύσεις στην ιατρική επιστήμη και τη βιολογία, στην περίπτωση όμως που εφαρμοστεί στον άνθρωπο θέτει σοβαρά ηθικά διλήμματα. Η αναπαραγωγή λοιπόν ανθρώπων με τη συγκεκριμένη μέθοδο θα παραγκωνίσει τη φυσική διαιώνιση του ανθρώπινου είδους και θα παρέμβει καταλυτικά στην εξέλιξη του τελειότερου έμβριου όντος, δηλαδή του ανθρώπου. Μιλάμε για μια καθαρά αντιγραφική διαδικασία παραγωγής πανομοιότυπων ατόμων, τα οποία ευτυχώς θα επηρεαστούν και από εξωγενείς περιβαλλοντικούς παράγοντες και συνθήκες κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Το γεγονός αυτό όμως σε καμιά περίπτωση δεν απενοχοποιεί την κλωνοποίηση, η εφαρμογή της οποίας, τουλάχιστον στους ανθρώπους, χρειάζεται ακόμα μελέτη και περίσκεψη.

(λέξεις 120)

Να συνοψίσετε την άποψή σας για την κλωνοποίηση σε ένα κείμενο περίπου 10 σειρών.

Η κλωνοποίηση, δηλαδή η διαδικασία αναπαραγωγής γενετικά όμοιων οργανισμών με βάση έναν αρχικό, αποτελεί σήμερα την κορωνίδα της γενετικής επιστήμης. Πρόκειται για ανακάλυψη που προκαλεί από τη μια ενδιαφέρον και θαυμασμό κι από την άλλη δέος και ανασφάλεια, περισσότερο σε ό,τι αφορά την εφαρμογή της στον άνθρωπο. Στην πραγματικότητα δίνει ευεργετικές λύσεις στην ιατρική, ανοίγοντας καινούρια πεδία αντιμετώπισης ασθενειών και προωθώντας τις μεταμοσχεύσεις,

αλλά αγγίζει και τα μέχρι τώρα δυσθεώρητα όρια της ανθρώπινης αναπαραγωγής και εξέλιξης, εφόσον εφαρμοστεί σε ανθρώπους. Η φύση λοιπόν της συγκεκριμένης ανακάλυψης και οι αντικρουόμενες σκέψεις που προκαλεί επιβάλλουν τον καθορισμό αυστηρού πλαισίου ελέγχου της εφαρμογής της, καθώς και την περαιτέρω συζήτηση αναφορικά με την ευρεία αξιοποίησή της στον άνθρωπο. (11 σειρές)

**ΚΕ. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΩΝ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΩΝ ΕΤΩΝ**

(4 παράγραφοι)

«Θεματική ενότητα: Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης Πληροφόρηση»

(Να σχολιαστεί η παρακάτω φράση σε 70 – 80 λέξεις)

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2004

«Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό και οι κρουνοί τους (η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση) ρέουν μέσα στο σπίτι».

Στη σημερινή εποχή οι δυνατότητες λήψης πληροφοριών έχουν διευρυνθεί σε αφάνταστο βαθμό. Η τελειοποίηση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και η κυριαρχία τους δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους και ειδικότερα στους νέους, που είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με τα επιτεύγματα της τεχνολογίας, να έρχονται σε επαφή με ένα μεγάλο όγκο πληροφοριών. Το μειονέκτημα όμως αυτής της διαδικασίας είναι ότι λόγω της πληθώρας των πληροφοριών που διοχετεύονται τόσο μέσα από τα έντυπα όσο και από τα ηλεκτρονικά μέσα, τα παιδιά εξαιτίας του αδιαμόρφωτου ακόμα χαρακτήρα τους, αδυνατούν να τις αξιολογήσουν. (λέξεις 87)

«Θεματική ενότητα: Αθλητισμός»

(Να σχολιαστεί η παρακάτω φράση σε 70 – 80 λέξεις)

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2005

«Στα σπορτ δε γυμνάζεις το σώμα σου μονάχα· γυμνάζεις, πάνω απ' όλα, την ψυχή σου».

Κατά το αρχαίο ελληνικό αθλητικό ιδεώδες η άσκηση του σώματος απαιτούσε την ταυτόχρονη ανάπτυξη του πνεύματος για τη διαμόρφωση ολοκληρωμένων ανθρώπων. Το σώμα είναι τροφός της ψυχής γι' αυτό είναι ανάγκη ο κάθε άνθρωπος να φροντίζει όλες τις πλευρές της υπόστασής του. Ο αθλητισμός είναι το επιστέγασμα της προσπάθειας που ως στόχο έχει την καλλιέργεια της άμιλλας, της αλληλεγγύης και της συναδελφικότητας. Επομένως, μέσα από το παιχνίδι το άτομο μαθαίνει να υπηρετεί το συλλογικό συμφέρον, γι' αυτό ο αθλητισμός θεωρείται βασικός άξονας κοινωνικοποίησης των νέων. (λέξεις 85)

«Θεματική ενότητα: Ανθρωπισμός»

(Να σχολιαστεί η παρακάτω φράση σε 70 – 90 λέξεις)

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2007

«Ο άνθρωπος είναι συνάνθρωπος, αλλιώς καταντά απάνθρωπος».

Η ανθρώπινη συμβίωση πρέπει να εδράζεται στις αρχές της συνεργασίας, της αλληλεγγύης, της συναδέλφωσης, της μέριμνας για τους αδύνατους, προκειμένου να προάγεται τόσο ο άνθρωπος, ως οντότητα, όσο και το κοινωνικό σύνολο. Αντίθετα, όταν η ανθρώπινη αξία φθίνει και η ολοκλήρωση του ανθρώπου από αυτοσκοπός μετατρέπεται σε μέσο για την επιδίωξη του κέρδους και του υλικού ευδαιμονισμού, τότε οι ανθρώπινες σχέσεις διέρχονται κρίση, και παραβιάζονται κατάφωρα τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ο άνθρωπος λοιπόν, αφού είναι φύσει κοινωνικό όν, κατά το χαρακτηρισμό του Αριστοτέλη, οφείλει να συνυπάρχει και να συνεργάζεται με τους συνανθρώπους του, γιατί μόνο έτσι οδηγείται στην ολοκλήρωση του. (λέξεις 99)

«Θεματική ενότητα: Δια βίου μάθηση – αυτομόρφωση»

(Να σχολιαστεί η παρακάτω φράση σε 100 περίπου λέξεις)

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

«... οι νέοι άνθρωποι των τεχνολογικών κοινωνιών καλούνται να αλλάξουν δύο ή τρία επαγγέλματα στην επαγγελματική πορεία τους ...»

Σήμερα, οι σύγχρονοι νέοι είναι πιθανό να βρεθούν στην ανάγκη να αλλάξουν περισσότερες της μιας εργασίες στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Αυτό συμβαίνει, λόγω της ραγδαίας επιστημονικής και τεχνολογικής ανάπτυξης, που δημιουργεί συνεχώς αυξημένες ανάγκες στην αγορά εργασίας. Παρατηρούμε, δηλαδή, ότι πολλά από τα ήδη υπάρχοντα επαγγέλματα χάνουν τη χρησιμότητά τους, και έτσι τα άτομα αναγκάζονται να αλλάξουν επάγγελμα, κάτι που τους υποχρεώνει να ανανεώνουν διαρκώς τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους. Επομένως, είναι αδύνατο να διατηρήσει κάποιος μία και μοναδική επαγγελματική ταυτότητα στη ζωή του.

(λέξεις

85)

ΚΣΤ. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

«Θεματική ενότητα: Γλώσσα»

(Να σχολιαστεί η παρακάτω φράση σε 200 λέξεις)

«Το πρόβλημα κρίσης της ελληνικής γλώσσας εμφανίζεται κυρίως στους νέους, υπό την έννοια ότι σ' αυτούς γίνεται φανερή μια γλωσσική πενία».

Η κρίση της γλώσσας στη σύγχρονη εποχή διαφαίνεται κυρίως στην τυποποίηση και τη συρρίκνωση της γλωσσικής έκφρασης των νέων. Το πρόβλημα δεν εστιάζεται στη λεκτική ανεπάρκεια αλλά στο ότι έχει υιοθετηθεί από τους νέους ένας άλλος γλωσσικός κώδικας. Οι νέοι λοιπόν, χρησιμοποιούν μια γλώσσα που διαφέρει από το γλωσσικό κώδικα της υπόλοιπης κοινωνίας. Η γλώσσα αυτή διακρίνεται από το φτωχό λεξιλόγιο, στοιχείο που έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τη μόρφωση και τις εμπειρίες των νέων. Ενώ οι νέοι, σήμερα, αποκτούν μια υψηλή μόρφωση μέσα απ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης – μέση, ανώτερη και ανώτατη – και διακρίνονται για τον πλούτο των εμπειριών τους, αντίθετα μιλούν μία γλώσσα λιτή που είναι γεμάτη από παραφθορές και νοηματικές εφευρέσεις. Επίσης, ο γλωσσικός τους κώδικας διακρίνεται από στερεότυπες εκφράσεις και συνθηματολογικές διατυπώσεις που περιορίζουν τη ζωντάνια, τη δύναμη και την εκφραστικότητα της ελληνικής γλώσσας. Χαρακτηριστική εκδήλωση αυτής της ιδιότυπης γλώσσας είναι η χρησιμοποίηση πολλών ξένων λέξεων και φράσεων στη θέση των ελληνικών, αλλά και εκφράσεων που συνθέτουν την «αργκό» γλώσσα. Αυτή η μορφή γλωσσικής επικοινωνίας δεν είναι δυνατό να γίνει κατανοητή από την ευρύτερη γλωσσική κοινότητα παρά μόνο από τους νέους. Περιγράφεται μάλιστα με τον όρο «αισχρολογία».

(λέξεις 192)

«Θεματική ενότητα: Διάλογος»

(Να σχολιαστεί η παρακάτω άποψη σε 150 λέξεις)

Ο Ε. Παπανούτσος, προσπαθώντας να εντοπίσει την ουσία του διαλόγου, υποστηρίζει:

«Διάλογος είναι να παραδεχτείς ότι η αλήθεια είναι πολλαπλή. Ότι είναι ανέφικτη η πλήρης αλήθεια.

Και πρέπει να φωτιστεί από πολλές πλευρές για να τη συλλάβει κανείς.

Επομένως, έχει ανάγκη από τον έλεγχο του άλλου,

από τη δοκιμασία του άλλου, και τον χρειάζεται τον άλλο η αλήθεια».

Η λειτουργικότητα μιας κοινωνίας εξυπηρετείται από τη συνειδητοποίηση κάθε μέλους της των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων του, με προοπτική την επιδίωξη της εναρμόνισης του ατομικού συμφέροντος με το κοινωνικό. Η διαλεκτική σχέση του ανθρώπου με τους συνανθρώπους του αποτελεί καθοριστικό παράγοντα κοινωνικής αρμονίας και ένας από τους ομαλότερους τρόπους με τους οποίους αυτή συντελείται είναι ο διάλογος. Η ύπαρξη ουσιαστικών προϋποθέσεων, τόσο κοινωνικών όσο και ατομικών διαμορφώνει το έδαφος για την επιτυχία, δηλαδή την ευδοκίμηση του διαλόγου, αφού συμβάλλει στην εξέλιξη ατόμων και κοινωνιών. Η συνειδητοποίηση αυτής της αναγκαιότητας αποτελεί αναγκαία και ικανή συνθήκη για τη βελτίωση των όρων της ανθρώπινης ύπαρξης και την κατάκτηση του αριστοτελικού «εὖ ζῆν». Ο διάλογος είναι τέχνη, έχει συγκεκριμένους κανόνες και ωφελεί τους συνομιλητές, ακόμη και όταν δεν καταλήγει σε συγκεκριμένα συμπεράσματα, αρκεί εκείνοι να έχουν προκαταβολικά αποδεχτεί ότι η αλήθεια των πραγμάτων δεν είναι ποτέ μία και φωτίζεται μέσα από πολλαπλές ιδέες και συζητήσεις.

(λέξεις 151)

«Θεματική ενότητα: Ειρήνη – Πόλεμος»

(Να απαντηθούν με σχεδιαγραμματική αρίθμηση τα παρακάτω δύο ερωτήματα).

- 1) Ποιοι λόγοι καθιστούν εύθραυστη την παγκόσμια ειρήνη σήμερα;
- 2) Με ποιους τρόπους μπορεί να παγιωθεί σήμερα η ειρήνη στον κόσμο μας;

ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΚΑΘΙΣΤΟΥΝ ΕΥΘΡΑΥΣΤΗ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΙΡΗΝΗ ΣΗΜΕΡΑ:

1. Η κρίση όλων των αξιών που είναι πολύ έντονη στη σημερινή εποχή.
2. Ο φανατισμός σε οποιαδήποτε μορφή που δυναμιτίζει και δηλητηριάζει τις ανθρώπινες σχέσεις.
3. Οι ιμπεριαλιστικές και милитарιστικές τάσεις πολλών κρατών.
4. Οι στρατιωτικοί ανταγωνισμοί και η τελειοποίηση των όπλων μαζικής καταστροφής, που απορροφούν μεγάλα χρηματικά κονδύλια.
5. Η εμφάνιση συνεχώς καινούριων εστιών πολέμου σε πολλά μέρη του κόσμου, που υποσκάπτουν τη διεθνή συνεργασία και την παγκόσμια ισορροπία, μεγαλώνοντας τον κίνδυνο μιας παγκόσμιας πολεμικής σύρραξης.
6. Η έλλειψη του διαλόγου και η μη αναγνώριση από όλους τους ανθρώπους της μεγάλης αξίας του ως μοναδικού μέσου επίλυσης των διαφορών μεταξύ των κρατών.
7. Ο μεγάλος κίνδυνος ενός πυρηνικού ολοκαυτώματος που θα σημάνει και το τέλος της ανθρωπότητας.
8. Η μεγάλη διαφορά στην κατανομή του πλούτου μεταξύ των κρατών και των ανθρώπων. Αυτή η κατάσταση δημιουργεί κοινωνικές ανισότητες και γενικά πολλά προβλήματα.
9. Η παγκόσμια οικονομική κρίση και ειδικότερα η ενεργειακή κρίση, η οποία μπορεί να ανατρέψει την παγκόσμια ειρήνη.
10. Η γενικότερη κρίση που εμφανίζεται σε όλους τους τομείς του σύγχρονου πολιτισμού.
11. Οικονομικά συμφέροντα.

ΜΕ ΠΟΙΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΑΓΙΩΘΕΙ Η ΕΙΡΗΝΗ:

1. Με τη συνειδητοποίηση κάθε ανθρώπου ξεχωριστά της μεγάλης αξίας και σημασίας της ειρήνης για την παγκόσμια ανάπτυξη και πρόοδο.
2. Με τη χρησιμοποίηση του διαλόγου ως μοναδικού μέσου επίλυσης των διαφορών μεταξύ των ανθρώπων στις καθημερινές τους σχέσεις και των κρατών γενικότερα.
3. Με τη συμμετοχή σε φιλειρηνικά κινήματα και οργανώσεις που έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν πίεση στις πολιτικές ηγεσίες όλων των κρατών που λαμβάνουν τις σημαντικές αποφάσεις.
4. Με την ενίσχυση των πολιτικών εκείνων, οι οποίοι θα εργαστούν για να υπάρξει συνεργασία μεταξύ των κρατών και για να αποτραπεί ο εφιάλτης του πολέμου.
5. Με τη συμβολή των επιστημόνων, των πνευματικών ανθρώπων και γενικά όλων εκείνων που μπορούν να ενημερώσουν και να προβληματίσουν τους ανθρώπους για τους κινδύνους που διατρέχει η παγκόσμια ειρήνη.
6. Με την αφύπνιση των νέων που, αποτελώντας το μέλλον της ανθρωπότητας, θα πρέπει να αγωνιστούν, για να δημιουργηθεί μια κοινωνία στην οποία δε θα υπάρχουν οι σημερινές ανισότητες που αποτελούν κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
7. Με τη μείωση των πυρηνικών όπλων και τη σταδιακή κατάργησή τους (ύφεση, αφοπλισμός).
8. Με την παροχή χρημάτων για την επίλυση των προβλημάτων που αποτελούν πληγές του σύγχρονου πολιτισμού (φτώχεια, πείνα κυρίως στο λεγόμενο τρίτο κόσμο κ.τ.λ.) και όχι για την κατασκευή όπλων που μπορούν να φέρουν την καταστροφή.
9. Με την ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των κρατών μέσα από πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις.
10. Με την παιδεία.

«Θεματική ενότητα: Η αδιαφορία του πολίτη για τα κοινά»

Ο Θουκυδίδης στον «Επιτάφιο» του χαρακτηρίζει όχι σαν φιλήσυχο, αλλά σαν «αχρείο», άχρηστο πολίτη αυτόν που δεν ενδιαφέρεται για τα κοινά.

**Κατά την άποψή σας δικαιολογείται αυτός ο χαρακτηρισμός;
(κρατήστε σχεδιαγραμματικές σημειώσεις που να παρουσιάζουν την άποψή σας για τον παραπάνω χαρακτηρισμό)**

«ΑΧΡΕΙΟΣ»: ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΥ.

- Ο υπεύθυνος πολίτης δε γεννιέται αλλά γίνεται μέσα από δύο διαδικασίες: την πολιτική κοινωνικοποίηση και την πολιτική συμμετοχή.
- Πολιτική κοινωνικοποίηση: είναι η διαδικασία, κατά την οποία ο άνθρωπος μεταβάλλεται σε πολίτη, με τη μετάδοση από την κοινωνία γνώσεων, στάσεων και αξιών.
- Πολιτική συμμετοχή: είναι η προαιρετική ομαδική ή ατομική συνεργασία των μελών μιας κοινωνίας στα κοινά, που μετατρέπεται σε πράξη με τη συμμετοχή στις εκλογές των αιρετών αρχόντων και με παρακολούθηση και ενδιαφέρον για τα πολιτικά συμβάντα.
- Χωρίς αμφιβολία η πολιτικοποίηση, που καταλήγει σ' ενεργούς πολίτες, είναι απαραίτητη για την πολιτική δημοκρατία και αναγκαία προϋπόθεση της «καλής» και ομαλής λειτουργίας της.

ΚΖ. ΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ

Αναμφισβήτητα το δημοκρατικό πολίτευμα αποτελεί τον ιδανικό τρόπο διακυβέρνησης των λαών και αποβλέπει στην ολοκλήρωση του ανθρώπου, καθώς και στην προώθηση του πολιτισμού του.

Πιστεύετε ότι στην εποχή μας επικρατεί στους λαούς ή ότι αποτελεί ιδανικό για πολλές κοινωνίες;

Κάτω από ποιες προϋποθέσεις είναι δυνατόν να θωρακιστεί αποτελεσματικά η δημοκρατία;

Δικαιολογήστε τις απόψεις σας.

Θεωρήστε ότι το άρθρο σας θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου

και πρέπει να έχει έκταση περίπου 500 – 600 λέξεων.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Π Ε Ρ Ι Π Ο Υ 1 2 0 0 Λ Ε Ξ Ε Ι Σ

Να βασιλεύει ο τυφλός ή ο μονόφθαλμος;

Η ζωή του ανθρώπου κάθε εποχής διαμορφώνεται από τους κανόνες που διέπουν τη σχέση του με τους γύρω του και με τους έχοντες την εξουσία. Αναγκαίο λοιπόν είναι σε κάθε πολιτισμένη κοινωνία ένα πλέγμα προσυμφωνημένων όρων που θα ρυθμίζει τους τρόπους διακυβέρνησης του συνόλου, τη λήψη των αποφάσεων, την άσκηση της εξουσίας, την εφαρμογή των νόμων, καθώς και την τιμωρία των παραβατών.

Ο άνθρωπος, ως βασικό κύτταρο της πολιτικής κοινωνίας, από τότε που κατάλαβε ότι το μέλλον του εξαρτάται από την ομαλή και ισορροπημένη συνάθροιση με τους συνανθρώπους του, αναζήτησε κι εφάρμοσε διάφορα πολιτειακά μοντέλα, προκειμένου να πετύχει προϋποθέσεις προόδου κι ευημερίας. Ιστορικά λοιπόν φάνηκε ότι οι όροι αυτοί εξασφαλίζονται μόνο μέσω της εξουσίας του δήμου, δηλαδή μόνο όταν κυρίαρχος των εξελίξεων αναγορεύεται ο λαός. Η επικράτηση μάλιστα της αρχής της πλειψηφίας στη λήψη των αποφάσεων, η ελευθερία κι ο πλουραλισμός δεν έγιναν μόνο οι βασικές διεκδικήσεις των λαών παγκοσμίως, αλλά ανήγαγαν τη δημοκρατία, που τις προϋποθέτει, σε μορφή ισορροπημένου και πολιτικά ώριμου πολιτεύματος. Φάνηκε μάλιστα, αφού κάθε λαός που δεν απολάμβανε τη δημοκρατία, τη διεκδικούσε με ανένδοτους αγώνες, ότι τελικά αποτελεί τον ιδανικό τρόπο διακυβέρνησης και προωθεί την ολοκλήρωση του ανθρώπου και την εξέλιξη του πολιτισμού του.

Για μας τους Έλληνες η δημοκρατία έχει κι έναν παραπάνω λόγο να θεωρείται σημαντική. Είναι το παιδί μας, αφού γεννήθηκε σ' αυτόν τον τόπο πριν από χιλιάδες χρόνια. Από τότε και μέχρι σήμερα πέρασε από πολλές φάσεις και ακόμα προσπαθεί να βρει το δρόμο της και να προσαρμοστεί στην καπιταλιστική κοινωνία του 21ου αιώνα. Και είναι μάλλον λογικό, η πολύπλευρη φύση των κοινωνιών μας σήμερα και η πολυπλοκότητα και πολλαπλότητα των δεδομένων τους να δημιουργούν στη δημοκρατία αγκυλώσεις κι ελλείμματα, τα οποία όμως καθόλου δε μειώνουν την αξία της. Μας αναγκάζουν όμως να σκεφτούμε τρόπους, ώστε η ίδια να μην αποτελεί απλά ιδανικό για τις κοινωνίες μας, αλλά μια ζωντανή πραγματικότητα.

Ο έμμεσος – αντιπροσωπευτικός χαρακτήρας των σύγχρονων δημοκρατιών, αν και είναι απολύτως επιβεβλημένος λόγω αντικειμενικών δυσκολιών στη λειτουργία του πολιτεύματος, δημιουργεί από μόνος του ένα σοβαρότατο μειονέκτημα ουσιαστικής συμμετοχής του λαού στις αποφάσεις. Πέρα όμως από αυτό το αναγκαίο κακό, πολλά άλλα σύγχρονα φαινόμενα επιβεβαιώνουν την κρίση της δημοκρατίας στις αστικές πολιτικές μας κοινωνίες. Για παράδειγμα η διαφθορά, η αναξιοκρατία, η επιλεκτική απονομή δικαιοσύνης και γενικότερα η κρίση θεσμών και ηθικών αξιών τραυματίζουν καίρια τη σύγχρονη δημοκρατία. Κι όλα αυτά υπό το πρίσμα της «δικτατορίας του χρήματος», που μοιάζει να κυβερνά τα πάντα. Η αστική δημοκρατία του 21ου αιώνα μοιάζει ανίσχυρη κι ανίκανη να νικήσει τις προκλήσεις της εποχής της. Καθημερινά καταρρακώνεται και υποβιβάζεται στο βωμο συμφερόντων, σκοπιμοτήτων και ωφελιμιστικών συμπεριφορών. Η προπαγάνδα κι ο λαϊκισμός συχνά οικειοποιούνται κι επικαλούνται την αξία της, αλλά ουσιαστικά τη χρησιμοποιούν για να χειραγωγήσουν και να εκμεταλλευτούν τη λαϊκή μάζα. Έτσι, ο λαός από κυρίαρχος των εξελίξεων και ρυθμιστής της τύχης του, κατακρημνίζεται σε ακόλουθο και απλό χειροκροτητή αποφάσεων, που παίρνουν πάντα κάποιοι άλλοι – λίγοι για λογαριασμό του, χωρίς ο ίδιος να ερωτηθεί, κι ενώ φαίνεται ότι όλα εξυπηρετούν το συμφέρον του, στην πραγματικότητα αυτό έχει βάνουσα καταπατηθεί. Επομένως, φτάσαμε σήμερα να μιλάμε για κατ' επίφαση δημοκρατία, που έχει μονάχα τον τίτλο, αλλά έχει χάσει αρκετή από την παλιά της αίγλη, αφού διασύρεται καθημερινά από τους ίδιους τους δήθεν προστάτες της.

Ο υποβιβασμός της δημοκρατίας ενέχει όμως κι έναν ακόμη σοβαρό κίνδυνο, που στο παρελθόν αιματοκύλησε ολόκληρη την ανθρωπότητα. Όσο η δημοκρατία μοιάζει ανίκανη να δώσει αποτελεσματικές λύσεις, όσο ακρωτηριάζεται αλύπητα από δημαγωγούς, λαϊκιστές κι άχρηστους άρχοντες, τόσο εκτρέφει επικίνδυνα ιδεολογικά φαινόμενα μίσους και φασισμού. Άλλωστε, η ιστορία έχει αποδείξει ότι διάδοχος της ελλειμματικής δημοκρατίας είναι πάντα κάποια ανελεύθερα μεσσιανιστικά πολιτειακά μορφώματα, τα οποία κατά βάση προσβάλλουν την ανθρώπινη προσωπικότητα.

Η κρίση όμως της δημοκρατίας σήμερα δεν πρέπει συλλήβδην και να την ακυρώσει. Δεν υπάρχει εναλλακτική λύση για την ανθρωπότητα, όπως κάποιοι ευαγγελίζονται. Η λύση είναι εδώ μπροστά μας κι έχει δουλευτεί αιώνες τώρα. Αρκεί να προσπαθήσουμε όλοι στο βαθμό που μας αναλογεί, ώστε να θωρακίσουμε αποτελεσματικά τη δημοκρατία. Και το πιο ισχυρό μας όπλο είναι η ωρίμανση της πολιτικής μας συνείδησης, μέσω της ενεργούς συμμετοχής στα κοινά. Μόνο ο ενεργός πολίτης μπορεί να διατείνεται ότι ελέγχει τις εξελίξεις και μόνο αυτός έχει την ευκαιρία να κρίνει αντικειμενικά τους εκπροσώπους του και να τους επιδοκιμάσει ή αποδοκιμάσει στις εκλογές.

Η απόλυτη και απαρέγκλιτη εφαρμογή των νόμων για όλους και η απονομή δικαιοσύνης μπορούν να διασφαλίσουν από την πλευρά τους όρους αποτελεσματικής λειτουργίας της πολιτικής κοινωνίας και να δημιουργήσουν τα εχέγγυα για μια ώριμη πολιτική κοινωνία δικαίου, η οποία θα στηρίζεται σε κανόνες και αρχές, όπως η αξιοκρατία, η διαφάνεια και η αναγόρευση του ανθρώπου και των δικαιωμάτων του σε ύψιστη αξία.

Ακόμη και η ίδια η πολιτεία καλείται να παίξει το ρόλο της για τη θωράκιση της δημοκρατίας. Η παιδεία είναι το πιο ισχυρό μέσο που διαθέτει η πολιτεία για την προαγωγή του δημοκρατικού ιδεώδους. Η παιδεία και ειδικότερα το εκπαιδευτικό σύστημα με τις κατάλληλες αλλαγές στη δομή και τη λειτουργία του είναι δυνατόν να οδηγήσει στην πνευματική καλλιέργεια και ν' αποτελέσει το βάθρο της δημοκρατίας. Μπορεί να προετοιμάσει μελλοντικούς πολίτες με δημοκρατική αγωγή και συνείδηση, οι οποίοι θα θέσουν σε σωστότερες και δικαιότερες βάσεις τις σχέσεις με τους συνανθρώπους τους, δείχνοντας τη δημοκρατικότητά τους σε όλες τις εκδηλώσεις της καθημερινής τους ζωής με το σεβασμό της γνώμης, της ελευθερίας και της προσωπικότητας του άλλου.

Επιπλέον, για να θωρακιστεί η δημοκρατία απαιτείται κοινωνική συναίνεση μεταξύ των πολιτικών παρατάξεων και των κοινωνικών τάξεων και η ύπαρξη κομμάτων με αρχές. Έτσι, οι πολιτικοί θα εκπροσωπούν ουσιαστικά τους πολίτες, οι οποίοι τους ανέδειξαν με την ψήφο τους, ενώ αντίθετα δε θα χρησιμοποιούν το χώρο της πολιτικής ως μέσο εξυπηρέτησης των προσωπικών τους συμφερόντων.

Αποφασιστικός παράγοντας όμως για την προστασία της δημοκρατίας αποτελεί και ο σεβασμός, καθώς και η τήρηση του Συντάγματος από την πλευρά των πολιτών, αλλά κυρίως της πολιτικής εξουσίας. Γι' αυτό το λόγο, κρίνεται απαραίτητο να θεσπίζονται νόμοι, οι οποίοι θα κατοχυρώνουν τις ελευθερίες του πολίτη και θα αποτελούν τη βάση για την οικοδόμηση ενός κράτους δικαίου.

Τέλος, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης οφείλουν να παρέχουν μια αντικειμενική και δημοκρατική πληροφόρηση, που θα επιτρέπει στους πολίτες τη διαμόρφωση ελεύθερης σκέψης και άποψης.

Μετά από τόσα ελλείμματα δημοκρατίας που διαπιστώνουμε σήμερα, ίσως και να μας δημιουργείται η πεποίθηση ότι θα πρέπει να δοκιμάσουμε κάτι άλλο. Όλα τα άλλα όμως όχι μόνο έχουν δοκιμαστεί, αλλά απέτυχαν παταγωδώς, σύροντας την ανθρωπότητα στο έρεβος. Ακόμη λουπών κι αν η δημοκρατία μας είναι ανάπηρη, ακόμη κι αν στους τυφλούς βασιλεύει ο μονόφθαλμος, αφού λειψή στην όραση λογίζεται σήμερα η δημοκρατία μας, αυτός ο μονόφθαλμος είναι σαφώς προτιμότερος από κάθε τυφλό που μας οδηγεί χωρίς ρότα προς την καταστροφή.

Βέβαια, κάθε μονόφθαλμος επιδιώκει να διορθώσει, εάν είναι δυνατόν, την όραση και του άλλου του ματιού. Και η δημοκρατία δεν είναι μόνο προτιμότερη από κάθε άλλο πολιτειακό σχήμα, αλλά με τις κατάλληλες παρεμβάσεις και προσπάθειες μπορεί να βλέπει και με τα δυο της μάτια και μάλιστα χωρίς γυαλιά. Η θεραπεία της είναι το ίδιο της το παιδί, ο λαός και η σοφία της κυριαρχίας του.

(λέξεις ~ 1200)

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Το παραπάνω άρθρο είναι ενδεικτική ανάπτυξη του θέματος της δημοκρατίας. Ξεπερνά μάλιστα αρκετά το ζητούμενο όριο 500 – 600 λέξεων που προσδιόριζε η εκφώνηση του θέματος. Μπορείτε να αξιοποιήσετε μέρος μόνο των επιχειρημάτων που καταγράφονται παραπάνω, εφόσον σας χρειαστεί σε μια παρόμοια άσκηση παραγωγής κειμένου. Προσπάθησα να αναπτύξω όσο το δυνατόν πιο σφαιρικά το πρόβλημα της ελλειμματικής μας δημοκρατίας, με επίκεντρο βέβαια τη χώρα μας, η οποία και γέννησε αυτό το κορυφαίο πολιτειακό είδος.

ΚΗ. «Σύγχρονος Πολιτισμός»

(ΤΕΧΝΙΚΟΣ – ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ)

Περί του ανθρώπινου πολιτισμού...

(απόσπασμα)

§1 Από τους αρχαίους χρόνους, οι πρόγονοί μας οριοθέτησαν τον πολιτισμό, ως ανθρώπινο έργο. Μια έκφανση του πνευματικού βίου και της δημιουργίας, από μια πρωταρχική φυσική κατάσταση, προς τις υψηλότερες, ανώτερες μορφές. Δηλαδή, μια τάση προς τα άνω, με προσπάθεια προς καλλιέργεια και εξευγενισμό. Το επινοητικό ανθρώπινο πνεύμα και η εκπληκτική του ικανότητα στην επίλυση των υφιστάμενων προβλημάτων και

ανεύρεση, όλων των κατευθύνσεων και σχέσεων που διέπουν την προσωπική ζωή και την καθαρή υποκειμενικότητα, τις ψυχικές ανάγκες και δυσκολίες.

§2 Ο προσδιορισμός της έννοιας των αξιών, πνευματικών, ηθικών, αισθητικών, θεωρητικών και πρακτικών, αποκάλυψε τις εκδηλώσεις του πολιτισμού. Και τούτο διότι, κάθε πράξη, με βάση, την επιστημονική έρευνα, την γνώση, την αλήθεια και με επιδίωξη μίας αξίας, όπως την αξία του αληθούς, του καλού και αγαθού στην φιλοσοφία, του αγίου και της αγάπης στην θρησκεία, του ωραίου στην Τέχνη, του δικαίου στην κοινωνία, προσεγγίζεται η ουσία του πολιτισμού.

§3 Χρειάστηκαν αιώνες τριβής, του ανθρώπινου είδους, με την υλική αρχικά και μετέπειτα, την πνευματική ζωή, η συγκρότηση και ο πλουτισμός της συνείδησης, του αισθήματος και η αντίληψη της πραγματικότητας, θεωρητικά και πρακτικά, για να φτάσει στο επίπεδο να ψηλαφίσει, αριθμήσει και μετρήσει, με την λογική φυσικά, αλλά και το συναίσθημα, αυτές τις αξίες.

§4 Τι πράττει όμως η σημερινή ανθρωπότητα για την διατήρηση και πρόοδο του πολιτισμού; Γιατί έχει απωλέσει κάθε αίσθημα ευθύνης γι' αυτόν; Γιατί με την απραξία της θέτει σε κίνδυνο την υπάρχουσα αφθονία δυνατοτήτων, με σοβαρό κίνδυνο την έλλειψη, την αδυναμία, την παρακμή;

§5 Το περιβάλλον που δημιούργησε, της άλλαξε συνήθειες, την κακόμαθε με τις ευκολίες της, την αποχαύνωσε με την κενoturπία του. Ο άνθρωπος συμπεριφέρεται σήμερα ανάρμοστα, ανάγωνα, ως γιάπηγ, ως νεόπλουτος, ως επαναστάτης, ως γόνος κληρονομιάς, ως βάρβαρος, με ακράτητες απαιτήσεις από τη ζωή του, αχάριστος, αδιάντροπος. Έχει απωλέσει τον ευγενή χαρακτήρα του τις αξίες του, τα ήθη και έθιμά του.

§6 Τακτοποιείται με “τα μέσα”, σε ένα κόσμο υλικής αφθονίας, με μόνη επιδίωξή του τον πλουτισμό, παρακάμπτοντας τις δυσκολίες. Έχει τη δουλίσσα του, τους βολικούς νόμους, την όποια κοινωνική πρόνοια, τον βουλευτή του, τον γιατρό και τα φάρμακά του. Προ πάντων, τη δίψα για διάκριση, προβολή, επικράτηση, εξουσία. Δημιουργεί εγκληματικά την πιο αντιφατική ανθρώπινη μορφή του ευχαριστημένου βολεμένου νέου. Είναι ο σύγχρονος μαζάνθρωπος. Σ' αυτόν προσέφεραν αφειδώς την εύκολη ζωή κι αυτός έκλεισε την καρδιά του και πούλησε την ψυχή του. Αδιάφορος, ανεύθυνος, πονηρός, κατέλαβε τη θέση του ισχυρού και θεωρεί αυτοτονότα τον εαυτό του ως εκλεκτό.

§7 Στις μέρες μας, είναι εμφανές το μεγάλο ρήγμα, η διάσταση ανάμεσα στους χώρους της επιστήμης, τις φυσικές και τις πολιτιστικές ή πνευματικές επιστήμες. Η περιρραίουσα πίστη των ειδικών, ότι η εποχή μας βρίσκεται υπό το κράτος πολιτισμικής παρακμής, λίγους αγγίζει. Ο παλιός πραγματικός πολιτισμός, αντικαταστάθηκε από έναν άλλο, άψυχο, ψυχρό, δίχως ηθική και καλλιέργεια. Τα πραγματικά ήθη της ψυχής ενός λαού, διαδέχτηκαν οι πλαστοί τρόποι και πρακτικές της, που υπαγορεύει, η εκάστοτε μόδα, αρχή και εξουσία.

(Τάκης Ιωαννίδης, δοκίμιο από το διαδίκτυο)

Εναλλακτικός τίτλος:

Η αλλοίωση της αξίας του πολιτισμού από τον ίδιο τον άνθρωπο

Πλαγιότιτλοι παραγράφων:

§1 Ο πολιτισμός είναι πάνω απ' όλα ανθρώπινο έργο, το οποίο οφείλει να στοχεύει στην καλλιέργεια, τον εξευγενισμό και την επίλυση προβλημάτων της καθημερινότητας.

§2-3 Η ουσία του πολιτισμού προσεγγίζεται με τον προσδιορισμό του περιεχομένου κάθε υψηλής αξίας στις επιμέρους πνευματικές, ηθικές, θεωρητικές και πρακτικές ανθρώπινες δραστηριότητες, διαδικασία που εξελίσσεται εδώ και αιώνες.

§4 Γιατί ο σύγχρονος άνθρωπος έχει θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση και πρόοδο του πολιτισμού του;

§5 Ο άνθρωπος έχει απωλέσει σήμερα την ανθρωπιά του, συμπεριφέρεται ανήθικα σαν θηρίο και απαιτεί αχάριστα αποκλειστική ευτυχία και βόλεμα.

§6 Ο άνθρωπος έχει αφοσιωθεί στην ύλη και επιδίδεται φανατικά στο κυνήγι του χρήματος. Πρόθυμα υποκύπτει στην κοινωνική μάζα και αναγορεύει ατομικιστικά τον εαυτό του ως ξεχωριστό σε σχέση με τους γύρω του.

§7 Ο πολιτισμός μας διέρχεται εμφανή κρίση, η οποία εντοπίζεται κυρίως στη μονομερή ανάπτυξη του τεχνικού τομέα και στη φανερή υστέρηση της καλλιέργειας του πνεύματος.

Ενδεικτική περίληψη του κειμένου σε 100 – 120 λέξεις

Ο συγγραφέας στο κείμενό του διαπιστώνει την αλλοίωση της αξίας του σύγχρονου πολιτισμού από τον ίδιο τον άνθρωπο. Ο πολιτισμός προσδιορίζεται ως ανθρώπινο έργο, που οφείλει να στοχεύει στην καλλιέργεια και τον

εξευγενισμό μας. Η ουσία του μάλιστα προσεγγίζεται, εδώ και αιώνες, με τον προσδιορισμό του περιεχομένου κάθε υψηλής αξίας. Εντούτοις, ο άνθρωπος σήμερα έχει απωλέσει την ανθρωπιά του, συμπεριφέρεται αχάριστα και ανήθικα, με στόχο το προσωπικό του συμφέρον. Έχει αφοσιωθεί στην ύλη και το χρήμα, ενώ υποκύπτει πρόθυμα στην αφομοιωτική κοινωνική μάζα. Επομένως, ο συγγραφέας συμπεραίνει ότι ο πολιτισμός μας διέρχεται εμφανή κρίση, η οποία εντοπίζεται κυρίως στη μονομερή ανάπτυξη του τεχνικού τομέα και στη φανερή υστέρηση της καλλιέργειας του πνεύματος. (λέξεις ~ 112)

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

Α. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΩΝ

Να εντοπίσετε τον τρόπο ή τους τρόπους ανάπτυξης των παραγράφων που ακολουθούν:

ΣΕ ΟΣΕΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥΣ ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ▢, ΑΥΤΕΣ ΠΡΟΣΦΕΡΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΓΙΑ ΔΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1§ Κοινωνία δεν είναι μόνο το απρόσωπο σύνολο ανθρώπων που έχουν κοινά πολιτιστικά γνωρίσματα, συνδέονται με κοινές παραδόσεις και αξίες και επιδιώκουν κοινούς στόχους· κοινωνία είναι και οι θεσμοί, οι κανόνες, οι αρχές και οι ιδέες που ρυθμίζουν τη ζωή των ανθρώπων που την αποτελούν. Τα ιδεολογικά και οργανωτικά αυτά σχήματα είναι προϊόντα της μακράς συμβίωσης των ανθρώπων. Χωρίς αυτά δε θα υπήρχε κοινωνική οργάνωση και συνοχή και επομένως ούτε και κοινωνική ζωή.

2§ Το τεχνητό περιβάλλον και ο πολιτισμός που δημιουργήσε ο άνθρωπος δεν αναιρούν το γεγονός ότι είναι μέρος του φυσικού κόσμου. Η φύση εξακολουθεί να έχει ζωτική σημασία γι' αυτόν.

3§ Τα τεχνολογικά επιτεύγματα που παραδοσιακά επινοούσε και κατασκεύαζε ο άνθρωπος υποκαθιστούσαν τις μυϊκές του δυνάμεις, τις πολλαπλασίαζαν και τον βοηθούσαν στις χειρωνακτικές, κυρίως, εργασίες του. Τα σύγχρονα, όμως, επιτεύγματα της υψηλής τεχνολογίας υποκαθιστούν πνευματικές λειτουργίες του και τον βοηθούν και στις πνευματικές δραστηριότητες και εργασίες του. Πρόκειται για τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, τα έξυπνα μηχανήματα.

4§ Η αυτογνωσία και η αυτοκριτική είναι έννοιες αλληλένδετες, συνυφασμένες με την αξιολόγηση, τη βελτίωση του χαρακτήρα μας και τον έλεγχο της δραστηριότητάς μας. Γι' αυτό έχουν ταυτόχρονα ηθική, ψυχική, αλλά και πρακτική αξία.

5§ Η κρίση είναι πνευματική λειτουργία που προσιδιάζει στον άνθρωπο. Το προνόμιο αυτό του ανθρώπου οφείλεται στην ικανότητά του να λογίζεται, να συσχετίζει δηλαδή την αιτία με το αποτέλεσμα, το ερέθισμα με την αντίδραση, να ελέγχει την ταυτότητα των πραγμάτων, να συγκρίνει και να βρίσκει ομοιότητες και διαφορές μεταξύ παρόμοιων ή διαφορετικών αντικειμένων, γεγονότων, εννοιών. Έκφραση αυτής της διανοητικής ικανότητας του ανθρώπου είναι η κριτική.

6§ Ζούμε σε μια περιοχή όπου τα σημάδια αναζωπύρωσης του εθνικισμού είναι έκδηλα. Γεγονότα όπως αυτά που διαδραματίστηκαν στην πρώην Γιουγκοσλαβία και στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο είναι εύγλωττα παραδείγματα εθνικιστικής έξαρσης.

7§ Παρά την ανάπτυξη της επιστήμης, παρά τη διάδοση της γνώσης και την ορθολογική οργάνωση της σύγχρονης ζωής, παρά την επικοινωνία των λαών, παρά τη διακήρυξη και τους αγώνες για σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αναβιώνουν φαινόμενα ρατσισμού που αμαυρώνουν τον πολιτισμό μας και τον γυρίζουν πολλά χρόνια πίσω.

8§ Διάλογος είναι η «διά – λόγου» ανταλλαγή απόψεων, ιδεών και συναισθημάτων που αποσκοπεί στην ενημέρωση, στην εξέταση ενός θέματος, στη λήψη ορθών αποφάσεων, στην πειθώ ή απλώς στην εξωτερική της ψυχικής μας διάθεσης και των σκέψεών μας.

9§ Όπως οι έφηβοι νιώθουν την ανάγκη να αναζητούν πρότυπα και να ταυτίζονται με αυτά, έτσι νιώθουν και την ανάγκη να εντάσσονται σε ομάδες και μερικές φορές να προσηλώνονται με φανατισμό σε αυτές.

10§ Όπως είναι αναγκαία η ικανοποίηση των βιολογικών αναγκών του ανθρώπου, έτσι είναι αναγκαία και η ικανοποίηση των πνευματικών και ψυχικών του αναγκών. (Ουκ επ' άρτω μόνω ζήσεται άνθρωπος [ο άνθρωπος έχει ανάγκη και από πνευματική τροφή]). Τις ανάγκες αυτές ικανοποιεί η ψυχαγωγία.

11§ Τα επιτεύγματα της σύγχρονης ιατρικής είναι εκπληκτικά τόσο στην πρόληψη, όσο και στη διάγνωση και στη θεραπεία νοσημάτων τα οποία στο παρελθόν είχαν εξελιχθεί σε μεγάλες επιδημίες και θέριζαν τους ανθρώπους. Χάρη στα επιτεύγματα αυτά ο άνθρωπος μακροημερεύει. Εντούτοις, δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε ότι το σώμα μας είναι ευπαθές και ότι μπορεί με μια αλόγιστη συμπεριφορά μας να εκθέσουμε σε σοβαρούς κινδύνους την υγεία μας, σωματική και ψυχική.

12§ Η ενδυμασία είναι ένα από τα σπουδαιότερα συστατικά της καθημερινής ζωής και ταυτόχρονα σημαντικό πολιτιστικό στοιχείο, καθώς οι διάφορες εποχές κρίνονται και από την ενδυμασία των ανθρώπων, αλλά και ο ίδιος ο άνθρωπος οποιασδήποτε εποχής χαρακτηρίζεται από την ενδυμασία του.

13§ Η ανεργία, δηλαδή η μη εξεύρεση ή η απώλεια εργασίας, είναι ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα της εποχής μας, καθώς οδηγεί σε απόγνωση και εξαθλίωση ανθρώπους, κυρίως νέους, και προκαλεί αντικοινωνικά φαινόμενα.

14§ Για τη Δημοκρατία έγιναν κινήματα, εξεγέρσεις, επαναστάσεις, εμφύλιοι πόλεμοι· διώχθηκαν, βασανίστηκαν άνθρωποι και τιμήθηκαν τυραννοκτόνοι. Αποτέλεσε όχι μόνο το σκοπό κοινωνικών και απελευθερωτικών αγώνων, αλλά και το περιεχόμενο θεωρητικών αναζητήσεων και ιδεολογιών.

15§ Η βία αποτελεί την πιο προχωρημένη και ακρότατη εκδήλωση της επιθετικότητας του ανθρώπου, ο οποίος χρησιμοποιεί αυταρχικές μεθόδους και βάνασα μέσα, για να καταναγκάσει τους άλλους και να επιβάλει τη θέλησή του σ' αυτούς.

16§ Η παράδοση δε σημαίνει απαραίτητα οπισθοδρόμηση. Είναι μια λέξη δυναμική και όχι στατική. Με την παράδοση δεν εννοούμε μόνο τη συντήρηση, το παλιό, αλλά και τη μεταβίβαση των πολιτιστικών αγαθών από την προηγούμενη γενιά στην επόμενη, δηλαδή κληρονομιά. Γι' αυτό ο όρος παράδοση σημαίνει ταυτόχρονα δύο πράγματα: ό,τι κρατούμε κι ό,τι προσθέτουμε. Κρατούμε πάντα αυτά που έχουμε κληρονομήσει από τους προηγούμενους και προσθέτουμε αυτά που δημιουργούμε. Άρα η παράδοση είναι σφάλμα να ταυτίζεται με την οπισθοδρόμηση και τη στατικότητα, αντίθετα θέτει τις βάσεις της πολιτιστικής κληρονομιάς. ☑

17§ Η απογοήτευση οδηγεί τους νέους στα ναρκωτικά. Είναι φανερό ότι υπάρχει διάψευση των προσδοκιών τους σ' αυτόν τον κόσμο. Απουσιάζει το όραμα, ο στόχος που θα έδινε νόημα και σκοπό στη ζωή τους. Λείπει η πίστη σε αξίες που θα κρατούσαν σταθερές αρχές και επιδιώξεις. Και έτσι μόνοι σ' έναν κόσμο σκληρό, στρέφονται στα ναρκωτικά, προσπαθώντας να κατακτήσουν τον παράδεισο, την καλύτερη ζωή που τους στέρησε η κοινωνία. ☑

18§ Το φαινόμενο της εξειδίκευσης στη σημερινή εποχή οδηγεί τον άνθρωπο στην πνευματική μονομέρεια. Ο επιστήμονας που αποκτά γνώσεις μόνο για έναν τομέα του ανθρώπινου επιστητού, γίνεται τέλειος πάνω σ' αυτόν. Όμως χάνει την ολότητα, δεν έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει και άλλες γνώσεις που θα τον καθιστούσαν άνθρωπο με ευρύτητα πνεύματος. Σιγά σιγά διαπιστώνει ότι γνωρίζει μόνο τον τομέα της επαγγελματικής του απασχόλησης. Γίνεται ένας πνευματικά μονόπλευρος, μονοδιάστατος άνθρωπος. ☑

19§ Για να αντιμετωπιστεί η οικολογική καταστροφή απαιτούνται διαμόρφωση οικολογικής συνείδησης και αλλαγή στο καταναλωτικό πρότυπο ζωής. Αν ο άνθρωπος δε συνειδητοποιήσει τον κίνδυνο που διατρέχει η φύση κι αν δε βοηθήσει στην ανακούφιση του βεβαρημένου φυσικού περιβάλλοντος, δεν είναι δυνατό να σωθεί όχι μόνο η φύση, αλλά και ο ίδιος. Επίσης, επιβάλλεται να σταματήσει και ο άνθρωπος να υιοθετεί χωρίς μέτρο καταναλωτικά πρότυπα, γιατί διαφορετικά αντί να περιοριστεί το πρόβλημα, θα διογκώνεται καθημερινά. Επομένως, η διαμόρφωση οικολογικής συνείδησης και η ανατροπή του καταναλωτικού χαρακτήρα της εποχής είναι οι λύσεις για την προστασία του φυσικού τοπίου. ☑

20§ Λειτουργικότητα του λεξιλογίου σημαίνει οικονομία και επάρκεια. Γλώσσα με λέξεις άχρηστες στη συγκεκριμένη γλωσσική κοινότητα θα ήταν αντιοικονομική, αλλά και γλώσσα χωρίς τις απαραίτητες λέξεις δε θα επαρκούσε για τις πραγματικές ανάγκες. Οι ανάγκες μπορεί ν' αναφέρονται τόσο στο εξωτερικό περιβάλλον, όσο και στις παραδόσεις της συγκεκριμένης κοινωνίας. Προτού οι αρχαίοι Έλληνες κατέβουν στο Αιγαίο, δεν είχαν λέξεις για τη θάλασσα, τα ψάρια, τα φυτά της Μεσογείου, τις ανέσεις του πολιτισμού. Όταν εγκαταστάθηκαν, δανείστηκαν τις περισσότερες απ' αυτές από τους παλιότερους κατοίκους, γιατί τώρα χρειαζόνταν να εκφράσουν τις σχετικές έννοιες. ☑

21§ Η οικογένεια είναι η θεμελιώδης κοινωνική ομάδα, αναπόσπαστα δεμένη με τον κοινωνικό βίο των ανθρώπων. Αποτελείται από δύο ετερόφυλα άτομα – μη συγγενείς εξ' αίματος – τα οποία έχουν ενωθεί με τα δεσμά του γάμου και έχουν συναποδεχθεί ότι θ' αντιμετωπίσουν από κοινού τα προβλήματα. Αντικειμενικός σκοπός της οικογένειας είναι η τεκνοποίηση και η διαπαιδαγώγηση των νέων ανθρώπων. Από αυτήν τη λειτουργία η οικογένεια καθίσταται καίριος θεσμός, αφού μέσω αυτής διαιωνίζεται η κοινωνία βιολογικά, ηθικά και πολιτιστικά. Επομένως, είναι ένας θεσμός κύτταρο και θεμέλιο της κοινωνίας. ☑

22§ Ένα χάσμα χωρίζει το Σωκράτη από τους σοφιστές. Ο Σωκράτης ζήτησε τη μία και καθολική έννοια, τη μία και καθολική αλήθεια, ενώ οι σοφιστές υποστήριζαν τις πολλές γνώμες για το ίδιο πράγμα. Επίσης και στον τρόπο της ζωής υπάρχει ριζική αντίθεση μεταξύ σοφιστών και Σωκράτους. Οι σοφισταί ήταν έμποροι γνώσεων, ενώ ο Σωκράτης υπήρξε ένας άμισθος δάσκαλος και ερευνητής της αλήθειας. Το μόνο κοινό μεταξύ των σοφιστών και του Σωκράτους ήταν ότι κι αυτός κι εκείνος διαπίστωσαν ότι η παραδεδομένη μόρφωση και παιδεία δεν ήταν αρκετή για την εποχή τους. ☑

23§ Γλώσσα είναι κώδικας σημείων ορισμένης μορφής (γλωσσικής), με τα οποία επιτυγχάνεται η επικοινωνία μεταξύ των μελών μιας γλωσσικής κοινότητας.

24§ Αν επιχειρήσουμε να ταξινομήσουμε σχηματικά τα παιδαγωγικά ιδεώδη που διαμορφώθηκαν στην ευρωπαϊκή ιστορία, μπορούμε να τα διαφοροποιήσουμε σε τέσσερις κατηγορίες: α) το ατομικό ή το ατομικιστικό ιδεώδες της αγωγής β) το κοινωνικό ή κοινωνιοκρατικό ιδεώδες γ) το ανθρωπιστικό ιδεώδες και δ) το θρησκευτικό ή μεταφυσικό ιδεώδες της αγωγής.

25§ Πρόταση λέγεται το συντομότερο τμήμα του λόγου που εκφράζει μια σκέψη, μια επιθυμία ή ένα συναίσθημα. Τα είδη των προτάσεων ως προς το περιεχόμενό τους είναι: α) προτάσεις κρίσεως με τις οποίες διατυπώνεται μια κρίση, μια σκέψη, ή δίνεται μια πληροφορία β) προτάσεις επιθυμίας με τις οποίες εκφράζει μια επιθυμία, προσταγή, ευχή γ) προτάσεις

επιφωνηματικές με τις οποίες εκφράζεται ένα έντονο συναίσθημα και δ) προτάσεις ερωτηματικές με τις οποίες διατυπώνεται μια ερώτηση. ☒

269 Οι παράλογες είναι δημοτικά τραγούδια πολύστιχα και αφηγηματικά. Μοιάζουν δηλαδή με μικρά έπη, όπως και τα ακριτικά, με τη διαφορά όμως ότι δεν εξυμνούν ηρωικά κατορθώματα, αλλά αφηγούνται τις δραματικές κυρίως περιπέτειες της ανθρώπινης ζωής με τον τρόπο των παραμυθιών.

279 Το εμπόδιο στη γραπτή επικοινωνία μπορεί να υπερνικηθεί με το καλό γράψιμο και το σωστό διάβασμα. Μπορεί ο συγγραφέας να μας προσφέρει ένα καλοδομημένο και σαφές κείμενο, για να επικοινωνήσει άμεσα μαζί μας, αλλά μόνη της η προσπάθεια αυτή δεν αρκεί, πρέπει κι εμείς να κάνουμε το άλλο μισό του δρόμου. Ως αναγνώστες πρέπει να σκάβουμε τη σήραγγα της επικοινωνίας από τη δική μας πλευρά. ☒

289 Θα ήταν επικίνδυνο σφάλμα να στηριχτούμε σήμερα πάνω στην άποψη ότι ο πυρηνικός πόλεμος μπορεί να αποφευχθεί ή να προληφθεί με το πυρηνικό αδιέξοδο ή με την ισορροπία του τρόμου. Πρώτο, γιατί η τεχνολογία μπορεί να καταστρέψει αυτήν την ισορροπία. Έπειτα, η ισορροπία αυτή γίνεται όλο και πιο ασταθής. Τέλος, η κάθε χώρα επιχειρεί να κερδίσει τους συσχετισμούς δυνάμεων και να ξεχωρίσει, έναντι των άλλων χωρών.

299 Η Ελληνική Σημαία κυμάτισε περήφανα σε όλη τη χώρα. Μα, πάνω απ' όλα κατέκλυσε τα μυαλά και τις καρδιές μας. Αισθάνθηκα ικανοποίηση, ευχαρίστηση και πληρότητα. Και σίγουρα δεν ήμουν ο μόνος. Κάθε Έλληνας είχε ανάγκη να υψώσει τη Γαλανόλευκη, να κρατήσει φιλικά το διπλανό του, να φωνάξει δυνατά, να πανηγυρίσει τη μεγάλη νίκη. Να διαλαλήσει τη λέξη ΕΛΛΑΣ στα πέρατα του κόσμου. Και όλα αυτά, η χαρμόσυνη ατμόσφαιρα, το παραλήρημα ικανοποίησης, οι ξέφρενοι πανηγυρισμοί και τελικά η εθνική ομοψυχία, ήταν αποκυήματα της «στρογγυλής θεάς». ☒

309 Εμείς οι Έλληνες, κάθε φορά που ξεχυνόμαστε στους δρόμους, με τη Σημαία μας ανά χείρας, πρέπει να θυμόμαστε ότι η φλόγα του Έθνους μας είναι αθάνατη και ότι κρατάμε ευτυχώς αλώβητο, ένα όπλο που θα μας κάνει να επιβιώσουμε δημιουργικά και στο μέλλον. Μέσα σε συνθήκες αλλοτρίωσης, αμφισβήτησης θεσμών, τρομοκρατίας, ανηθικότητας, κλονισμένης ηθικής και ραγδαία αναπτυσσόμενης παγκοσμιοποίησης, εμείς οι Έλληνες αντιστεκόμαστε. Και το όπλο μας είναι ο πατριωτισμός μας, η συνείδηση δηλαδή της εθνικής μας ταυτότητας. Έχουμε κι άλλα όπλα εθνικής συνοχής, την οποία πρέπει με κάθε τρόπο και θυσία να διαφυλάξουμε. Κάθε φορά που φωνάζουμε: «Ζήτω η Ελλάς», κάθε φορά που μιλάμε και κάθε φορά που προσευχόμαστε, γινόμαστε περισσότερο Έλληνες και θωρακίζουμε το «είναι» μας απέναντι στις «θύελλες» των καιρών.

Σημείωση:

Από τις 30 παραγράφους που δίνονται παραπάνω προς διερεύνηση του τρόπου ή των τρόπων ανάπτυξής των, επιλέχθηκαν 10 για δομική ανάλυση. Φυσικά, κάθε παράγραφος μπορεί να υποβληθεί σε μια διαδικασία ανίχνευσης της δομής της. Η επιλογή έγινε με κριτήριο τη διευκόλυνση του μαθητή σε σχέση με το ζητούμενο.

B. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ

1. Να εξάγετε το συμπέρασμα που προκύπτει στους παρακάτω συλλογισμούς από τις προκειμένες που σας δίνονται σε κάθε περίπτωση και να προσδιορίσετε το είδος του συλλογισμού με κριτήριο την πορεία που ακολουθεί το μυαλό μας για να καταλήξει στο συμπέρασμα.

☐

- A. Όλοι οι άνθρωποι είναι θνητοί.
B. Ο Σωκράτης είναι άνθρωπος.
Σ = ;

☐

- A. Η Γη, ο Άρης, η Αφροδίτη ... είναι όλοι οι γνωστοί πλανήτες.
B. Η Γη, ο Άρης, η Αφροδίτη ... είναι ετερόφωτα σώματα.
Σ = ;

☐

- A. Ο Νίκος είναι ευέξαπτος και γι' αυτό έχει δυσκολίες στις προσωπικές του σχέσεις.
B. Ο Κώστας είναι και αυτός επιθετικός.
Σ = ;

☐

- A. Όλα τα κήτη είναι θηλαστικά.
B. Τα δελφίνια είναι κήτη.
Σ = ;

- ☐ A. Τα σώματα α, β, γ, δ, ... θερμαινόμενα διαστέλλονται.
B. Τα σώματα α, β, γ, δ, ... είναι μέταλλα.
Σ = ;
- ☐ A. Στον τόπο διαμονής μου οι τηλεφωνικοί θάλαμοι έχουν τοποθετηθεί σε κεντρικά σημεία.
B. Στην πόλη Α που γνωρίζω, επίσης.
Σ = ;
- ☐ A. Τα ζώα είναι ή χερσαία ή υδρόβια ή αμφίβια.
B. Το ζώο Χ δεν είναι ούτε υδρόβιο ούτε αμφίβιο.
Σ = ;
- ☐ A. Το οξυγόνο είναι πηγή ζωής.
B. Το δάσος προσφέρει οξυγόνο.
Σ = ;
- ☐ A. Οι πλανήτες είναι ετερόφωτα σώματα.
B. Η Γη είναι πλανήτης.
Σ = ;
- ☐ A. Η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, ο γραπτός τύπος πληροφορούν τον άνθρωπο.
B. Η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, ο γραπτός τύπος είναι Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.
Σ = ;
- ☐ A. Τα φυτά είναι οργανισμοί.
B. Η μηλιά είναι φυτό.
Σ = ;
- ☐ A. Κάποια καλή μαθήτρια βραβεύτηκε.
B. Η Ελπίδα είναι καλή μαθήτρια.
Σ = ;
- ☐ A. Η μηλιά, η αχλαδιά ... είναι οργανισμοί.
B. Η μηλιά, η αχλαδιά ... είναι φυτά.
Σ = ;
- ☐ A. Υπάρχει οργάνωση στον κόσμο.
B. Η οργάνωση προϋποθέτει κάποιον οργανωτή.
Σ = ;
- ☐ A. Ο σκύλος του σπιτιού επιτίθεται πάντα στους ξένους.
B. Εκείνο το βράδυ ο σκύλος δε γαύγισε το διαρρήκτη.
Σ = ;
- ☐ A. Όλα τα ζωντανά πλάσματα είναι θνητά.
B. Ο ελέφαντας είναι ζωντανό πλάσμα.
Σ = ;
- ☐ A. Το νερό σταματάει τη δίψα.
B. Η θάλασσα είναι νερό.
Σ = ;

2. Να εξάγετε το συμπέρασμα που προκύπτει στους παρακάτω συλλογισμούς από τις προκείμενες που σας δίνονται σε κάθε περίπτωση και να προσδιορίσετε το είδος του συλλογισμού με κριτήριο το είδος των προτάσεων που αποτελούν τις προκείμενες.

- A. Τα φυτοφάγα ζώα έχουν πολύ μακρύ έντερο.
B. Οι ελέφαντες είναι φυτοφάγα ζώα.
Σ = ;

- A. Τα θέματα του διαγωνισμού ανήκουν ή στα αδίδακτα ή στα διδαγμένα κεφάλαια του μαθήματος.
B. Εξακριβώθηκε ότι ανήκουν στα αδίδακτα.
Σ = ;

- A. Εάν μια αρρώστια είναι κληρονομική, δεν είναι μεταδοτική.
B. Η φυματίωση είναι μεταδοτική
Σ = ;

3. Να εντοπίσεις και να διατυπώσεις το συλλογισμό (προκείμενες - συμπέρασμα) που υπάρχει στο ακόλουθο αριστοτελικό απόσπασμα:

«Η κοινωνική οντότητα που προήλθε από τη συνένωση περισσότερων χωριών είναι η πόλη, μια κοινωνική οντότητα τέλεια, που μπορούμε να πούμε ότι πέτυχε τελικά την ύψιστη αυτάρκεια· συγκροτήθηκε για να διασφαλίζει τη ζωή, στην πραγματικότητα όμως υπάρχει για να εξασφαλίζει την καλή ζωή. Η πόλη, επομένως, είναι κάτι που ήρθε στην ύπαρξη εκ φύσεως, όπως ακριβώς και οι πρώτες κοινωνικές οντότητες, αφού αυτή είναι το τέλος εκείνων και αφού αυτό που λέμε φύση ενός πράγματος δεν είναι παρά η μορφή που αυτό έχει κατά τη στιγμή της τελείωσης, της ολοκλήρωσής του: αυτό δε λέμε, πράγματι, πως είναι τελικά η φύση του κάθε πράγματος, Π.χ. του ανθρώπου, του αλόγου ή του σπιτιού, η μορφή δηλαδή που το κάθε πράγμα έχει όταν ολοκληρωθεί η εξελικτική του πορεία;»

(Αριστοτέλης, Πολιτικά, Α2, 5)

Γ. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΡΘΟΤΗΤΑ ΕΝΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ

1. Να αξιολογήσετε τα παρακάτω συλλογιστικά σχήματα ως προς την εγκυρότητα, την αλήθεια και την ορθότητά τους.

- A. Όλα τα μέλη του αθλητικού συλλόγου Χ γυμνάζονται καθημερινά.
B. Μερικοί μαθητές του σχολείου μας είναι μέλη του αθλητικού συλλόγου Χ.
Σ = Άρα, μερικοί μαθητές του σχολείου μας γυμνάζονται καθημερινά.

- A. Όλοι οι άνθρωποι είναι Ευρωπαίοι.
B. Οι Ασιάτες είναι άνθρωποι.
Σ = Άρα, οι Ασιάτες είναι Ευρωπαίοι.

- A. Όλοι οι άνθρωποι είναι θνητοί.
B. Ο Σωκράτης είναι άνθρωπος.
Σ = Άρα, ο Σωκράτης είναι θνητός.

- A. Ο χρυσός είναι πολύτιμο μέταλλο.
B. Η σιγή είναι χρυσός.
Σ = Άρα, η σιγή είναι πολύτιμο μέταλλο.

- A. Οι Αθηναίοι είναι Έλληνες.
B. Ο Σωκράτης είναι Αθηναίος.
Σ = Άρα, ο Σωκράτης είναι Έλληνας.

- A. Όλα τα έντομα είναι θνητά.
B. Τα σκαθάρια είναι έντομα.
Σ = Άρα, τα σκαθάρια είναι θνητά.

- A. Τα άγονα εδάφη δεν έχουν οικονομική αξία.
B. Τα περισσότερα ελληνικά νησιά έχουν άγονα εδάφη.
Σ = Άρα, τα περισσότερα ελληνικά νησιά δεν έχουν οικονομική αξία.

A. Πρέπει να αποφεύγουμε ό,τι είναι κακό.
B. Ο φθόνος είναι κακό.
Σ = Άρα, πρέπει να αποφεύγουμε το φθόνο.

A. Όλα τα μέταλλα είναι ορυκτά.
B. Ο χρυσός είναι μέταλλο.
Σ = Άρα, ο χρυσός είναι ορυκτό.

A. Κάθε πάθος οδηγεί τον άνθρωπο στην καταστροφή.
B. Η φιλαργυρία είναι από τα πιο μεγάλα πάθη.
Σ = Άρα, η φιλαργυρία οδηγεί τον άνθρωπο στην καταστροφή.

A. Οι οργανισμοί είναι φθαρτοί.
B. Τα φυτά είναι οργανισμοί.
Σ = Άρα, τα φυτά είναι φθαρτά.

Δ. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΝΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ

1. Να εντοπίσεις ποιοι από τους παρακάτω υποθετικούς και διαζευκτικούς συλλογισμούς είναι έγκυροι και ποιοι άκυροι:

α.

Εάν ο Κώστας έχει διαπράξει αυτό το φοβερό έγκλημα, δεν είναι άξιος επιείκειας.
Ο Κώστας έχει διαπράξει αυτό το φοβερό έγκλημα.
Άρα, ο Κώστας δεν είναι άξιος επιείκειας.

β.

Εάν ο μάρτυρας Χ είναι αναξιόπιστος, αφήνει χάσματα στην κατάθεσή του.
Ο μάρτυρας Χ αφήνει χάσματα στην κατάθεσή του.
Άρα, ο μάρτυρας Χ είναι αναξιόπιστος.

γ.

Κάποτε σου έλεγα ότι θα ασφαλοστρωθούν όλοι οι δρόμοι του χωριού, αν εκλεγεί πρόεδρος ο Ψ. Ο Ψ όμως δεν εκλέχτηκε και βέβαια οι δρόμοι δεν έχουν ασφαλοστρωθεί.

δ.

Η αχρωματοψία είναι ή καθολική ή μερική.
Η αχρωματοψία Α είναι καθολική.
Άρα, η αχρωματοψία Α δεν είναι μερική.

ε.

Οι άνθρωποι είναι ή λευκοί ή μαύροι.
Ο Κώστας είναι λευκός.
Άρα, ο Κώστας δεν είναι μαύρος.

2. Να συμπληρώσεις τα παρακάτω κενά, σύμφωνα με το υπόδειγμα, ώστε να προκύψουν ταιριαστές αναλογίες:

- α. η τεχνολογία είναι ταιριαστή αναλογία με το δίκοπο μαχαίρι.
- β. η φύση ως τροφός είναι ταιριαστή αναλογία με
- γ. το πρώτο πέταγμα ενός αετού είναι η ταιριαστή αναλογία με
- δ. η μηχανή του κιμά είναι ταιριαστή αναλογία με
- ε. η πυρκαγιά είναι ταιριαστή αναλογία με

3. Με ποια τεχνική έχει αναπτυχθεί η παρακάτω παράγραφος; Να αιτιολογήσεις την απάντησή σου.

«Η οικογένεια έχει τόσο ευθύνη για την πρόληψη του φαινομένου της βίας όσο ευθύνη έχουν και τα δέντρα για την υγεία των καρπών τους, γιατί η σχέση γονέων με τα παιδιά τους είναι ανάλογη μ' εκείνη του δέντρου με τους καρπούς του. Υπάρχουν πολλές μορφές οικογενειακού περιβάλλοντος, άλλες καλές και άλλες νοσηρές, όπως οικογένειες διαλυμένες, αποξενωμένες, με

τεταμένες σχέσεις και κάποιες φορές δίχως τον ένα γονέα. Και, όπως ένα δέντρο που έχει σκιστεί στα δύο δεν μπορεί να παραγάγει υγιείς καρπούς, έτσι και μια οικογένεια διαλυμένη δεν μπορεί να διαμορφώσει εύκολα ολοκληρωμένους χαρακτήρες, με συνέπεια οι αυριανοί πολίτες να εκτρέπονται ευκολότερα σε φαινόμενα βίας. Κάτι τέτοιο τεκμηριώνεται και από στατιστικές, οι οποίες φανερώνουν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των εγκληματιών προέρχεται από μονογονεϊκές οικογένειες, διαλυμένες ή ορφανές, και από παιδιά ορφανοτροφείων. Αντιθέτως, οικογένειες με ισχυρό «κορμό» τις ηθικές αντιστάσεις ενάντια στους «ανέμους» των ποικίλων σύγχρονων πειρασμών μπορούν να μεταγγίσουν θεραπευτικούς χυμούς ηθικής τροφοδοσίας. Επομένως, από την οικογένεια, εφόσον διατηρήσει την υγεία της (αγάπη, επικοινωνία, ηθικότητα), θα ευδοκιμήσουν ώριμοι «καρποί», ικανοί να συμβάλουν με τη συμπεριφορά τους στη μείωση των φαινομένων βίας στην εποχή μας».

(Από το βιβλίο των Γ. Κ. Γιακουμή, Θ. Κοσμόπουλου, Δ. Κουτσούγερα, Η παράγραφος σε κείμενα ιδεών, εκδ. Πατάκη.)

Ε. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΥΚΝΩΣΗΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

(εξάσκηση στη διαδικασία της περιλήψης)

[Εκθεση – Έκφραση]

Να γίνουν οι περιλήψεις των παρακάτω κειμένων:

(στο τέλος κάθε κειμένου αναγράφεται το σύνολο των λέξεων που πρέπει να χρησιμοποιηθούν)

ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

[...] Όσον αφορά τώρα την κοινωνική προσαρμογή, την ένταξη του ατόμου στην κοινωνία, την οποία λέμε και αλλιώς κοινωνικοποίηση, πρέπει να πούμε ότι θεωρείται θετική και αποτελεί επιδιωκόμενο σκοπό της οργανωμένης κοινωνίας. Θεωρείται θετική, για το λόγο ότι εξασφαλίζει τη συνύπαρξη και τη συνεργασία, την κοινωνική ισορροπία. Απ' την άλλη όσοι δεν αποδέχονται τις αξίες της κοινωνίας και αρνούνται τη νοοτροπία και τον τρόπο ζωής της δοσμένης κοινωνίας, όσοι αρνούνται να προσαρμοστούν στην υπάρχουσα κοινωνική πραγματικότητα ή αδυνατούν να προσαρμοστούν σ' αυτή, θεωρούνται ότι ανήκουν στο περιθώριο.

Ωστόσο, αν η προσαρμογή στην υπάρχουσα κοινωνική πραγματικότητα, μέσω της κοινωνικοποίησης, θεωρείται θετική, για το λόγο ότι εξασφαλίζει την κοινωνική ισορροπία, πρέπει να θεωρήσουμε ότι είναι και αρνητική, όταν η κοινωνική πραγματικότητα δεν είναι «υγιής». Η ένταξη σ' αυτή την κοινωνία, η αποδοχή των αξιών της, η υιοθέτηση της ιδεολογίας της είναι αρνητική, γιατί αναπαράγει το κοινωνικό κακέκτυπο. Από την άποψη αυτή η συνειδητή άρνηση αποδοχής αυτής της πραγματικότητας πρέπει να θεωρηθεί ως θετική. Άλλωστε, μην ξεχνάμε ότι την αλλαγή της κοινωνίας έφεραν οι ομάδες και οι ιδεολογίες που θεωρούνται περιθωριακές. Αυτό βέβαια δεν είναι και ο κανόνας.

Και μια και μιλήσαμε για κανόνα, πρέπει να θεωρήσουμε ότι κανόνας είναι η προσαρμογή στην κοινωνία. Τα άτομα, τις περισσότερες φορές, αφομοιώνουν τις κοινωνικές αξίες, υιοθετούν τον τρόπο σκέψης και τη νοοτροπία της. Έχουμε δηλαδή το φαινόμενο του ομοιομορφισμού. Βεβαίως, δε μιλούμε για πλήρη αφομοίωση του ανθρώπου από την κοινωνία, δε θεωρούμε ότι οδηγούμαστε σ' έναν απόλυτο κομφορμισμό, στην πλήρη ταύτιση δηλαδή του ατόμου με το κοινωνικό πρότυπο. Άλλωστε ούτε το κοινωνικό πρότυπο είναι απόλυτα κρυστάλλινο, ούτε και υπάρχει ένα κοινωνικό μόνο πρότυπο. Αυτό θα μπορούσε να το εντοπίσει κανείς πιο καθαρά στα πολιτικά πρότυπα. Πιο συγκεκριμένα: άλλος επιλέγει το πρότυπο του ενεργού πολίτη κι άλλος το πρότυπο του απαθούς πολίτη.

Ωστόσο, πέρα από τις όποιες διαφορές μεταξύ των κοινωνικών στρωμάτων ή των κοινωνικών τάξεων, υπάρχει μια επίδραση, αφανής τις περισσότερες φορές, από την ευρύτερη κοινωνική πραγματικότητα. Τέτοιοι θεσμοί που διαμορφώνουν το άτομο είναι η οικογένεια, το σχολείο, η εκκλησία, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας κ.λπ. Έτσι, αναπαράγεται η υπάρχουσα ή οι υπάρχουσες ιδεολογίες και το εν γένει κοινωνικό σύστημα.

ΑΘ. Κ. Κιτσάκης, «Νεοελληνικές αντιφάσεις», σελ. 94 – 97

(ΝΑ ΓΙΝΕΙ Η ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΕ 80 – 100 ΛΕΞΕΙΣ)

Το σύγχρονο σχολείο και ο νέος ρόλος του παιδαγωγού σε μια κοινωνία ξέφρενης πληροφόρησης

Το πρόβλημα των σημερινών παιδιών δεν είναι πρόβλημα πληροφόρησης. Οι πηγές μετάδοσης γνώσεων έχουν πολλαπλασιαστεί σε τέτοιο βαθμό και εκπέμπουν με τέτοιους ξέφρενους ρυθμούς, ώστε τα παιδιά να κινδυνεύουν από τον βομβαρδισμό των πληροφοριών και όχι από την έλλειψή τους.

Η πιο σημαντική συνεισφορά του σχολείου και του εκπαιδευτικού συστήματος είναι, προσαρμοζόμενο και ανταποκρινόμενο στα «αιτήματα των καιρών» όχι απλώς να εξοπλίζει τα παιδιά με γνώσεις, όσο με κατάλληλους μηχανισμούς αποκωδικοποίησης, οργάνωσης και ερμηνείας πληροφοριών.

Ο δάσκαλος καλείται να παίξει ένα νέο ρόλο, ίσως πιο δύσκολο και πιο λεπτό.

Τα ΜΜΕ δεν καταργούν τη λειτουργία του, επιβάλλουν όμως το μετασχηματισμό της. Βάζοντας στην υπηρεσία της νέας γενιάς τα πλεονεκτήματα της τεχνολογίας, ο δάσκαλος επιβάλλεται να παίξει πιο πολύ ρόλο «ρυθμιστικό» και «εμψυχωτικό» παρά το ρόλο του μεταδότη γνώσεων.

Μέσα σε αυτή τη λογική το σχολείο οφείλει να «βγει εκτός των τειχών». Όσο σημαντικό είναι να μάθουν τα παιδιά να διαβάζουν και να αναλύουν ένα λογοτεχνικό κείμενο, άλλο τόσο είναι σημαντικό να μάθουν να διαβάζουν και να αναλύουν εφημερίδες, τηλεόραση, κινηματογράφο. Την εποχή της εικόνας η μάχη ενάντια στον «εικονικό αναλφαριθμητισμό» ίσως θα πρέπει να ξεκινήσει από το ίδιο το επίσημο σχολείο.

Τα ΜΜΕ δεν είναι ούτε «καλά» ούτε «κακά» ούτε «ουδέτερα», είναι όμως αντανάκλαση μιας πραγματικότητας. Επειδή είναι δυνατόν να «παιδεύουν, να εκπαιδεύουν και να παρά – παιδεύουν, να μορφώνουν, να διαμορφώνουν και να παραμορφώνουν», η ανάγκη να εξοπλιστεί η νέα γενιά με τα κατάλληλα εφόδια για την καλύτερη χρήση τους προβάλλει όσο ποτέ άλλοτε.

**(Π. Πάντζου: «Το παράλληλο σχολείο», από τον περιοδικό Τύπο)
(ΝΑ ΓΙΝΕΙ Η ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΕ 10 ΣΕΙΡΕΣ ΣΤΟ ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΣΑΣ)**

Η μηχανή μαζικής προπαγάνδας

Τα τελευταία χρόνια ο γυναικείος πληθυσμός τραβά όλο και περισσότερο την προσοχή σαν σημαντικός αγοραστής κάθε είδους καταναλωτικών αγαθών: σπίτια και έπιπλα, αυτοκίνητα, ψυγεία, ρούχα για την οικογένεια, είδη εγκυμοσύνης κ.ά. Πολλά απ' αυτά τα προϊόντα είναι αναγκαία και χρήσιμα και, σαν τέτοια, δε χρειάζεται να «πουληθούν» με τη μεσολάβηση μεγάλης διαφημιστικής πίεσης, πράγμα που αυξάνει το κόστος τους. Αλλά στο αναρχικό σύστημα του καπιταλισμού, με την τεράστια και περιττή πολλαπλάσια αντιγραφή των προϊόντων, οι διάφοροι βιομήχανοι συναγωνίζονται ο ένας τον άλλο για ένα μεγαλύτερο μερίδιο αυτής της προσοδοφόρου αγοράς. Έτσι ο τομέας της διαφήμισης, παρασιτικό εξάρτημα των μεγάλων επιχειρήσεων, έχει και ο ίδιος εξελιχθεί σ' έναν άλλο κλάδο μεγάλων επιχειρήσεων.

Όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης - το ραδιόφωνο, η τηλεόραση και ο τύπος - που επηρεάζουν και διαμορφώνουν την κοινή γνώμη, βασίζονται και υποστηρίζονται από τους διαφημιστές, που με τη σειρά τους, υποστηρίζονται από τους καπιταλιστές εμπορευματοπαραγωγούς. Όλες αυτές οι πλευρές των μεγάλων επιχειρήσεων δεν προωθούν μονάχα την πώληση των εμπορευμάτων, αλλά αποτελούν επίσης τον πέμπτο τροχό της μηχανής μαζικής προπαγάνδας που διαδίδει την κατάλληλη, απαιτούμενη ιδεολογία και ψυχολογία για τη διατήρηση του καπιταλιστικού συστήματος και των εκμεταλλευτικών δυνάμεων.

Οι γυναίκες, ήδη φορτωμένες με πολυάριθμες συγκρούσεις, διαψεύσεις και απογοητεύσεις, είναι πολύ επιρρεπείς σ' αυτή την ψυχολογική χειραγώγηση, που τις κατευθύνει να ψωνίζουν πράγματα σαν λύση στα προβλήματά τους. Επιπλέον, στον Τύπο, ένας όλο και μεγαλύτερος αριθμός περιοδικών απευθύνονται αποκλειστικά στις γυναίκες, ιδιαίτερα στον τομέα της μόδας και της ομορφιάς. Αυτές είναι όμορφες εκδόσεις, τυπωμένες στο πιο φινό χαρτί λουστρασιόν. Αλλά τα περιεχόμενα είναι γλοιώδη γιατί δεν πουλάνε μονάχα ομορφιά με το τσουβάλι και άλλες επικερδείς πραμάτειες, αλλά και ένα πολύ αποτελεσματικό κίνητρο αγορών - ότι, δηλαδή, οι γυναίκες που ψωνίζουν τα περισσότερα είναι οι πιο ευτυχισμένες και επιτυχημένες γυναίκες.

Στις γοητευτικές διαφημίσεις βλέπουμε δελεαστικές φωτογραφίες πλούσιων εμπορευμάτων όλων των ειδών δίπλα σε όμορφες γυναίκες. Το Μεγάλο Αμερικάνικο Όνειρο επαληθεύεται για τις ωραίες γυναίκες που μπορούν να αποκτήσουν αεροδυναμικά αυτοκίνητα, συσκευές τηλεοράσεως και τα τοιαύτα, και καθώς φαίνεται, μια ονειρώδη σεξουαλική ζωή και μια ιδανική οικογένεια. Εκείνες που δεν κατορθώνουν ν' αποκτήσουν όλα αυτά τα πράγματα απορούν τι συμβαίνει μαζί τους σαν γυναίκες και στερήθηκαν αυτό το Μεγάλο Αμερικάνικο Όνειρο. Μέμφονται τον εαυτό τους που δε γεννήθηκαν πλούσιες και όμορφες.

Αυτό το αίσθημα προσωπικής κατωτερότητας επιβάλλεται παραπέρα από τα ρομάντζα και τα άρθρα που γεμίζουν το κενό ανάμεσα στις μεγάλες διαφημίσεις. Συγγραφείς ικανοί να αποκαλύπτουν την καπιταλιστική προέλευση αυτού του αισθήματος ήττας που βασανίζει μεγάλες μάζες γυναικών δεν καλούνται να διαδώσουν τις απόψεις τους σ' αυτά τα λαμπρά περιοδικά. Οι «επιστημονικές» απόψεις που δίνονται με το σταγονόμετρο σ' αυτά, προορίζονται να υποστηρίξουν και όχι να υπονομεύσουν την καπιταλιστική εκμετάλλευση των γυναικών.

Έτσι οι σπεσιαλίστες διαφόρων ειδών, που προσλαμβάνονται για να γράψουν άρθρα για αγχώδεις νοικοκυρές, τους δίνουν διαλέξεις για την αναγκαιότητα περισσότερης φροντίδας των παιδιών, για τη μητρική αγάπη, για τη φροντίδα της οικογένειας - που όλα αυτά, είναι ξεκάθαρο, μπορούν να καλυφθούν με μεγάλες και δαπανηρές αγορές. Ή συζητούν προβλήματα σχετικά με τις γυναίκες που κάνουν καριέρα, αφήνοντας συχνά το δόλιο, απατηλό υπαινιγμό ότι τα ευτυχισμένα σπιτικά τους και η συναισθηματική τους ζωή μπαίνουν σε κίνδυνο με την εξωτερική τους εργασία. Και εδώ ξαναφαίνεται ότι ο κίνδυνος μπορεί να αποτραπεί κάνοντας περισσότερες αγορές.

Φέρνοντας αντιμέτωπες την εργαζόμενη γυναίκα απ' τη μια και τη νοικοκυρά - μητέρα από την άλλη - και το αντίστροφο - και οι δυο κατηγορίες γυναικών μένουν με αισθήματα ενοχής, εσωτερικές συγκρούσεις και απογοητεύσεις. Αυτό παίρνει ακόμα μεγαλύτερες διαστάσεις στην περίπτωση εκείνων που είναι και εργαζόμενες και νοικοκυρές. Τρώγονται διαρκώς από μια σύγκρουση ενδιαφερόντων την οποία δεν μπορούν να επιλύσουν. Αλλά όλη αυτή η απελπισία και το αίσθημα της ήττας που βασανίζουν τις γυναίκες είναι εξαιρετικά επωφέλη για τους κερδοσκόπους. Στέλνουν τις γυναίκες σε όργια αγορών σε μια προσπάθεια να ξεπεράσουν τις αγωνίες τους και το αίσθημα της αποτυχίας. Πολύ συχνά, σαν άμεσο τονωτικό φάρμακο της αυτοπεποίθησής τους, ορμάνε ν' αγοράσουν ένα μοντέρνο ρούχο ή ένα μαγευτικό σκεύασμα ομορφιάς σε μπουκαλάκι.

Με δυο λόγια, το καπιταλιστικό σύστημα πρώτα υποβιβάζει και καταπιέζει τη μεγάλη μάζα των γυναικών. Μετά εκμεταλλεύεται τις δυσaréσκειες και τους φόβους των γυναικών για να τροφοδοτήσει την πυρά των απεριόριστων πωλήσεων και κερδών.

Το καθήκον μας, επομένως, είναι να αποκαλύπτουμε τόσο το καπιταλιστικό σύστημα σαν πηγή αυτών των συμφορών όσο και τη μηχανή μαζικής προπαγάνδας που μαθαίνει στις αφελείς γυναίκες ότι ο δρόμος για μια πετυχημένη ζωή και αγάπη περνάει μέσα από την απόκτηση πραγμάτων. Το να παραβλέψουμε ή να δεχθούμε τα καπιταλιστικά πρότυπα σε οποιοδήποτε τομέα - από την πολιτική μέχρι τα καλλυντικά - σημαίνει ότι στηρίζουμε και δικαιωνίζουμε αυτό το ανελέητο κερδοσκοπικό σύστημα και τη συνέχιση της εξάρτησης των γυναικών.

(ΝΑ ΓΙΝΕΙ Η ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΕ 150 ΛΕΞΕΙΣ)

Είναι η εφηβεία προβληματική ηλικία;

Η εφηβική ηλικία - που εκτείνεται από το 13ο έως το 20ό έτος - είναι μια μεταβατική ηλικία. Μεταβατική όχι μόνο από βιολογική αλλά και από ψυχολογική άποψη. Ο έφηβος πρέπει να ολοκληρωθεί ως άνθρωπος, να γίνει ώριμος, να επιτύχει την πλήρη ένταξή του στην κοινωνία και να γίνει ικανός να λύσει τα προβλήματα της ζωής (να αποκτήσει ένα επάγγελμα, να δημιουργήσει οικογένεια κ.λπ.).

Ο έφηβος έχει ανάγκη από ενθάρρυνση, από ενίσχυση της αυτοπεποίθησής του, ώστε να μπορέσει αργότερα να λύσει τα προβλήματα της ζωής. Η αυτοπεποίθηση του παιδιού και του εφήβου δέχεται πολλά πλήγματα, και μέσα στην οικογένεια και στο σχολείο. Στην οικογένεια είναι δυνατό να υποτιμάται, να επικρίνεται ή να παραμερίζεται σε σχέση με τα άλλα μέλη της οικογένειας, που συνήθως αντιμετωπίζονται ως πιο «άξια» ή πιο προικισμένα. Στο σχολείο, όταν ο έφηβος δεν ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στα μαθήματά του, η αυτοεκτίμησή του μειώνεται. Κάτω από την πίεση των μαθημάτων (που δυστυχώς είναι καθιερωμένα σύμφωνα με την αρχή της ποσότητας και όχι της ποιότητας) και το φόβο της απόρριψης καταφεύγει στις απουσίες. Ποιος σκέφτηκε ότι και η καταφυγή στα ναρκωτικά μπορεί να είναι αποτέλεσμα της υπερβολικής πίεσης, που ασκείται πάνω στους εφήβους-μαθητές, στο παραφόρτωμά τους με ένα σωρό μαθήματα; Ένας περιορισμός της ποσότητας προς όφελος της ποιότητας θα μείωνε το μαθητικό άγχος και τις πολύ άσχημες συνέπειές του.

Γενικά ο έφηβος, και όταν ακόμη αποτυχαίνει, δεν είναι σωστό να αποδοκιμάζεται ή να κατηγορείται (από δασκάλους, γονείς κ.λπ.). Αντίθετα, πρέπει να βοηθιέται να ξεπερνά τις αδυναμίες του, να διορθώνει τα λάθη του. Γενικά, πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ισότιμος άνθρωπος από τους μεγαλύτερους.

Πιο πέρα είναι ανάγκη να δίνουμε στους εφήβους μια ρεαλιστική αίσθηση της ζωής, μακριά από ψεύτικους ιδεαλισμούς. Είναι ανάγκη να μάθουν τους πραγματικούς νόμους της ζωής και όχι να τρέφονται με άφθονη και αφελή ηθικολογία, που πολλές φορές επιδρά αποπροσανατολιστικά και δε βοηθά για μια ρεαλιστική αντιμετώπιση της ζωής.

Μερικοί γονείς πιέζουν τα παιδιά τους να εγκολπωθούν την πολιτική ιδεολογία, που οι ίδιοι έχουν, και να ψηφίζουν το κόμμα, στο οποίο οι ίδιοι ανήκουν. Άλλοτε τους επιβάλλουν το επάγγελμα της αρεσκείας τους. Παλιότερα διάλεγαν και τον σύντροφο της ζωής τους. Είναι εντελώς αυτονόητο ότι ο έφηβος θα σχηματίσει μια δική του και εντελώς προσωπική αντίληψη για τη ζωή. Η αντίληψη αυτή θα στηριχθεί πάνω στις εμπειρίες του, στα προσωπικά συμπεράσματα που έβγαλε απ' αυτές, στην εικόνα που σχημάτισε για την κοινωνία και τους συνανθρώπους του. Από τις ιδέες που θα ακούσει, και που είναι πολλές και ποικίλες, θα επιλέξει και θα αφομοιώσει μόνο εκείνες, που ταιριάζουν στην προσωπική του αίσθηση και διαίσθηση. Είναι πιθανό ένας έφηβος να επηρεαστεί από κάποια κοσμοθεωρία ή ιδεολογία. Μπορεί όμως αργότερα να την αναθεωρήσει ή να την απορρίψει χάρη μιας άλλης. Η αλλαγή των ιδεών και πεποιθήσεων είναι χαρακτηριστικό της εφηβικής ηλικίας, ενώ το φαινόμενο δεν είναι άγνωστο και στις μετέπειτα ηλικίες. Γενικά ο έφηβος είναι ένας εξελισσόμενος άνθρωπος. Είναι λοιπόν φυσικό να αλλάζει πεποιθήσεις, συνήθειες, προσανατολισμό. Αυτό που δεν είναι καλό και μαρτυρεί ψυχική αστάθεια είναι να αλλάζει γνώμες, πεποιθήσεις και ασχολίες από τη μια μέρα στην άλλη.

(ΝΑ ΓΙΝΕΙ Η ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΕ 100 ΛΕΞΕΙΣ)

ΣΤ. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ

1. Να συνδυάσετε κατάλληλα τις λέξεις της στήλης Α' με τις συνώνυμες της στήλης Β':

A	B
ανυπέρβλητος	αβεβαιότητα
απόβλητα	αλληγορική διήγηση
αμφιβολία	αξεπέραστος
διαβάλλω	απορρίμματα
παραβολή	μάντρα
περιβολή	στολή
περίβολος	συκοφαντώ

2. Να βρείτε τη σημασία της λέξης εμβόλιμος στο επόμενο κείμενο υπογραμμίζοντας τη σωστή ερμηνεία:

« Το Διοικητικό Συμβούλιο της Επιχείρησης συνεδριάζει κανονικά μία φορά το μήνα μέσα στο πρώτο δεκαήμερο. Αυτόν το μήνα θα πραγματοποιηθεί και μία εμβόλιμη συνεδρία στις 23 του μηνός. »

Η λέξη εμβόλιμη σημαίνει:

- α) υποχρεωτική για όλα τα μέλη
- β) περιττή
- γ) πολύ σημαντική
- δ) που παρεμβάλλεται κατ' εξαίρεση σε μια κανονική σειρά.

3. Ποια είναι η σημασία της λέξης προβολή στα επόμενα κείμενα:

- α) Η προβολή της ταινίας:
- β) Η προβολή του προϊόντος από τα Μ.Μ.Ε.
- γ) Προβολή του δεξιού ποδιού:
- δ) Προβολή στον επιστημονικό κόσμο του εξωτερικού.

4. Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη λέξη – παράγωγο του ρήματος βάλλω, σύνθετου με τις προθέσεις ανά-, δια-, εν-, μετά-, παρά-, προ-, κατά-, συν-, υπό-:

- α) Αποκλείστηκε από τους αγώνες, γιατί έπαιρνε
- β) Δεν έδωσε καμιά σημασία στις κατηγορίες και στιςεις βάρος του.
- γ) Ο πομπός του Κρατικού Σταθμού είχε μεγάλη.....
- δ) Ο γιατρός του συνέστησε νέα θεραπεία για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα
- ε) Ο Χριστός καταδίκασε την υποκρισία στην του Τελώνου και του Φαρισαίου.
- στ) Ζήτησε το μισό ποσό της αμοιβής του
- ζ) Το δυστύχημα έγινε στην των οδών Αριστοτέλους και Μάρνη.
- η) Αύριο λήγει η προθεσμία των αιτήσεων.

5. Να χρησιμοποιήσετε τρεις προτάσεις χρησιμοποιώντας αντίστοιχα τις παρακάτω λέξεις: λειψυδρία, ανελλιπώς, παράλειψη.

6. Να συνδυάσετε κατάλληλα τις λέξεις της στήλης Α' με το κατάλληλο ουσιαστικό της στήλης Β':

A	B
αναστέλλω	επιστολή
αποστέλλω	δαπάνες
καταστέλλω	περιπτώσεις
περιστέλλω	σώματα
συστέλλομαι	εργασίες
αντιδιαστέλλω	επανάσταση

7. Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη λέξη από αυτές που δίνονται σε παρένθεση:

- α) Δεν είχε (παράθεση, ανάθεση, διάθεση) να διασκεδάσει απόψε.
- β) Δεν αντέδρασαν και με άφησαν (ένθετο, έκθετο, αντίθετο) στις κατηγορίες των ανταγωνιστών μου.
- γ) Ο (διαθέτης, καταθέτης, συνθέτης) όρισε αυτούς κληρονόμους του.
- δ) Πολλά (αποθέματα, εκθέματα, επιθέματα) υπάρχουν στις προσόψεις των εμπορικών καταστημάτων.
- ε) Η ορθογραφία είναι (θεματικό, θεμελιακό, αναθηματικό) στοιχείο της γλώσσας.
- στ) Οι μάρτυρες (εξέθεσαν, κατέθεσαν, προσέθεσαν) υπέρ του κατηγορουμένου.

8. Να κατατάξετε σε ζεύγη αντωνύμων τις λέξεις:

ανεκτός	μεταφορικός
αξιόπιστος	αφερέγγυος
άπροικη	διάφορος
ασήμαντος	εισφορά
ατέλεια	ενδιαφέρων
κυριολεκτικός	ανυπόφορος
όμοιος	πολύφερνη

9. Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις με συνώνυμά τους:

- α) Οι Πέρσες επιχείρησαν τρεις φορές να υποδουλώσουν την Ελλάδα.
β) Πήρε εντολή να επιστρέψει εσπευσμένα στη μονάδα του.
γ) Ήλθε, για να διευθετήσει κάποιες επείγουσες υποθέσεις του.
δ) Το γραπτό του ήταν γεμάτο από σολοικισμούς.

10. Να σχηματίσετε τρεις προτάσεις χρησιμοποιώντας αντίστοιχα τις λέξεις: ένταξη, τακτικός, προτάσσω.

11. Να συνδυάσετε τις λέξεις της α' και β' στήλης, όπως στο παράδειγμα:

ανέκδοτος	πράξη	→	προδοτική πράξη
ανεπίδοτος	ταραξίας		
ανένδοτος	βιβλίο		
ανανταπόδοτος	τηλεγράφημα		
ασύδοτος	αγώνας		
προδοτικός	φιλοξενία		

12. Να σχηματίσετε τρεις προτάσεις χρησιμοποιώντας στην πρώτη τη λέξη αποδίδω, στη δεύτερη τη λέξη επιδότηση και στην τρίτη τη λέξη δωροδοκία.

13. Να συνδυάσετε κάθε λέξη της α' στήλης με την κατάλληλη λέξη από τη β' στήλη:

α'	β'	
ιατρικός	συνείδηση	
κυκλαδικός	διαφορά	
υψηλός	ειδικότητα	
ειδοποιός	ειδώλια	
ιστορικός	ιδανικά	
ηθικός	μυθιστόρημα	
βυζαντινός	υπάλληλος	
βουκολικός	ειδησεογραφία	→ πολιτική ειδησεογραφία
ευσυνείδητος	ειδύλλια	
πολιτικός	ιστοριογραφία	

14. Να επιλέξετε τη σωστή σημασία της λέξης κυκλώνοντας το αντίστοιχο γράμμα:

1. ελλοχεύω	α. φωλιάζω
	β. απειλώ
2. καταιγισμός	α. βροχή - καταιγίδα
	β. πυκνή ρίψη βλημάτων
3. πλασματικός	α. εικονικός - ψεύτικος
	β. αληθινός
4. κορεσμός	α. υπερπλήρωση
	β. αχορτασιά
5. ευτελίζω	α. ψευτίζω – διαβρώνω την ποιότητα
	β. αναβαθμίζω
6. ευφυολόγημα	α. εξυπνάδα
	β. μωρολογία
7. φενάκη	α. περούκα (μτφ. απάτη)
	β. Εφεύρημα

15. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α με αυτές της στήλης Β, ώστε να δημιουργηθούν ζεύγη αντίθετων εννοιών:

A	B
α. αφιλοκέρδεια	1. συμφέρον
β. ανιδιοτέλεια	2. απληστία
γ. αυτάρκεια	3. ευχέρεια
δ. δυσχέρεια	4. αναζήτηση κέρδους
ε. αναζήτηση ομορφιάς	5. τσιγγουνιά
στ. γενναιοδωρία	6. χρησιμοθηρία

16. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α με αυτές της στήλης Β, ώστε να δημιουργηθούν αντωνύμων:

A	B
α. αδρανοποιώ	1. δυσνόητος
β. εικονικός	2. ουσιαστικός
γ. δεσμεύομαι	3. φαινομενικός
δ. εύπεπτος	4. θέτω σε κίνηση
ε. επιφανειακός	5. απαγκιστρώνομαι

17. Να συμπληρώσετε τα κενά της ακόλουθης παραγράφου με τις παρακάτω λέξεις, αφού τις τοποθετήσετε σε σωστή σειρά και στο σωστό τύπο: **κατάρτιση, ισηγορία, αυταπόδεικτος, αμείλικτος, μισαλλόδοξος, αυτονόητος, προωθητικός.**

...Η συμβολή του διαλόγου στην εύρεση της αλήθειας είναι μεγάλη και αναμφισβήτητη. Κανένας φραγμός δεν μπορεί να αντέξει τον..... ανταγωνισμό «θέσης» και «αντίθεσης». Προκαταλήψεις, δογματικές καιθέσεις, σκοπιμότητες αποκαλύπτονταιαπό την πιο πειστική ερμηνεία. Η διεξαγωγή ενός καλού διαλόγου προϋποθέτει πνευματικήτων διαλεγόμενων, κριτική ικανότητα, ελευθερία σκέψης και το δικαίωμα της..... . Τα στοιχεία αυτά αντίθετα μεαλήθειες και..... συμπεράσματα.

18. Να βρείτε την ετυμολογία των παρακάτω λέξεων: **σύσταση, εμβέλεια, διαλεκτική, ανέκκλητος, διασκελίζω.**

19. Να δώσετε παραγόμενα επίθετα από τα ρήματα **λανθάνω, ωθούμαι** και να γράψετε μια πρόταση για καθένα απ' αυτά.

20. Να επιλέξετε τη σωστή απόδοση της σημασίας των παρακάτω λέξεων κυκλώνοντας το αντίστοιχο γράμμα:

1. λανθάνω	α. διαπράττω λάθος
	β. ξεφεύγω την προσοχή κάποιου
2. εμβέλεια	α. η εμβάθυνση σε ένα θέμα
	β. η μέγιστη απόσταση βολής
3. σύσταση	α. συγκρότηση - ίδρυση
	β. αναδιοργάνωση
4. διαλεκτική	α. μέθοδος αναζήτησης της αλήθειας
	β. μονολογικός συλλογισμός
5. στατικός	α. ακίνητος
	β. ακίνητος
6. ανέκκλητος	α. τελεσίδικος, οριστικός
	β. αυτός που εύκολα ακυρώνεται
7. ιδεατός	α. φανταστικός, ιδεώδης
	β. υπαρκτός
8. διασκελίζω	α. υπερπηδώ
	β. ακινητοποιώ

21. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α με αυτές της Β, ώστε να δημιουργηθούν ζεύγη συνωνύμων:

A	B
α. αργία	1. τεχνική εκπαίδευση
β. αναλφαβητισμός	2. απραξία
γ. επαγγελματική κατάρτιση	3. πνευματική ευελιξία
δ. ενότητα	4. υπόβαθρο
ε. υψηλό πνευματικό επίπεδο	5. σύμπνοια
στ. υποδομή	6. αμάθεια

22. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με μία από τις λέξεις που δίνονται σε παρένθεση:

α) Ο αναλφαβητισμός είναι σοβαρό πρόβλημα.τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά (**οξύνει, διευρύνει, αναβάλλει, αναστέλλει**).

β) Ο αναλφαβητισμός είναι(**έρεισμα, εφιαλτήριο, τροχοπέδη**) στην κοινωνική.....(**ελευθερία, χειραφέτηση, πρόοδο**) των λαών.

γ) Ο βαθμός(**εξομοίωσης, εξοικείωσης, εκμάθησης**) με το γραπτό λόγο είναι ένδειξη μόρφωσης.

δ) Μία από τις(**συνέπειες, ενδείξεις, συμβάσεις**) του γραπτού λόγου είναι ότι δεν επιδέχεται εύκολα γλωσσικές εξελίξεις.

23. Να συμπληρώσετε τις λόγιες λέξεις που παραλείπονται ανάλογα με τα συμφραζόμενα και σύμφωνα με την ερμηνεία που δίνεται σε παρένθεση:

- α) Ήταν άνθρωπος αναλφάβητος, ο λόγος του ήταν γεμάτος.....(συντακτικά λάθη).
β) Οι αναλφάβητοι οδηγούνται σε γλωσσική(φτώχεια).
γ) Ο αναλφαβητισμός παρεμποδίζει την.....(ευκαμψία) του πνεύματος.
δ) Ο αναλφαβητισμός οδηγεί σε(νωθρότητα σκέψης, στενομυαλιά).

24. Να γράψετε συνώνυμα (μονολεκτικά ή περιφραστικά) των παρακάτω λέξεων: παίρνουν (επίδομα), εμφανής (ο αναλφαβητισμός), ξεχνάμε, ευφυΐα, ειδική (επαγγελματική κατάρτιση), ενότητα.

25. Με καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις να σχηματίσετε δύο προτάσεις, φροντίζοντας στη μία η χρήση της λέξης να είναι δηλωτική και στην άλλη συνυποδηλωτική: προσιτός, αθάνατος, συντηρώ, πυκνότητα, ανοιχτός, νίκη.

26. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με αυτά της στήλης Β, ώστε να δημιουργηθούν ζεύγη συνωνύμων:

A	B
α. έντεχνος	1. αποδοκιμασία
β. συμβατικός	2. σύμφυτος
γ. απόκλιση	3. συμφωνημένος
δ. επίκριση	4. καλαίσθητος
ε. εγγενής	5. εκτροπή

27. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με αυτά της στήλης Β, ώστε να δημιουργηθούν ζεύγη συνωνύμων (μια λέξη της στήλης Β περισσεύει):

A	B
α. συμβατικός	1. ικανοποίηση
β. ιδιόλεκτος	2. εφαρμογή
γ. πραγμάτωση	3. ύφος
δ. ομιλητής	4. συμφωνημένος
ε. πλήρωση	5. πομπός
	6. δέκτης

28. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων, με τις λέξεις που δίνονται σε παρένθεση:

- α) Στο βαθυστόχαστο αυτό κείμενο, ο φιλόσοφος εκφράζει τη/τα.....(διανόηση, διανοήματα, διάνοια) του.
β) Ο άνθρωπος που δημιουργεί, συλλαμβάνει πρωτότυπες ιδέες, διακρίνεται από.....(επινοητικότητα, επίνοια, επινόηση).
γ) Ο μεταξύ τους διαξιφισμός οφείλεται σε.....(παρονομασία, παράνοια, παρανόηση) και δεν απηχεί πραγματική διαφορά απόψεων.
δ) Η παροχή επιδομάτων σε ανέργους και άλλους αναξιοπαθούντες εντάσσεται στο πλαίσιο προγραμμάτων κοινωνικής.....(πρόνοια, προνοητικότητα, πρόνευση) που εφαρμόζονται από το κράτος.

29. Να κατατάξετε σε ζεύγη συνωνύμων τις παρακάτω λέξεις:

απέρχομαι, μύηση, προσιτός, αποχωρώ, εφορμή, ιταμότητα, προσηλυτισμός, διάβαση, σύνοδος, επέρχομαι, θρασύτητα, βατός, διέλευση, συνέλευση.

30. Να σχηματίσετε φράσεις με τις παρακάτω λέξεις:

αμαξιτός, ανεξιτηλος, εθνοσυνέλευση, εισιτήριο, ισθμός, κατιούσα, παρέλευση, προσέλευση.

31. Να σχηματίσετε ουδέτερα ουσιαστικά με β' συνθετικό το -στάσι/-στάσιο (<στάσις). Π.χ. εικονοστάσι/εικονοστάσιο.

32. Να αντιστοιχίσετε σε ομάδες συνωνύμων τις παρακάτω λέξεις:

ευσταθής	ευμετάβολος
το υποστατικό	αντικατάσταση
περίσταση	απροσδιόριστος/ανεξακρίβωτος
αστάθμητος	τυχαίο συμβάν
το περιστατικό	αστήρικτος/ανακριβής
άστατος	εναντίωση/αντίρρηση
ένσταση	αγρόκτημα

ασύστατος
υποκατάσταση
εγκατάσταση
καθεστώς

στέρεος/ακλόνητος
συγκυρία
πολίτευμα
τοποθέτηση

33. Να προσδιορίσετε τις σημασίες της λέξης «σύσταση» στις παρακάτω προτάσεις:

- α) Η σύσταση του εδάφους παίζει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη των φυτών.
β) Ο πρόεδρος της εταιρείας έκανε στους υπαλλήλους συστάσεις σχετικές με τη συμπεριφορά τους.
γ) Στη δεξίωση του εφοπλιστή τις συστάσεις των προσκεκλημένων είχε αναλάβει η οικοδέσποινα.
δ) Γραμματέας με καλές συστάσεις ζητά εργασία.

Σημείωση: για κάθε υπογραμμισμένη λέξη δώστε μονολεκτικά ή περιφραστικά τη σημασία της.

34. Να χαρακτηρίσετε τους παρακάτω συλλογισμούς (παραγωγικός ή επαγωγικός):

Η Γη, ο Άρης και η Αφροδίτη γυρίζουν γύρω από τον Ήλιο. Η Γη, ο Άρης και η Αφροδίτη είναι πλανήτες. Άρα, οι πλανήτες γυρίζουν γύρω από τον Ήλιο.

Τα φυτά είναι οργανισμοί. Η μηλιά είναι φυτό. Άρα, η μηλιά είναι οργανισμός.

35. Να βρείτε την ετυμολογία των παρακάτω λέξεων και να γράψετε μια πρόταση για καθεμιά:

αυτοεκτίμηση, κοσμοθεωρία, ιδεολογία, ιδεαλισμός.

36. Ποια είναι η διαφορά της αίσθησης και της διαίσθησης; (απαντήστε με συντομία).

37. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α με αυτές της στήλης Β που σχετίζονται νοηματικά, ώστε να δημιουργηθούν ζεύγη.

A	B
1. νέος	α. αυθορμητισμός
2. εφηβεία	β. ενδοστροφή
3. ενήλικος	γ. μεταλλαγή
4. φιλία	δ. ταχύτητα
5. ευθύνη	ε. φιλοπονία
6. απογοήτευση	στ. ορθολογισμός

38. Σχηματίστε μία πρόταση με κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις, έτσι ώστε να φαίνεται ότι έχετε κατανοήσει τη σημασία τους: εξάρτηση, ίλη, κύτος, λοιμός, χορικός.

39. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με την κατάλληλη λέξη από την πλαϊνή στήλη:

- α) Ο ομιλητής απέδειξε με..... τρόπο τη θεωρία του.
β) Στα.....διαβάζουμε για τη ζωή και τα θαύματα των αγίων.
γ) Κανείς δεν του δίνει σημασία και αισθάνεται
δ) Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας επιθεώρησε το τιμητικό.....
ε) Ο σύλλογος των διδασκόντων έκρινε..... όλους τους μαθητές της τάξης.
στ) Τα μέταλλα είναι καλοί του ηλεκτρισμού.

συναξάρι
προακτέος
παρείσακτος
επαγωγικός
αγωγός
άγημα

40. Να βρείτε στη Β' στήλη τη συνώνυμη της κάθε λέξης της Α' στήλης:

A'	B'
διαγωγή	μεταφέρω
καταγωγή	παρουσιάζω
προσάγω	προβιβάζω
μετάγω	συμπεριφορά

σύναξη	συγκέντρωση
περιάγω	προέλευση
προάγω	περιφέρω

41. Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη λέξη από αυτές που βρίσκονται μέσα σε παρένθεση (αρχαιογνωσία, αρχαιοκαπηλία, αρχαιολατρεία, αρχαιομάθεια, αρχαιοσυλία).

αρχαιολογία	: η επιστήμη που μελετά τα αρχαία μνημεία.
.....	: η παράνομη εμπορία και λαθραία εξαγωγή έργων της αρχαίας τέχνης.
.....	: υπερβολικός θαυμασμός για την αρχαιότητα.
.....	: η γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας.
.....	: η γνώση της ιστορίας και του πολιτισμού των αρχαίων λαών.
.....	: η κλοπή έργων της αρχαίας τέχνης.

42. Να συμπληρώσετε τα κενά με μια από τις λέξεις του πλαισίου:

- α) Η..... μου έλεγε ότι ο άνθρωπος αυτός ήταν επικίνδυνος.
 β) Είναι άνθρωπος..... και δε δέχεται τέτοιες προσβολές.
 γ) Ένας..... άνθρωπος δεν ανέχεται μια τέτοια κακογουστιά.
 δ) Δεν έχειτου προβλήματος και προτείνει λύσεις ανέφικτες.

αισθαντικός
 συναίσθηση
 ευαίσθητος
 διαίσθηση

43. Να συνδυάσετε τις λέξεις της στήλης Α' με αυτές της στήλης Β' :

A	B
πρωτότοκος	τοκετός
φυσιολογικός	γυναίκα
άτοκος	κόρη → πρωτότοκη κόρη
επίτοκος	επιτόκιο
τραπεζικός	δυστοκία
συγγραφικός	δάνειο

44. Να βρείτε τα ζεύγη των συνώνυμων στις δύο στήλες:

A'	B'
αφανής	εκδήλωση
έκφανση	ολοφάνερα
έμφαση	άσημος
αναφανδόν	υπογράμμιση (μτφ.)
απόφανση	κρίση, γνωμάτευση

45. Να συνδυάσετε τις λέξεις της στήλης Α' με αυτές της στήλης Β' :

A'	B'
πρόξενος	συμπεριφορά
ξενική	επιχείρηση
ξενόγλωσσο	κακών
παράξενη	έθιμο
ξενοδοχειακή	βιβλίο
ξενόφερτο	προφορά

46. Να σχηματίσετε φράσεις με τις λέξεις προξενήτρα, ξενοδουλεύω, αποξενώνομαι, ξεναγός, ξενικός.

47. Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες συνώνυμες από το σχετικό πίνακα:

- α) Δεν μπόρεσε να εννοήσει τι ακριβώς οι αντίπαλοί του επιδιώκουν.
 β) Τους ζητήθηκε να κάνουν σύνοψη του κειμένου.
 γ) Την ενέργειά του εκείνη θεωρήσαμε ως πρώτο δείγμα υποχώρησης.

48. Να συνδυάσετε τις λέξεις της στήλης Α' με αυτές της στήλης Β' :

Α'	Β'
ανάληψη	ασθενειών
χειρολαβή	χρημάτων
περίληψη	πολέμου
ασύλληπτος	κειμένου
λήμμα	λεξικού
λάφυρο	αγγείου
πρόληψη	εγκληματίας

49. Να συμπληρώσετε με μία από τις λέξεις του πλαισίου (στο σωστό τύπο) τα κενά των παρακάτω φράσεων:

- α) Κατά τη Θεολογία, ο Θεός είναι.....
β) Στην Οινολογία χρησιμοποιούνται οι....., για να δοκιμάσουν την ποιότητα των κρασιών.
γ) Σ' έναν πόλεμο μεταξύ των θυμάτων υπολογίζονται και οι.....
δ) Η εξέταση με την οποία ελέγχεται η κατάσταση της υγείας κάποιου λέγεται.....
ε) Ο άνθρωπος που έχει τη φρόνηση χαρακτηρίζεται.....
στ) Τα κείμενα που έγραψε ο συμμαθητής μας, λόγω του κακού γραφικού του χαρακτήρα, ήταν.....

διαγνωστικός, γευσιγνώστης, αγνοούμενος, δυσανάγνωστος, γνωστικός, παντογνώστης

50. Να βρείτε τα συνώνυμα και αντώνυμα των λέξεων: συνετός, κάθετος, άνετος, αφετηρία, ύφεση.

51. Να βρείτε τα αντώνυμα των λέξεων: σύντομος, ατομικός, τμήμα, αποταμίευση, κατάτμηση, ατομικιστής, πολύτομος.

52. Να συνδυάσετε τις λέξεις της στήλης Α' με αυτές της στήλης Β' :

Α'	Β'
ατελέσφορος	αιώνιος
ατελεύτητος	άκαρπος
ατελής	μισοτελειωμένος
ευτελής	αμετάκλητος
ιδιοτελής	φτηνός
τελεσίδικος	συμφεροντολόγος

53. Να βρείτε τρία επιρρήματα που παράγονται από τη λέξη τέλος και χρησιμοποιούνται συχνά στη ν.ε. Να σχηματίσετε από μία πρόταση με το καθένα από αυτά.

54. Καταγράψτε όσο το δυνατόν περισσότερες σύνθετες λέξεις με πρώτο ή με δεύτερο συνθετικό τις λέξεις γράφω και λόγος, π.χ. γραφομηχανή / στενογραφώ, λογοκλόπος / παράλογος.

55. Σχηματίστε φράσεις με τις παρακάτω λέξεις, αφού προηγουμένως αποδώσετε με συντομία τη σημασία τους:
λογοκλόπος, υπόλογος, ετυμολογία, ταυτολογία, λογοδοσία, λεπτολόγος, βραχυλογία.

56. Να βρείτε τα ισοδύναμα επίθετα για τους παρακάτω χαρακτηρισμούς, π.χ. λέει με λίγα λόγια → λιγόλογος.

- μιλάει με καλό και γλυκό τρόπο.
- εκφράζεται με συντομία και ευστοχία.
- κρατάει το μυστικό που του εμπιστεύτηκαν.
- μιλάει με θράσος και με προπέτεια, χωρίς σεβασμό προς τους άλλους.
- έχει έτοιμες τις απαντήσεις στις στιχομυθίες και στα παραδείγματα.
- λέει μεγάλα και κενά λόγια, υπόσχεται πολλά και δεν κάνει τίποτα.
- μιλάει με ευχέρεια και πειστικότητα.

57. Να βρείτε όσο το δυνατόν περισσότερα επίθετα που χαρακτηρίζουν το λόγο κάποιου ατόμου, π.χ. διεξοδικός, σχοινοτενής (λόγος). Προσπαθήστε να διακρίνετε τα συνώνυμα και τα αντώνυμα των επιθέτων που συγκεντρώσατε.

58. Να αποδώσετε με διαφορετικό τρόπο τη σημασία των υπογραμμισμένων φράσεων:

- ξεκινήσαμε τη συζήτηση με την πρόθεση να γεφυρώσουμε το χάσμα, αλλά **εν τη ρύμη του λόγου** ανταλλάξαμε πολλές πικρές κουβέντες.
- δεν αποκαλύπτει ποτέ τις πραγματικές του προθέσεις. Όσες φορές τον προκαλούν να πάρει ανοιχτά θέση σε κάποιο θέμα, αυτός πάντα **τηρεί σιγήν ιχθύος**.
- η συμπεριφορά του ήταν ανάρμοστη. Θα μπορούσα να πω πολλά ακόμη σε βάρος του, αλλά...«**Θου, Κύριε, φυλακήν τω στόματί μου**».
- ο δικαστής έκρινε με αμεροληψία τον κατηγορούμενο, ο οποίος, **ειρήσθω εν παρόδω**, υπήρξε παιδικός του φίλος.
- ο περιορισμός των τροχαίων ατυχημάτων απασχόλησε κατά καιρούς τις κυβερνήσεις των ευρωπαϊκών κρατών, αλλά για πρώτη φορά **έθεσαν το θέμα επί τάπητος** στην Ευρωβουλή, όταν ανακηρύχθηκε το 1986 έτος οδικής ασφάλειας.
- ένας σοβαρός άνθρωπος εκτιμάει με ρεαλισμό την κατάσταση και δεν παρασύρεται από τα **φληναφήματα** και τις **πομφόλυγες** των ανόητων και των λογοκόπων.

59. Να βρείτε τα συνθετικά των παρακάτω λέξεων: φθοροποιός, άθικτος, άφθαρτος, περίτεχνος, καλαισθησία, υπέρκειμαι, πατροπαράδοτος.

60. Να χρησιμοποιήσετε σε φράσεις τις παρακάτω λέξεις με την κυριολεκτική και τη μεταφορική τους σημασία, όπου υπάρχει:

αναπαλαιώνω/αναπαλαιώση, ανακαινίζω/ανακαίνιση, αναπολώ/αναπό-ληση, φθείρομαι/φθορά, επισκευάζω/επισκευή, καταρρέω/κατάρρευση, ανοικοδομώ/ανοικοδόμηση, ανεγείρω/ανέγερση, συντηρώ/συντήρηση, διαβρώνομαι/διάβρωση, εκποιώ/εκποίηση.

61. Εξηγήστε το νόημα των παρακάτω υπογραμμισμένων λέξεων/φράσεων και προσπαθήστε να τις αντικαταστήσετε, όπου είναι δυνατόν, με άλλες ισοδύναμες.

- μολονότι ήταν μυώδης, δε θα μπορούσε να χαρακτηριστεί παχύς και βαρύς. Ήταν **ευσταλής** και κομψός.
- **μικρός το δέμας**, αλλά μεγάλος στην ψυχή.
- μόλις πήγαν στο στρατό, στερήθηκαν τα πλούσια μαλλιά τους. Τους είδαμε όλους **εν χρω κεκαρμένους**.
- ήταν **εκπάγλου καλλονής**. Η φήμη για την ομορφιά της είχε απλωθεί παντού.
- παρ' όλο που η πρόσκληση όριζε ότι ήταν υποχρεωτική η επίσημη **περιβολή**, αυτός ήρθε με **ένδυμα περιπάτου**.
- σύμφωνα με τους κανονισμούς του σχολείου, η **αμφίεσή σας** πρέπει να είναι **ευπρεπής**.
- το κεφάλι του αγάλματος στεφάνωναν **επιμελημένοι βόστρυχοι**.

62. Παρατηρήστε τις παρακάτω στήλες των λέξεων. Έχοντας υπ' όψη ότι η στήλη Β περιλαμβάνει λέξεις που ταιριάζουν κυρίως σε ένα ύφος ανεπίσημο και οικείο, ενώ η στήλη Α περιλαμβάνει συνώνυμες λέξεις που συνδυάζονται όμως με ένα ύφος πιο επίσημο, να συμπληρώσετε τα κενά:

αυτόχθων/γηγενής	
.....	ζυγώνω
έρεισμα	
.....	ανάσκελα
πρηνής	
.....	αναποδογύρισμα
.....	κρεμώ
.....	στριμώχνομαι
.....	λοξοδρόμηση
ακροθιγώς	
.....	ξεκρέμαστος
παρεισφρέω/διεισδύω	
υποσκελίζω	
κόρος/κορεσμός	

63. Να αντικαταστήσετε τις παρακάτω υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες ισοδύναμες:

- βρίσκομαι στο **μεταίχμιο** ζωής και θανάτου.
- η 29^η Φεβρουαρίου είναι η **εμβόλιμη** μέρα που προστίθεται στα δίσεκτα έτη.
- στην αρχαία Ελληνική ποίηση συναντούμε ορισμένους στίχους που η γνησιότητά τους αμφισβητείται και θεωρούνται **εμβόλιμοι**.
- στο καινούριο τεύχος του περιοδικού υπάρχει **ένθετο** φυλλάδιο, αφιέρωμα στη νεότερη ποίηση.

- το *Ταξίδι μου* του Γιάννη Ψυχάρη (1888) θεωρήθηκε ντοκουμέντο μιας ολόκληρης εποχής και αποτέλεσε **ορόσημο** για την επικράτηση της δημοτικής γλώσσας στη λογοτεχνία και ιδίως στην πεζογραφία.
- η βλάβη του ανελκυστήρα τους υποχρέωσε να παραμείνουν **εγκλωβισμένοι** επί ένα δίωρο.
- περιφέρονται «**πλανήτες και ανέστιοι**».
- αισθανόμουν **παρείσακτος** στη συντροφιά τους.
- το βλήμα του προκάλεσε **διαμπερές** τραύμα.
- το **επιστέγασμα** της φιλανθρωπικής του δράσης ήταν η ίδρυση ορφανοτροφείου στη γενέτειρά του.
- τα απορρίμματα, με τη μέθοδο της **ανακύκλωσης**, μετατρέπονται πάλι σε χρήσιμη ύλη, καύσιμα ή λιπάσματα.
- ένα **διάτρητο** πλέγμα μπορεί να λειτουργήσει σαν φίλτρο και να συγκρατήσει τα αιωρούμενα στερεά συστατικά του αέρα.
- δε με έπεισε καθόλου. Τα επιχειρήματά του ήταν **διάτρητα**.
- δεν τήρησε καθόλου τα προσχήματα. Η ομιλία του ήταν μια **απροκάλυπτη** επίθεση κατά των ανωτέρων του.

64. Με τις παρακάτω συνώνυμες λέξεις να σχηματίζετε προτάσεις, έτσι ώστε να διακρίνεται καθαρά η ιδιαίτερη χροιά της κάθε λέξης:

προσπέλαση, προσέγγιση, προσχώρηση, πλεύρισμα, πρόσβαση.

65. Να σχηματίζετε σύνθετα με β' συνθετικό τις λέξεις *ορίζω* και *τάξη* και να γράψετε φράσεις με τρία (3) τουλάχιστον από τα σύνθετα που θα προκύψουν.

66. Να χρησιμοποιήσετε τις παρακάτω λέξεις με τη δηλωτική και τη συνυποδηλωτική τους σημασία σε φράσεις:
πολιορκώ, έρεισμα, απρόσιτος, εκτροχιασμός, διάβρωση.

67. Με τα ρήματα *κοινοποιώ*, *ενημερώνω*, *φέρω στη δημοσιότητα* να σχηματίζετε φράσεις, που να δηλώνουν την ακριβή σημασία των λέξεων.

68. *Πρώθηση, οπισθοδρόμηση:* να σχηματίζετε φράσεις με τις λέξεις στην κυριολεκτική (δηλωτική) και στη μεταφορική (συνυποδηλωτική) σημασία τους.

69. Να αντικαταστήσετε τις παρακάτω υπογραμμισμένες φράσεις με άλλες ισοδύναμες:

- για να αναθεωρήσουμε την ιστορία, πρέπει να προηγηθεί η ανασκόπηση του παρελθόντος.
- είναι προσηλωμένος στη μελέτη των ιστορικών κειμένων. Τον ελκύει η αναδίφηση της ιστορίας.
- κατανοώ το ενδιαφέρον σου να εξιχνιάσεις το μυστήριο, αλλά θα σε συμβούλευα να μην ανακινείς λησμονημένες υποθέσεις.

70. *Ευτράπελη διήγηση, σκωπτική διάθεση, κακεντρεχή σχόλια, δηκτικός υπαινιγμός, χαϊρέκακο γέλιο:* Να εντάξετε τα ονομαστικά αυτά σύνολα στο κατάλληλο γλωσσικό πλαίσιο.

71. Σχηματίστε τα παρακάτω σύνθετα κάνοντας την τροπή του ψιλού στο αντίστοιχο του δασύ:

κατ(ά) + ηγητής
κατ(ά) + ολικός
επ(ί) + οδός
μετ(ά) + εόρτια
απ(ό) + ορισμός
αντ(ί) + ύπατος

72. Να βρείτε τα συνθετικά των λέξεων: *εφορμώ*, *καθαγιαζώ*, *εφημερεύω*, *αφοσίωση*, *υφέρπω*, *αφορισμός*, *υφαρπάζω*, *ανθυγιεινός*, *μεθοριακός*, *καθολογώ*.

73. Να σχηματίζετε δύο προτάσεις χρησιμοποιώντας στη μια λέξη: *επηρεμένος* και στην άλλη τη λέξη: *μετεωρολόγος*

74. Στις παρακάτω προτάσεις να βρείτε ποια είναι η σημασία της λέξης *άρση*: (= 1. ανύψωση, 2. απομάκρυνση, 3. κατάργηση).

α. Αποφασίστηκε τελικά η **άρση** του στρατιωτικού νόμου.

β. Του συνέστησε ο προπονητής του να διαθέτει επίσης είκοσι λεπτά την ημέρα για **άρση** βαρών.

γ. Η αλήθεια είναι ότι βοήθησαν όλοι τους στην **άρση** των εμποδίων.

75. Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις με τις συνώνυμές τους λέξεις ή φράσεις από το λεξιλογικό πίνακα:

- α. Πολλοί διευθυντές υπηρεσιών κατηγορούνται για κατάχρηση εξουσίας.
 β. Αυτό το ξυράφι είναι για μια χρήση.
 γ. Έτσι το σκισμένο φόρεμα είναι πια άχρηστο.
 δ. Συχνά παρατηρείται κατάχρηση στο φαγητό.
 ε. Είμαι χρεώστης στο κράτος.

οφειλέτης
 έλλειψη εγκράτειας
 χρησιμοποίηση
 ασωτία
 υπέρμετρη χρήση
 ακατάλληλο
 πιστωτής
 αναγκαίο

76. Να σχηματίσετε μια φράση με τη λέξη εχεμύθεια (= το να κρατάει κανείς για τον εαυτό του το μυστικό που του εμπιστεύθηκε κάποιος).

77. Να συνδυάσετε τις λέξεις της α' στήλης με τις κατάλληλες λέξεις της β' στήλης:

<u>α' στήλη</u>	<u>β' στήλη</u>
συνεκτικός	σώματα
καχεκτικά	επιθέσεις
η μέθεξη	δεσμός
ο ηνίοχος	έξεις
ακάθεκτες	θέσεις
ανθεκτικά	των Δελφών
οχυρές	στη μαγεία της μουσικής
κακές	υλικά

78. Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων με τις κατάλληλες λέξεις από τις παράπλευρες στήλες:

- α) Η..... ακολούθησε σιωπηλά το μεγάλο νεκρό.
 β) Ο ανακριτής..... τον κατηγορούμενο σε δίκη
- πομπή
 φάλαγγα
 νηοπομπή
 προπομπή
 ανέπεμψε
 απέπεμψε
 εξέπεμψε
 παρέπεμψε

79. Να σχηματίσετε ζεύγη λέξεων συνδυάζοντας κατάλληλα λέξεις από τις δύο στήλες:

επιστήμη	ύμνων
πομπώδες	ύφος
παραπεμπτικό	εκπομπή
ραδιοφωνική	διαπόμπευση
ατιμωτική	αποπομπή
άδικη	πομπή
αναπομπή	βούλευμα → παραπεμπτικό βούλευμα

80. Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις, επιλέγοντας την κατάλληλη λέξη από την πλαϊνή στήλη:

- α. Τα λύματα των εργοστασίων περιέχουνουσίες
 β. Το καθημερινό άγχος αποτελεί..... αιτία πολλών ασθενειών.
 γ. Επήλθε συμφωνία μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων ύστερα από ένανδιάλογο.
 δ. Ο γιατρός παρέπεμψε τον ασθενή του σε νοσοκομείο για.....εξετάσεις.
 ε. Ο Χριστός αποκάλυψε τους γραμματείς και τους Φαρισαίους.....εχιδών.
 στ. Η εξουσιοδότηση χρειάστηκε θεώρηση από την αστυνομία για τη.....της υπογραφής.

γενικές
 γόνιμο
 γεννήματα
 γνησιότητα
 ρυπογόνους
 γενεσιουργό

81. Να συνδέσετε τις παρακάτω λέξεις φτιάχνοντας σημασιολογικά ζεύγη:

A	B
γενέτειρα	γενιά
γενέσιο	κληρονομικός
γόνος	πατρίδα
γονικός	γέννηση

82. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις επιλέγοντας την κατάλληλη λέξη από τις στήλες:

α. Ο Έλληνας υπουργός ήρθε σε..... με τους ομολόγους του των χωρών – μελών της ΕΟΚ.

έξαψη
επαφή
συνάφεια
πρόσαψη

β. Λόγω ελλιπών αποδεικτικών στοιχείων η αστυνομία δεν μπόρεσε να..... συγκεκριμένη κατηγορία στον ύποπτο.

εξάψει
συνάψει
προσάψει
ανάψει

83. Να συνδυάσετε τις λέξεις της α' στήλης με τις αντίστοιχές τους της β' στήλης και να τις βάλετε στο σωστό γένος, πτώση και αριθμό με βάση τη β' στήλη:

αναμμένος	κύκλοι
εξημμένος	παράδειγμα
εφαπτόμενος	καντήλι → αναμμένο καντήλι
συναφής	έγγραφα
απτός	πνεύματα
συνημμένος	ειδικότητες

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

A. Δομική ανάλυση παραγράφου	σελ. 2
B. Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου	σελ. 2
Γ. Η διαδικασία της περίληψης του κειμένου	σελ. 3
Δ. Το επικοινωνιακό πλαίσιο της έκθεσης	σελ. 4
Ε. Η αλληλουχία του κειμένου	σελ. 6
ΣΤ. Η γλώσσα του κειμένου	σελ. 8
Ζ. Τα σπουδαιότερα προβλήματα της σύγχρονης κοινωνίας	σελ. 12
Η. Η παραγωγή κειμένου	σελ. 13
Θ. Επικοινωνία	σελ. 14
Ι. Επίκληση στη λογική	σελ. 15
ΙΑ. Αξιολόγηση επιχειρήματος	σελ. 16
ΙΒ. Αξιολόγηση επαγωγικών συλλογισμών	σελ. 18
ΙΓ. Η θεωρία του δοκιμίου	σελ. 19
ΙΔ. Οδηγίες για τη θεωρία	σελ. 19
ΙΕ. Οδηγίες αντιμετώπισης ασκήσεων ανάπτυξης παραγράφου με προκαθορισμένο θέμα	σελ. 21

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΒΑΣΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

Σχεδιαγράμματα βασικών θεμάτων	σελ. 22-97
• Η ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	(σελ. 22)
• Η ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	(σελ. 25)
• ΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ	(σελ. 27)
• Η ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΓΙΑ ΤΑ ΚΟΙΝΑ	(σελ. 30)
• Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ	(σελ. 32)
• ΠΑΡΑΘΕΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ	(σελ. 34)
• ΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	(σελ. 36)
• ΟΙ ΝΟΜΟΙ	(σελ. 37)
• Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	(σελ. 39)
• Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ	(σελ. 41)
• Η ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ	(σελ. 44)
• Ο ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ	(σελ. 46)
• ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΑΙ ΑΤΟΜΙΚΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ	(σελ. 47)
• Ο ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΣ	(σελ. 49)
• Η ΕΚΛΟΓΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ	(σελ. 51)
• ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	(σελ. 52)
• Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ – ΟΙ ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	(σελ. 54)
• Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	(σελ. 55)
• ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	(σελ. 56)
• ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ	(σελ. 57)
• ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	(σελ. 59)
• ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ	(σελ. 60)
• ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ	(σελ. 62)
• ΠΑΡΑΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑ	(σελ. 63)
• ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΣ	(σελ. 64)
• ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ	(σελ. 66)
• Η ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	(σελ. 67)
• ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ	(σελ. 68)
• ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΣ	(σελ. 70)
• Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	(σελ. 72)
• Η ΤΕΧΝΗ	(σελ. 73)
• Η ΠΑΙΔΕΙΑ	(σελ. 76)
• ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ & ΑΣΤΥΦΙΛΙΑ	(σελ. 80)
• ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ	(σελ. 81)
• Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ	(σελ. 82)
• ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ	(σελ. 84)
• ΤΑ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	(σελ. 86)
• Ο ΤΥΠΟΣ	(σελ. 87)
• Η ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ	(σελ. 88)
• Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	(σελ. 90)

• ΗΘΙΚΗ	(ΣΕΛ. 91)
• Η ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ	(ΣΕΛ. 93)
• ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑ & ΑΝΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑ	(ΣΕΛ. 94)
• ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ	(ΣΕΛ. 95)
• ΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ (INTERNET) ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΖΩΗ ΜΑΣ	(ΣΕΛ. 97)

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

A. Συνοπτικό χρονολόγιο για την εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης	σελ. 98
B. Εθνισμός – Εθνικισμός – Διεθνισμός	σελ. 99
Γ. Η ευθύνη του επιστήμονα	σελ. 101
Δ. Θανατική ποινή	σελ. 102
E. Κοινωνία και άτομο – κοινωνικός κομφορμισμός	σελ. 103
ΣΤ. Καταναλωτισμός	σελ. 105
Z. Για την ελευθερία	σελ. 107
H. Για το σύγχρονο πολιτισμό	σελ. 107
Θ. Για τη μαζοποίηση – κοινωνικό κομφορμισμό	σελ. 108
I. Για τον εθνικισμό – διεθνισμό	σελ. 108
ΙΑ. Για την ανθρωπιστική παιδεία	σελ. 108
ΙΒ. Για τη θανατική ποινή	σελ. 109
ΙΓ. Για την ευθύνη του επιστήμονα	σελ. 109
ΙΔ. Κοινωνία και άτομο – κοινωνικός κομφορμισμός	σελ. 109
ΙΕ. Ασκήσεις παραγωγής παραγράφων έκτασης 100 λέξεων	σελ. 111
ΙΣΤ. Τα μνημεία της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς	σελ. 112
ΙΖ. Το ζήτημα των ελγινείων μαρμάρων	σελ. 113
ΙΗ. Η προσφορά της παραγωγής κειμένου στην ελληνική νεολαία και την ελληνική εκπαίδευση	σελ. 114
ΙΘ. Ο μεσσιανισμός	σελ. 114
Κ. Περί ευθανασίας	σελ. 115
ΚΑ. Η φαρμακοδιέγερση στον αθλητισμό	σελ. 116
ΚΒ. Η βία στους αθλητικούς χώρους	σελ. 117
ΚΓ. Περί λαϊκισμού	σελ. 118
ΚΔ. Περί κλωνοποίησης	σελ. 119
ΚΕ. Ασκήσεις παραγωγής παραγράφων από τις πανελλαδικές εξετάσεις παρελθόντων ετών	σελ. 120
ΚΣΤ. Ασκήσεις παραγωγής παραγράφων και σχεδιαγραμματικών σημειώσεων	σελ. 121
ΚΖ. Το δημοκρατικό πολίτευμα	σελ. 123
ΚΗ. Σύγχρονος πολιτισμός	σελ. 124

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

A. Ασκήσεις μεθοδολογίας παραγράφων	σελ. 126
B. Ασκήσεις στα είδη των συλλογισμών	σελ. 128
Γ. Ασκήσεις για την εγκυρότητα, την αλήθεια και την ορθότητα ενός επιχειρήματος	σελ. 130
Δ. Ασκήσεις για την αξιολόγηση ενός επιχειρήματος	σελ. 131
E. Ασκήσεις πύκνωσης κειμένων	σελ. 132
ΣΤ. Λεξιλογικές ασκήσεις για το γενικό λύκειο	σελ. 134

Λίγα λόγια για αποφώνηση:

Το εκπαιδευτικό βοήθημα που έχετε στα χέρια σας στοχεύει να σας βοηθήσει στη μελέτη του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας, κυρίως της Γ' τάξης Ημερησίου Γενικού Λυκείου, προκειμένου να μπορέσετε να ανταποκριθείτε στις αυξημένες απαιτήσεις των Πανελλαδικών εξετάσεων. Σας το παραδίδω με αίσθημα ευθύνης και με τη βεβαιότητα ότι αποτελεί ένα χρηστικό εργαλείο καθημερινής εργασίας.

Ευχαριστώ τη σύζυγο και συνάδελφό μου, Καλλιόπη Κόρτη, για την ευγενική προσφορά μέρους του υλικού αυτού του βοηθήματος, καθώς και για την αμέριστη συμπαράστασή της στην εργασιακή καθημερινότητά μου, την οποία ζει ασφαλώς και η ίδια, επομένως την κατανοεί πλήρως.

Καλή ανάγνωση...
Αλέξανδρος Αλεξανδρίδης